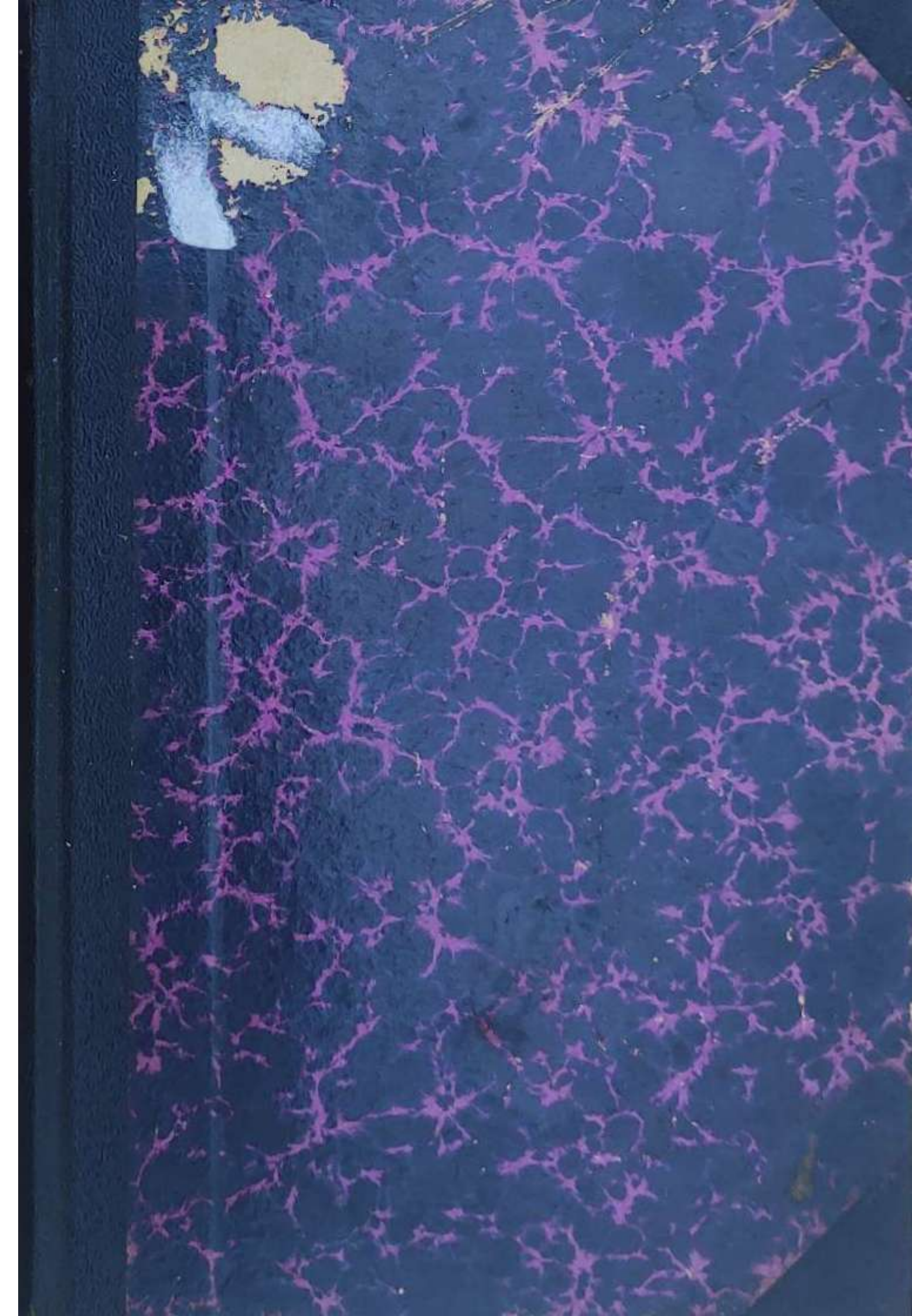
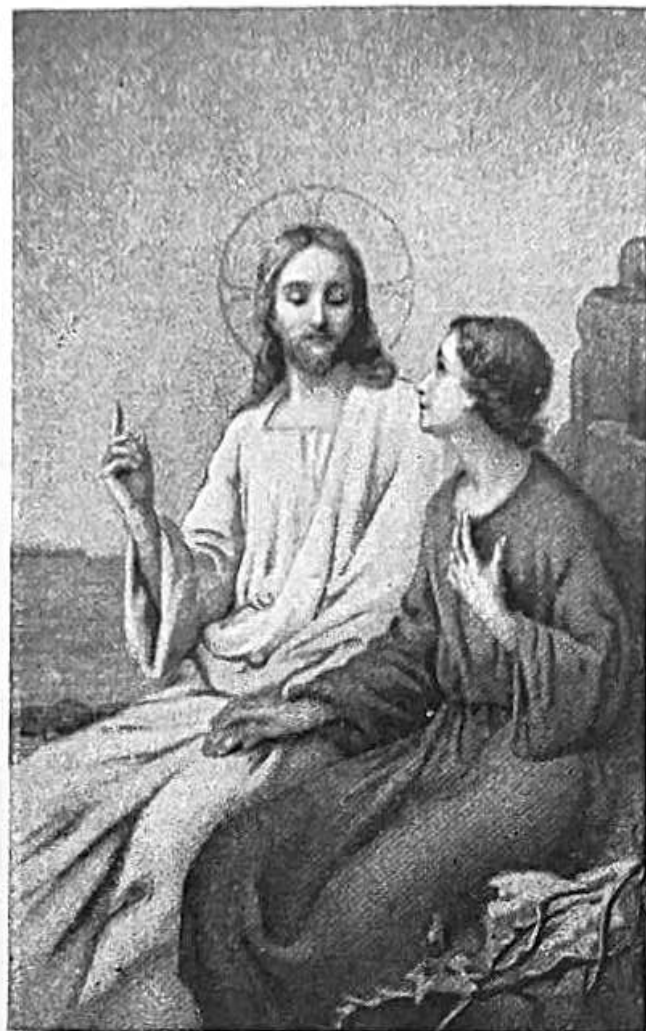

28197

12c

„Tražite Gospodina i živjet će duša
vaša.“ (Ps. 68. 4.)

„Budite savršeni“

(Mat. 5, 48.)

Pouka u ascezi

Priredio:

Božo M. Ivaniš,

Prisjednik duhovnog stola, konzistorijalni
bilježnik i vjeroučitelj.

Druga knjiga.

Nazaret kraj Banje Luke, 1921.

Vlastita naklada.

Br. 556.

Nihil obstat.

Dr. Vitus Miljanović,
censor.

Imprimatur.

Banja Luka, dne 8. svibnja 1920.

L. † S.

† Fr. Jozo,
biskup.

*Presviješlom i Prečasnom
Gospodinu*

*Fr. Joži Gariću
Biskupu Banjalučkom*

*u znak sinovske odanosti
i zahvalnosti*

smjerno posvećuje

Kazalo.

	Strana
Predgovor	1

PRVI DIO.

Život savršenstva.

A. Kreposno življenje uopće.

Prvo poglavlje.

Što spada na kreposno djelo	3
---------------------------------------	---

Prvi odsjek.

Narav kreposnog djela	3
---------------------------------	---

Drugi odsjek.

Dobra djela grješnika	4
---------------------------------	---

Treći odsjek.

Svrhunaravsko djelo	4
Dobra nakana	5
§ 1. Ko ima dobru nakanu. § 2. Znakovi dobre nakane	5
§ 3. Kad se pobugjuje. § 4. Uzdahe mijenjaj	5
§ 5. Dobra nakana jest korisna	6

Drugo poglavlje.

Kreposni život.

Prvi odsjek.

Uvjeti za krepostan život	7
-------------------------------------	---

Drugi odsjek.

Znakovi kreposna života	8
-----------------------------------	---

Treći odsjek.

Ustrajnost u kreposnom životu	9
---	---

Treće poglavlje.

Sredstva za kreposno življenje	9
Opća sredstva	10
Za dnevnu su obnovu ovi razlozi	12
Neki napuci	13

B. O pojedinim krepostima.

Prvo poglavlje.

Bogoslovne kreposti	14
-------------------------------	----

Prvi odsjek.

Bogoslovna krepost vjera.

Prvi članak.

Narav vjere	15
§ 1. Vjera je potrebna. § 2. Vjera mora biti	15
§ 3. Skrb za vjeru	15

Drugi članak.

Duh vjere	17
§ 1. Razni stupnjevi	17
§ 2. Viši stupanj vjere potreban	18

Drugi odsjek.

Bogoslovna krepost nada.

Prvi članak.

Narav nade	19
Nada obuhvaća	19

Drugi članak.

Predmet naše nade	19
-----------------------------	----

Treći članak.

Naša nada mora biti	21
-------------------------------	----

Četvrti članak.

Blagodati kršćanske nade	21
------------------------------------	----

Peti članak.

Nadu ćemo pobuditi	22
------------------------------	----

Šesti članak.

Neprijatelj kršćanske nade	23
--------------------------------------	----

Sedmi članak.

Nadu ćemo učvrstiti	24
-------------------------------	----

Treći odsjek.

Bogoslovna krepost ljubav.

I.

Ljubav pram Bogu.

Prvi članak.

Narav ljubavi pram Bogu	24
§ 1. Ljubav pram Bogu je bogoslovna krepost	25
§ 2. Ljubav kraljica svih drugih kreposti	26

Drugi članak.

Predmet bogoslovne kreposti ljubavi	27
---	----

Treći članak.

Učenici ljubavi Božje	28
§ 1. Boga ljubimo nada sve. § 2. Posljedice i znaci prijateljevanja s Bogom	28
§ 3. Uzajamno predavanje	29
Izjednačenje s voljom Božjom	30

Četvrti članak.

Do savršene ćemo ljubavi doći	30
---	----

II.

Ljubav prama samom sebi.

Prvi članak.

Kad ljubimo sebe	31
----------------------------	----

Drugi članak.

Dužni smo ljubiti sebe 31

Treći članak.

Glavna dužnost težiti za savršenstvom 32

Četvrti članak.

Kršćanski ponos 32

Peti članak.

Ko gazi svoje dostojanstvo 33

Šesti članak.

Priznanje dostojanstva 33

III.

Kršćanska ljubav pram bližnjem.

Prvi članak.

Narav ljubavi pram bližnjem 34

§ 1. Ljubav je strpljiva 34

§ 2. Ljubav je dobrostiva § 3. ne zavidi . . . 35

§ 4. Ljubav ne čini krivo. § 5. ne nadimlje se 36

§ 6. Ljubav nije slavohlepna § 7. ne traži svoje 37

§ 8. Ljubav se ne srdi. § 9. ne misli zlo . . 38

§ 10. Ljubav se ne veseli nepravdi, § 11. raduje

se istini 39

§ 12. Ljubav sve snosi. § 13. sve vjeruje . . 40

§ 14. Ljubav se svemu nada 41

§ 15. Ljubav sve trpi 42

Drugi članak.

Dužnost je ljubiti bližnjeg 42

§ 1. To nas uči sv. vjera 42

§ 2. Posebnu ljubav zaslužuju 44

§ 3. I neprijatelje moramo ljubiti 46

§ 4. Snošljivost 49

Treći članak.

Ljubav pram bližnjem iskazujemo djelima
milosrgja 50

a) Tjelesna djela milosrgja.

§ 1. Gladna nahraniti 50

§ 2. Žedna napojiti 51

§ 3. Gola odjenuti 52

§ 4. Gosta primiti 53

§ 5. Sužnja otkupiti 54

§ 6. Bolesna pohoditi 56

§ 7. Mrtva pokopati 57

b) Duhovna djela milosrgja.

§ 1. Grješnika pokarati 59

§ 2. Neuka poučiti 62

§ 3. Dvoumnoga dobro svjetovati 62

§ 4. Tužna utješiti 63

§ 5. Krivicu ustrpljivo podnositi 64

§ 6. Uvrijeditelju oprostiti 65

§ 7. Za žive i mrtve moliti 66

Četvrti članak.

Važnost djela milosrgja	67
§ 1. Djelima milosrgja dobivamo oprost grijeha	67
§ 2. dobivamo blagoslov Božji	68
§ 3. dobiva pravedni vječnu plaću	69

Peti članak.

Bog nam prednjači milosrgjem	69
§ 1. Bog govori	69
§ 2. Bog čini	71

Šesti članak.

Grijesi protiv ljubavi bližnjega	72
§ 1. Misljima se ogrješujemo	72
§ 2. Željama. § 3. Čustvima ako	73
§ 4. Riječima	74
§ 5. Djelima i vladanjem	76

Sedmi članak.

Megjusobnu ljubav potpomažu istinitost i vjernost	78
§ 1. Istinitost je krepost	78
§ 2. Vjernost je krepost	82

Drugo poglavlje.

Stožerne kreposti,

Prvi odsjek.

Razboritost.

Prvi članak.

U čem postoji kršćanska razboritost	83
---	----

Drugi članak.

Svojstva kršćanske razboritosti	84
---	----

Treći članak.

Razboritost je potrebna	85
§ 1. Jer vodi druge kreposti	85
§ 2. Jer bez razbora	86
§ 3. Jer je razboritost obrana	87

Četvrti članak.

Sredstva za postignuće razbora	87
§ 1. Budi dobar	87
§ 2. Molimo za ovu krepost. § 3. Množi milost	88

Drugi odsjek.

Pravednost.

Prvi članak.

U čem postoji kršćanska pravednost	89
--	----

Drugi članak.

Pravednost je nužna	90
§ 1. Jer sam Bog kaže § 2. kaže razum	90

Treći članak.

Kako se postizava pravednost	91
§ 1. Trgaj srce od zemaljštine	91
§ 2. Čuvaj se malih nepravednosti	92

Treći odsjek.

Umjerenost.

Prvi članak.

U čem postoji kršćanska umjerenost 92

Drugi članak.

Umjerenost je potrebna 93

Treći članak.

Kako se postizava umjerenost 95

§ 1. Neprestano se nadvladajući. § 2. Istrebljujući sve sklonosti 95

Četvrti odsjek,

Jakost.

Prvi članak.

U čem postoji kršćanska jakost 96

Drugi članak.

Stupnjevi kršćanske jakosti 98

Treći članak.

Kršćanska jakost je potrebna 100

Četvrti članak.

Kako se postizava kršćanska jakost 101

§ 1. Teži za kršćanskom jakošću 101

§ 2. Moli Boga za jakost duševnu 102

§ 3. Ljubi Boga. § 4. Vježbaj se neprestano . 103

Treće poglavlje.

Neke srodne kreposti sa stožernim krepostima.

Prvi odsjek.

Krepost siromaštva.

Prvi članak.

Narav kreposti siromaštva 104

Drugi članak.

Vježbaj se u kreposti siromaštva 105

Treći članak.

Blagoslov kreposti siromaštva 106

Drugi odsjek.

Krepost čistoće.

Prvi članak.

Narav kreposti čistoće 107

Drugi članak.

Neprijatelji čistoće 109

Treći članak.

Kako se čuva krepost čistoće 109

§ 1. Ne govori 109

§ 2. Upotrebljavaj i naravna sredstva § 3. Čuvaj se 110

§ 4. Diži pamet k Bogu § 5. Postojano se vježbaj 111

Treći odsjek.

Krepost poslušnosti.

Prvi članak.

Narav kreposti posluha 112

Drugi članak.

Griješi se proti kreposti posluha 113

Treći članak.

Vrijednost kreposti posluha 113

Četvrti članak.

Ljepota kreposti posluha 115

Peti članak.

Kako se može poslušnost postići 116

Četvrti odsjek.

Mrtvenje.

Prvi članak.

Narav mrtvenja 118

Drugi članak.

Mrtvenje je potrebno 120

Treći članak.

Svojstva mrtvenja 121

Četvrti članak.

Neka lakša mrtvenja 123

Peti odsjek.

Sv. šutnja.

Prvi članak.

Sveta se šutnja obdržava 126

Drugi članak.

Zašto se trebamo vježbati u šutnji 127

Treći članak.

Sredstva za šutnju 128

Četvrti članak.

Osobite koristi od sv. šutnje 128

Šesti odsjek.

Kršćanska strpljivost.

Prvi članak.

Narav kršćanske strpljivosti 129

Drugi članak.

Trpljenje dolazi od Boga 131

Treći članak.

Svojstva prave strpljivosti 135

Četvrti članak.

Strpljivost se postizava 136

Peti članak.

Proti strpljivosti se griješi 137

Sedmi odsjek,

Krotkost.

Prvi članak.

Narav krotkosti 137

Drugi članak.

Krotkost se postizava 139

Osmi odsjek.

Čednost.

Prvi članak.

Narav čednosti 140

Drugi članak.

Korist čednosti 142

Deveti odsjek.

Poniznost.

Prvi članak.

U čem ne postoji poniznost 143

Drugi članak.

U čem postoji poniznost 144

Treći članak.

Kako se može poniznost postići 145

§ 1. Poniznost vježbaj mislima § 2. riječima

§ 3. dijelima 146

Četvrti članak.

Poniznost je potrebna 150

Peti članak.

Vrijednost poniznosti 152

C. Dnevno se vježbaj u kojoj od pomenutih kreposti pred Isusom u presvetom oltarskom Sakramentu.

I. Duh jakosti 156

II. Duh straha Božjega 157

III. Duh znanja 158

IV. Duh savjeta 160

V. Duh razuma 161

VI. Duh pobožnosti 163

VII. Duh mudrosti 164

VIII. Dar vjere 166

IX. Dar pouzdanja 167

X. Dar ljubavi 168

XI. Krepost razboritosti 170

XII. Krepost umjerenosti 171

XIII. Krepost pravедnosti 173

XIV. Krepost jakosti 174

XV. Čistoća srca 175

XVI. Siromaštvo duha 177

XVII. Srce samilosno 178

XVIII. Tuga od spasenja 180

	Strana
XIX. Blagost djetinja	181
XX. Glad za pravdom	182
XXI. Savršeni mir	184
XXII. Krepost poslušnosti	185
XXIII. Dar molitve	187
XXIV. Krepost marljivosti	188
XXV. Krepost trpljenja	190
XXVI. Krepost poniznosti	192
XXVII. Revnost za duše	193
XXVIII. Krepost bratske ljubavi	195
XXIX. Nazočnost Božja	196
XXX. Krepost vjere	198
XXXI. Predanje u volju Božju	199

DRUGI DIO.

Nagrada za savršenstvo.

Prvo poglavlje.

Blago siromasima duhom, jer je njihovo kraljestvo nebesko	204
---	-----

Drugo poglavlje.

Blago krotkima, jer će oni imati zemlju	207
---	-----

Treće poglavlje.

Blago onima, koji se žaloste, jer će se oni utješiti	210
--	-----

Četvrto poglavlje.

Blago onima, koji gladuju i žegjaju pravde, jer će se nasititi	212
--	-----

Peto poglavlje.

Blago milosrdnima jer će oni milosrdnost postići	214
--	-----

Šesto poglavlje.

Blago onima, koji su čista srca, jer će oni Boga gledati	217
--	-----

Sedmo poglavlje.

Blaženi miroljubivi jer će se sinovi Božji zvati	219
--	-----

Osmo poglavlje.

Blago onima, koji progonstvo trpe radi pravde, jer je njihovo kraljevstvo nebesko	221
---	-----

Deveto poglavlje.

Blago onima, koji teže za savršenstvom, jer će već ovdje na zemlji kušati rajske sreće	223
--	-----

Prvi odsjek.

Kruh s neba dao si im, koji sve slasti u sebi ima	223
---	-----

Drugi odsjek.

Kako je mnogo, Gospode, u tebe dobra, koje čuvaš za one, koji te se boje	227
--	-----

Treći odsjek.

Kušajte i vidite kako je dobar Gospodin	231
---	-----

Deseto poglavlje.

Blago onima, koji teže za savršenstvom, jer je nebo nagrada njihova	238
---	-----

Prvi odsjek.

Nebo je lijepo	238
--------------------------	-----

Prvi članak.

Koji su dobro činili, izaći će na uskrснуće života	243
---	-----

Drugi članak.

Ja ću sam biti plaća tvoja velika	247
§ 1. Boga gledati	248
§ 2. Bogu slična	254
§ 3. Boga ljubiti	254
§ 4. Gospodin moj i Bog moj	255

Treći članak.

„Radosť srca našega“	259
--------------------------------	-----

Četvrti članak.

„Radovati će se sveti u slavi“	263
§ 1. Tijelo će se radovati u nebu	264
§ 2. Duša će se radovati u nebu	268

Drugi odsjek.

Nebo je blizu	272
-------------------------	-----

Treći odsjek.

Nebo je tvoje	274
-------------------------	-----

Predgovor.

Neki je perzijski velikaš vrlo ljubio znanost. Radi toga sabirao sa svih strana svijeta učenih knjiga za svoju knjižnicu. Ali to je bio ogromni teret, pa ih nije mogao uvijek uza se imati. Stoga pozove učenjake svjetskoga glasa, da povade svu mudrost iz tih knjiga i saberu, pa stave samo u nekoliko knjiga, da ih može na jednu devu natovariti, i sa sobom svuda imati; poslije i te skрати i metne u jednu knjigu, a napokon u jednu mudru rečenicu.

Nešto slična bilo je i meni pred očima, kad sam priregjivao ovo djelce: „Budite savršeni.“

Današnji je duh vremena: Što je za život, treba, da bude što jednostavnije, shvatljivije, praktičnije, lakše i kraće. Ako je tako u svijetu, treba, da bude još više u duhovnom životu. Što lakše, što brže i bliže k Bogu, koji je sama jednostavnost i savršenstvo.

Prvoj knjižici služio mi je „Oče naš“ kao osnova. Ovdje sam u najkraćim potezima htio predočiti narav savršenstva, put i sredstva za savršenstvo, a napokon i zapreke, koje nam smetaju, da postignemo savršenost, koju Bog od nas traži.

Predmet druge knjižice biće opet u kratko život i nagrade za savršenstvo.

Sabirajući gradivo bila su mi ova znamenita djela pri ruci. Grundkötter: Anleitung zur chr. Ascese. Rodriguez: Vježbaj se u savršenosti. Scaramelli: Geistlicher Führer. Dr. Mutz: Christliche Ascetik. Fehring: Ordensgeist. Stöger-Sarić: Rajski vijenac. Meschler: Drei Grundlehren. Spirago-Butura: Katekizam. Katekizam o redovničkom životu. Baur-Remmele: Charakterbildung. Bürger: Unterweisung über die chr. Vollkommenheit. Heffler: Rukovogj. Joh. Janssen: Der seeleneifrige Priester.

Ovo bi, čini mi se, bila prva „hrvatska asceza u džepu,“ pa stoga ne će biti ni dotjerana i savršena, ali ja bih bio zadovoljan, ako bi se tko čitajući ovo djelce, brže i lakše potakao na bogoljuban život. Dao Bog!

Nazaret kraj Banje Luke dne 1. V. 1920.

B. M. Iv.

PRVI DIO.

ŽIVOT SAVRŠENSTVA.

Tražite Gospodina i živjeti će duša vaša (Ps. 68. 4.).

A. Kreposno življenje uopće.

Prvo poglavlje.

Što spada na kreposno djelo.

Prvi odsjek.

Narav kreposnog djela.

Zadnji naš cilj t. j. naše vječno blaženstvo stoji u tom, da Boga gledamo i uživamo. A ovo ne može biti po nauci sv. Tome bez ujedinjenja našeg s Bogom, upravo onako kako se ujedinjuje ražareno željezo i vatra. Za ovo je po neki način potrebno postati sličnim Bogu. Stoga i govori apostol: „*Mi znamo, da ćemo, kad se on (Bog) ukaže, njemu slični postati, jer ćemo ga vidjeti kakov jest*“ (1. Iv. 3. 2.). Za ovo gledanje potrebna je milost, svjetlost, potrebna je krepost. Samo ako budemo kreposni, moći ćemo svoju uzvišenu svrhu postići.

Na ovo nas podsjećaju i one prispodobе Spasiteljeve u sv. evanđelju: o lijenom slugi, o zakopanim talentima, o mudrim i ludim djevicama, koje nemadoše ulja u uljanicama i izjava Isusova: „*Svako drvo, koje ne rodi dobrim rodом, posjeće se i u oganj baciti*“ on nas uči: za blaženstvo nije dosta samo se zla kloniti, nego se mora i dobro činiti, mora se u kreposti vježbati. Iskustvo i učitelji duhovnog života kažu nam: Ne moguće je, zla se kloniti, ako se ne vježba u kreposti. Navika se navikom nadvlada.

Drugi odsjek.

Dobra djela grješnika.

Ali su i mnogi pogani dobro činili; mnogi su bili n. pr. pravedni, istinoljubivi, miroljubivi, vjerni, dobrotvorni. Uza sve to može se reći o većini pogana ona Spasiteljeva: „Primili su plaću svoju.“ Oni su mogli svojim sucima kazati: *Učitelju, mi smo čitavu noć radili, ali ništa nismo ulovili.* Zašto? Njihova djela nisu bila svrhunaravska. Odatlen pitanje: Što se traži za kršćansko svrhunaravsko djelo?

Treći odsjek.

Svrhunaravsko djelo.

Da bude naše djelo doista svrhunaravsko, potrebno je:

1. da djelo bude u sebi dobro (n. pr. milostinja, molitva, post, pa i spavanje, jelo odmor.);
2. svrhunaravski razlog; mora na Boga smjerati; stoga se mora nešto dobrog činiti; jer to Bog zahtjeva (na tvoju riječ baciću mrežu); jer to čast Božja zahtjeva; jer nam spas duše osigurava. Uza sve to je potrebna

Dobra nakana.

Dobra nakana jest namjera Bogu služiti i njega štovati.

§ 1.

Ko ima dobru nakanu.

1. Ko dobro ljubi, hoće, misli, govori, čini, jer to Bog hoće;
2. Ko pri svakom dobru ima čast Božju pred očima.

§ 2.

Znakovi dobre nakane.

1. ako se ne prepušta u srcu čežnja za priznanjem, slavom i hvalom;
2. ako se traži nutarnji i vanjski nemir ugušivati pri svakom neuspjehu i poniženju i t. d.
3. ako se hvali i štuje, pa se ova hvala šuteć žrtvuje Bogu.

4. ako se bude ponižen, pa se strpljivo Bogu za ljubav podnaša.

§ 3.

Kad se pobugjuje.

Dobra se nakana pobugjuje katkad preko dana, osobito ako nas kore ili hvale, kod kakvog uspjeha ili neuspjeha, kad nas napastuje sebeljublje, mrzovolja, lagodnost, kad nam je nešto teško. Jutrom i večerom ne zaboravi nikad dobru nakanu pobuditi, a takogjer vrlo je korisno svakog sata duh svoj Bogu uzdizati strijelovitim molitvicama.

§ 4.

Uzdahe mijenjaj.

Vrlo je potrebno raznolike izraze upotrebljavati, kad se pobugjuje dobra nakana n. pr. Bože sve na Tvoju slavu; Srce Isusovo sve za Te; sve na veću slavu Božju i t. d., čas u savezu sa tajnama iz života Isusova, trpljenja i uzveličanja Isusova po njegovom uskrsnuću; sad opet u koju posebnu svrhu: za obraćenje grješnika, pogana, za umiruće (osobito grješnike), za bolesne, za subraću i susestre, za potrebe poglavara, za ispovjednika i t. d.

§ 5.

Dobra nakana jest korisna.

1. Po dobroj nakani postaju naša dobra djela

Bogu dopadna i za nas zaslužna, a isto tako protivštine i trpljenja;

2. dobra nakana osigurava našim djelima svaki dan i čitav život blagoslov Božji (tražite najprije kraljestvo Božje i pravdu njegovu, a ostalo će vam se dodati). Samo se po sebi razumije da kreposnom djelu pripada stanje milosti posvećujuće i djelujuće. Jer „*svako dobro drvo dobrim rodом ragja.*“ Samo prijatelj Božji može Bogu veselje pribaviti.

Drugo poglavlje.

Kreposni život.

Prvi odsjek.

Uvjeti za krepostan život.

1. Ustrajnost u stanju milosti;
 2. Ustrajnost u činima svake pojedine kreposti.
- Samo onaj, koji dan na dan iskorišćuje prigodu za kreposna djela, ko u svim vježbama poluči neku lakoću, taj je krepostan. Nije dovoljno za krepostan kršćanski život, da se vježba u jednoj ili drugoj kreposti, nego se treba vježbati u svim krepostima i to kod svake potrebite prigode. Kao što Bog ne bi bio više Bog, kad bi sve savršenosti imao, ali jednu jedinu ne, tako i kršćanin ili redovnik ne bi sprovodio krepo-

stan život, kad bi recimo, živio čisto, ali ne bi bio ponizan. Iz tog možemo razabrati veliku zaslijepljenost i ludost onih duša, koje se istina posvete duhovnom životu, a uz to puste uzde neurednim i obljubljenim sklonostima.

Ali tko onda sprovodi krepostan život, kad smo svi manje više podvrgnuti pogriješcima i nesavršenostima?

Pazi! Kreposno življenje umire odmah svakim teškim grijehom, a malo po malo i neprestanim svojevolumnim lakim grijesima. Slučajne i ne posve svojevolumne pogriješke ne ubijaju kreposno življenje, dapače mogu nam biti povodom za veće skrušenje, za dublju poniznost, za veću revnost; u ovom nam se slučaju ne umnožava ni kreposno življenje ni pogriješke (sv. Franjo Sales.),

Drugi odsjek.

Znakovi kreposna života.

1. Biti slobodan od svakog teškog grijeha;
2. ozbiljna i ustrajna borba proti svakom svojevolumnom lakom grijehu;
3. skrb i napor, kad obavljamo pojedina kreposna djela, za koja se daje prigoda dan na dan, čas za časom;
4. čuvanje i povećavanje revnosti i odvažnosti unatoč svih poteškoća, kad se stavljaju zapreke u kreposnom življenju bilo izvana ili iznutra.

Treći odsjek.

Ustrajnost u kreposnom životu

postizava se:

1. ako iskreno, brzo i srdačno bijemo boj proti grijehu; a i kreposna djela isto tako rado vršimo;
2. ako posebice gojimo sv. šutnju, duh vjere i sabranosti;
3. ako iskreno rabimo sredstva milosti i sredstva kreposti;
4. ako svaki dan na novo započimljemo novim žarom, a ne klonemo duhom uslijed poteškoća i poraza, nego još revnije i poniznije nastavimo revnost u kreposnom življenju.

Treće poglavlje.

Sredstva za kreposno življenje.

Imamo općenitih, a i posebnih sredstva za kreposno življenje. Općenita su sredstva ona, koja su za svaku krepost pogodna i potrebna. Posebna su sredstva samo za neke odregjene kreposti dobra (n. pr. za čistoću, za poniznost), pa stoga i neće biti za svakog čovjeka ni za svaku Bogu posvećenu osobu. Ona su različna prama temperamentu, odgoju, dobi života i okolnostima. Ali ne zaboravi: Svaki čovjek, svaka Bogu posvećena osoba ima takove poteškoće, jer za svaku Bogu posvećenu osobu

kreposno je življenje skopčano sa osjetljivim žrtvama. Istom ovake žrtve i poteškoće prokušaju i dokazuju našu snagu u kreposti. Što ništa ne stoji i ne vrijedi ništa. Ni jedan kršćanin neka ne kaže: Ja samo imam poteškoća; s drugom čudi prije bi se izvježbao u kreposti. To su sve samo sotonska douškivanja, koji hoće dobro makar djelomično spriječiti, kad već ne može potpuno onemogućiti. Svaki će kršćanin gledati revno posegnuti za svim općim i posebnim sredstvima za pojedine kreposti; a od ispovjednika će gledati uvažiti savjete i upute za pojedine okolnosti i poteškoće.

Opća sredstva

za kreposno življenje jesu ova:

1. savjesno i ustrajno iskorišćivanje sredstva milosti: sv. mise, sv. pričesti, sv. ispovijedi, molitve (osobito razmatranja, duhovnog čitanja, pohoda presv. ol. sakr., strjelovitih molitvica);
2. posebno ispitivanje savjesti;
3. sveta šutnja i duh sabranosti;
4. mjesečna priprava na smrt i godišnje duhovne vježbe;
5. živi spomen na posljednje stvari svakog čovjeka (smrt, sud, pakao i nebesko kraljestvo);
6. pomisao na svoje zvanje i zahvalnost Bogu na tom;

7. postojana sv. sila, da se svom snagom otimljemo onome na što je pokvarena narav sklona; da živo nastojimo oko dobra od kojeg se narav obično odvraća;
8. postojano se moliti, da isprosimo stalnu krepost čvrsto se uzdajući, da ćemo biti uslišani, a k tomu, ako sva sredstva upotrebimo, da odstranimo sve zapreke gledom na krepost;
9. istinska ravnodušnost pram vremenitim dobrima; moramo čvrsto imati pred očima:
 - a) da smo za Boga stvoreni, da s njim na vijeke budemo u ljubavi združeni;
 - b) da je sve drugo samo sredstvo, da se cilj postigne; prema tomu mi smijemo vremenite stvari samo toliko želiti i upotrebljavati, u koliko nam pomažu naš cilj postići i volju Božju ispuniti. Čim opazimo, da smo kojem vremenitom dobru previše skloni, to moramo gledati skrenuti na protivno;
10. postojano promatrati život Isusov, da ga nasljedujemo; pritom se ispituje kod svake radnje: Bi li Isus to učinio? Bi li to njegove osobe dostojno bilo? Kako bi on to izveo? Na koji bi način on to izveo, s kojim žarom, kojom ljubavlju? U nasljedovanju Krista tri su stupnja:

- a) čvrsta odluka ništa ne činiti, što se Bogu ne bi moglo dopasti;
- b) uvijek i u svim okolnostima činiti, što se čini najsavršenijim; pritom ćemo naravski iskreno od srca i ponizno Boga moliti, da nam svoju volju očituje, te ništa ne pripustiti u čem bi se mogli prevariti. Da ovu revnost postignemo i ne smalaksamo, moramo svaki dan novim marom započeti, nepokolebivom voljom sve žrtve prinijeti, koje će nas tog dana stići, dok revnujemo za krepošću.
- c) Svaki dan obnavljajmo ljubav pram svom zvanju; svaki dan kazujmo: sve drugo za mene nema vrijednosti; svaki dan obnavljajmo u sebi poniznost i dopušteno preziranje samog sebe pouzdavajuć se u Boga.

Za dnevnu su obnovu ovi razlozi:

- a) velečina, dostojanstvo, svetost i savršenstvo našeg Boga;
- b) ljubav Božja, koja se očitovala u utjelovljenju, u siromaštvu, u nevoljama ovog zemaljskog života, u zlostavljanju, trpljenju i njegovoj gorkoj muci;
- c) jasna, u sv. pismu toliko puta izražena volja Božja baš gledom na naše posvećenje;
- d) množina i veličina beskrajnih dobročinstva Božjih i milosti za tijelo i dušu, a

- još više iskrena ljubav, kojom Bog ova dobročinstva dijeli i dijeliće usprkos naših nezahvalnosti i naših grijeha;
- e) neizreciva slava i svetost, koja je obećana vjernom službovanju Božjem;
- f) strogi, pravedni i strašni sud Božji i strašne muke pakla;
- g) primjer svih svetaca, osobito zaštitnika naših;
- h) kratkoća i ispraznost ovoga života, vječnost drugog života, sigurnost smrti, a nesigurnost kada, gdje i kako ćemo umrijeti.

Neki naputci jednog duhovnog vođe za osobe, koje ozbiljno nastoje oko kreposti.

1. Traži mirno i ozbiljno, da možda ne bi kakva malenkost, katkad vrlo neznata, smetala tvoj napredak;
2. ne dopusti nikakve nemarnosti n. pr. ono uobičajeno: što je do tog, ta to je samo malenkost; težnja u kreposti nije malenkost!
3. ne pozivlji se na življenje ljudi, nego samo, ako te potiču na krepost;
4. kad govoriš, ne reci ništa nepotrebna, neprikladna, ali takogjer i ne slušaj nedozvoljeno;
5. ne ravnaj se pri svojem djelovanju samo prema tomu, što će ljudi kazati, nego prema tomu, što ti vjera kaže, što sv. pravilo propisuje;

6. pri zabavama, častima, odmorima svjetskim budi oprezan, a budi samo pri takovim, koje su dozvoljene, potrebne, a ove sve posveti dobrom nakanom;
7. ludost je, kad se ne bojiš Boga uvrijediti, da se ljudima dopadneš;
8. vrijegja se Bog, ako uši zatvoriš Božjim nadahnućima ili ako se zanemare odluke, koje su stvorene pomoću milosti Božje;
9. ne traži izgovora, da smalakšeš u revnosti za dobrim;
10. povuci se od svih prolaznih stvari, kao da ti ne bi bile pri ruci;
11. predaj se nerazdjeljeno Bogu, pa misli samo na to, kako da Bogu čast i veselje pribaviš, a svojoj duši spas osiguraš.

B. O pojedinim krepostima.

Prvo poglavlje.

Bogoslovne kreposti.

Vjera, ufanje i ljubav zovu se bogoslovne kreposti. Po sv. Tomi zovu se zato bogoslovne, „jer im je Bog predmet, jer ih sam Bog ulijeva i jer nas one vode k Bogu.“ Vjera, ufanje i ljubav daju našem razumu i volji neku božansku snagu, da već ovdje donekle možemo Boga upoznati, ljubiti i uživati. Bez vjere, ufanja i ljubavi t.j. samo našim naravnim silama, ne bismo mogli spoznati našu nadnaravnu sreću i uživanje Boga, ne bi imali

nikakve težnje za njim, nikakve ljubavi pram njemu, što nas upravo s njim spaja.

Po vjeri dobiva naš razum neko božansko svijetlo, a po nadi volja božansku snagu, po ljubavi naša ljubav dobiva neku božansku vatru. Na krilima ovih kreposti diže se duša prama nebu, do Boga.

Zato vjera, ufanje i ljubav zauzimaju prvo mjesto među svim krepostima. U njihovom djelovanju postoji život kršćanskog savršenstva.

Prvi odsjek.

Bogoslovna krepost vjera.

Prvi članak.

Narav vjere.

Vjera je od Boga (u sv. krstu) ulivena krepost, po kojoj mi čvrsto i nedvojbeno sve za istinu držimo, što je Bog objavio, i po svojoj katoličkoj crkvi predlaže vjerovati.

§ 1.

Vjera je potrebna.

Vjera je za spasenje neophodno potrebna. Ona je početak, temelj i korijen savršenstva; ona je jedino sigurni put do Boga; ona je sunce i dražest zemnog našeg života.

§ 2.

Vjera mora biti:

1. općenita; ma niti od jedne jedine istine vjerske nije slobodno odalečiti se;

2. čvrsta; svaku dvojbu, koja bi se podigla u našoj duši proti istinama sv. vjere moramo odbiti (najbolje pobuditi vjeru);
3. postojana; rađe umrijeti u najgroznijim mukama, rađe podnijeti svaku sramotu i progonstvo na ovom svijetu nego od vjere otpasti ili se stiditi svoju vjeru priznati;
4. živa; tako moramo živjeti kako nas sv. vjera uči. (Katek).

§ 3.

Skrb za vjeru.

Vjeru moramo:

1. visoko cijiniti; moramo ju smatrati kao sreću i preduvjet našeg vječnog blaženstva, jer nas je Bog između milijona izabrao za jedino pravu katoličku vjeru; a iz ovog mora proizlaziti:
 - a) srdačna zahvala na milosti sv. vjere;
 - b) revna molitva za obraćenje pogana, nevjernika i krivovjernih, za one, koji su u pogibelji da izgube vjeru, za one, koji su nehajni pram vjeri, za mrtve članove crkve, za grješnike u smrtnom grijehu, veliko i toplo zanimanje za dobro crkve u svim zemljama svijeta, pa u tu svrhu i žrtvovati štogod;
 - d) toplo se moliti za uzdržavanje i uzvišenje sv. crkve;
 - e) molitva i žrtvice za propovjednike i vjero-

- vjesnike u kršćanskim općinama;
2. čuvati, jačati i množiti:
 - a) postojano i često moleć zato;
 - b) pobugjujuć često djelo vjere;
 - c) pobožno slušajući riječ Božju i revno čitajući dobre vjerske knjige (biblijske pripovijesti, katekizam, život kat. crkve od Goffinea);
 - d) promatrajuć objavljene vjerske istine, zaronjavajući u život Isusov i svetih;
 - e) priključujući se crkvenoj godini i svetkovinama;
 - f) obnavljajući češće krsni zavjet;
 - g) hodeći u prisutnosti Božjoj;
 - h) podvrgavajući se sa ljubavlju i poštovanjem duhovnom poglavarstvu: papi, biskupima, svećenicima;
 - i) živući kreposno, vježbajući se osobito u poniznosti i čistoći srca.

Drugi članak.

Duh vjere.

§ 1.

Razni stupnjevi.

Ima raznih stupnjeva vjere. Najniži je, da mi sve za istinu držimo, što je Bog objavio i jer je Bog objavio. Viši stupanj vjere, kada čovjek zaroni u vjerske istine pomoću Božjom (sedam darova Duha sv.) i vlastitim vježbanjem i sudjelovanjem, kao da su mu one u

tijelo i krv prešle, pa ga posve proniknu, te kao svijetle iz svakog njegovog djela. U takvom stanju sudimo mi sve u svijetlu vjere, mećemo sve na vagu vjere i promatramo sve u ogledalu vjere. Što je oko za tijelo, to je za takovu dušu vjera, koja ga u svem rasvjetljuje, ravna i upravlja.

§ 2.

Viši stupanj vjere potreban.

Ovaj viši stupanj vjere uči nas, kako je ništetno sve zemaljsko, kako je prolazan ljudski život, kako je skupocjeno vrijeme našeg života, da sijemo za vječnost. Ovakav duh vjere gleda u svim zgodama prst Božji i njegovo pripuštenje za naše vječno spasenje. Ovakav duh vjere gleda u svim stvorovima trag ili sliku Božju, u ljudima braću i sestre, u poglavarima namjesnike Božje, u zajedničkom životu vrelo za posvećenje, a u sv. pravilu po Duhu sv. označen sigurni put za nebo. Ovakav duh vjere uči nas, da sva naša djela preko dana upravimo na Boga gledajući na božanski uzor Isusa Krista i da sve postavimo na zlatni temelj poslušnosti. Ovakav duh vjere ima neodoljivu moć na božansko Srce, obdaruje nas nepokolebivim pouzdanjem u Boga, a čovjeka osposobljuje za junačka djela ljubavi. Ovakav duh vjere jest kao neprestana pričest, koja nas s Bogom sjedinjuje pa od

njeg novi život teče u našu dušu. Ovakav duh vjere jest vrlo utješan i radostan put i vrelo bezbrojnih zasluga za nebo. On je otvoreni put, koji je svim dušama otvoren, koje su dobre volje; pristaje za svaki položaj, za svaki karakter, za svaku dobu života, a nije izvrnut nikakvoj pogibelji nikakvoj varci mašte ili sebeljublja (O. Diessel).

Drugi odsjek.

Bogoslovna krepost nada.

Prvi članak.

Narav nade.

Kršćanska nada jest od Boga (u sv. krstu) ulivena krepost, po kojoj mi sve čvrsto očekujemo što nam je Bog obećao radi zasluga Isusa Krista za naše vječno spasenje.

Nada obuhvaća:

1. pouzdanje u Boga, osobito njegovu svemožnost, dobrotu i vjernost i pouzdanje u zasluge i obećanje Kristovo;
2. čeznuće za svim, što nam je Bog obećao, a Krist zaslužio;
3. odvažnost i snagu, da težimo za ovim spasonosnim sredstvima, a sve zapreke, da svladamo (Scaramelli).

Drugi članak.

Predmet naše nade.

Ništa ne smijemo od Boga kao najveće

dobro očekivati i tražiti nego njega samog; jer moć i dobrotu Božja vodi nas k neizmjernom dobru; a ovo je vječni život, koji je u rukama Božjim (sv. Toma). Dražest vječnog života tako je velika, da bi mi sva dobra i radosti zemaljske prezirali, kad bi samo jedan dan smjeli u nebu biti (sv. Aug.). Prvo daklem i najnužnije, što ćemo od Boga želiti jest vječni život. Zatim se moramo nadati, da će nam Bog dati i sredstava, da ovaj cilj postignemo, moramo se nadati, da će nam Bog oprostiti grijehe, dati milost djelujuću, jakost, da ustrajemo, milost posvećujuću, kreposti i darove Duha svetoga. Napokon smijemo se i vremenita dobra od Boga nadati, ali samo u toliko u koliko nas ne smetaju da vječno blaženstvo postignemo. Što se tiče vremenitih dobara, to vrijedi: Moli se kao da ćeš sve samo od Boga dobiti, a radi, kao da sve samo o tebi ovisi. Za zdravlje moramo n. p. upotrebiti naravna sredstva; a da uspijemo pri našem radu, moramo biti obzirni, marljivi, vjerni svom zvanju; ali uza sve to moramo i blagoslov Božji prositi. Vršimo li po volji Božjoj svoje dužnosti, to se možemo nadati i pomoći milosti Božje, a to tim više, što smo bez ljudske pomoći, što se ne možemo osloniti nego na našeg Boga u svetohraništu.

Treći članak.

Naša nada mora biti:

1. nadnaravna; samo na Boga i svete smije se ona oslanjati;
2. čvrsta; jer Bog se je zakleo, da nas hoće sve u nebu imati, zato nam i daje sve, što nam je za spasenje potrebno; k tomu naša nada počiva na svemožnosti, vjernosti i milosrgju Božjem, na zaslugama Isusa Krista i zagovoru svetih (sv. Crescencia);
3. sa strahom Božjim svezana; jer tko se nada, a ne boji, taj upada u nemar i mlakost; a ko se samo boji, a ne nada, taj klone i pada kao kamen u dubinu (sv. Aug.).

Četvrti članak.

Blagodati kršćanske nade. —

„*Blago čovjeku, koji se u njeg pouzda!*“

(Ps. 2. 13.). Nada je slična drvetu, koje natapaju svježe vode bož. milosrgja, pa donosi divne i krasne plodove (Ps. 1. 3.).

1. Nada napunja dušu *mirom i sigurnošću*, pa onda možemo sa psalmistom govoriti: „*Gospodin svjetlost moja i spas moj, koga da se bojim*“ (Ps. 26. 1.). „*Koji se uzdaju u Gospodina, stoje kao brdo Sion*“ (Ps. 124. 1.).
2. Nada daje jakost, odvažnost i ustrajnost.

„U nadi ćete postati jaki“ (Iz. 30. 15.).

„Koji se uzdaju u Gospodina, obnavljaju svoju snagu, uzeće krila poput orla, letjeće i neće se umoriti, ići će i neće smalaksati. Oni, koji se u Boga pouzdavaju, kao svlače i odbacuju svoju nadu, ali zato oboružavaju se Božjom snagom. U čijem srcu cvate kršćanska nada, ne će biti zadovoljan samo s tim, da svoju dužnost vrši, nego će segnuti za većim djelima, za kršćanskom savrшеноšću. Kao što se sidro zakvači među kamenjem, pa vjetar ne može lagje krenuti s mjesta, tako ni sve strasti ne mogu dušu maknuti, koja svoje sidro nade stavi u Gospodina Boga. Primjer su nam sv. mučenici i patnici kao n. pr. sv. Lidvina, sv. Crescencija.

3. Nada je riječ *utjehe i veselja*. „*Budite veseli u nadi*“ (sv. Pavao). Nade ovoga života su časovito mirisavo cvijeće, koje uvene i nestane kao proljetno cvijeće. Sveta nada ne jači nas i krijepi samo miomirisom njezina cvata; ne! Ako njezin cvat vene i pada, tad nam daje ova krasna biljka divne plodove za užitak samog Boga.

Peti članak.

Nadu ćemo pobuditi:

1. u napastima proti ovoj kreposti;
2. kad se padne u koji grijeh;
3. u nuždi, bolesti i protivnosti; jer nada diže

srce k Bogu, pa stoga čovjek ne čuti unutra tako jake boli, koje trpi;

4. u molitvi; jer je nada neophodni uvijeti, da budemo uslišani;
5. u smrti; gdje pogled na križ, na vječnost, daje osobitu snagu i jakost Bogu posvećenim osobama.

Šesti članak.

Neprijatelji kršćanske nade.

Možda nigdje nije tako žestok boj u duhovnom životu kao kod kršćanske nade, ona je cvat, koji niče iz zrna vjere, pa hoće, da dozori u plod ljubavi. Je li ona poremećena, to je drvo duhovnog života u srčiku udareno.

1. Prvi neprijatelj kreposti nade jest *klonulost*, koja može do zdvojnosti doći. A ničega se više ne boj, nego zdvojnosti. Nada pruža ruku i palome, da se spasi, a zdvojnost spušta ruke i daje se vezati i voditi u propast. Zdvojni je sličan slomljenom drvetu. „*Neizlječiva je tvoja rana, i velika tvoja šteta*“ (Jer. 30. 12.). Zdvojnost je grijeh, proti Duhu svetomu, o kojem govori sv. pismo, da se ne oprašta ni na ovom ni na drugom svjetu (Mt. 12. 32.). „*Jao plašivim srcima, koji se ne pouzdavaju u Boga, stoga ih on neće ni da zaštititi*“ (Sir. 2. 15.).
2. Drugi neprijatelj kršćanske nade jest pohlepa

za zemaljskim dobrima. Ko zaroni u dobra ovog svijeta, taj lako ne gleda na dobra nebeska, nego se uduši u zemaljštini.

3. Treći neprijatelj jest preuzetnost, kad neko ostaje u grijesima računajući na dobrotu Božju, a pri tom neće da misli na pravednost i svetost Božju.

Sedmi članak.

Nadu ćemo učvrstiti:

1. ako promatramo, kako je sve prolazno;
2. ako promatramo nebeske radosti;
3. ako se marljivo vježbamo u molitvi, prisustvujemo svečanim službama Božjim i hodimo u prisutnosti Božjoj;
4. ako mrtvimo osjetne naslade i negujemo pokornički duh;
5. ako čitamo prikladne duhovne knjige (n. pr. Chaegnon: Seelenführer);
6. ako točno vršimo naputke ispovjednika.

Treći odsjek.

Bogoslovna krepost ljubav.

I.

Ljubav pram Bogu.

Prvi članak.

Narav ljubavi pram Bogu.

Ona je od Boga (na sv. krstu) ulivena krepost, po kojoj Boga cijenimo nada sve

radi njega samoga, a bližnjega iz ljubavi prama Bogu kao samog sebe.

Duh nam sveti dijeli ovu krepost, u kojoj nam daje od svoga bića i života; on je duša ljubavi pram Bogu. Zato je apostol mogao govoriti: „*Ljubav Božja izli se u srca naša po Duhu sv., koji nam je dan*“ (Rim 5. 5.).

Po ljubavi se posvećuje naša volja već u svom korjenu i svrće k Bogu. On nam ju daje, da se već ovdje na zemlji s njim sjedinjujemo, pa tako pripravljamo put za nebo, vječno ujedinjenje s Bogom.

§ 1.

Ljubav pram Bogu jest bogoslovna krepost.

Ljubav nije samo prolazni čin naše volje, nego trajno nagnuće volje k Bogu i ako je savršena ljubav, to je težnja svih naših duševnih sila k njemu. Što je veća ljubav, to je i veće nagnuće duše, da u svim svojim činima usplamti pram Bogu. U najvećem stupnju jest jedno veliko čeznuće: „*razdijeliti se i s Kristom biti*“ (Filip 1. 3.-2.). O kako bi se ona želila potpuno u Boga zaroniti i jedan plamen postati, da ga tim dostojnije može ljubiti!

Ljubav proizvagja naše ujedinjenje s Bogom i za to je krepost. Ali što velim? Ta ljubav sama jest u svom zametku ujedinjenje s Bogom. Ljubav je kao i svaka druga krepost, moć duše. I što se više vježba, to biva jača, to više

k Bogu vuče. Ona je daklen bogoslovna krepost, jer je od Boga i vodi k Bogu.

§ 2.

Ljubav kraljica svih drugih kreposti.

Megju svim krepostima ljubav zauzima prvo mjesto. Ovo je jasno, jer su bogoslovne kreposti pred čudorednim, a za bogoslovne kreposti veli sveto pismo: „*Sada pak ostaje vjera, ufanje i ljubav, ove tri; a najveća od svih jest ljubav*“ (I. Kor. 13. 13.). Svim krepostima je zadnji cilj ujedinjenje s Bogom, a ovo ljubav upravo i postizava. „*Ako bi čovjek dao sva imanja svoje kuće, to bi bilo kao ništa*“ (Pjes. 8. 7.). Stoga duša koja goruće ljubi Boga, prezire zemaljska dobra, pa ne može razumjeti kako mnogi ljube zemaljštinu. Ljubav vodi sve čudoredne kreposti sa sobom kao kraljica svoje dvoranke. Sv. Pavao kaže to ovim riječima: „*Ljubav je strpljiva, dobrostiva, ljubav ne zavidi, ona ne čini krivo, ne nadimlje se, ona nije slavična, nije sebična, ona se ne da ogorčiti, ona ne misli ništa zla, ona se ne veseli nepravdi, a raduje se istini, snosi sve, vjeruje sve, svemu se nada, trpi sve*“ (I. Kor. 13, 4-7.). Iz ovog se vidi, kako prava pobožnost, koja poglavito stoji u ljubavi, oplemenjuje čitavog čovjeka, pa i ako nije tako izobražen.

Kao što naše tijelo dobiva život po duši, tako i sve kreposti svoj život, svoju svrhunavravnu vrijednost po ljubavi. Radi toga i piše sv. Pavao: „*Ako bi takovu vjeru imao, da bi i brda mogao premještati, a ljubavi ne bi imao, to bi bio ništa. I ako bi i sva svoja imanja siromasima podijelio, i ako bi svoje tijelo dao spaliti, a ljubavi ne bi imao, to mi ništa ne bi koristilo*“ (Kor. 13. 2-3.). Dosljedno, što je veća ljubav, to će i naša djela veću zaslugu imati za nebo, prama tomu kakovom ljubavlju obavljamo svoja djela.

Drugi članak.

Predmet bogoslovne kreposti ljubavi.

U prvom redu Bog i to: presveto Trojstvo, s Božanstvom ujedinjena narav čovječija, napose presv. Srce Isusovo i presv. olt. sakramenat, zatim i sve, što je s Bogom svrhunaravskom ljubavlju ujedinjeno i za vječni život odregjeno. Zato se ova ljubav proteže i na naše bližnje, na čovjeka. Samo su prokleti isključeni od ove ljubavi, jer nema više mogućnosti, da vječni cilj t.j. Boga postignu.

Istom ljubavlju ljubimo Boga i našeg bližnjeg. A ljubiti znači po Aristotelu i sv. Bonaventuri nekom dobro htjeti. Boga ljubiti znači: Od srca se Bogu predati kao najvećem dobru, da mu izvršujući njegovu svetu volju omilimo i s njim se sjedinimo.

Treći članak.

Učenci ljubavi Božje.

Usljed ovoga dara Božjeg:

1. ljubimo Boga nada sve;
2. iskreno smo Bogu odani, vjerno i pouzdano općimo s njim;
3. uzajamno si dobra predajemo.

§ 1.

Boga ljubimo nada sve,

kad ga ljubimo više nego sve drugo na svijetu i pripravi smo sve prije izgubiti, nego li se grijehom od Boga razdružiti.

Ova ljubav otorgava srce od svega zemaljskog, pa sve zemaljsko upotrebljava kao ljestve k Bogu. Ova se ljubav veseli radi savršenstva Božjih kao da bi vlastite njezine bile. Ova ljubav upoznaje i zahvalno pripoznaje sva dobra, što ih posjedujemo, kao dobroćinstva Božja. Ova je ljubav spremna prije sve izgubiti, nego Boga uvrijediti.

§ 2.

Posljedice i znaci prijateljevanja s Bogom.

1. Iskrena sklonost našeg srca k Bogu, tako da ništa ne pripustimo, pa nijednog kucaja našeg srca, koje ne bi ljubilo Boga;
2. pouzdano i prijateljsko općenje s Bogom.

Znaci sklonosti i prijateljstva s Bogom:

1. trajno sjećanje na Boga;
2. revno o Bogu govoriti, a pri tom govoru iskazati se spretnim i domišljatim;
3. revno se s Bogom razgovarati, gojiti duh molitve i sabranosti pa i u vrijeme duhovne samoće i pohoda Božjega;
4. ljubav prema Isusu u svetohraništu;
5. žudnja za nebom, ali ne toliko, jer nam je nebo plaća, nego više, jer ćemo u nebu Boga gledati, posjedovati i s njim se na vijeke sjediniti.

§ 3.

Uzajamno predavanje.

1. O kako je veličanstveno, da i božanstveno predavanje Boga nama! Bog nam daje sve, što on posjeduje i što on jest; on nas čini dionicima svog vlasništva, svoga gospodstva, svog života, svoga božanstva; on nam se ovdje daje u presv. olt. sakramentu, a poslje u nebu. O kako je nesebično ovo predanje Božje! A što dobiva od nas? Zar mu ne bi moralo odbojno biti, sjedinjivati se sa tako griješnim stvorovima? A ipak je tako dobar!
2. Smijemo li mu mi tako bijedna lica što uskratiti? Zar da mu sve ne damo, što imamo, i što jesmo?

Ako u istinu ozbiljno mislimo Bogu se potpuno predati, to ćemo najbolje zasvjedočiti izjednačenjem naše volje s voljom Božjom.

Izjednačenje

s voljom Božjom zahtjeva:

1. vjerno i neprestano ispunjavanje volje Božje do u sitnice; stoga energičan i vjerran doživotni boj proti grijehu i svemu što vodi na grijeh, revnu i ustrajnu težnju za savršenstvom t.j. uvijek i svagdje to činiti što iza ozbiljne molitve i zrelog promatranja nagjemo kao najsavršenije.
2. dobrovoljno, zahvalno i veselo primanje svega što nam Bog odredi, pošalje, ili pripusti;
3. a ovo oboje neka bude iz ljubavi pram Bogu.

Četvrti članak.

Do savršene ćemo ljubavi doći:

1. revno se moleć i čeznući za ovom ljubavlju;
2. uništavajući sebi ljublje i svjetsku ljubav;
3. promatrajući neizmjerena savršenstva Božja i njegova dobročinstva i muku Spasiteljevu.
4. pobugjujući ljubav, a pri tom ne trebamo paziti na broj i na riječi, nego više na srdačnost i čeznuće samo se Bogu dopasti;

5. često primajući sv. sakramente i koristeći se plodovima sv. mise;
6. čineći djela ljubavi pram bližnjem;
7. težeć postojano za savršenstvom;
8. trpeći u bolima i zahvaljujući na njima.

II.

Ljubav prama samom sebi.

Prvi članak.

Kad ljubimo sebe.

Mi ljubimo sebe, kad vršimo dužnosti, što ih imademo prama sebi.

A ove naše dužnosti jesu:

1. kako da postupamo i upravljamo sami sobom;
2. kako da se staramo za dobra naravna i svrhunaravna.

Drugi članak.

Dužni smo ljubiti sebe.

Ovo se jasno vidi iz riječi Spasiteljevih, kad veli: „*Ljubi bližnjeg svog kao samog sebe*“ (Mt. 22. 37.).

Krist ne zapovijedi izričito, da ljubimo sebe, nego veli, kao samog sebe, jer se to razumijeva, to nam zdrav razum kaže, da ljubimo sebe i da se staramo za sebe i za svoje dobro. Tu naravnu ljubav k sebi usavršuju i posvećuju vjera i milost Isusa Krista i čine ju svrhunaravnom.

Kršćanin ljubi sebe, jer ljubi Boga i iz ljubavi k Bogu nastoji, da bude što savršeniji i Bogu dopadniji.

Treći članak.

Glavna kršćanska dužnost.

Težiti za savršenstvom.

Ko sebe kršćanski ljubi, taj traži pravo i najveće svoje dobro, a to je ujedinjenje s Bogom. S njim će biti sretan, a bez njega nesretan; zato će se u svemu podlagati njegovoj svetoj volji. A Božja je volja, da posjedujemo, čuvamo i usavršujemo sve što nam je udijelio, naime i tijelo i dušu; tjelesne i duševne sposobnosti.

Četvrti članak.

Kršćanski ponos.

Kršćanin ima, da osjeća svoje dostojanstvo, da ga prizna, da se diči nekim svetim ponosom, jer je on:

1. prava slika i dijete Božje. „*Gle kakvu nam je ljubav dao Otac, da se djeca Božja nazivamo i jesmo*“ (1. Iv. 3. 1.).
2. stan Duha svetoga. „*Ne znate li, da ste vi hram Božji i Duh sveti stanuje u vama*“ (1. Kor. 3. 16.).
3. Otkupljeni neprocjenivom cijenom. „*Znajući, da niste otkupljeni propadljivim srebrom i zlatom nego dragocjenom krvlju Kristovom*“ (1. Petr. 1. 18 i 19.).

Peti članak.

Ko gazi svoje dostojanstvo.

Svaki čovjek gazi svoje dostojanstvo i ne poštuje samoga sebe, ko čini, što ga ponizuje, a to su grijesi, a osobito grijesi nečistoće, laži, podlosti, laskanja, udvoravanja, ulagivanja, obožavanja ljudi i t. d.

Šesti članak.

Priznanje dostojanstva.

Kršćanin ima priznati svoje dostojanstvo, ali u isto doba nema to da sebi pripiše, jer njegovo nije ništa; sve je to dar dobrote Božje: stoga se ima poniziti pred Bogom, priznajući svoju slabost i nevaljaštinu.

„*Tako i vi, kad učinite sve, što vam je zapovijegjeno, recite sluga smo bezkorisne, jer učinismo što smo bili dužni učiniti*“ (Lk. 17. 10.). „*Što imaš, a da nisi primio? A ako si primio, što se hvališ, kao da nisi primio?*“ (1. Kor. 4, 7.)

III.

Kršćanska ljubav pram bližnjem.

Prvi članak.

Narav ljubavi pram bližnjem.

Ljubav prama Bogu i bližnjemu to su dva plamena iz jedne vatre, dva potoka iz jednoga vrela.

Bližnjega ljubimo, ako mu poradi Boga dobro želimo i koliko možemo i dobro činimo.

Apostol naroda sv. Pavao opisuje ljubav ovako:

„Ljubav je strpljiva, blaga je; ljubav ne zavidi; ona ne čini krivo; ne nadimlje se, nije slavohlepna, ne traži svoje, ne srdi se, ne misli zlo, ne veseli se nepravdi, raduje se istini, sve snosi, sve vjeruje, svemu se nada, sve trpi“. (1. Kor. 13. 4-7.)

§ 1.

Ljubav je strpljiva.

Prvo svojstvo ljubavi jest strpljivost. Ljubiš li koga u istinu to ćeš lakše neugodnog i teškog za njega podnijeti. A i njega ćeš samog podnositi i njegove pogreške, ako se odmah i ne popravi. Nećeš gnjevom planuti, nego ćeš strpljivo njegove pogreške podnositi. Sv. Gregorij veli: „Prava pravednost je milosrdna, a kriva je srdita“. Imaš li pravu ljubav pram

bližnjemu, to ćeš ga nastojati popraviti, a ne ogorčiti, odbiti, malodušnim učiniti. Nekomu istinu u oči reći, to još nije velika stvar, ali u pravo vrijeme i na pravi način strpljivo mu pomoći, da se popravi ovo je zaslužno. O kako se mnogi u tom varaju, kad drže svoje slabosti za ljubav!

§ 2.

Ljubav je dobrostiva.

Ljubavi je prirogjeno, da se daje, da žrtve za bližnjeg doprinosi, da joj srce toplo kuca za subraču i susestre. A kakve žrtve doprinosiš ti? Goriš li od žudnje, da kakvu žrtvu iskažeš svom bližnjem odričući se svojih pogodnosti, tražeć prigodu bolesne podvoriti, prositi za siromake. U ostalom prava je ljubav domišljata i mudra, da pronagje sredstva i način, kako da pomogne bližnjem. Ljubav je dobrostiva. Samo onaj, koji ju ima i u njoj se vježba, onaj ju može pravo razumjeti i oćutjeti, onaj pravo zna, što znači ljubav je dobrostiva. Gledaj na Isusa: „*Obilazaše dobro čineći.*“ „*Slijepi vide, hromi hode, gubavi se čiste, gluhi čuju, mrtvi ustaju, siromasima se naviješta evanjelje*“ (Lk. 7, 22).

§ 3.

Ljubav ne zavidi.

Je li i to moguće? Ta zavist je protivna ljubavi, ona je naime: „žalost nad srećom

bližnjega.“ Ova se slabost po nauci sv. Tome može naći katkad i kod savršenih osoba. Pobugjuje se ona usljed sebeljublja, koje je tako usko staslo s našom naravi, da ga samo uz postojani trud možemo uništiti. Ko često traži zgodu, da slavu i dobra djela bližnjega umanju, pokudi, taj neka zna, da je daleko od ljubavi. Pa neka čini i mnoga dobra djela svom bližnjem, to u njima neće biti mnogo balzama ljubavi; pred Bogom takova djela nemaju velike važnosti, jer ih on mjeri po ljubavi. Hoćeš li znati, kolika je tvoja ljubav, to pazi kolika je tvoja radost nad srećom bližnjeg, i da li se još pojavljuje zavist, taj „plamen pakla,“ kako ju naziva sv. pismo.

§ 4.

Ljubav ne čini krivo.

Kako je ljubav nježna prema Bogu, tako je i gledom na bližnjeg. O kako ona pazi, da se ne prenamagli, da bez nužde nešto ne kaže, što bi bližnjeg moglo povrijediti, zasramiti, u nepriliku dovesti. Ona pomno pazi, da nebi bližnjem kakva povoda dala, da griješi. Ljubav ima kao nekakov osjećaj, koji joj unaprijed javlja, da bi to i to bilo za bližnjeg nepovoljno.

§ 5.

Ljubav se ne nadimlje.

Ljubav se ne isporeguje s drugima, da

se onda može u duhu nad njih uzdignuti. Ona ne pita uvijek, da li ima ovdje prednost. Naprotiv ona se raje smatra neznatnijom, nego drugi. Ona na se zaboravlja, pa gleda samo Boga i u Bogu bližnjega. O ljubavi i poniznosti kako ste si srodne! Bez velike poniznosti nema velike ljubavi.

§ 6.

Ljubav nije slavohepna.

Sv. Atanazije pobježe, kad je začuo da je imenovan biskupom aleksandrijskim. Slično je radio sv. Ivan Zlatousti i sv. Bazilije. Oni preuzeše biskupske službe i časti, kad ih je svećenstvo i puk na to prisililo. Ovako su radili i sv. Augustin i sv. Gregorije Veliki. Ovako rade ljudi prožeti sv. ljubavlju. Oni ne traže časti, oni ne žele, da budu nad drugima, da im drugi budu podnožje, oni ne traže, da im drugi služe bez potrebe.

§ 7.

Ljubav ne traži svoje.

Po ovom se osobito poznaje prava ljubav. Ljubav ne traži svoje, ako nešto bližnjem čini. Pa ni isto veselje ne traži kod sebe, niti hvalu kod drugih, ni vremenite prednosti, pa niti vječnu plaću; nego u prvom redu dobro bližnjega radi Boga.

Drukčije biva kod naravi. Nasljeđuj Krista veli: „Narav je lukava i mnoge privlači, zapleće i vara, a sebe ima vazda za svrhu. A milost prosto hoda i uklanja se svakoj sjeni zla; ne namješta prijevare i sve radi čisto radi Boga u kojem najzad i otpočine.“

§ 8.

Ljubav se ne srdi.

Oni, koji do sebe drže mnogo, čute se lako uvrijegjenim. Sve što se proti njihovoj volji dogodi, smatraju kao osobnu uvredu. A za osvetu i srdžbu odmah su spremni. Ljubav naprotiv ne misli uvijek na sebe, nego na dobro bližnjega. Njoj nije mnogo do tog stalo, da li ju preziru, ona gleda samo, da dobro učini. O kako se ljubav daje poniziti, pa prije i nogama gaziti, nego uvrede uvredama vraćati. Ona sve strpljivo podnosi za ljubav Božju.

I kod svetaca ćemo srdžbu naći vrlo rijetko. Čitaj život sv. Filipa Nerija, sv. Franje Žaverskog, sv. Franje Saleskog, sv. Ivane Chantal, sv. Roze Limanske. Tu ćeš naći samo veliku svetu ljubav pram bližnjega, a srdžbu, pa i svetu vrlo teško.

§ 9.

Ljubav ne misli zlo.

Ljubav nije sumnjičava, ona sve tumači na dobro. Ona kao da ima pred očima riječi

sv. Franje Saleškog: „Ako zloba ne da, da se koji čin opravda, to se bar mora gledati ispričati; a ako se ova ni ispričati neda, to će se uzeti obzir na neznanje, slabost ili na žestinu strasti.“ Ljubav zna i drugu sv. Franje: „Besposleni i lijeni ljudi su slijepe krtice prama sebi, a prama svom bližnjem su bistrovidni risi.“ Ljubav radi prama riječima Isusovim: „*Ne sudite, da ne budete sugjeni.*“ „*Kojom mjerom mjerite, biće vam i izmjereno.*“

§ 10.

Ljubav se ne veseli nepravdi.

Znatiželjni sluša rado tugje pogreške, izrugivač pravi ujedljive doskočice, a zlobno se sebeljublje može veseliti tomu. Ljubav tako ne radi. Ona misli na zle posljedice, koje grijeh u duši stvara, na grižnju savjesti, radi nepravda, na vremenite i vječne kazne, koje mora da nepravедnik podnese. Zato ne nalazi čemu da se veseli kod nepravde, već prije razlog, da ju boli u duši i da plače. Ljubav ne može, da pojmi kako da se veseli, i šale zbija, kad je netko pao.

§ 11.

Ljubav se raduje istini.

Ljubav se raduje, kad vidi, da je bližnji nešto dobrog govorio, pisao, radio. Istina je sve, što je dobro, jer se slaže s Bogom, koji

je vječna istina. Naprotiv je svaki grijeh neka vrst laži, u koliko djelom ne priznaje vrhovno gospodstvo Božje nad stvorovima.

Učenik ljubav sveti Ivan govori: „*Nemam većeg veselja od ovog, da moja djeca hode u istini*“ (3. Iv. 1, 4.). On se ovako raduje nad dobrim vladanjem svoje duhovne djece, a čutiš li ti veselje, kad čuješ što dobra o bližnjem? O znaj onda, da si u ljubavi.

§ 12.

Ljubav sve snosi.

Kršćanska ljubav ne pušta u srce ogorčenosti i odbojnosti, nego se bori ozbiljno, postojano i redovito proti ovako žučljivim osjetima i odbojnostima.

Ljubav strpljivo snosi slabosti i grijehe svog bližnjeg sjećajući se primjera Isusa i svetaca.

§ 13.

Ljubav sve vjeruje.

Vjerujući sagradi Noa kovčeg zavjetni i spasi rod ljudski od potpune propasti. Vjerujući Abraham riječi Božjoj primi veliko obećanje. Mojsije oslobodi narod Izraelski, jer je povjerovao Bogu, da će ga on pomagati pri tom oslobogjenju. Vjerom obori Jozua zidine Jerihona i uvede narod u obećanu zemlju. U vjeri je Marija začela Sina Božjeg. U vjeri

su apostoli postali učenici Isusovi, primili Duha sv. i narodima spasenje davali. Zato moramo i mi u duhu vjere raditi, pa ćemo tako moći velika djela ljubavi vršiti.

U zajedničkom životu ima prigode, da se u tom vježbamo, da svoje mjenje napustimo, pa vjerujemo što drugi vele, ako nije očito griješno. Sv. Franjo kaže: „Za zajednički su život neupotrebivi oni, koji su tvrdoglavi i uvijek hoće samo oni pravo imati. Oni su za bližnjeg bič i kuga. Oni siju sjeme svagje i nemira.“

Ljubav rado vjeruje, kad nešto služi na ispriku bližnjem.

§ 14.

Ljubav se svemu nada.

Ljubav se nada najboljem, osobito obraćenju, pa ove nade neće nikad napustiti.

Ljubav se nada pomoći od Gospodina Boga. „*Pomoć naša u ime Gospodnje.*“

Ljubav vjeruje na oko i nemoguće stvari kao n. pr. Abraham, kad je htio žrtvovati svoga sina, a nade nije izgubio, da će po njem imati veliko potomstvo. Ovakovom nadom može i duhovna osoba očekivati mnogobrojno potomstvo dobrih djela, ako ima čvrstu nadu u Gospodina Boga i njegovu pomoć u duhovnom životu.

§ 15.

Ljubav sve trpi.

Ako nas bližnji uvrijedi ili nepravdu nam nanese, to će mu naša ljubav rado oprostiti uvrijedu i zaboraviti, a u srcu pobuditi ljubav prema uvrijeditelju. Ona će znati i vanjskim ponašanjem pokazati, ona se neće tužiti kod drugih, nego ragje šutjeti. Gledajmo na sv. Franju Saleskog! On reče svom protivniku, koji ga je uvrijedio: „Gospodine moj, ako bi mi jedno oko i iskopao, to bi te drugim ljubezno gledao kao i prije.“ „Mir je sveta roba, koja je vrijedna, da ju skupo otkupimo.“

Drugi članak.

Dužnost je ljubiti bližnjeg.

§ 1.

To nas uči sveta vjera

1. Bog to hoće, a Krist zahtjeva od svojih učenika.
„Ovo je zapovijed moja — reče Isus — da imate ljubav megju sobom, kao što ja imadoh k vama“ (Iv. 15. 12.) „i po tom će svi poznati, da ste moji učenici, ako budete imali ljubav megju sobom.“ (Iv. 13, 35.).
2. Vjera nas uči, da smo svi ljudi djeca jednog Oca nebeskoga i da je naš bližnji t. j. svaki

čovjek bez razlike stvoren na sliku i priliku Božju, otkupljen skupocjenom krvlju Isusa Krista i pozvan, da se spase i po smrti sjedini s Bogom.

„Jedan je Bog i otac sviju, koji je nad svima i kroza sve i u svima nama“. (Efež. 4, 6). „Nije li nas jedan Bog stvorio? Zašto nevjeru činimo jedan drugome skvrneći zavjet otaca svojih“. (Mt. 2, 10.)

- 3.) I Bog ljubi sve ljude i svima je bez razlike milosrdan i dobrostiv.

Zato nas i opominje Isus Krist, da ljubimo svakog bio nam prijatelj ili neprijatelj, da budemo „sinovi oca svojega nebeskoga, koji čini, da sunce njegovo izlazi nad dobrima i zlima, i daje dažd pravednim i nepravednim“.

- 4.) Isus Krist je ljubio sve ljude bez razlike i umro je za sve.

Zato nas opominje sv. Pavao: „Ugledajte se na Boga kao ljubezna djeca i živite u ljubavi, kao što je i Krist ljubio nas i predao sebe za nas u prilog i žrtvu Bogu.“ (Efes. 5. 1. 2.)

- 5.) Ljubav je prema Bogu tako tjesno združena s ljubavlju k bližnjemu, da jedna ne može biti bez druge.

Ako tko reče: „Ja ljubim Boga, a mrzi

na brata svojega, laža je; jer koji ne ljubi brata svojega, koga vidi, kako može ljubiti Boga, koga ne vidi? I ovu zapovijed imamo od njega: koji ljubi Boga, da ljubi i brata svoga“. (I. Iv. 4. 20).

§ 2.

Posebnu ljubav zaslužuju:

- 1.) roditelji i rođjaci, s kojima nas je providnost Božja tjesno povezala. No ta ljubav ne smije biti povodom, da vrijeđamo ljubav k Bogu, ili da nam budu zaprekom u duhovnom životu. Napose mora se čuvati Bogu posvećena osoba neuredne sklonosti prema roditeljima i rođjacima.

„Koji ljube oca i majku većma nego mene nije mene dostojan; i koji ljube sina ili kćer većma nego mene, nije mene dostojan“ (Mt. 10, 37).

- 2.) oni koji su nam dobro činili ili sada čine, bilo u duševnom ili tjelesnom pogledu kao što su: odgojitelji, učitelji, skrbnici, poglavari, dobročinitelji duhovni vogje — ispovjednici. I ovdje vrijedi ono, što je rečeno za ljubav pram rođjacima.
- 3.) oni, koji su posebnim načinom upućeni na našu ljubav radi duševnih ili tjelesnih potreba, nevolja, pogibelji. Ovamo ubrajamo one, na koje se odnose djela duhovnog i tjelesnog milosrgja,

- 4.) prijatelji. Prvo je prijateljstvo samo ono, kojemu je podloga poštenje, čista ljubav i poštovanje, a svrha čudoredno dobro. Samo razborit, pošten i krepostan čovjek može biti vjeran prijatelj. Ako je prijateljstvo zapreka u duhovnom životu, to je znak, da nije pravo prijateljstvo. Ovakovog krivog prijateljstva čuvaj se kao otrovne zmije!

Posebno, krivo prijateljstvo raspoznaješ:

- 1.) *ako prečesto, pa i u molitvi misliš na tu osobu;*
- 2.) *ako na nju često pažnju svraćaš;*
- 3.) *ako se često i rado s osobom zabavljaš razgovor s njom natežeš, nerado se od nje dijeliš, kad te dužnost zove, te opetovno tražiš prilike, da se s njom zabavljaš;*
- 4.) *ako ju tako rado i često daruješ, da si pribaviš njezinu privrženost;*
- 5.) *ako se čutiš zlovoljnim, kad se ta osoba tvojoj ljubavi ne odazivlje.*

Čuvaj se ovakova prijateljstva:

- 1.) *jer je izvor tomu prijateljstvu neuredna sklonost, a prečesto putenost;*
- 2.) *jer je povod mnogim napastima proti sv. čistoće, pa ako se na vrijeme ne prekine, zavešće te i na grijeha proti te evangjeoske kreposti;*
- 3.) *jer se protivi duhu jedinstva i sloge, koji treba, da vlada u duhovnim zadrugama;*
- 4.) *jer se tim daje sablazan drugima, koji opaze takovo nedopušteno općenje i vladanje;*

- 5.) *jer se protivi svrsi duhovnog života, koja traži, da se potpuno Bogu predamo;*
- 6.) *jer se po njemu gubi duh prave pobožnosti i tim podsjeća korjen duhovnog života.*
Ovoj se bolesti opri ovako:
 - 1.) *otkrij stvar ispovjedniku;*
 - 2.) *moli Boga, da uništi u srcu to otrovno sjeme;*
 - 3.) *udalji se od takove osobe;*
 - 4.) *ne pokazuj u ničem sklonost vanjskim znacima;*
 - 5.) *u razgovoru budi kratak i pristojan;*
 - 6.) *misli na smrt i trulež u grobu.*

§ 3.

I neprijatelje moramo ljubiti.

Ljubav prema neprijatelju stoji u tom, da mu dobro želimo i da smo spremni i dobro mu činiti, kad je on upućen baš na našu pomoć, kao što bismo svakome čovjeku i nepoznaniku pomogli, da ga snagje kakva nevolja.

1.

Ne traži se od nas,

da ne čutimo nikakove žalosti ni boli ni uvrede ili nepravde, koju nam je neprijatelj učinio. Ne griješimo, ako tu žalost i pokažemo dostojnim načinom, da i neprijatelj spozna i osjeti, kako nas je teško uvrijedio.

2.

Ne traži se od nas,

da svagda popuštamo neprijatelju i njegovim

pakosnim namjerama, da nikad ne tražimo obrane za učinjeno nam zlo.

3.

Zabranjeno je,

samo mržnja i osveta prema neprijatelju.

4.

Neprijatelje moramo ljubiti jer je:

Isus Krist zapovjedio:

- a.) *„Ljubite neprijatelje svoje; činite dobro onima, koji na vas mrze, i molite se za one, koji vas gone i opadaju, da budete sinovi Oca svojega, koji je na nebesima, koji čini, da sunce njegovo izlazi nad dobrim i zlim, i daje dažd pravednim i nepravednim; jer ako ljubite one, koji vas ljube, kakvu ćete plaću imati? Ne čine li to i carinici? I ako pozdravljate samo braću svoju, šta više činite? Ne čine li to i neznabošci? Budite dakle savršeni, kao što je savršen i Otac vaš nebeski!“ (Mt. 5. 44-48).*
- b.) *jer nam je primjer dao sam Isus Krist, koji nije mrzio neprijatelje svoje već se i umirući molio na križu za one, koji su ga na križ prikovali. „Oče, oprosti im, jer ne znadu, što čine.“ (Lk. 23, 34.)*
- c.) *jer nam je Isus obećao, da će se i nama*

oprostiti grijesi naši, ako mi opraštamo ljudima;

„Ako opraštate ljudima grijehe njihove, oprostiće i vama Otac vaš nebeski. Ako li ne opraštate ljudima grijeha njihovih, ni Otac vaš neće oprostiti vama grijeha vaših“ (Mt. 6. 14. s.).

„Ovako ćete se moliti: Oče naš! ... otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim“. (Mt. 6. 12).

d.) jer ćemo tako umekšati srce Božje i utišati njegovu srdžbu;

„Ako je gladan neprijatelj tvoj, nahrani ga, ako je žedan, napoj ga; jer čineći to, ugledlje ognjeno skupljaš na glavu njegovu.“ (Rim. 12, 20.);

5.) jer u toj ljubavi pokazuje vrhunac i najljepši cvijet kršćanske ljubavi. Tko bo ljubi i nenavidnika svoga, taj je u istinu velikodušan i pokazuje, da je svladao i višemu zakonu podložio dvije veoma silne strasti ljudskog srca: srditost i mržnju. Ovakov pokazuje da ljubi bližnjeg radi Boga. Ljubav prema neprijatelju u katoličkoj crkvi slična je simboličnim križevima, koji se visoko dižu na kršćanskim crkvama čija veličanstvena gragja i uzvišen križ kao da hoće, da svrate oči sviju na onoga, koji je

ljubio i neprijatelje svoje, a to zapovijedio i svojim sljedbenicima.

§ 4.

Snošljivost.

Snošljivost je ljubav k onima, koji nam bilo s kojeg razloga nijesu po čudi. Kadkada se javlja u čovjeku prama nekom nesklonost, a da i sam nezna razloga (antipatija), katkada su pak toj nesklonosti razlog duševne ili tjelesne mane, ili što je ovaj ili onaj drugog mišljenja ili drugih načela, druge čudi i naravi, druge vjere ili narodnosti.

U takovim slučajevima treba da pomnjivo lučimo osobu od cnoga, što nam se ne svigja. Osobu valja vazda ljubiti, ali pogriješke ili zlih protuvjerskih, nečudorednih načela ne smijemo odobravati, zato treba da smo oprezni, da radi rgjave ili nepoćudne stvari ne zamrzimo na bližnjega.

Snošljivost je potrebna osobito u zajednicama, gdje se sastaju ljudi raznih čudi i naravi, a treba da vlada potpuna ljubav, sloga i jedinstvo.

Treći članak.

Ljubav pram bližnjem iskazujemo djelima milosrgja.

a.) Tjelesna djela milosrgja.

§ 1.

Gladna nahraniti.

Kao što je hrana prva tjelesna potreba za čovjeka, tako je i prvo tjelesno djelo milosrgja — gladna nahraniti. O kako je lijepo ovo djelo! Premudri Bog daje, da mnogi ljudi budu potpuno nesposobni svagdanji kruh zaslužiti n. p. slijepi, sakati, bolesni i t. d., da tako bližnji ima prigodu, da se vježba u djelima milosrgja. Da Bog tako ljubi ovake siromahe, da svako djelo njima učinjeno smatra, kao da je njemu učinjeno, pa će na strašnom sudu spominjati djela siromasima učinjena i prama njima sud izreći. „Bio sam gladan, a vi ste me nahranili.“ A zar i mi svi nismo prosjaci, pa svaki dan treba, da prosimo Boga za kruh svagdanji? A kad Bog nama tako milostivo dijeli, zar da i mi ne budemo prama svom bližnjem darežljivi? I naša majka, sv. crkva, jest majka siromaka, ona se obraća na bogataše i traži, da dobro čine, da vrše djela milosrgja. Ona im pokazuje, da prava vrijednost vremenitih dobara postoji

u tom, da ih po volji Božjoj upravljaju i da djelima milosrgja vječna dobra otkupe. Ona nas uči, da upoznamo i gledamo u svakom prosjaku, koga na putu vidimo, da je on dijete Božje, da je Kristovom krvlju otkupljen, da je odregjen za baštinika kraljestva nebeskog.

Što crkva prima od bogataša, to opet dijeli sa sirotinjom, pa je već u apostolsko doba odredila ljude, — gjakone, koji su imali službu uz riječ Božju dijeliti i tjelesni kruh.

„O kako bi Bog mogao moju prošnju uslišati danas, kad bi ja ovog prosjaka odbio za sutra? Ko mi jamči, da ću do sutra živjeti? A ako bi danas umro, kako bi nato mogao odgovarati na sudu Božjem,“ govoraše sveti Ivan „milostinjar“.

§ 2.

Žedna napojiti.

„Žedam sam“, zavapi bož. Spasitelj na križu u neizrecivim bolima, koje je već David prorok navijestio: „Isuši se kao zemlja snaga moja i jezik se moj priljepi za nebce moje; i dovede me do praha smrti.“ Da prevelika je bila žegja Spasiteljeva, jer nije vode dobio od četvrtka u večer, pa u petak do poslije podne. A koliko je puta morao u to vrijeme koracati, koliko se je morao znojiti. Već u četvrtak u večer morao je smrtnu borbu izdržati, a po noći koliko zlostavljanja, ni jednog

časa nije imao mira. Zatim je slijedilo nečovječno bičevanje i okrutno trnovo krunjenje. A kako mu je žegju morao povećati toliki gubitak krvi. Nakon svih tih muka dolazi Spasitelj pod teškim križem na Kalvariju oko podne, pa još na križ pribijen. Kroz tri sata trajaše krvarenje a bez kapi vode, koja bi ga osvježila. O koliku je žegju morao oćutjeti bož. Spasitelj! Njegov jezik, grlo, prsa i sva nutrina gorila je od vatre i žegje. I u tim mukama vapi: „Žedan sam.“ Ogledava se okolo, nebi li se našla, koja pobožna duša, da se smiluje. O čujte djeco ljudska, Spasitelj traži okrepe, traži malo hladne vode, tko će mu se smilovati i pružiti.

Nu gledaj! Eno pobožne duše, gdje se primiće, nosi čašu hladne vode zaslagjene ljubavlju! Kako je to moguće? „Zaista vam kažem, što učiniste jednom od najmanje moje braće, meni učiniste.“ „Bio sam žedan i vi me napojiste.“ O koliko bi se carica i kraljica i princeza ovoga svijeta htjelo rado zamjeniti na sudnjem danu sa jednom siromašnom sestrom, koja dvori bolesnike, uzgaja zapuštene, pomaže sirotinju.

§ 3.

Gola odjenuti.

Veselo i utješno mislimo na sv. Martina. Kad je bio rimski vojnik jašio je na konju u

zimsko doba prama gradu Amiensu. Na putu ugleda jednog siromaka, gdje drhćući od zime pružaše ruke prama njemu proseći milostinju. Martin bi ganut tim prizorom, ali ne imajući, povuče mač, pa odreza polovicu svog plašta i dade ga siromaku. Odmah slijedeće noći ukaza mu se Spasitelj obučen sa ono pola plašta i reče: „Martin Katekumen odjenu me ovim.“ I Bog naplati ovo djelo milosrgja, da je Martin dobio milost, pa postao dobar kršćanin i sv. Biskup od grada Toursa.

Kako često mi imamo priliku ne samo zaodjeti Isusa polovinom kaputa, nego i čitavim odijelom i to u siromasima, bolesnim i sirotama. Zato će i tebe Spasitelj jednom zaodjeti odijelom nebeske slave.

Ovo djelo milosrgja možemo vršiti i na dušama u čistilištu, koje još nemaju svadbenog odijela — milosti posvećujuće -- da unigju u kraljestvo slave nebeske. I tu će Spasitelj kazati: „*Bio sam gol, i zaodjenuste me.*“ (Mt. 25-36.)

§ 4.

Gosta primiti.

Ima sirotinje i ubogih, koji nigdje nemaju svog doma i skloništa, pa su svakom stranci i tugjini.

O kako Bogu dopadno djelo čine oni, koji takovima sklonište dadu!

Lot primi putnike, a bili su anđeli. Za ovo ga djelo spasi Bog od propasti, koja snagje njegov grad Sodomu. Rahaba primi dvanaest izvidnika, pa zato joj bi život poštećen i njezinoj rodbini, a k tomu bi i pravom vjerom obdarena. Sv. Elisabeta primi jednog prosjaka, a kad to bi sam Isus.

Kršćanin, katolik treba uvijek gledati, da se ispuni ona sv. pisma: „*Tugjinac nije ostao na polju i putniku bila otvorena moja vrata.*“ (Job. 31. 82.)

A buduć ima danas dosta javnih mjesta za prenočište, to će se kršćanin pobrinuti, pa pomoći, da strancu plati za prenočište. Jer na vijek vrijedi ona Spasiteljeva: „*Gost bijah, i primiste me.*“ (Mat. 25. 36.)

Ne smijemo biti tako okrutni kao Betlehemci, koji ne primiše sv. Obitelj, pa ih možda zato i Bog kazni i dopusti, da im je Herod sve dječake ispod dvije godine pomorio.

§ 5.

Sužnja otkupiti.

Oni koji su bačeni u tamnicu i lišeni slobode, jer su ju na svijetu zlorabili, zaslužuju takovu kaznu, ali ih ima u tamnicama, koji nedužni trpe, za ovakove se treba zauzeti.

Ovakovi su nedužni, koji trpe radi svete vjere: svećenici, pobožni katolici, biskupi, kao

sv. Petar, Ivan Krstitelj, mučenici svih stoljeća, pa milioni i milioni drugih kršćana. Ovaki su najbolji dokaz za istinitost kršćanske vjere. Njima trebamo priteći u pomoć molitvama, da ih jačimo ili, da ih oslobodimo, kao što je sv. Petar bio oslobogjen tamnice na molbe kršćana.

Kršćanska je ljubav znala, a i danas zna, mnogo novca izdavati u tu svrhu, da bijedne sužnje otkupi. Sv. Paulim potrošio je sav svoj imetak u otkupljivanju kršćanskih sužnjeva. Kad je sve razdijelio, dogje k njemu neka udovica moleći ga, da joj otkupi sina. A svetac ne imajući novca, ode i ponudi sama sebe za sužnja mjesto onoga sina. Dugo vremena služio je sv. biskup kao prezreni vrtlar. Napokon ga prepoznaše i vrli se pastir vrati k svome stadu. (Z. II. 61.)

Dva kineska poganska mladića igjahu šumom na posao. Putem opazi mlagji brat, da se u grmlju nešto giblje. „Vidiš, tamo se nešto u grmu miče! Možda zec?“ upita starijeg. „Neće biti“ odgovori stariji. „Nego šta je?“ reče mladi. „Hajde da vidimo.“ Približiv se opaziše, daje jedna mala djevojčica bačena u grm. Mladi reče: „Ondesimo ju kući.“ A stariji: „Da je dječak dobro, ali je djevojčica, pa ju ne trebamo. Udri ju sjekirom, onda neće više plakati, pa ćemo ju zakopati.“ „Ja neću, ako hoćeš ti, ubij ju sam,“ reče mlagji. „Doćiće psi, pa će ju pojesti.“ Mlagji reče: „znaš, što, meni je male ipak žao, ondesimo ju kršćanima, koji se jednako brinu

za dječake i djevojčice.“ To i učiniše. Odniješe dijete jednom kršćanskom vjerovjesniku, koji se poskrbi za hraniteljicu; a društvo „Svetog Djetinstva“ brine se, da bude djetetu dobro. (Heffler Ruk. II.)

Osobiti zarobjenici i sužnji, koji svojom krivnjom trpe, jesu duše pokojnih u čistilišću; a one neće van po pravdi Božjoj, dok zadnji novčić ne plate. Mi možemo njihove dugove otplatiti. „Sjetite se sužanja, kao da biste bili s njima.“ (Žid. 13. 3.) *„Bijah u tamnici i otkupiste me.“*

§ 6.

Bolesna pohoditi.

Bog reče: „Neka ti ne bude teško bolesne pohoditi.“ (Iz. 58. 7.)

Sam Isus pohagjaše i ozdravljivaše bolesne.

Sveti Filip Nerij naziva bolesničke sobe „zlatnim rudnicima“, gdje možemo pohagjajući bolesnike i dvoreći ih zaslužiti neizmjernih zasluga za nebo.

Ljudevit IX. francuski kralj, bio je jednom u samostanu Raymond i tamo čuo, da je neki svećenik Leodegratik gubom zaražen tako, da su mu oči, nos i usnice tako odagnjile, te na njemu nije bilo skoro moguće prepoznati ljudske podobe. Sv. Ljudevit zaželi, da ga vidi i reče opatu, da ga odvede u bolesnikovu sobu. Kad je kralj ušao, baš je bolesnik htio s velikom mukom, da uzme nešto hrane. Svetac poklekne pred njega kao pred blatom okaljanog

Spasitelja, te mu ponudi jesti. Po tom naloži, da mu donesu jela sa njegova stola, i dade ih bolesniku. Napokon se s njim oprosti, zagrl i poljubi — njega, koga nije nitko mogao pogledati bez ogavnosti, te se silno veselio, jer da je posjetio i poljubio, u njem svog Spasitelja. Taj je veliki svetac dvorio za križarskih vojna proste vojnike u bolnicama, i pokopavao one, koji su poginuli od kuge. (Z. I. 523. Heffler.)

Da su ovakova djela velika pred Bogom, vidimo, gdje on i same svoje anjele šalje u službu onima, koji drugim djela ljubavi i milosrgja iskazuju. Rafael arkangjeo ukazuje se Tobiji i liječi ga od slijepoće. Siromašnog Lazara angjeli nose u nebo.

Ako se po ljubavi mjeri vrijednost naših djela, to će i ljubav iskazana prema bolesnim biti osobito nagragnjena, jer se tu često izlažemo gubitku zdravlja, pa i života. *„Nitko nema veće ljubavi od ove, nego da život svoj žrtvuje za prijatelje svoje.“* (Iv. 15, 13.)

Slično vrijedi i o dušama u čistilištu, jer su i one bolesnici, kojima treba još mnoge rane vidati.

§ 7.

Mrtva pokopati.

Bog veli: „Ne uskrati ni mrtvima svoje dobrote“ (Sir. 7. 39.).

Josip Arimatejac i Nikodem rado su vršili ovu naredbu!

„Kada si se sa suzama molio i mrtve pokopavao i ručak ostavljao, mrtvace po danu u svoju kuću skrivao, a po noći pokopavao, ja sam tvoje molitve Bogu prinosio.“

Hoćemo li, da naša molitva dogje do Boga, treba, da ju prate djela milosrgja. Ako i nismo grobari, ipak možemo ova kršćanska djela milosrgja činiti; možemo se pobrinuti, da se bližnji pokopa, možemo pri tom pokojnom počast dati, možemo se moliti za njeg, svetu misu prikazivati, oprostite namjenjivati.

Sva ovakova djela prima Spasitelj kao da su njemu učinjena. Lijepo govori sv. Hildebert, biskup Tourski: „Gospodin nas opominje, da činimo djela ljubavi i milosrgja, dok još stojimo na njivi ovoga života, jer kad vrijeme progje i zamakne u vječnost, tad je prekasno.“ Tamo neće nitko govoriti: „Zaodjeni me!“ gdje se svi sjaju u odijelu besmrtnosti. Nitko neće govoriti: „Gosta podvori,“ gdje svi u domovini živu. Nitko neće govoriti: „Bolesna pohodi,“ gdje vječno zdravlje cvate. Nitko neće reći: „Mrtve pokapaj“ gdje je smrt uginula u pobjedi Kristovoj. Stoga činimo ovdje dobro, dok je vremena. „Gledajmo mnogo posijati, pa ćemo i obilno žeti.“

b.) Duhovna djela milosrgja.

Tko svog bližnjeg nahrani, napoji, zaodjene, ukonači, bolesna pohodi, u ropstvu tješi i pomaže, za preminula moli, taj je milosrdan prama tijelu. Ali i naša je duša često siromašna, trpi potrebu; ona treba pouke, opomene, savjeta, dobrog primjera, popustljivosti i zagovora kod Boga. Prama tomu obavljamo onda duhovna djela milosrgja.

„Ako je zaslužno tijelo od smrti spasiti, koje će ipak jednom umrijeti; koliko je onda zaslužnije dušu od smrti spasiti, koja će u nebu bez kraja živiti.“ veli sv. Gregorij.

Uspinjimo se ovim dvostrukim ljestvama od 7 tjelesnih i duhovnih djela milosrgja. Jer kao da čujemo sa vrh ovih ljestva blažene riječi: „*Dogjite blagosloveni oca mojega, primite kraljevstvo!*“

§ 1.

Griješnika pokarati.

Job kara griješnike govoreći: „Obrati se, prije nego odeš a da se ne vratiš u zemlju pokrivenu tamom i sjenom smrti, u zemlju plača i tmine, gdje je sjena smrti i gdje nema reda, nego stanuje vječni strah.“ (Job. 10. 20-22)

Dobar, revan kršćanin sličan je Lotu, koji griješnim stanovnicima Sodome govoraše: „*Draga braćo, ne činite takova zla.*“

Sličan je Rubenu, koji odvрати svoju braću, da Josipa ne umore: „*Ah, ne ubijte ga.*“

Sličan je Jonatanu, koji govori svom ocu: „*O kralju ne ogriješi se o Davida, jer se ni on nije ogriješio o tebe.*“

Natan, prorok opominjaše Davida, kad mu je pripovijedao jednu priču o bogatome čovjeku, koji jednom siromaku uze jednu jedinu ovcu. A kad nato planu rasrgjeni kralj David, reče mu prorok: „*O kralju, ti si taj čovjek.*“ Nato mu predoči počinjeni zločin i navijesti kaznu Božju. A David? David se obrati. Bio je prava slika pokornika za sva vremena. Ko griješnika obrati, taj je sličan onom, koji slijepca zadrži, kad hoće, da koraci nogom u ponor.

Bratska opomena.

Kad netko u istinu ljubi bližnjeg svog, to neće moći mirno gledati, da bližnji griješi, već ga ljubav nagoni, da nastoji prikladnim opominjanjem, savjetovanjem, nagovaranjem i prekoravanjem bližnjeg odvratiti od grijeha.

Opominjati može:

Iz ljubavi drug druga; iz ljubavi i po vlasti otac ili stariji mlađega; po svojem pravu i po svojoj dužnosti kazneći krivca za prestup poglavar poploznika.

„*Braćo! ako tko od vas zagje od istine i obrati ga tko, neka zna, da će onaj, koji obrati griješnika s krivoga puta njegova, spasti dušu njegovu od smrti i pokriti mnoštvo grijeha.*“ (Jak. 5. 19.)

Opominajti smo dužni:

1. kad znamo, da je tko zaista sagriješio i da sam neće, da odustane od griješenja;
2. kada nema drugoga, koji je pametniji i komu bi se više pristojalo, da opomene i prekori;
3. kad ima nade, da će opomena koristiti;
4. kad je opomena sasvim korisna, da se ukloni smutnja i od drugih odvрати zlo.

Opominjati treba:

Srčano, ali blago, razborito, u zgodan čas i načinom prikladnim i pristojnim. Ljuta, nezgrapna, nerazborita riječ više razdražuje nego popravlja i zato više škodi nego koristi.

„*Braćo, ako i upadne čovjek u kakov grijeh, vi ispravljajte takova duhom krotkosti.*“ (Gal. 6. 1.)

„*Ako ti sagriješi brat tvoj, idi i pokaraj ga megju sobom s njim samim; ako te poslušaj, dobio si brata svojega; ako li te ne poslušaj, uzmi sa sobom još jednoga ili dvojicu, da sva stvar ostane na ustima dva ili tri*

svjedoka. Ako li njih ne poslušaj, kaži crkvi; ako pak crkve ne poslušaj, neka ti bude kao poganin i carinik.“ (Mt. 18. 15—17.).

§ 2.

Neuka poučiti.

I danas se širi svijetom ubitačno neznanje, osobito u sv. stvarima. „*Oni hule, a ne znaju, što hule.*“ „*Oče oprostite im, jer ne znaju, što čine.*“

Dužni smo poučiti ljude i liječiti ih od krivog poimanja u vjerskim stvarima, o katoličkoj crkvi, pa im pomoći do svijetla sv. vjere. Kako se je i sam Sin Božji—Isus Krist trudio. da i pojedince pouči kao n. pr. Samaritanku na zdencu Jakovljevu, učenike, Nikodema, pa bezbroj drugih. Tako slično radiše apostoli; tako rade misionari. Oni neumorno siju sjeme božanske nauke u srcima vjernika. „*Oni, koji proučavaju u pravednosti, sjati će kao zvijezde na vijek vjekova.*“ (Dan. 12. 3.)

§ 3.

Dvoumnoga dobro svjetovati.

Dvojbe su često vrlo neugodna stvar, naprežu nas, muče i prouzrokuju vrlo veliko zlo.

K sv. Franji Saleškom dogje jedna pobožna majka tužeć se, kako ne može, da svog sina sklone na vršenje vjerskih dužnosti, premda

mu bez prestanka govori o vjeri i nagovara ga. Tad ju svetac savjetova. „*Mjesto, da svom sinu neprestano govoriš o Bogu, to ragje govori i što češće s Bogom o svom sinu.*“ Ovo je i pomoglo.

„*Ako znaš, to odgovori bližnjem, ako ne, to ruku na usta, da se ne uhvatiš u nerazumnom govoru, pa se stidiš.*“

Seljak neki otjera prosjaka od sebe, pa mu doviknu, kad je ovaj bolno uzdisao: „*Što ću raditi, ako me svatko tako potjera,*“ „*idi, pa kradi.*“ Jedne noći isti prosjak pokrade žita tom bogatom seljaku. Nagje žito i tuži prosjaka. Sud dozna za savjet seljakov, otpusti tata, a seljaku šteta i sramota. (Heff.)

§ 4.

Tužna utješiti.

„*Tješite slabe*“ (I. Tes. 5, 14.). „*Čista i neokaljana vjera pred Bogom našim ocem jest, pohagjati udove i sirote u njihovoj nevolji.*“ (Jak. 1, 27.)

„*Kiša je uvijek dobra, ali osobito je ugodna u vrijeme velike suše; isto tako je i utjeha prijatelja uvijek dobra, ali osobito je draga u vrijeme tuge i nevolje*“ (Sv. Ivan Zl.).

Kako je ganutljivo bilo saučešće Jonatino prama Davidu. On je tražio Davida češće u pustinji, plakao s njim i govorio mu utješljivo: „*Ne boj se; ruka moga oca ne će te doseći.*“

Ti ćeš još postati kraljem izraelskim.“ (I. Kr. 23, 7.)

Ljubazni tješitelj žalosnih bio je naš bož. Spasitelj. On poziva sve trpeće i žalosne k sebi: „*Dogjite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas okrijepiti.*“ (Mt. 12. 28.)

O koliko je on suza osušio! Udovi iz Naima reče: „*Ne plači!*“ i povрати joj jedinca sina živa.

On plakaše sa sestrama Lazarovim i povрати im ga živa.

Sv. Filip Nerij tješio je jednu zdvojnu griješnicu: „Za koga je Sin Božji na križu umro?“ „Za griješnike.“ „A ko si ti?“ „Velika griješnica.“ „A komu je Spasitelj obećao na križu raj?“ „Raskajanom razbojniku!“ „Daklen je raj tvoja nada!“

§ 5.

Krivicu ustrpljivo podnositi.

Gospoda su nevina vrijeđjali, okrutno mučili i na smrt osudili, a on je sve to strpljivo podnosio. „*Nije otvorio usta svojih.*“

Sv. Pavao, apostol, opominje Korinćane: „*Zašto radije ne primite krivicu*“ nego idete na sud? (I. Kor. 6. 7.). Bude li ti nanesena krivica, podnesi je ustrpljivo i reci: Hvala Bogu, da trpim nevin. Bolje nego, da sam kriv. Neka mi to bude kazna za moje grijehe.

Car Konstantin pozvao je jednoć k sebi sve biskupe svoje države. U carevu palaču dogje i sv. Spiridion. Imao je vrlo priprosto odijelo. Carev dvorjanin mišljaše, da je on običan čovjek, koji se je drznuo u palaču, te mu prilijepi zvonku zaušnicu. Sv. biskup učini po Gospodinovu savjetu: „*Ako te ko udari po desnom tvojem obrazu, obrni mu i drugi!*“ (Mt. 5. 39.) Ta čudnovata krotkost napuni dvoranina sramotom, kajanjem i strahom, koji se je povećao, kad je saznao, da je tugjinac biskup. Klečeći umoli sveca za oprostjenje. On mu od srca rado oprostí, prijazno se s njime porazgovori i ljubezno ga pouči. (Heff. Z. II. 23.)

§ 1.

Uvreditelju oprostiti.

Ljudska je slabost velika, pa se lako dogodi, da jedan drugoga uvrijedi. Eto onda lijepe zgode da se vježbamo u ovom djelu milosrgja, da se brzo i rado i iz ljubavi pram Isusa ponizimo i oprostimo. „*Ne vratite zlo zlim. . .*“ „*Moja je osveta ja ću ju vratiti,*“ govori Gospod. (Deut. 32. 35.) „*Oprostite jedan drugom, kako je i vama Bog u Kristu oprostio.*“ (Ef. 4. 32.)

Već poganin Seneka govori: „Nasljeduj kraljicu pčela, koja nema žalca, i ne srđi se na onog, koji te je uvrijedio.“

Opatu Ahilu dogjoše dva čovjeka jedan prijatelj, a jedan neprijatelj. Prijatelj ga zamoli, da mu napravi mrežu, za lov, a on mu odvrati: „Nemam kada.“ Iza toga zamoli ga i neprijatelj govoreći: „Oče načini mi mrežu za lov.“ „Odmah,“ odgovori opat. Kad su se razišli, zapitaše njegovi opata: Kako si tako mogao učiniti, prijatelja odbiti, a neprijatelja uslišati. Ahil odvrati: Prijatelju nisam doista imao vremena, a neprijatelju sam učinio, da ga ne bi utvrdio u misli, da sam mu neprijatelj, a prijatelj mi neće zamjeriti.

§ 7.

Za žive i mrtve Boga moliti.

Ne samo, da je djelo milosrgja moliti se Bogu za blišnjega, nego je to i dužnost.

„Molite se Bogu jedan za drugoga, da se spasite, jer neprestana molitva pravednika mnogo može pomoći“ (Jak. 5. 16.).

„Molim daklen prije svega, da se čine iskanja, molitve, molenja, zahvaljivanja za sve ljude, za careve i za sve, koji su u vlasti, da tihi i mirni život poživimo u svakoj pobožnosti i poštenju; jer je ovo dobro i prijatno pred Spasiteljem našim Bogom.“

Isus Krist sam moli i uči nas moliti: *Daj nam! Oprosti nam!* On moli na križu, na oltaru i u nebu za nas. I mi ćemo se rado povesti za njim pa moliti za sve žive i mrtve. Sv. Monika moli za svog sina Augustina 17 godina

Za mrtve moliti veli sv. pismo: *Sveta je i korisna misao moliti se za pokojne, da se oproste grijeha.* (II. Mak. 12. 46.) Junačko djelo za duše u čistilištu!

Četvrti članak.

Važnost djela milosrgja.

§ 1.

Djelima milosrgja dobivamo oprost grijeha.

„Blago milostivima, jer će biti pomilovani“ (Mt. 5. 7.). *Kao što voda gasi vatru, tako i milostinja uništava grijeha* (Crk. 3. 33.). *Stoga sv. Ambrozije nagovara griješnika: „Otkupi se novcem.“ Isto i prorok Daniel svjetuje kralju Baltazaru* (Dan. 4. 24).

Griješnik stiče milostinjom djelujuću milost i po njoj obraćenje. Bog šalje Korneliju poganinu angjela i sv. Petra, da ga obrati i radi njegove darežljivosti.

„Milostinja izbavlja od svakoga grijeha i od smrti i neda, da duša u tamu dogje.“ (Tob. 4. 11.)

„Ko siromasima dobre dane priregjuje, zle dane neće vidjeti“ (sv. Iv. Zl.). Ja nikad nisam čuo, da je onaj, koji je za života milostiv bio, nesretno umro, jer takav ima mnogo zagovornika (sv. Jeron.).

§ 2.

Djelima milosrgja dobivamo blagoslov Božji.

1. „*Ko siromasima daje, taj ne će oskudijevati.*“ (Posl. 28. 27.) „Dajte i daće vam se.“ Darežljiva je bila udovica u Sarepti prama Iliji proroku, zato je mnogo više dobila, nego je proroku dala.

Milostivoga nagragjuje Bog zdravljem tjelesnim. Tobija je mnogo djela milosrgja vršio, zato ga Bog izliječi po svom anđelu Rafaelu (Tob. 12. 14.). Mrtvu Tabitu sv. Petar uskrisi radi njezine velike darežljivosti. (Dj. 9. 36.)

„*Blažen, koji se sjeća siromaka i žednoga; na dan nesreće spasiće ga Gospod*“ (Ps. 40. 1.).

Juda Makabejin dade 12.000 drahma za žrtve palim vojnicima. Iza toga navali sirska vojskovođa Nikanor sa silnom vojskom. Juda ga pobedi, prem je imao samo 3.000 vojnika; ali su se uz njega borili 5 svijetlih muževa, koji su strašili i tukli neprijatelja.

§ 3.

Djelima milosrgja dobiva pravedni vječnu plaću.

„*Ne odvрати lica svojega od nijednog siromaka, pa ne će Gospod ni svojega lica od tebe odvratiti*“ (Tob. 4. 7.).

„*Tvoje molitve i tvoja milostinja gore su stigle*“ (Dj. 10. 4.).

Djeleći milostinju siromasima mole se oni za nas revno, kad dogju u nebo. Stoga Krist i opominje: „*Načinite sebi prijatelje nepravednim bogatstvom, da vas, kad dogjete na kraj, prime u vječne stanove.*“

Peti članak.

Bog nam prednjači milosrgjem.

Ko teži za savršenstvom, taj ne smije zaboraviti ili omalovažati djela milosrgja, jer nas sam Gospodin Bog tako često na to opominje i riječima i djelima.

§ 1.

Bog govori.

„*Tako ja živ govori Gospod, ja ne ću smrti bezbožnika, nego hoću, da se vrati sa svojih puteva i živi.*“

„Na dan, kad se nepravednik obrati, oduzeće se grijeh od njega. I ako su grijesi njegovi mnogobrojni kao pijesak na obali morskoj, to ih se ne ću sjećati“ (Ez. 33. 11.)

„I ako bi vaši grijesi crveni bili kao skrlet biće bijeli kao snijeg i ako su crveni kao grimiz, to će biti bijeli kao vuna“ (Iz. 1. 18.).

„On će se opet smilovati, oduzeti naša zlodjela i pustiće potonuti u dubinu morsku sve naše grijehe“ (Mich. 7. 19.).

„Može li majka zaboravati vlastito dijete svoje? I ako bi koja majka zaboravila dijete svoje, to ja ne ću tebe zaboraviti. Gle u u svoje sam te ruke zapisao“ (Iz. 49. 15.).

Da mi možemo uskliknuti: „Moj Bog, moje milosrgje“ (Ps. 58. 18.)

Amo smjeraju i priče, koje je Isus izrekao, da nas osvjedoči, kako je milosrdan, kako mu je mnogo stalo do milosrgja.

Sjeti se priče o dobrom pastiru, koji ostavlja 99 ovaca i traži jednu izgublenu; sjeti se *rasipnog sina*, koji oca tako prezire i sve prosipa, ali ga on milostivo prima; sjeti se *milosrdnog samaritanca*.

§ 2.

Bog čini.

Ako je itko razumio i vršio riječi Božje, to je za stalno bož. Spasitelj. A gledajmo Sina Božjeg, što radi!

1. Liječi uzetoga.

Četvorica na nosiljci nose uzetog, da ga Isus izliječi, ali ne mogu do njega. Popnu se na krov i spuste ga pred Isusa. A on vidjevši vjeru njihovu reče uzetomu: „Uzdaj se, sinko, opraštaju ti se grijesi tvoji.“ „Ustani, uzmi odar svoj i idi u kuću svoju!“

Da ovo su riječi milosrgja u djelima!

2. Griješnici i carinici.

Matej, carinik, pozva Isusa k sebi na gozbu. Došlo je sila griješnika i carinika, a među njima sama svetost Isus Krist. Farizeji govore apostolima. Kad je vaš učitelj sveznajući, zašto onda jede i pije sa griješnicima. Isus im odgovora: „Nijesam došao, da zovem pravedne, nego griješnike.“

O kad bi samo malo bili neprijatelji mislili, morali bi uvidjeti: Božansko je milosrgje, jer nitko nije isključen.

3. Oprašta griješnici.

Isus je okružen u hramu. Poučava ljude. Dovode mu jednu griješnicu, da Spasitelja stave u nepriliku. Pusti li ju, mislili su, ne radi po zakonu, krši zakon; osudili je nije milosrdan. Na to će im milosrdni Isus: „Tko je od vas bez grijeha, neka prvi baci kamen na nju. A zatim se sagnu i stade pisati po pijesku, a farizeji se stadoše crveniti od stida i počеше izlaziti iz hrama. Osta griješnica i Isus. A videći Isus raskajanu griješnicu, oprašta joj govoreći: „*Idi u miru i ne griješi više.*“

Ovakim i sličnim djelima poziva nas bož. Spasitelj, da vršimo djela milosrgja, koja su Bogu tako prijatna.

Šesti članak.

Grijesi protiv ljubavi blišnjega.

O ljubav blišnjeg možemo se ogriješiti: 1. mislima, 2. željama, 3. čuvstvima, 4. riječima, 5. vladanjem i 6. djelima.

§ 1.

Mislina se ogrješujemo:

ako bez dovoljna razloga sumnjamo o poštenju blišnjega; zlo mislimo o blišnjemu; sudimo

ili držimo, da je bližnji rgjav ili, da je koje rgjavo djelo učinio i to ga radi osugjujemo ga.

Ne sudite, da vam se ne sudi, jer kakvim sudom sudite, onakim će vam suditi; i kakvom mjerom mjerite, onakovom će vam se mjeriti. A zašto vidiš trn u oku brata svojega, a brvna u oku svojem ne osjećaš? Ili kako možeš reći bratu svojem: stani da ti izvadim trn iz oka tvojega; a eto brvna na oku tvojem! Licemjere! izvadi najprije brvno iz oka svojega, pa ćeš onda vidjeti izvaditi trn iz oka brata svojega (Mt. 7. 1-5.).

§ 2.

Željama se ogrješujemo:

ako želimo, da blišnjega kakvo zlo stigne, bilo duševno, bilo tjelesno; ako se želimo blišnjem osvetiti.

§ 3.

Čuvstvima se ogrješujemo, ako:

1. ne hajemo za dobro ili zlo blišnjega. „*Radujte se s radosnima i plačite s plačnicima*“ (Rim. 12. 15.).
2. mrzimo blišnjega. *Svaki, koji mrzi na brata svojega, krvnik*

je ljudski; a znate, da ni jedan krvnik ljudski nema u sebi vječnoga života“ (1. Iv. 3, 15.).

3. zavidimo bližnjemu.

„Život je tijelu srce zdravo, a zavist je trulež u kostima“ (Prič. 14. 30.). Gdje je zavist i svagja, ondje je nepostojanost i svako zlo djelo“ (Jak. 3. 16.)

4. srdimo na bližnjega.

„Ja vam kažem, koji se gnjevi na brata svojega, biti će kriv sudu“ (Mt. 5. 22.).

§ 4.

Riječima se ogrješujemo

1. ocrnjivanjem, 2. prišaptavanjem, 3. opadanjem (klevetom), 4. pogrđivanjem.

1. Ocrnjuje (ogovara)

onaj, koji grijehe i mane bližnjeg bez potrebe otkriva i razglasuje.

Zla djela i namjere

bližnjeg smijemo, katkad i moramo kazati:

1. kad će dobro biti za krivca, da se njegova pogreška prijavi poglavarima ili prijateljima da ga poprave;
2. kad je potrebno, da od sebe ili drugih odvratimo veliku nesreću;

Pazi! U takovim zgodama ne kazuj nikom ništa iz mržnje ili zavisti ili neistinito.

2. Prišaptava

onaj, koji prijatelja pred prijateljem ocrnjuje, da među njima razvrgne prijateljstvo, a zametne svađu i neslogu.

3. Opada (klevetče)

onaj, koji laže na bližnjega, kazujući, da je bližnji učinio rdavo djelo, kojega u istinu nije učinio, ili da imade zle namjere ili zle osebine, kojih nema. Opadač (klevetnik) dvostruko griješi: protiv istine, jer laže; protiv ljubavi i pravde, jer uzima drugom dobar glas.

Na ovo šestero mrzi Gospod i sedmo je gad duši njegovoj: Oči ponosite, jezik laživ i ruke, koje prolijevaju krv pravu, srce, koje kuje zle misli, noge, koje brzo trče na zlo, lažan svjedok, koji govori laž i tko zameće svađu među braćom. (Prič. 6. 16.)

Jesi li čuo riječ proti bližnjem svom, neka u tebi umre: znaj, da nećeš svisnuti od nje. (Crkv. 19. 10.)

Proti ljubavi bližnjega griješi i onaj koji sluša opadanje:

1. ako mu je drago i povoljno, što se na drugoga laže i zlo iznosi;
2. ako svojim postupkom (n. pr. raspitivanjem, ili pokazivanjem, da mu je drago slušati opadanje) navodi koga, da druge opada.

4. Pogrgjuje.

onaj, koji bližnjem nepravedno oduzima čast. To biva nepoštvanjem t.j. kad ga se ne štuje, kako ga ide; ili sramoćenjem t.j. kad ko hoće naznačenog da ponizi pred drugim, pa mu zato reče ili učini nešto ružna, da bi ga drugi prezirali: To može biti n. pr. ruženjem, psovanjem, podrugivanjem i t. d.

Dužnost je

onoga, koji je bližnjeg opadnuo ili pogrdio ne samo grijeh ispovjediti, nego i štetu nadoknaditi, koju je bližnjem učinio. Opadač treba, da poreče, što je na bližnjega lagao. Ko je samo ocrnio bližnjega, ne može razreći, što je rekao, jer je istinu govorio, već treba, da na drugi način popravi štetu i povрати bližnjem dobar glas, n. pr. izgovarajući bližnjeg i njegove pogriješke, hvaleć ga i pokazajući njegove vrline i dobra djela onima, pred kojima ga je ocrnio. Ko je drugog pogrdio, treba da ga moli za oprostjenje i da mu za uvredu dostojno zadovolji.

§ 5.

Djelima i vladanjem se ogrješujemo

o ljubav pram bližnjem, ako:

1. nemilo s njim postupamo;
2. štetu mu nanosimo na imovini;

3. činimo ono, čim bi se hotimice i nepravedno nautilo ili moglo nautiti životu, tijelu ili zdravlju bližnjega;
4. činimo ono, čim bi se nautilo, ili moglo nautiti duši bližnjega.

1. Nemilo postupamo s bližnjim,

kada nećemo, da pomognemo bližnjega i da mu u nesreći učinimo ono, što bi mogli učiniti, ili ako se radujemo, što bližnji strada, ili kada mu od pakosti zlo činimo.

2. Bližnjem nanosimo štetu na imovini,

kragjom, prevarom, grabežem, zakraćivanjem zaslužene plaće i štetovanjem od objesti.

3. Duši bližnjeg nautimo,

ako ga zavodimo na grijeh (sablazan) ili ga pomažemo na grijeh.

4. Sablazan,

biva onda, kad tko čini nešto, što drugog navodi na grijeh ili drugom daje prigodu, da sagriješi.

a. Najgriješnija je sablazan,

kad tko navalice hoće, da drugoga zavede na grijeh, n. pr. nagovaranjem, svjetovanjem, upućivanjem, zapovijedanjem.

b. Sablazan je i onda, kad netko nema namjere, ali čini ipak bez prave potrebe ono, zašto znade, da će drugoga podražiti na grijeh ili dati mu prigodu, da griješi.

c. Svaki je čovjek dužan svom pomnjom paziti na to, da ne sablazni svoga blišnjega. Nato su osobito dužni paziti oni, koji po svom zvanju drugima moraju davati dobar izgled, kao što su stariji, poglavari, osobe Bogu posvećene.

d. Tko je blišnjeg sablaznio, treba nastojati, da popravi zlo, što je učinuo, i da zavedenoga navede na pravi put.

Sedmi članak.

Megjusobnu ljubav potpomažu istinitost i vjernost.

§ 1.

Istinitost je krepost, koja čovjeka čini spremna u govoru i u svemu vladanju pokazati se vazda takovim, kakov zaista jest.

1. Dužni smo ljubiti istinu i biti istiniti. jer to od nas iziskuje:
a) *naravni zakon*. Čovjek bo treba, da živi

u zajednici s drugim; a da mogu ljudi u zajednici živjeti, treba, da se uzdaju jedan u drugoga i da vjeruju jedan drugom. Takovo uzdanje i vjerovanje ljudi mogu samo onda imati, ako su istiniti, ako ljube istinu i govore i postupaju onako, kako zaista misle u duši.

b) objavljeni zakon Božji, zakon kršćanski. „Odbacite laž i govorite istinu svaki sa svojim blišnjim, jer smo udi jedan drugom“ (Ef. 4. 25.).

2. Istinitost ne traži od nas,

da kažemo svakomu svaku istinu, za koju znamo. Ima bo stvari, kojih ne treba, da kažemo drugomu, jer kad bi znao, to bi ga znanje lako moglo zavesti na grijeh ili uzrokovati štetu budi njemu, budi nama, budi drugima. Stoga treba, da smo istiniti, ali šutljivi (mučaljivi) i da čuvamo tajne, kako svoje tako i tuge.

3. Svoje tajne treba čuvati,

da nebi drugi upotrijebili na zlo našu bezazlenost.

Pazi! Niži bi poglavar griješio i to teško, ako bi bez dozvole podložnika čitao list upravljen na višeg poglavara.

4. Tugje tajne smo dužni čuvati:

- poradi same stvari, koja je takova, da bi smo bližnjeg ožalostili ili oštetili, kada bi smo tu stvar razglasili;
- poradi obećanja, jer smo onomu, koji nam je tajnu povjerio, obrekli, da je ne ćemo izdati;
- poradi službe, jer smo primajući neku službu zajedno obrekli, a možda i zakleli se, da ne ćemo nikome kazati tajne, za koje ćemo po svojoj službi doznati.

5. Dužnost tugju tajnu čuvati prestaje:

- kad je stvar već razglašena i mnogima poznata;
- kada nam onaj čija je tajna dopušta, da je kažemo i drugima;
- kad ne možemo čuvati tajnu, a da ne povrijedimo znamenitiju dužnost, n. pr. kada nas pita onaj (poglavar, sudac), koji ima pravo iskat i od nas, da mu kažemo istinu, ili kada ne možemo drukčije ukloniti veće zlo, koje smo dužni ukloniti;
- kada je onaj čija je tajna, izgubio pravo, da se tajna njegova čuva.

Pamti! Za ispovjednika nikad ne prestaje dužnost čuvati kao tajnu ono, što je čuo u sv. ispovijedi.

6. Grijech je,

tugje tajne bez potrebe i dopuštenja očitovati, jer se ovo protivi ljubavi pram bližnjemu; dapače tko tako postupa, taj čini i nepravdu bližnjem i zato je dužan naknaditi štetu, ako je bližnji stoga trpio štetu.

Tugje tajne bez potrebe i bez promišljanja razglasivati ružno je i griješno. Odalen nastaje: nesloga, razdor, mržnja, neprijateljstvo. Zato nas i opominje sv. pismo, da ne govorimo ništa nedopuštena, niti što bi drugima bilo na štetu.

„Nemoj nagliti ustima svojim i srce tvoje, da ne bude brzo izgovarati što pred Bogom,“ (Prop. 5. 1.) *„Ako koji misli, da je pobožan, a ne zauzdava jezika svoga, njegova je pobožnost uzalud“* (Jak. 1. 26.). *„Opadač tumarajući izdaje tajnu: a tko je vjerna srca, taji što je prijatelj povjerio“* (Pr. Sal. 11. 13.). *„Ja vam kažem, da će za svaku praznu riječ, koju reku ljudi, dati račun u dan strašnog suda“* (Mt. 12. 36.).

7. Istinitosti je protivna laž.

Čovjek laže, kada se njegovo spoljašnje vladanje ne podudara s njegovim mišljenjem t. j. kada drugo misli, a drugo kazuje govorom ili vladanjem, svojim ponašanjem, da drugog prevvari.

§ 2.

Vjernost je krepost,

koja čovjeka čini spremna, da drži svoju riječ i ispunja svoje obećanje, dok je to moguće i dopušteno. I ta je krepost potrebna, da se među ljudima sačuva pouzdanje i povjerenje.

Drugo poglavlje.**Stožerne kreposti.**

Neki kipar napravi četiri kipa, koja predstavljahu 4 djevice. Prva od njih drži knjigu u ruci, a pogled upravlja prama gore; druga nosi u ruci vagu; treća je sa izvrnutim tanjurićem; četvrta ima mač u ruci.

Prva nam djevica predstavlja razboritost, koja nas hoće da prosvjetljuje, da razlikujemo istinu od laži; druga nam predstavlja pravednost, koja nas drži na uskoj stazi spasenja, da ne skrenemo ni desno ni lijevo; treća nam predstavlja umjerenost, koja nas sili da putene sklonosti i pohote krotimo; četvrta djevica s mačem u ruci predstavlja nam jakost, koja nas potpomaže, da svladavamo sve zapreke na putu kreposti.

Kao što se zgrada oslanja i počiva na temelju, na četiri ugaona kamena, tako se i svaka krepost oslanja na ove četiri stožerne kreposti.

Prvi odsjek.

Razboritost.**Prvi članak.**

U čem postoji kršćanska razboritost.

„Razboritost je ona krepost, po kojoj raspoznavamo, što nam je raditi u pojedinim slučajevima, da Bogu ugodno djelujemo. „*Budite mudri kao zmije*“ (Mt. 10. 16.), opominje nas apostol. Zmija si daje sve tijelo prije izraniti i isjeći, nego da joj se u glavu dirne. Tako i čovjek mora biti na sve prije pripravan, nego da stožernu krepost razboritost pogazi.

Kršćanska je razboritost slična putokazu na cesti. On nam označuje, kojim putem trebamo udariti, da dogjemo do cilja. Tako nam i razboritost pokazuje put k nebu, kad nas sigurno upućuje, što je dobro i Bogu dopadno.

Što je po sebi dobro, nije uvijek i u svakoj okolnosti dobro i Bogu dopadno.

N. pr. milostinju dati jest po sebi dobro djelo; ali ko bi htio milostinju davati, a ne bi htio svoje dugove podmirivati, to ne bi bilo dobro i Bogu dopadno djelo. — Postiti je dobro djelo, ali tko bi tako postio, da se učini nesposobnim za daljnji rad da ispunja svoje dužnosti, to ne bi bilo dobro i razborito.

Razboritost nam kaže u svakom pojedinom slučaju što je dobro, što je zlo; ona pazi na vrijeme, mjesto, osobu, stalež, ukratko na sve, o čem ovisi valjanost djela za vječnost.

Razboritost nas uči spoznavati sredstva, koja su najshodnija i najdjelotvornija za postignuće dobre svrhe. Ona oštri razum, da nagje izvanredna sredstva, gdje nisu dovoljna obična, samo da željni uspjeh postigne.

Razboritost je *učiteljica*, koja nas upućuje, da mi sami sebe ne damo zavaravati pod nikakvom izlikom. Gjava prevari Evu, kad joj je predstavio, da će uživanjem zabranjenog voća, postići najviše znanje i Bogu jednaka biti. Škrtac sebe vara, kad svoju škrtost smatra štedljivošću, a častohlepni, kad svoje častohleplje drži gorljivošću u dobru. Od ovakih prevara čuva nas kršćanska razboritost, koja nam otvara oči i pokazuje stvar u pravom svjetlu, predstavlja nam dobro kao dobro, zlo kao zlo, a istinu kao istinu.

Razboritost djeluje i na volju, da onako radi kako je razum upoznao i pronašao za dobro.

Drugi članak.

Svojstva kršćanske razboritosti.

Kršćanska razboritost jest:

1. *poučljiva*. „Sinko ne čini ništa bez savjeta, pa ne ćeš imati šta okajati“ (Sir. 32. 24.).

„*Drži se sa razboritim starijim*“ (Sir. 6. 25.). A nigdje se ne možemo tako učiti kršćanskoj razboritosti kao iz života svetih;

2. ona je *brižna i zadubljena* u promišljanju, ali i *brza* u izvaganju;
3. ona *iskorišćuje sadašnji čas*; jer zna, kako je kratko, nestalno i nesigurno vrijeme. Kršćanska razboritost zna, da je nebo nagrada za dobra djela i da će dobra djela biti kao biserje. Stoga traži u sadašnjosti, što bolje i što više djela obaviti. Sv. Alojzije je umro u 24 god., sv. Katarina Sien. u 33, sv. Roza Lim. u 32. Ali su svi ovi bili bogatiji na smrti dobrim djelima, nego mnogi starci i starice od 80 godina.
4. ona je *strpljiva* u svemu, a nade ne da nikad gubiti,
5. ona traži, da se u ničem ne popusti, što je dužnost.

Treći članak.

Razboritost je potrebna.

§ 1.

Jer vodi druge kreposti.

„*Po mudrosti se kuća gradi, a po razboru se učvršćuje*“ (Posl. 24. 3.). „*Blažen čovjek, koji mudrost nagje i razboritost ima u punini*“ (Posl. 3. 13.). Razboritost rukovodi ostale

kreposti, ona se poslužuje njima i pokazuje im pravu mjeru, tako da u svom djelovanju ne pogje ni desno ni lijevo, ni premalo ni previše. Kao što vojskovogja vodi vojsku, a kormilar upravlja lagjom, tako vlada i upravlja razboritost čitavim čudorednim životom. Bez ovog upravljanja mogla bi i najveća revnost opasnom postati. „Oni, koji su bez vodstva, padaju kao lišće.“ Jer često „isti sotona uzme obličje angjela svjetla“ (2. Kor. 11. 14.). Razboritost je u istinu sunce našeg života i vodilja u našem žiću.

§ 2.

Jer bez razbora

se lako pada u zamke vrazje. Njegove su navale sad jače sad slabije, ali uvijek odjevene sjenom varke. On kuša strasti razdražiti, da tako odvrati duh od težnje za dobrim; on povećava poteškoće, da klonemo duhom: on često na koncu pokvari ono dobro, što smo ga učinili, kad pobudi u nama sebeljublje; a često gleda, da više od straha, radimo, nego iz ljubavi, ne bi li nam ogadio duhovne stvari. On proučava našu narav, pa nas kuša zavesti u onom, gdje smo najslabiji. On gleda meke karaktere navesti na mekoputnost, a tvrde na srdžbu i oholost. On nas zna prevesti preko malih pogrješaka, da na njih ne pazimo, dok

nam ne postanu navikom i stalnim nagonom. Vrlo često vara čuvstvenom pobožnošću pa tako zavodi na taštinu.

§ 3.

Jer je razboritost obrana

proti svakom zavagjanju. „Zloba ne može mudrost nadvladati“ (Mudr. 7. 33.). Uzalud sve zamke sotone, gdje razbor ravna.

Četvrti članak.

Sredstva za postignuće razbora.

§ 1.

Budi dobar.

Najjednostavniji čovjek, koji se Boga boji i grijeh izbjegava, imade više razboritosti, nego najveći učenjak, koji vodi griješan život, „jer mudrost ne ulazi u zlobnu dušu, niti stanuje u tijelu, koje služi grijehu i opaćini“ (Mudr. 44.). „Vino i pijanstvo lišavaju čovjeka razuma“ (Osej. 4. 11.). „Vino čini nečistim i pijanstvo uzbunjuje, ko se ovim naslagjuje ne će biti mudar“ (Posl. 20. 1.).

Trebamo strasti krotiti, jer one lako dovode do grijeha, nerazbora i ludosti. Čovjek strastima odan sličan je bolesniku, koji nema pravog teka, ili onom, koji se nalazi u dimu, pa ne može jasno gledati.

„Kakov je naš život, takova je i naša navika,“ kaže sv. Ivan Zlatousti. „Naše mišljenje je često samo povijest našeg srca“ (Fichte).

§ 2.

Molimo za ovu krepost.

„Fali li kome mudrost, neka ju moli od Boga, koji svima bogato daje“ (Jak. 1. 5.). Mudri Salamon sam kaže: „Molio sam i dan mi je razum, vikao sam i duh mudrosti dogje k meni“ (Mudr. 1. 6.). I mi treba, da molimo, jer sam Bog kaže: „Kod mene je savet i pravo djelovanje, kod mene je mudrost, kod mene je snaga“ (Posl. 8. 14.). „Puteve svoje, Gospode, pokažimi i staze svoje uči me“ (Ps. 24.).

§ 3.

Množi milost.

Sv. Toma uči, da svaki čovjek u milosti posvećujućoj ima toliko razboritosti, da djeluje za svoje spasenje. Ako nije sam dosta oštro-uman, to će biti toliko razborit, da druge za savjet pita. I što ima više milosti posvećujuće, to će biti i veća razboritost. Kao što je cvijeće jače i punije, što je bolje tlo iz kojega niče, tako rastu i bolje kreposti, gdje je bolja i veća milost posvećujuća. Stoga primaj sakramente, da ti se povećaje milost posvećujuća, a potom i ostale kreposti.

Drugi odsjek.

Pravednost.

Prvi članak.

U čem postoji kršćanska pravednost.

Pravednost je krepost, kojom odlučno hoćemo, što je dobro i stoga smo uvijek pripravnici svakome dati, što smo dužni.

Ova krepost djeluje na volju, da u svakoj zgodi hoćemo i činimo ili drugim riječima: svakomu dati, što je njegovo. Pravedni uvijek hoće, samo što je pravo. On od srca mrzi sve nepravde, prevare i ugnjetavanje bližnjeg i to on očituje iz vana kod svake zgode, on sa svakim radi pošteno i pravedno, a ništa ne čini, što bi pravednost moglo povrijediti.

On je pravedan prema poglavarima, stoga im iskazuje poštovanje, ljubav i posluš. On je pravedan i prema sebi jednakim, stoga ih susreće ljubavlju i poštovanjem, želi im doro, raduje se njihovu dobru, uvijek s njima radi pošteno i pravedno.

On je pravedan i prema svojim podložnicima, stoga i ispunja njihove pravedne zahtjeve, pravedno razdijeljuje službe i posao; pravedno nagraguje i kazni.

Pravedni radi sve zato, ne jer mu zdravi razum kaže, jer to ljudi hvale, nego jer to hoće, neizmjereno pravedni Bog, pa želi, da i mi budemo pravedni.

Drugi članak.

Pravednost je nužna.

§ 1.

Jer sam Bog kaže.

„Dajte caru, što je carevo, a Bogu, što je Božje.“ „Blago onima, koji gladuju i žegjaju za pravdom, jer je njihovo kraljestvo nebesko“ (Mt. 5. 6.). „Tražite najprije kraljestvo Božje i pravdu njegovu“ (Mt. 6. 33.). „Učite se dobro činiti, tražite, što je pravo, dogjite u pomoć potištenim“ (Iz. 1. 17.).

Iz ovih se riječi sv. pisma jasno razabire, da je pravednost potrebna.

§ 2.

Jer nam kaže razum.

Radi čega se ljudi prepiru i svagjaju? Jer im je nepravda nanesena. Jedan je zlovoljan, jer mu je njegovo vlasništvo oštećeno; drugi, jer je pravednu parnicu izgubio; treći, jer mu je nevrijednik pretpostavljen.

Želimo li mir i sreću, to moramo biti pravedni. Sv. Augustin veli: „Vrši pravednost i imaćeš mir, ako ne ljubiš pravednosti, ne ćeš ni mira imati; jer se to dvoje mir i pravednost ljube megjusobno, tako da onaj, koji pravednost ljubi, nalazi i mir.“ „Ako se pravednost odstrani,“ pita sv. Augustin, „što su

kraljestva drugo nego velike razbojničke špi-lje.“ „Pravda i mir se ljube“ (Ps. 84. 11.).

Treći članak.

Kako se postizava pravednost

§ 1.

Trgaj srce od zemaljštine.

Odaklen su kragje, razbojstva, prevare, zlostavljanja blišnjega, zavisti, kriva prisega, buna i ubijstva? Od neuredne težnje za zemaljskim dobrima. „Ko hoće bogat biti, pada u napast i zamke gjavla i u mnoge nekorisne i štetne želje. Jer korjen svih zala je pohlepa“ (I. Tim. 6. 9-10.).

Libertino, opat samostana Fondi, sastane na putu jednom četu vojnika gotskog kralja Totile, koji ga baciše s konja, pa mu ga oduzeše. Sluga se Božji ništa ne ožalosti radi toga, on se dapače okrene k vojnicima, te im prijazno reče: „Evo vam i ovaj bič, da imate čim konja tjerati.“ Vojnici tim ganuti, htjedoše mu vratiti konja, ali on ne htjede. „Idete u miru, ja ne trebam konja,“ reče im mirno. Sretan je onaj, koji zna ovako srce otrgnuti od zemaljštine!

„Ništa nismo na ovaj svijet donijeli, ništa ne ćemo ni ponijeti“ (I. Tim. 6. 7.). „Što čovjeku koristiti, ako čitav svijet dobije. a dušu svoju izgubi“ (Mt. 16. 26.).

§ 2.

Čuvaj se malih nepravdnosti.

„Ko je u malom nevjeran, taj će skoro biti i u velikom,“ veli sv. Augustin. Juda je počinjao male nepravdnosti, uzimao pomalo iz zajedničke blagajne, pa je dotlen došao, da je i najveću nepravdu počinio, prodao i Spasitelja svijeta.

Treći odsjek.

Umjerenost.

Prvi članak.

U čem postoji kršćanska umjerenost.

Umjerenost je ona krepost, po kojoj mi sve nedozvoljeno, osobito sva osjetna nagnuća obuzdavamo, a dozvoljeno s mjerom uživamo.

Ova se krepost ne proteže samo na umjerenost u jelu i pilu, nego u opće na kroćenje zlih sklonosti i pohota. Usljed istočnog grijeha čovječja je narav sklona na zlo. Pohota, koja u njem vlada, otešćava mu na razne načine dobro i želi ga potaknuti na ono, što ugagja njegovoj putenosti, pa bilo ono još tako griješno. Krepost umjerenost kroti ovakove neuredne požude. Ona je slična izvježbanom jahaču, koji konja uvijek drži i sili ga, da onamo ide, kamo on želi.

Umjerenost osobito ima pred očima one opaćine, koje čovjeka najviše ponizuju; a te su neumjerenost i nečistoća. Ona se očituje kao umjerenost, kad kroti neuredne pohote za jelom; kao trijeznost, kad kod opojnih pića odstranjuje svaku neurednost; kao čistoća, kad suzbija nečiste naslade tijela. Umjerenost ravna uopće naše vladanje po pravilima kršćanske pristojnosti.

Sv. Prosper lijepo opisuje tu krepost, kad o njoj kaže: Umjerenost čini čovjeka umjerenim, uzdržljivim, štedljivim, trijeznim, tihim, ozbiljnim, stidljivim, čudorednim, čednim. Boravi li ta krepost u srcu, to kroti raspuštene pohote, umanjuje uzbugjenost čuvstva, umnožava svete želje, kroti strastvene, ureguje sve što je u nama neuregjeno, jači uregjeno, odstranjuje zle misli, gasi vatru putene naslade, potiče mlako srce težnjom za budućom plaćom, sreguje duh prijetnim mirom i štiti ga uvijek od svake opake žestine.

Drugi članak.

Umjerenost je potrebna.

Krepost umjerenosti jest nužna, jer čovjek koji te kreposti nema, snizuju se do životinje. On poput životinje slijedi svoj puteni nagon i nepoznaje drugog zakona, nego zakon svojih divljih strasti, koje ga vode do

svih ludosti i opačina. O takovom vrijede riječi sv. Pisma: Kad je čovjek u časti, ne misli na to, pa se izjednači nerazumnoj marvi“ (Ps. 48. 13.). Sv. Ivan Zlatousti veli neumjerenom čovjeku: Ako te kod svjetla promatram, ti nisi čovjek. Ti ričeš kao magare, obijestan si kao bik, hržeš kao konj, toviš svoje tijelo kao svinjče, srdiš se kao zmija, bodeš kao škorpion, podmukao si kao lisica, imaš u sebi otrov zlobe kao guja — kako bi te onda ubrojio među ljude. Ja u tebi tražim kršćanina, a teško nagjem i čovjeka.

Ako čovjek bez umjerenosti nije čovjek, onda je još manje kršćanin. Ni jedna se zapovijed ne može vršiti bez umjerenosti. Cijeli nauk čudoregja nije drugo nego nauk, kako valja naše putene sklonosti krotiti i nadvladavati.

„Milost Boga našega Spasitelja, svim se ljudima očitovala i uči nas, da se odrečemo bezbožnosti i svjetskih naslada, da čudoredno, pravedno i bogoljubno živimo na svijetu“ (Tit. 2. 11-12.).

A tko bi mogao tu opomenu apostolovu bez umjerenosti vršiti? Ta bez nje se ne može pravim učenikom Kristovim biti. Stoga apostol i govori: „Oni, koji su Kristovi (t. j. pravi kršćani, a ne samo po imenu) svoje su tijelo razapeli zajedno sa opačinama i nasladama“ (Gal. 5. 24.).

Treći članak.

Kako se postizava umjerenost.

§ 1.

Neprestano se nadvladavajući.

Ovim su se sredstvom služili svi pobožni kršćani. Kad se je u njihovom srcu počela dizati strast, kad je htjela, da pregje granice zakona Božjega, govorili su u sebi: Ja sam kršćanin, ja sam dijete Božje, ja sam slika Božja, ja ne smijem ovu sliku Božju obeščastiti, ja se moram ponašati kao dijete Božje, kako mi razum kaže, da je Bogu draže i za mene doličnije i bolje za vječnost. Sv. Kristofor, kršćanin, vojnik vanredne snage, bi doveden pred suca, da se izjavi radi svoje vjere. Jedan ga od prisutnih udari po licu, a on mirno pogleda drzovitog napasnika, pa mu reče: „Da nisam kršćanin!“ Htio je reći: Da nisam kršćanin, da nisam slijedbenik onoga, koji je sve nepravde mirno snosio, ja bi ti pokazao koga biješ, ali ću se njemu za ljubav nadvladati.“

§ 2.

Istrebljujući sve sklonosti.

Kao što vrtlar marljivo čupa korov, dok se pojavi, tako radi i dobar kršćanin sa strastima i zlim sklonostima.

Sv. Franjo Saleški bijaše po vlastitom priznanju od naravi vrlo sklon na srdžbu. Ali, jer je svakom zgodom krotio navalu srdžbe, postigao je, pa je služio kao jedan od najsavršenijih uzora krotkosti i blagosti.

Bolesni francuski kralj Ljudevit XI. pozvao Sv. Franju Paulskog, „čudotvorca 15 vijeka,“ ne bi li ga ozdravio. Na želju papinu pogje sv. pustinjač kralju, pa ga stane nagovarati na pokajanje i poboljšanje, jer je bio odan uživanju. Navijesti mu i skorbu smrt, dapače i dan smrti. Ovo je pomoglo. Obrati se, okaja svoj neuredni život i umre svecu u naručaju 1483.

Prije smrti htjede se svecu zahvaliti, pa mu ponudi zlatni kip majke Božje, od neprocijenjene vrijednosti. Sv. Franjo ne primi dara, nego odgovori: Ne gojim pobožnosti prama zlatu, nego samo prama majci Božjoj. Za mene je dosta njezina slika od papira.“ Ovako rade sveci. Njihovo srce nije prilijepljeno za zemaljske stvari. Oni se služe njima samo u toliko, u koliko im ne priječi vječno blaženstvo.

Četvrti odsjek.

Jakost.

Prvi članak.

U čem postoji kršč. jakost.

Jakost je krepost, po kojoj ragje sve poduzimljemo i podnašamo, nego da bi se dali grijehom od dobra odvratiti.

Kad se hoćemo da vježbamo u poniznosti, krotkosti, ustrpljivosti i čistoći, to zahtjeva

napora i poteškoća. Svladamo li pri tom sve te poteškoće, zaslužujemo ime jakog. Ovo je potrebno za sva dobra djela. Kao stožerna krepost proteže se i na vanjske teškoće, napore i progone, bolesti, ropstva, muke i smrt.

Dok umjerenost svladava nutarnje teškoće, dotlen jakost ima da svladava vanjske zapreke i pogibelji, koje nas hoće da odvrte od dobra.

Jak je bio strpljivi Job, koji je izgubivši ogromno imanje, pa i istu djecu naglom i nenadanom smrću, mirno govorio: „*Gospodin je dao, Gospodin je uzeo, kako se njemu svidjelo, tako se je dogodilo, neka bude blagosloveno ime Gospodnje*“ (Job. 1. 27.).

Jaki su bili kršćanski mučenici, kad su neustrašivo gledali smrti u lice. Dok su drugi oko njih iz sažaljenja udarili u plač, dotlen su oni takovu srčanost pokazali, da nijedan od njih ne bi zajecao ili neustrpljiv bio. Činilo se je, kao da su ostavili svoja tjelesa, ili još više, kao da bi. Gospodin među njima bio i zabavljao ih. Mnogi su s oduševljenjem primali osudu i strašna mučila pjevajući pjesme kao n. pr. sv. Ignacij, sv. Polikarp. Sv. Lovro mučenik reče šaleći se u najvećim mukama upravitelju grada: „Na jednoj sam strani dosta pečen, sad me možeš okrenuti i jesti.“ I u tim mukama izdahnu 10. kolovoza 258. Ovom kršč. junaku sagradiše u Rimu 7 crkava.

Jakost se kršćanska može pokazati i kod nekrvnog mučeništva, gdje treba dan na dan odbijati duhovne neprijatelje i svladavati teškoće. Oni govore slično kao sv. Vasilij, kad mu se je car Valens smrću prijetio, ako ne pregje na krivovjerje Arijevo: „Ničega se ne bojim: Ne bojim se, da ćete mi oduzeti imanje, jer imam samo jedno trošno odijelo i nešto knjiga; progonstva se ne bojim, jer je sva zemlja Božja, pa mu svuda služiti mogu; smrti se ne bojim, jer za tim upravo i žudim.“ Ovakovi zaista govore sa sv. Pavlom: „*Ko će nas rastaviti od ljubavi Kristove? Nevolje? strah? ili glad? ili golota? ili pogibao? ili poruga? ili mač?*“

Drugi članak.

Stupnjevi kršćanske jakosti.

Prvi stupanj

jest krotiti strasti, otrgivati se od neurednog uživanja, a isto vježbati se u svim krepostima.

Za Herkula se junaka pripovijeda, kako je višeglavu hidru ubio, lavove zadavio, ratoborne amazonke pobijedio. Ali „sebe sama pobijediti,“ svoju srdžbu nadvladati, to je najveći stupanj junaštva. „Ko to postigne, toga ne stavljam uz bok velikim ljudima, nego smatram za biće Bogu slično,“ kaže poganski govornik Cicero.

A prije Cicerona govori sv. pismo: „*Ko svoju čud obuzda, bolji je nego osvojitelj gradova.*“

Drugi stupanj

kršč. jakosti, ako se radi duhovnih ili tjelesnih potreba svoga bližnjega izložimo smrtnoj pogibljii. Ovo se dogagja, kad netko iz krščan. ljubavi preuzima, da dvori kužne bolesnike, ili kad vjerovjesnici idu divljacima, da im svijetlo vjere donesu. „*Nitko nema veće od ove ljubavi, nego da dušu svoju daje za prijatelje svoje.*“ (lv. 15. 13.) Što je veća ljubav, to je veća i žrtva, to je veća i krščanska jakost.

Treći stupanj

krščanske jakosti jest mučenička smrt. Ako je onaj jak, koji se izlaže pogibelji smrti, to će još jači biti onaj, koji neustrašivo gleda smrti u oči radi vjere u Krista. I kad bi divlje zvijeri oklijevale, da me napadnu, to ću im pohititi u susret, da me rastrgaju radi vjere u Krista, govorio je sv. Ignacije, mučenik.

Četvrti stupanj

krščanske jakosti jest postojano snašanje iznenadnog velikog zla. Kad čovjek takova šta podnosi radi vjere u Boga, znak je, da si je već usvojio jakost kao nešto trajnog.

Peti stupanj

kršćanske jakosti jest, kad se netko dragovoljno i rado predaje bolima i trpljenju, koje nam vjera nalaže. „Strašne su boli, koje trpim u svojem tijelu, ali se u duši svojoj radujem radi svetog straha.“ (2. Mak. 6. 30.) „Čini mi se da po nekom cvijeću hodam,“ reče mučenik sv. Tiburcije, kad je morao po gorućem ugljevlju hodati.

Treći članak.

Kršćanska jakost je potrebna.

Zemlja, na kojoj mi stanujemo, jest jedno veliko bojno polje, na kojem se boj bije za Boga i proti Bogu. „*Borba je život ljudski na zemlji i kao dani nadničara, dani su njegovi*“ (Job 7. 1.). Prema tomu, ko će moći i pomisliti, da se može živjeti za Boga u tolikoj borbi bez jakosti. Mi smo kao kršćani članovi one crkve, proti kojoj će se ustajati, a sa glavom ove crkve moramo nositi i dio pogrda, jer „*nije učenik nad učitelja niti sluga nad gospodara*“ (Mt. 10. Lk. 6.). „Kristovu vjeru primiti, to je isto kao poći u mučeništvo,“ veli Tertulijan. „*Stoga ustaj, ustaj, Sione, obuci se jakošću*“ (Jer. 52.). Krist prednjači svojim sljedbenicima: „*Budi utješén, ja sam svijet pobijedio*“ (Iv. 16. 33.). „On je nadvladao

sotonu, razoružao ga i oteo mu plijen“ (Lk. 11. 22.). Žarom ljubavi Kristove prožet govori sv. Pavao: „*Ko će nas rastaviti od ljubavi Kristove? Nevolja ili strah ili glad ili golotinja ili pogibelji? ili progonstvo ili mač? Ali svemu tomu nadvladavamo radi njega, koji nas je ljubio*“ (Rim. 8.). „*Budite sljedbenici moji, kao što sam i ja Kristov*“ (I Kor. 4. 16.).

Četvrti članak.

Kako se postizava kršč. jakost.

§ 1.

Teži za kršč. jakošću.

Sv. Alfonzo kaže: „Još nikad nije bilo sveca, da bi koju krepost postigao, ako nije za njom težio.“ Ako iskreno težimo za ovom krepošću, to ćemo ju pomoću Božjom i postići.

Mladi knežević Timur-Tamerlan odluči osvojiti svijet. Okupi mlade ljude oko sebe i udari na prvog neprijatelja. U boju mu protivnik rasprši vojsku, a on jedva uteče i sakri se među nekakve ruševine. Ovdje razmišljaše osramoćen o svojoj sudbini. Gledajući snužden preda se, opazi kako mrav nosi nešto veće od sebe, ali kad dogje do vrh zida smete mu jedan kamen, koji je bio malo van izmaknut. On pade onesviješten

na zemlju sa svojim tovarom, koji je bio veći od njega. Osvijestivši se popane svoje breme i pogje opet uza zid, ali gle opet kod onog izbočenog kamena pade. I tako se dogodilo 69 puta; a ipak 70. put nasmije mu se sreća i uznesse svoje breme na vrh zidine. Promatrajući sve ovo Timur-Tamerlan reče sebi: „A ja hoću već kod prve poteškoće da zdvojim.“ Dade se na posao i posta osvojitelj svijeta. Ovo može učiniti čvrsta volja. A što mi istom možemo učiniti u duhovnom životu, kad ne promatramo crva pred sobom, nego Boga-čovjeka Isusa Krista, koji nosi križ na Kalvariju. Ali ne samo, da nas taj primjer može jačiti, nego nam on uistinu i pomaže svojom svetom milošću, kad radimo za svoj spas, kad dobra djela obavljamo.

§ 2.

Moli Boga za jakost duševnu.

„Zovi me u vrijeme nevolja i ja ću te izbaviti“ (Ps. 9. 15.). Moramo se postojano moliti, ali uz to i strah Božji imati. Strah Božji bješe kod svih svetih temelj jakosti. Muževnom jakošću govori nevina Suzana zavodnicima: „Radije ću bez čina pasti u vaše ruke, nego li pogriješiti pred licem Gospodina.“ A na prijetnje carice Eudoksije odgovara sv. Ivan Zlatousti: „Recite carici, Ivan se ništa ne boji, nego Boga i grijeha.“

§ 3.

Ljubi Boga.

Što je veća ljubav pram Bogu, to je veća i kršćanska jakost u nama. „Ljubav je jaka kao smrt,“ veli Duh sveti. Kao što za smrt nema zapreka, tako ni za ljubav, koju ona ne bi nadvladala. „Ljubav sve snosi, sve vjeruje, svemu se ufa, sve trpi“ (I. Kor. 13. 7.).

§ 4.

Vježbaj se neprestano.

Svaki se dan treba vježbati podnošeći mala zla i neugodnosti. „Savršenstvo jakosti raste dnevnom vježbom, gdje se postojano obuzdava plašivosti duha,“ veli Klement Aleksandrijski. Bez ovakove vježbe bile bi smiješne želje onih osoba, koje hoće, da postanu mučenici, da ruglo, muke i istu smrt podnose; jer tko se plaši kakvih malenkosti, nikad neće biti spreman, da podnese teške kušnje i patnje.

Treće poglavlje.

Neke srodne kreposti sa stožernim krepostima.

Prvi odsjek.

Krepost siromaštva.

Prvi članak.

Narav kreposti siromaštva.

Krepost siromaštva jest čudoredna krepost, koja nas potiče, da otrgnemo srce od neurednog nagnuća za zemaljskim dobrima, da lakše nasljedujemo Isusa.

Ko hoće da si ovu krepost usvoji, taj zapravo shvaća Kristove riječi: „*Blago siromašnim duhom, jer je njihovo kraljestvo nebesko.*“ Ova nas krepost nuka, da i one stvari, što su nam nužne za uzdržavanje ne cijenimo previše, da duhom ne zaronimo u njih, da se ne prilijepimo za ništa vremenitog. A još više ova krepost nam ne dopušta, da žudimo za dobrima zemaljskim.

Leo Vel. uči: U ljubavi prama Bogu nikad nije previše. Ali u ljubavi k svijetu sve je opasno. Stoga se moramo vječnih dobara grčevito držati, zemaljskih samo nuzgredno, kao putnik, koji putuje u svoju domovinu, s drugim se stvarima samo toliko bavi,

koliko mu je najnužnije. Sv. M. Margareta piše: „Ko hoće u redu sretan biti, taj ne smije svoje srce uz ništa prilijepiti, nego uz Boga.“

Drugi članak.

Vježbaj se u kreposti siromaštva.

Sv. Alfonzo piše o tom:

1. Prava duhovna osoba ne govori uvijek o svom vlasništvu, niti ob onom, što je možda u zadrugu donijela. Sve što upotrebljava, smatra kao da joj je posugjeno i pazi, da ništa ne pokvari; a i pripravna je sve ove stvari na mig poglavara odstupiti bez znaka zlovolje ili žalosti.
2. Prava duhovna osoba neće bez izričite ili predmnijevajuće dozvole poglavara ništa pa ni najneznatnije stvari uzeti, upotrebljavati, posuditi, obećati ili dati.
3. Prava duhovna osoba nema ništa suvišna, izbjegava svaku suvišnost u stanu, odijelu i hrani. Svuda čisto, svuda red, svuda siromašno! Svaka zamaljska pretjeranost kod Boga posvećenih osoba ragja nadnaravnom oskudicom. Na odijelu nema nakita; poderanog odijela neće, ali pokrpano rado. Stan će joj zdrav biti, a hrana dovoljna i krepka, ali će oboje nositi oznaku siromaštva. Može li birati, ragje će

posegnuti za jednostavnim odijelom i hranom.

4. S tugjim je dobrom štedljiva i pazi na sve.

Treći članak.

Blagoslov kreposti siromaštva.

1. Siromaštvo oslobagja od svih stvorenja, a po tom i od svih briga i zapreka u savršenstvu.
2. Siromaštvo budi u nama čežnju, da se s Bogom sjedinimo i težimo za vječnim dobrima neba.
3. Siromaštvo je majka svih kreposti i njihova hraniteljica.
 - a) siromaštvo čini poniznim; jer čini malenim, ovisnim i potrebnim.
 - b) siromaštvo zahtjeva mrtvenje. Ko odstranjuje sve suvišno; ko bez mrmljanja, bez nemira, bez nutarnjeg nezadovoljstva uzima u kući najgore; ko i na nužnim stvarima oskudijeva, i od pretpostavljenih se daje zapostaviti; ko ima roditelje, prijatelje, rođake pa ipak na njihovoj se pomoći zahvaljuje i poklonjeno u zajednicu daje: o, koliko takova osoba dobra čini za ljubav Isusu, koliko se puta mora mrtviti i odricati.
 - c) Siromaštvo, koje u samostanima nikoga ne odlikuje i nikoga ne zapostavlja, koje svakomu jednako odijelo, stan, stol daje,

spriječava svaki ljubomor i jest hrana za snošljivost i ljubav pram bližnjem.

- d) Siromaštvo protjeruje svjetski duh, podupire jednostavnost, hrani vjeru i pouzdanje u Boga i diže se do najvišeg i ljubavi najdostojnijega dobra, do samoga Boga.

Drugi odsjek.

Krepost čistoće.

Prvi članak.

Narav kreposti čistoće.

Krepost čistoće jest čudoredna krepost, kojom se postojano obuzdavaju putene požude i podregjuju razumu.

Ova krepost čini čovjeka angelom u tijelu, a u nekom smislu uzdiže i nad angjele do blizine najsvetijeg čovječanstva Isusova.

Čistoća napunja dušu

nebeskom mudrošću i poznavanjem Boga, podjeljuje nebeski smisao i potpomaže život u prisutnosti Božjoj. Čiste duše vide i susreću Boga u svem, mnogo misle na Boga, na čast Božju, gledaju, da se Bogu dopadnu, kako sv. Pavao piše: „Djevica misli na ono, što je Božje, kako bi se Bogu dopala i sveta je na tijelu i duši.“

Čistoća podijeljuje

našim molitvama neodoljivu moć nad Božanskim Srcem.

Čistoća preduvjet i plod

ljubavi Božje. Ljubav k Isusu jest ljubav k čistoći. Ko čistoću prezire, prezire Isusa. Srce se ne može razdijeliti megju Krista i putenost. Ovo je nedvojbeno istina, da duša, koja nije još nečista, ali putena, osjetnoj ljubavi pogođuje, malo pomalo takova duša izgubi ljubav Isusovu. Naprotiv: nema izdašnjega sredstva, da se nečistoća i putenost odstrani ili iskorijeni, nego prava ljubav pram Isusu. Pomisli na grijeshnicu Magdalenu! „*Opraštaju joj se grijesi mnogi, jer je ljubila mnogo*“ (Lk. 7. 47.).

Čistoću prati

uvijek poniznost i blagost, strpljivost, mrtvenje budnost, nadvladavanje samog sebe. Čiste duše jesu ili postaju svete i ljubimice Božje.

Osobiti blagoslov Božji.

Na čistim dušama počiva osobiti blagoslov Božji. Čiste duhovne osobe jesu angjeli mira megju siromasima, angjeli utjehe megju bolesnima, angjeli čuvari u dječijem svijetu.

Sveti oci slave čistoću,

kad ju nazivaju „srčikom života, zdravom srčanom krvi svijeta, crkve i pojedinih duša;“ kad djevičanske, čiste duše slave kao „junake čovječanstva, kao svjetlo i obranu crkve, kao pučosan legiju i izabranu četu Isusovu, koja

se uvijek bori i uvijek pobjegjuje; kad ju slave kao prijatelje Božje i pravednike megju nebom i zemljom; kao prijestolje Svevišnjeg, kao stan i hram Božji, koji je čišći od zlata, skupocjeniji od dragog kamenja, mirisaviji nego ljiljan i ružice, a sjajniji nego vojska zvijezda.

Drugi članak.

Neprijatelji čistoće.

Premda je krepost čistoće vrlo lijepa krepost, ona može vrlo lako propasti, vrlo lako potamniti, jer ima mnogo neprijatelja. Grijeh je proti čistoći svaka svojevolutna, hotimična naslada u besramnim stvarima.

A nije grijeh sve, što je nehotično, nadalje sve, što se ne dogagja iz zle naslade, nego s opravdanim razlogom n. pr. sve što činimo radi čistoće, radi bolesti, radi potrebnog njegovanja bolesnika.

U dvojbi pitaj ispovjednika, a megjutim se kloni onog, o čem dvojliš.

Treći članak.

Kako se čuva krepost čistoće.

§ 1.

Ne govori

o grijeshnim stvarima proti šestoj i devetoj zapovijedi s nikim, nigdje i nikad bez velike

potrebe; a kad je neophodno potrebno, onda govori kratko i odrješito ne razvlači razgovor o takvim stvarima, koje mogu poslije uznemirivati.

„A bludnost i svaka nečistoća ... da se i ne spomene među vama, kao što se pristoji svetima! tako sramotne i lude riječi, ili šale, što se ne pristoji“ (Efež. 5. 3. 4.).

§ 2.

Upotrebljavaj i naravna sredstva:

1.) tvrdi krevet, 2.) operi se brzo hladnom vodom, ako okolnosti dopuštaju, hladnu kupelj upotrebi, ako zdravlje dopušta ili mu neće škoditi! 3.) mrtvi oči, maštu, mrtvi se kod jela, 4.) kad pogješ na počinak prekriži ruke na prsima i tako gledaj zaspati i to na desnoj strani, ako bolest ne priječi.

§ 3.

Čuvaj se:

1.) putenosti i putene ljubavi, putenog prijateljstva; ovo je grobnica nevinosti; 2.) nepotrebnog općenja sa osobama drugog spola; 3.) griješne prigode; 4.) raspuštenosti, a goji naravnu stidljivost, 5.) namrgogjenosti, ali budi prijazan, ozbiljan u ponašanju pram bližnjem.

§ 4.

Diži pamet k Bogu

1. *Molitvom*: štujući muku Isusovu, presv. olt. Sakramenat i presv. Srce Isusovo; Majku Božju i njezino bezgriješno začće i Majku žalosnu; sv. Josipa, Alojzija, angjela čuvara.
2. Sabranošću duha preko dana, a osobito prije počinka, kao i prije jela; strijelovitim molitvicama uzdiži duh svoj;
3. Misli na posljednje stvari svakog čovjeka: na smrt, sud, pakao i nebesko kraljestvo;
4. Radi ozbiljno, ali mirno, a ne nagli; veselo se razgovaraj ili pjevaj;
5. Ponizno se i iskreno ispovijedaj. Ali pazi! Boj mora biti ponizan, odvažan, a posve miran; ovo vrijedi osobito, ako su napasti dugotrajnije, onda nemoj smalaksati, nego miran ostaj.

§ 5.

Postojano se vježbaj

u poniznosti, u ljubavi pram Bogu, u pouzdanju u Boga, živo se sjećaj prisutnog Boga i živi, kako ti vjera kaže.

Pazi! Putenu ljubav prama drugoj osobi poznaćeš po tom:

- 1.) ako previše rado misliš na dotičnu osobu;
- 2.) nježno se s njom razgovaraš, 3.) darove daješ, da ju za se dobiješ, ili joj osobite usluge iskazuješ;
- 4.) srce otvaraš više, nego drugim, 5.) ako se jako

ozlovoljuješ, ako ti se ne uzvрати ljubav; 6.) ljubomor, ako dotičnu osobu druge vole; 7.) ako se nježno vladaš ili želiš, da se pram tebi vlada dotična osoba, 8.) nutarnji nemir i predbacivanje savijesti.

Lijek proti takovoj putenoj ljubavi, udaljiti se od takove osobe!

Treći odsjek.

Krepost poslušnosti.

Prvi članak.

Narav kreposti posluha.

Krepost poslušnosti jest postojana spremnost, upoznatu volju poglavara točno i potpuno vršiti kao objavljenu volju Božju (po svetom Tomi Akv.).

Krepost poslušnosti zahtjeva, da ovršimo:

1. vanjsko djelo

- 1.) točno i brzo t. j. za vremena i kako je zapovjegneno, bez odgagjanja i bez oklijevanja;
- 2.) uopće, t. j. u svako vrijeme, svuda, i tamo, gdje nitko ne gleda u tančine, što ne bi bio očiti grijeh, u znatnom kao i lakom, u malom kao i velikom.

2. s voljom

- 1.) veselo bez zlovolje, dobrovoljno, bez mrmljanja, bez prigovora;
- 2.) kršćanski i nadnaravski t. j. Bogu za ljubav;

3. razumno

- 1.) prostodušno, bezazleno, bez kritikovanja, mrmljanja i uzrujavanja
- 2.) slijepo, bez cjepidlačarenja, zašto je ovo ili ono zapovjegneno baš meni, ovako i t. d.

Drugi članak.

Griješi se proti kreposti posluha

- 1.) ako se odgagja djelo bez razloga;
- 2.) ako se je pri vršenju djela nezadovoljno i svojeglavo;
- 3.) ako se prigovara i kritikuje.

Neposlušna duhovna osoba u zadruzi jest kao bolesno udo na čovječijem tijelu, pa se mora odrezati (amputirati), ako se neće da popravi; ona je sama sebi na teret, a drugim na sablazan, poglavarima križ, a u očima Božjim bundžija. (Ovako sv. Ciprijan i August.).

Treći članak.

Vrijednost kreposti posluha.

Krepost posluha je velike vrijednosti i cijene, jer se slaže sa božanskim redom, gdje se takogjer niži pokoravaju višim; tako se i u samom nebu niži angjeli pokoravaju višima, od kojih su rasvjetljivani. A tako biva i u naravi, da jedni na druge utječu i potiču ih.

Zato se dolikuje, da se i ljudi pokoravaju onima koji su nad njima postavljeni. Ovo je uredba Božja.

Poslušnost je bila prva i jedina zapovijed, koju Bog dade našim praroditeljima u raju zemaljskom. Da opet ljude pouči u ovoj kreposti sagje s neba sam Sin Božji, posta čovjekom i pokoravaše se svojim roditeljima i poglavarstvima, a svom Ocu nebeskom „*bio je pokoran sve do smrti na križu.*“ (Fil. 2. 8.)

Kako dakle znamenita mora biti u očima Božjim poslušnost! U svetom pismu stoji: „*Bolji je posluh, nego žrtve*“ (1. Kralj 15. 22.). Na ovo lijepo primjećuje sv. Gregorij: „Poslušnost s pravom pretpostavlja žrtvama; jer se kod žrtvava reže tugje meso, a kod posluha vlastita volja. Zato se i u redovima i duhovnim zadrugama toliko poslušnost cijeni, dapače više nego siromaštvo i čistoća, jer su oboje u posluhu zadržani, a k tomu mnogo veću žrtvu Bogu prinosimo, kad mu žrtvujemo najveće blago svoje, slobodnu volju.

Posluhom krotimo svoju samovolju, oholost i častohleplje, a tim doprinosimo mnogo za naše usavršenje. Posluh nas čuva od prevara i stranputica na putu savršenstva.

Vrijednost posluha možemo i odatlen razabrati, jer se Bogu tako jako dopada. Abraham na zapovijed Božju htjede žrtvovati jedinca Izaka, a Bog ga nagradi tim, što mu obeća, da će umnožiti potomstvo njegovo „*kao zvijezde na nebu,*“ „*da će blagosloviti sve narode zemlje*

u sjemenu njegovu.“ (1 Moj. 22.) A svojim nasljednicima apostolima reče: „*Ko vas sluša, mene sluša.*“ (Luk. 10. 16.)

Četvrti članak.

Ljepota kreposti posluha.

Poslušnost je najteža, ali i najljepša krepost. Što se čini iz sv. posluha, jest najbolje i najveće djelo ljudsko. Da nas osvjedoči o tom naš Spasitelj upravo radi toga je i sašao s neba, pa je poučavao i upozoravao na ljepotu i uzvišenost ove kreposti pokoravajući se najtočnije, najsavršenije svojim roditeljima kroz punih trideset godina; a bio je kako nam kaže sveto pismo, poslušan sve do smrti na križu. Pomisli samo, kršćanska dušo, On vječna mudrost i svemožnost govori sam: „*Hrana je moja, da činim volju onoga, koji me je poslao.*“ Kad je umirao na križu, bila je njegova molitva: „*Svršeno je.*“ I ovim je kao položio račun svom Ocu nebeskom o posluhu čitava svoga života. Stoga je mogao uvjerljivo i govoriti: „*Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj.*“ Zato ga je „*Bog uzvisio i dao mu ime nad svako ime.*“

Poslušnost je kao neka isprava i dokaz, da je koja druga krepost prava, krepost; ona je kao hrana i mozak za sve druge kreposti,

jer potkopava sebeljublje u korjenu, a milost Božju salijeva u dušu punom mjerom.

Poslušnost je najkraći, najlakši i najsigurniji put u nebo.

Peti članak.

Kako se može poslušnost postići.

Da si stečemo tako važnu i potrebnu krepost poslušnosti potrebno je:

1. boriti se proti sebeljblju,

jer je ono vrelo, iz kojega se neposlušnost hrani. Apostol (Gal. 5. 13.) nas opominje, kako smo pozvani, da budemo slobodni. Nije dobro, da se odviše prilijepimo u koji posao, nego moramo više biti Bogu na raspolaganje. Izajija prorok govorio s nekim bićima, koji se ni na jednu stranu neokretahu, nego je svako od njih tamo išlo, kamo ga je duh Božji tjerao. (Ez. 1. 12.). Tako bi se morali i podložnici dati ravnati od svojih poglavara.

2. Oslobagjati se od svjetske ljubavi.

Za ništa zemaljsko ne smijemo prionuti, da ne budemo izvrgnuti pogibelji neposluha. „*Ko oca ili majku više ljubi nego mene, nije mene dostojan*“ (Mat. 10. 37.) U ime Apostola govori sv. Petar: „*Mi smo sve ostavili i slijedimo Te.*“ (Mat. 19. 27.)

3. Gojiti ljubav pram poglavarima.

Kao što vatra vosak mekša, tako i ljubav čini volju gibkom i poslušnom. Smatrajmo pretpostavljene kao oce naše. Bog im je dao ovaj teret, pa će od njih i račun tražiti, kako su na nas pazili i nad nama bdili.

4. I slijepa je poslušnost potrebna,

„Jer nije svaka želja od Duha svetoga, ako se i čini čovjeku, da je dobra. Teško je pravo rasuditi, jeli dobar duh ili zao, što te nagovara, da želiš ovo ili ono; ili te možda sam tvoj duh nuka. Mnogi su na koncu prevareni, koji isprva mišljahu, da ih dobar duh svjetuje.“ (Naslj. Kr. III. 15. 1.)

5. Poslušnost i poniznost

su vrlo usko skopčane i jedna drugu vjerno prati. Gdje nema poniznosti, tamo je oholost kod kuće, tamo nema poslušnosti. A kamo zalazi poniznost, tu ćeš naći i poslušnost. Zato se i kaže o Kristu: „*Ponizio se i poslušan bio do smrti.*“ (Fil. 2. 8.)

6. Kristu se Bogu pokoravamo.

Kad slušamo poglavare, trebamo ih slušati kao namjesnike Božje. Slušamo li ih kao ljude, onda ćemo uvijek moći staviti proturazloge njihovim ljudskim naredbama, da su nepravedne, nerazborite, nespretne, ili da smo mi

zapostavljani, dok se drugi odlikuju. Riječi „*ko vas sluša, mene sluša*,“ (Lk. 10. 16.) daju snagu i veselost. Jer Bog, koji zapovijeda po svojim zamjenicima, daje i pomoć, da se to može i držati. „*Gospod me ravna i ništa mi neće uzmanjkati*.“ (Ps. 22. 1.) „*Sve mogu u onom, koji me jači*.“ (Fil. 4. 13.)

Četvrti odsjek.

Mrtvenje.

Prvi članak.

Narav mrtvenja.

Ova nam se riječ čini jedna od najtvrgjih, što ih imamo u duhovnom životu, ali kad se zamislimo u pravi smisao njezin, onda ćemo razabrati, kako je vrlo potrebno u ovom stanju, kako nam sam zdrav razum govori, da se mrtvimo ili da se nadvladamo. Mrtvi se onaj, koji se sili, da onako radi kako mu zdrav razum kaže, kako ga njegova savjest upućuje i vjera nalaže, pa makar ga stajalo žrtava i napora i pregaranja i borbe.

Pa proti čemu se imamo boriti? Svakako ne proti naravi! Mi si ju nismo stvorili, pa ju ne smijemo ni uništavati. Isto tako ne smijemo niti naših sposobnosti uništavati. Bez njih ne možemo ništa raditi ni za tijelo ni za dušu. Što su nam ove sposobnosti bolje, to je i za

nas bolje; pa ni iste žudnje nisu predmet, proti čemu bi se morali boriti. Nama je zadaća, da se borimo proti onom, što je kod nas neurednog, što nas odvodi od zakona Božjega, od našeg cilja. Samo ovo treba, da napadamo, proti ovom imamo, da se borimo, u ovom imamo da se mrtvimo.

Ne smijemo narav sprečavati, razarati, nego ju naprošiv moramo potpomagati, upravlјati, uzgajati, popravljati, jačiti, da u dobru ustraje, da se što više osposoblјuje u službi Božjoj.

Nije daklen svrha mrtvenja ubijanje, uništavanje naravi, jer je Bog stvorio čovjeka, da bude sretan u duši i na tijelu. Tako je bilo prvobitno, pa je tu sreću samo grijeh razorio.

Grijeh je u ljudskoj naravi ona otrovna biljka, koja truje dušu i tijelo, pa se proti njemu imamo boriti. Ovo je opažao i sam sv. Pavao: „*Vidim drugi zakon u mojim udovima, koji se protivi mome duhu*“ *zakonu mogega razuma* (Rim. 7. 23.) „*Put žudi proti duhu, a duh proti puti, jer se protivi jedno drugom, da ne činite ono što hoćete*.“ (Rim. 5. 17.)

Drugi članak.

Mrtvenje je potrebno.

Toliko ima razloga za mrtvenje koliko je dana u godini i još više.

1. Ljudska je narav usljed grijeha sklona na zlo pa ju moramo čuvati, braniti, sve neuredno od nje odstranjivati. Ovo sami čutimo u sebi. Tu samo može pomoći milost Božja i nadvladavanje samog sebe.
2. Mi živimo u svijetu, a svijet, ako nije pakao nije doista ni raj! Život je putovanje ali ne za zabavu. Život je borba, i rad, a rad umara. Život je vojna služba, kojoj ne možemo izmaći. Život je borba na život i smrt. U svem ovom treba strpljenja, treba nadvladavanja!
3. Mi smo sljedbenici Kristovi, koji je riječju i djelom učio nadvladavanje. „Ko hoće, slijediti mene, neka se odreče sama sebe“ (Mt. 16. 24.).
4. Mi moramo kreposni biti, težiti za savršenstvom, da tako, što sigurnije postignemo svoj cilj, vječno blaženstvo. Tu je potrebno nadvladavanje, potrebno je mrtvenje, jer je to ključ za sve kreposti.
5. Mrtvenjem možemo najviše zasluga steći. „Toliko ćeš napredovati, koliko se siliš na to,“ kaže Toma Kemp.

Treći članak.

Svojstva mrtvenja.

Uzvišena je zadaća mrtvenja. Ali svako mrtvenje nije u stanju, da tu zadaću poluči, jer mrtvenje treba, da bude:

1. temeljito, načelno t.j. ne mrtviti se tuj i tamo, kad nam je po volji, nego si moramo biti osvjedočeni, da nam je ovakov način borbe proti zlim sklonostima potreban, mora nam postati navadom.
2. općenito, t.j. protezati se na sve moći duše i tijela, na razum, volju, strasti, jer svaka strast, na koju nepazimo, to je neprijatelj iza legja, koji nas može napasti i oboriti. Ko bi mogao i pomisliti da pohlepa za novcem učini jednoga apostola izdajicom i samoubojicom?
3. neprestano, jer naš neprijatelj nikad ne miruje; on se obnavlja kao trakavica, a raste kao korov u vrtu. Vječita borba i nadvladavanje je teško. Ali kao što je teretna kola lakše voziti s teretom, nego pokrenuti, kada stanu, tako je i sa čovjekom. On se mnogo lakše nadvladava, ako neprestano oko tog radi, nego kad prestane, pa opet počima.
4. živo t.j. moramo imati u sebi života i za navalu, a ne samo ograničiti se na

obranu, jer je ovgje navala lakša i svakom navalom bivamo nedvojbeno jači. Jesi li u napasti, da prekoračiš mjeru kod jela, a kod molitve, da skратиш, a ti protivno radi kod jela si malo skрати, a kod molitve časak produži. Eto ti već dobre navale i lijepe pobjede! Ovako se jačaš, a neprijatelja slabiš.

Opaska. A možda će to zdravlju škoditi? Ne boj se! Drži se načela svetih i iskusnih ljudi! Sv. Ignacije veli: „Mrtvenje mora biti razborito, tako da požudu obuzdavamo, a zdravlju ne škodimo.“ Filoteja kaže: „Mrtvenje bez razbora pretvara dobro u zlo, krepost u opačinu.“ „Što su sveti činili, ne smijemo odmah i mi slijepo činiti; ta i sveci su pri koncu života često morali okajati pretjeranost i nerazboritost kod mrtvenja.“ Za redovnice treba da bude vrhovno pravilo razbora: „Svako veće mrtvenje samo onda neka poduzme, ako dozvole poglavari, ispovjednik, duhovni vogja. Ovo vrijedi za post, bdijenje i bičevanje“ (sv. Ign.). Kamo sreće da bi se i u današnje moderno doba više nadvladavalo i mrtvilo, bilo bi više i zdravlja i zadovoljstva i sreće!

Četvrti članak.

Neka lakša mrtvenja.

Ovdje ćemo napomenuti neka lakša mrtvenja, koja neće škoditi niti zdravlju čijem, niti staleškim dužnostima, niti pobožnosti niti ljubavi bližnjega.

1. „Morali bi smo osobito strahopočitanje imati prama riječi Spasiteljevoj: „Jedite, što vam se dadne“ „Ravnodušan biti prama jelu i piću (naravski ako nam ne škodi), to je velik stupanj savršenstva“ (sv. Fr. Sales). „Moramo paziti, da svom dušom ne zaronimo u jelo, ne smijemo pohlepno jesti, nego moramo biti gospodari nad jelom i pilom“ (sv. Ign.). „Isto vrijedi o opojnim i razdražljivim sredstvima, osobito onim, koji jako djeluju na živce, a volju mlitavom čine. Uzimlju li se ovakova sredstva redovito, onda stvaraju neku potrebu, koja je tim jača, što se više zadovoljuje. Ima li netko kakvu bolesnu sklonost, da se alkoholnim pićem služi, to je skrajne vrijeme, da se toga odreče. Inače postaje rob svoje strasti, koja će ga više mučiti, nego zlo od koga traži oblakanje. (sv. Ign.).
2. Jedno zdravo sredstvo, a za tijelo i za dušu lako, jest mrtvenje sjetila, pa i u nedužnim i dozvoljenim stvarima.

- a) Mrtvenje očiju. Ko desno i lijevo gleda i hoće sve da vidi, taj je kao trošna kuća, kamo kiša i nevrijeme ulazi, a i svaka gamad zaklona traži. Bez mrtvenja očiju nije moguće biti sabran u molitvi.
- b) Mrtvenje uha. Uho se mrtvi, ako se ne sluša rado griješne razgovore i pripovijedanje, dapače, ako rado ne slušamo laskavih riječi. U takovom slučaju dobro je započeti govoriti o čem drugom, ako je moguće. Ali svakako gledaj, da prigušiš svaku dopadnost na takovim razgovorima.
- c) Mrtvenje jezika biva, ako držimo šutnju pa govorimo, kad je vrijeme, kad je dozvoljeno, što se pristoji, što nije griješno, kad pazimo, da i drugi može doći do riječi.
- d) Znatiželjnost se mrtvi, ako gledamo prigušiti svaku neurednu žudnju, da sve vidimo, čujemo, sve znamo, čitamo što se nas ne tiče.
- e) Sjetilnost, kod jela i pila, mrtvi se, ako pamet i srce dižemo k Bogu pri sjetilnom uživanju, ako dobru nakanu pobugujemo, ako gledamo da samo u odregjeno vrijeme jedemo.
- f) Spavanje mrtvimo, ako samo, dok smo zdravi, odregjeno vrijeme spavamo.
- g) Nemir, kod posla mrtvimo, ako gledamo, da sve uredno, mirno, pristojno, razborito, s dobrom nakanom, sabrano obavimo.

- h) Protivštine i boli primi mirno, strpljivo, nedaj se povesti slabošću živaca, nego onda gledaj, što mirniji i prijazniji biti. Druge lake i male vježbe mrtvenja lako će naći duša, koja Boga ljubi i želi napredovati u šavšenstvu. Ljubav je dosjetljiva! Ali ne želi, da tko vidi takova trapljenja.

Peti odsjek.

Sv. šutnja.

„Ko u riječi ne pogriješuje, onaj je savršen čovjek, može zauzdati i sve tijelo. Jer gle i konjima mećemo uzde u usta, da nam se pokoravaju i sve tijelo njihovo okrećemo. Gle i lagje, koje su i velike i silni ih vjetrovi gone, okreću se malom krmicom kuda hoće onaj, koji upravlja. A tako i jezik mali ud, i mnogo čini. Gle mala vatra i kolike šume sažeže. I jezik je vatra, svijet pun nepravde. Tako i jezik živi među našim udima, poganeći sve tijelo, i paleći vrijeme života našega i zapaljujući se od pakla. Jer sav rod zvijerinja i ptica i riba, pripitomljava se i pripitomio se rodu čovječijem; a jezik nitko ne može od ljudi pripitomiti, jer je nemirno zlo, puno smrtonosnog otrova. Njim blagosivamo Boga i Oca, i njim kunemo ljude, koji su stvoreni po obličju Božjem. Iz jednih usta

blagosov i kletva. Ne valja, ljubazna braćo moja, da ovo tako biva. Da li može izvor iz jedne glave točiti slatku i gorku vodu? Može li braćo moja smokva masline ragjati, ili vinova loza smokve? Tako ni jedan izvor ne daje slane i slatke vode.“ (Jak. 3. 2-12.)

Ovako misli sv. Jakov, apostol o našim jezicima! Po njima se može poznati, da li je tko krepostan ili ne, da li je savršen ili nemari za savršenstvom, pa će biti zgodno, da ovde reknemo koju o govoru i o šutnji.

Prvi članak.

Sвета se šutnja obdržava:

1. kad se u odregjeno vrijeme ništa ne govori s viših razloga;
2. kad govorimo samo onda kad je to potrebno;
3. kad govorimo samo toliko, koliko je potrebno;
4. kad se klonimo brbljavih osoba i društva; Ali je još savršenija nutarnja šutnja, koja je u tom, da svoj razum, volju i maštu (fantaziju), pa i čuvstva odvrćamo od stvorova i gledamo da se duša naša samo Bogom bavi. Premda nije u našoj vlasti, da nam nikakva beskorisna misao ne bi došla na pamet, ali ipak neprestanim mrtvenjem očiju, ušiju, znatiželjnosti i mašte možemo dotlen dotjerati, da do takovih ništetnih misli ništa ne držimo.

Opaska. Redovnicima njihova pravila propisuju vrijeme stroge šutnje i vrijeme blaže šutnje. Stroga ili velika šutnja jest poslje večernje molitve pa do doručka; a poslje podne jedan zato odregjeni sat; dan priprave za dobru smrt svakog mjeseca; za vrijeme duhovnih vježba. Obična šutnja jest cijeli dan osim odmora. Ali, ako traži čast Božja, vlastiti spas duše, ljubav pram bližnjem, onda je slobodno progovoriti, ali imajući na pameti, da je to iznimka.

Drugi članak.

Zašto se trebamo vježbati u šutnji.

U sv. se šutnji trebamo vježbati, jer su se u njoj dogodile i dogagjaju najveće tajne naše sv. vjere. U sred noćne tišine porodi se Spasitelj svijeta; a kad je Spasitelj na križu izdahnuo, vratiše se prijatelji i mnogi neprijatelji šuteći u Jeruzalem.

U dubokoj šutnji i tišini silazi Spasitelj na naše oltare i boravi u svetohraništu. I vječno blaženi život presv. Trojstva obaviti je božanskom šutnjom. Šuteć gleda oko Božje na naše radnje, propuste, trpljenje i izbjegavanje.

Nadalje vježbamo se u šutnji, jer su u šutnji i samoći svi utemeljitelji redova sastavljali sveta pravila i naputke za duhovni život t. j. kako se treba živjeti, da se Bogu dopadnemo.

A sveti oci slave šutnju kao dušu redovničke stege i reda, kao potporanj pravila, kao učiteljicu nutarnjeg života, kao utvrdu proti svim napastima, kao obranu i jamstvom za duh molitve, duševnog mira i veselja u srcu, kao vrelo jakosti duševne i pravoga junaštva i kao znamenje savršenih duša. Zaista je daklen velika korist od sv. šutnje!

Treći članak.

Sredstva za šutnju.

Ponajglavnija sredstva, da se izvježbamo u šutnji jesu: molitva i postojano vježbanje (posebno ispitivanje savjesti).

Kad pogriješiš u tom, svojevoljno si nametni, koju pokoru. O jednom se benediktincu čita, da bi si on prije dao krvi istisnuti iz svog tijela, nego koju bezpotrebnju riječ progovoriti za vrijeme stroge pa i obične šutnje.

Kršćanska dušo! Uči se šutiti, jer tim postaješ sličniji bož. Spasitelju, o kom veli sv. pismo; „*Isus pak šućaše.*“

Četvrti članak.

Osobite koristi od sv. šutnje.

Sv. šutnja nas uči:

1. pravo moliti, jer ako šutnje ne ljubimo nije moguće postići pravi duh molitve, jer bez šutnje nema sabranosti duha i otrgnuća od zemaljštine. „*Šutnja je majka molitve*“ (sv. Iv. Klim.).

2. pravo govoriti. Pomisli koliko je zla poteklo od onoga nesretnog i nepotrebnog razgovora izmegju Eve i zmije; koliko je svagja i prepiraka, mržnje i neljubeznih riječi, zloradosti i zavisti; koliko bluda i besramnosti, sablazni i ubijstva duša; koliko bezvjerja i mržnje na Boga danomice se zbiva zlim govorom! Koliko je zli govor uništio sreća na zemlji i u vječnosti: „*Zaista smrt i život je u vlasti jezika,*“ kaže sv. Jakov.

A pravo govoriti uči se samo u šutnji; jer se šuteć uči misliti, a srce je mirno, pa riječi može promozgavati. Sv. Franjo Sales. opominje: Govori malo, govori dobro, samo dobro, naravno, jednostavno, ljubazno, govori ponizno, pobudno. Ovo se pakuči samo u sv. šutnji.

3. pravo živjeti. Sv. Ignacije uči: „Pravi redovnički duh, prava pobožnost upoznaje se samo po šutnji.“ Sv. Alfonzo: „Šutljiv redovnik i svet redovnik to je jedno te isto.“ I opet: „Gdje je šutnja, tu se sva redovnička pravila obdržavaju.“ Redovnik, koji drži sv. šutnju taj ima pred očima cilj, radi kojeg je došao u red: naime da napreduje u duhovnom životu, u svetosti, pa će u istinu i postati svet. Ko pak ne pazi na šutnju, taj pada u svakovrsne grijehe i pogriješke, dijete je svijeta u redovničkom odijelu, pa

neće postati ni savršen ni sretan. Jer: „Čovjek jezičav neće imati sreće na zemlji.“ (Ps. 139. 12.).

- 4.) Sv. šutnja stvara značajeve (karaktere). „Ko riječima ne pogrješi, taj je savršen čovjek.“ (Jak. 3. 2.) A savršen je onaj, koji postojano prilagodjuje svoju volju Božjoj; a isto tako čini i značajan čovjek postojano hoće i radi dobro usprkos svim napastima i poteškoćama. On nije trstika, koju vjetar ljulja, nego čvrsti hrast, koga ni naj jača oluja u temelju ne miče. Ova se stalnost uči u školi šutnje, gdje se ima vremena svaku dobro promisliti i posljedice predvidjeti. Šutljivi je svjestan onih riječi sv. Pavla: „Ni jedna zla riječ neka ne izagje iz ustiju vaših, nego što je dobro i pobudno za vjeru, da bude korisno za one, koji slušaju.“ (Ef. 4. 29.).

Šesti odsjek.

Kršćanska strpljivost.

Prvi članak.

Narav kršćanske strpljivosti.

Strpljivost je krepost, koja dušu štiti od neuredne žalosti, kad ju protivštine ovoga života tište (sv. Toma.).

Strpljivost je srodna sa jakošću, jer obe imaju nevolje ovoga života podnositi. A nevolja u ovom životu ima dosta po riječima strpljivoga Joba (14. 1.). „Čovjek rođen od žene, živi kratko vrijeme i mnogo se nevolja napuni. Kao cvijet izagje i zgazi se, bježi kao sjena i nikad ne ostaje u istom stanju.“

Da se vježbamo u strpljivosti, daju nam prigodu:

1. tjelesne boli i patnje svake vrste, razne bolesti i nevolje, prekomjerni ili vrlo teški posao i t. d.
2. duševne boli n. pr. žalost i brige, jer smo možda izgubili vremenita dobra ili dragu si rodbinu; jer nam ljubomor zloba ili nemar otešćava zvanične poslove; jer nam život ogorčuju i prikraćuju nesnosne i nepomirljive osobe; jer nas tišti skrb i briga za spas naših rodjaka i podložnika; jer nas snalaze nemila premještanja, zapostavljanja i ponizivanja; jer nam otimlju

čast i dobar glas tužbe i ocrnjivanja; jer često trebamo čuti posljedice svojih grijeha, lakoumnosti i nerazboritosti; jer nam dušu muče neprestane, teške i sramotne napasti; jer nam više nego inače duhovna suhoća otešćava molitvu i razmatranje i pomisao, da smo od Boga zapušteni; jer se često u zvanju pojave neočekivane ili prevelike poteškoće i zlovolje; ili nas prevari očekivani uspjeh; jer nam obuzimlje dušu zdvojnost malodušje, nezadovoljstvo i žalost.

Ove i slične stvari djeluju dvojako na čovjeka. One prouzrokuju žalost i potištenost, ili srdžbu i uzrujanost, a često oboje. Dužnost je svakog kršćanina, da se bori proti ovakoj žalosti ili uzrujanosti. A bori se, ako nastoji ublažiti, podnijeti boli i potpuno se predati u volju i pripuštenje Božje. Ovo je najniži stupanj.

Drugi stupanj jest, da sve boli i protivštine smatramo kao milost, kao učešće s križem Kristovim, kao zalog veće nebeske slave, pa stoga sve takove protivštine zahvalno primamo.

Najviši stupanj strpljivosti, do kojeg dolaze samo izabrane duše jest: radovati se bolima svake vrste i čeznuti za ljubav još više, da uvijek trpjeti.

Drugi članak.

Trpljenje dolazi od Boga.

1. kao milost kušnje, usavršenja i izabranja.

O trpljivom Jobu kaže sv. pismo: „*Bijaše dobar i pravedan i bojaše se Boga i uklanjaše se od zla*“ (Job 1. 1.). Zaista velika pohvala i savršenstvo! Ali kao da mu je falila kruna savršenstva, da se iskaže strpljivim. I pripusti Bog i dogje sotona i stade govoriti pred Bogom: „*Pruži ruku svoju i dotakni se svega što ima i psovaće te u oči.*“ Ovako sotona. A Bog pripusti i sotona uništi Jobu silno bogatstvo i sve sinove i kćeri. I Job sve to podnese mirno i strpljivo govoreći: „*Gospodin dade, Gospodin uze, da je blagosloveno ime Gospodinovo.*“ Ali sotona zatraži još od Boga, da mu dirne u zdravlje. A Bog dopusti i to. „*I sotona otide od Gospodina i udara Joba zlim prištem od pete do tjemena, te on uze crijep, pa se strugaše i sjegjaše u pepelu.*“ A na pogrde svoje žene odgovara mirno: „*Dobro smo od Boga primili, a zla zar nećemo primiti? Uza sve to ne sagriješ Job usnama svojim.*“ On ostade Bogu vjeran, on zasnjeđoči, da zna trpjeti za Boga i njemu za ljubav pregarati i za to ga Bog pohvali, a sotona ode posramljen.

Trpljenje je milost usavršivanja, to se razabire iz riječi sv. Pavla, koji smatra pravo kršćansko trpljenje višom milošću, nego samu vjeru. „*Vama je darovano ne samo vjerovati u Krista, nego za njega i trpjeti*“ (Fil. 1. 29.). Sv. Jakov k tomu kao da nadodaje: „*Znajte da kušanje vaše vjere gradi trpljenje. A trpljenje neka djelo dovršuje, da budete savršeni i cijeli bez ikakve mane*“ (1. 3. 4.). On hoće da kaže: vjera i krepost kuša se u trpljenju, a po tom se učvršćujete u dobru i napređujete u savršenstvu, da postanete pravi bezprijeekorni kršćani „*koji riječ slušaju, pa u dobrom i čistom srcu drže i rod donose u trpljenju*“ (Lk. 8. 15.).

Trpljenje je milost odlikovanja i odabranja, kako govori sam Bog na usta Salomonova: „*Sine moj, ne odbacuj nastave Gospodinove i ne moj, da ti dosadi karanje njegovo. Jer koga ljubi Gospodin onoga i kara, kao otac sina, koji mu je mio*“ (Prič. 3. 11. 12.). Apostol Pavao isto govori: „*Jer koga ljubi Gospodin, onoga i kara, a nije svakoga sina, kojega prima*“ (Žid. 12. 6.). „*Blago čovjeku, koga Bog kara; i zato ne odbacuj karanja Gospodnjega*“ (Job 5. 17.). A zašto mi udarimo u tužakanje i mrmljanje, kad nas Bog pohodi kušnjama i trpljenjem?

A jer djeca zemaljska ne razumiju svog Oca nebeskog! Jer se udaljujemo od njega, pa ga zato i ne razumijemo. Nikad ne smetnimo s uma, da je trpljenje dar neba znak ljubavi, znak odabranja.

2. Trpljenje dolazi od Boga kao pokaranje za naše prestupke.

Mi se ne ćemo osvećivati zato, što trpimo, nego mislimo i vjerujemo, da su ove kazne manje, nego naši grijesi i bič je Gospodnji, kojim nas kao sluge kazni, da se popravimo, a ne da se upropastimo (Judt. 8. 26.).

3. Krist je trpio, pa nas tim opominje, da i mi trpimo.

Sv. Petar govori: „*Krist je za nas trpio i nama ostavio ugled, da idemo njegovim tragom*“ (1. Petr. 2. 21.); a sv. Pavao piše: „*Pomislite na onoga, koji je takovo protivljenje protiv sebe od grješnika podnio, da ne oslabe duše vaše i da ne smalakšete*“ (Žid. 13. 3.). Oh kako bi mi bili slabi, nemoćni, neutješeni, ako ne bi imali pred očima patnje i boli Boga-čovjeka Isusa Krista čiji je život na zemlji put trpljenja od jaslca pa do križa! Pogledajmo često na taj uzvišeni uzor trpljenja, kako rado polazi na rad, kako se ne plaši oskudice, kako prihvaća kalež gorkosti i kako ga iskapljuje, kako se dobrovoljno daje voditi

od suca do suca i primati pogrde za pogr-
dama, kako rado uzima križ na svoja sveta
ramena i šuti kao nijemo janje, koje se
vodi na klanje, kako se daje na križ
prikovati i mirno na križu među nebom
i zemljom visjeti i pogrgjen biti. Gle-
dajmo i promatrajmo, pa sa sv. Pavlom:
*„Trčimo s trpljenjem u bitku, koja nam
je odregjena, gledajući početnika vjere i
dovršitelja Isusa, koji mjesto odregjene
sebi radosti pretrpje križ ne mareći za
sramotu i sjede s desne strane prijestolja
Božjega“* (Žid. 12. 1. 2.)

4. Bog će naše strpljenje nagraditi
vječnom nagradom.

Što sve ne pretrpi jedan trgovac, dok
dogje do dobre robe, što sve ne poduzimlje
bolesnik, da si povрати izgubljeno zdravlje,
zar si ne da često puta sjeći i rezati od
svoga tijela! A zar se ne ćemo dokopati
većega blaga i veće sreće, nego što je
sva sreća i bogatstvo zemaljsko, samo ako
sve Bogu za ljubav podnosimo! Zato trpi
kršć. dušo *„jer trpljenja ovoga vremena
nisu ništa prama slavi, koja će nam se
javiti“* (Žid. 8. 18.); pa opet: *„Jer naša
laka sadašnja briga donosi nam vječnu i
od svega pretežniju slavu“* (2. Kor. 4. 17.),
ako s Kristom *„trpimo, da se s njim i
proslavimo“* (Rim. 8. 17.).

Treći članak.

Svojstva prave strpljivosti.

Naše trpljenje prama Bogu treba da
bude trpljenje, koje je puno poniznosti i
zahvalnosti. *„Gol sam izašao iz krila
majke svoje, gol ću se i vratiti onamo“* (u
zemlju); *Gospodin dade, Gospodin uze; da je
blagosloveno ime Gospodnje“* (Job 2. 10.).

Strpljivost pram bližnjem treba da
bude puna ljubavi i prijaznosti. Na
ovo svojstvo upućuje sv. Pavao kad piše:
„Podnosite jedan drugog u ljubavi“ (Ef. 4. 2.).
Prvi i bitni znak naše strpljivosti u teškim
časovima prama bližnjem neka bude u ljubavi
i prijaznosti.

Strpljivost pram samome sebi treba
da bude trpljenje šutnje i pouzdanja.
Ko ne čuti neku potrebu, da govori o svojim
bolima, o svojim patnjama, a možda mu često
dogje da provali i u jadikovanje i proklinjanje.
Ali u ovakovom raspoloženju se strpiti jest
nešto velikog. Isaija prorok gleda 7 stoljeća
unaprijed Spasitelja proročkim duhom, pa
govori o njem: *„Kao janje na zaklanje vogjen
bi i kao ovca nijema pred onim, koji je
striže ne otvara usta svojih“* (Iz. 53. 7.); a
novi zavjet veli: *„Isus pak šućaše“* (Mt. 26.
63.). i opet: *„A Isus ne odgovaraše više, tako,*

da se je Pilat čudio“ (Mt. 15. 5.). Kršćanska dušo, ne nosi na ulicu svoje boli i trpljenje, nego šuti i u srcu govori: Bože tebi za ljubav trpim. Ovako trpeć imaš zaslugu pred Bogom, a trpljenje biva lakše; naprotiv mrmljajući gubiš zasluge, možeš do grijeha doći; a boli si povećavaš. Ovim nije rečeno, da se ne smije o svojim patnjama ništa progovoriti, ta i sam je Spasitelj na brdu uzdisao: „*Žalosna je duša moja do smrti*“ (Mt. 26. 38.). „*Oče, ako je moguće neka me mimoigje ovaj kalež,*“ ali je nadodao: „*ali ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš*“ (Mt. 26. 39.). Podnosiš li tako boli svoje, onda znaj, da će: „*U šutnji i pouzdanju biće sila vaša*“ (Iz. 30. 18.). *Samo za vrijeme strpljivi snaša boli, a po tom veseljem nagragnjen*“ (Crkv. 1. 29.).

Četvrti članak.

Strpljivost se postizava:

1. molitvom pred svetohraništem, raspetom Spasitelju, Duhu svetom utješitelju, žalosnoj Majci i anjelu čuvaru;
2. dobrim i dostojnim primanjem sv. pričesti i prisustvovanju sv. žrtvi;
3. mrtvenjem, poniznošću, ljubavlju pram Bogu, dušama u čistilištu i pram grijешnicima;
4. razmatranjem, duhovnim čitanjem o trpljenju Isusovu i Marijinu, o kršćanskim

junacima u trpljenju, o namjerama Božjim, kad šalje i pripušta trpljenje; zatim o paklu i čistilištu;

5. ako se sjetimo u vrijeme trpljenja ljepših rečenica n.pr. onih iz Naslj. Krista II. 11. 12.
6. posebnim ispitivanjem savjesti.

Peti članak.

Proti strpljivosti se griješi:

1. ako nema dobre volje, da se strpljenju preda;
2. ako se mrmlja i tuži proti dragom Bogu;
3. ako se prekomjerno podaje žalosti;
4. ako se prekomjerno traži utjeha ljudska i da se njegove patnje doznadu;
5. ako se muče i progone osobe, koje nas poslužuju.

Sedmi odsjek.

Krotkost.

Prvi članak.

Narav krotkosti.

Krotkost je krepost, koja razborito obuzdava gnjev uzrujane čudi tako, da se ne srdi bez razloga previše, prenaglo. Ili kako sv. Ambroža veli: Ko je krotak, ako ne onaj, koji se u uzbugjenosti ne srdi, ne ogorči, ne

gnjevi i ne podjaruje na okrutnost. Krotkost je krepost, jer nas ona potiče, da radimo prama zdravom razumu, a stičemo ju samo borbom kao i druge kreposti, po kojima se s Bogom u ljubavi sjedinjujemo. Ova krepost odaje veliku jakost volje, podaje ljepotu i dostojanstvo.

Krotkost čuva *dostojanstvo čovjeka*. Sv. Toma piše: Među svim strastima srditost je ona, koja najupadnije sprečava sud. Srdit nije u stanju, da se služi svojim osjetilima i udovima. On grdi, buči, bjesni, mlati oko sebe, škripi, skriči, zavija kao kakav lujak. Njegovo se srce trese od uzrujanosti, njegovo tijelo drhće, njegov jezik sušljeta, njegovo se lice mijenja, njegove oči gore divljom vatrom. Pa i iste znance i prijatelje kao da ne raspoznaje (sv. Grgur).

Krotkost čuva *dostojanstvo kršćanina*, jer krotkošću postaje sličan Spasitelju i ispunja zapovijed Kristovu: „*Učite se od mene, jer sam krotak i ponizan srcem*“ (Mt. 11. 29.). Sv. Brigita dobi od bož. Spasitelja ovu opomenu: Ja, tvoj stvoritelj i zaručnik, za te sam udarce i pljuske podnosio, a ti niti riječi nisi mogla podnijeti. Ja sam šuteć stajao pred nepravednim sucem; a ti si žučljivo i uzrujano odgovarala. Za mene—tvog rassetog Gospodina—trebala si sve mirno i tiho primiti i svojom

krotkošću protivnike skloniti na popravak.

Krotkost predobiva srca. „*Sinko u blagosti obavi svoja djela, pa ćeš osim časti i ljubav kod ljudi steći*“ (Crkv. 3. 19.).

Krotkost osigurava mir srca. „*Krotki se vesele od punine mira*“ (Ps. 36.).

Krotkost čini prema riječima sv. pisma našu molitvu uvijek Bogu dopadnom.

Krotkost nam umnožava milost posvećujuću i povećava jakost duše proti neprijateljima našega spasa. „*Gospodinu se dopada narod i podiže krotke na spasenje, on će ih voditi u pravdi i svoje pute učiti*.“ Krotki će primiti veliku nagradu na nebu. A ova nagrada je vrijedna, da za nju sve pretrpimo. Tako se je sv. Franjo Sales. borio za ovu nagradu kroz 22 godine, pa je u istinu i postao svetac krotkosti.

Drugi članak.

Krotkost se postizava.

Vježbom u poniznosti. Odaklen dolazi, da odmah planeš, ako te netko uvrijedi, pa makar i malo? Zar nisi o sebi visoko mislio, pa je naravski pram tomu i svaka uvreda nešto velikog. Siromašni čovječe, što si utvaraš, što si prama veličanstvu Božjem! A on ipak svaki dan podnosi mirno na tisuće uvreda, a ti zar ne možeš ništa? Budi poni-

zan, pa krotkost sama po sebi dolazi, jer uz pravu poniznost jest krotkost nerazdruživa. „*Vladajte se kako se pristoji vašem zvanju, na koje ste pozvani sa svakom poniznošću s trpljenjem, trpeć jedan drugog u ljubavi*“ (Ef. 4. 1.).

Vježbom u ljubavi; jer ljubav sve trpi, ona sve podnosi.

Ustrajnom vježbom za ovu krepost. Tako veli sv. Franjo, da je krotkost prikupljao kao kaplje vode, kao rosu u svoje siromašno srce.

Molitvom, jer srdžbu, tako prirogjenu strast, nije moguće bez molitve, bez milosti nadvladati.

Primanjem sv. pričesti. Vele, da je čovjek manje sklon na srdžbu iza objeda, nego jutrom, dok je gladan. Ako već naravska hrana ukroćuje slabosti, koliko će onda više moći svrhunaravska!

Uz sva ova sredstva gledaj, da izbjegavaš svaku srdžbu osobito u početku.

Osmi odsjek.

Čednost.

Prvi članak.

Narav čednosti.

Ko teži za savršenstvom, ljepotom duše i srca, taj si mora prisvojiti i ovu krepost

— čednost. Ovo je jedan od najljepših uresa kreposna čovjeka. Čednost je krepost, usljed koje u čitavom vanjskom ponašanju držimo mjeru tako, da ničiji pogled ne vrijeđamo (sv. Toma).

Kako svjetovni ljudi nastoje prisvojiti uglađenost u društvu, tako slično kreposne osobe gledaju steći duhovnu uglađenost t. j. čednost.

Naša je duša slika Božja. Premu tomu ima već nešto od ljepote Božje; kad činimo dobro ova se ljepota sve više umnožava, duša biva sve ljepša, Bogu sličnija, pa ju zato i Bog sve više voli. Ova uzvišenost i ljepota duše ne može ostati sakrivena. Ona se očituje i na vanjštini, jer je duša s tijelom usko spojena. Ovo je duševna uglađenost, a ne samo prazna vanjština, kao što je svjetska uglađenost; duševna je uglađenost istinska i prava, koja potiče iz plemenštine srca i duše. Kazalo na satu pokazuje onako, kakav je sat iznutra. Je li njegova nutrina dobra i uredna, to će i kazalo točno pokazivati. „*Kao što se u vodi odsjevaju lica onih, koji se nadgledaju, tako su i srca ljudska otkrivena pametnima*“ (Posl. 27. 19.).

Drugi članak.

Korist čednosti.

Čednost nas štiti:

Od požude tijela. Samo onaj, koji je čedan, kad hoda, kad sjedi, kad leži, kad gleda, samo će onaj dušu svoju sačuvati od napasti, a po tom i napredovati u savršenstvu, jer tko otvara vrata neprijatelju, kako da spriječi njegov ulazak u kuću! Slično i onaj, koji je u osjetilima razuzdan i nečedan, otvara širom vrata neprijatelju u dušu.

Od duha svjetskog. Ko se hoće uzdići do ljepote i jakosti duševne, tko se hoće otrgnuti od zemaljštine, tko hoće savršen biti, taj mora raskrstiti sa duhom pokvarenoga svijeta. Zar može biti tko svjetski t. j. puten, razuzdan, tašt, ohol, komodan, razmažen i ujedno savršen? Ne! Čednost jest čedo neba, a ne svijeta; ona se iskvarenom svijetu ne dopada.

Od zloga duha. Jer dok smo čedni, naša su osjetila zatvorena, svemu, što nije Bog. Daklen je velika korist čednost po naše savršenstvo. Ali ona je korisna i radi toga, jer njom potičemo i druge na krepostan život. Čednost n. pr. sv. Bernardina bila je tolika, da je samo trebalo reći: Bernardin dolazi i već bi se njegovi drugovi pristojnije ponašali.

Kad bi pogani samo vidjeli mučenika Lucijana, već bi se radi njegove čednosti obraćali i postajali kršćani. A kad bi nas promatrali pogani ili inovjerci, što bi često morali u sebi misliti o nama?! Stoga u svakoj svojoj kretnji neka ništa ne bude, što bi nečije oči vrijegjalo, već neka bude kako se dolikuje našoj svetosti, da ne samo sebe već i druge pobugujemo na svet i krepostan život.

Deveti odsjek.

Poniznost.

Prvi članak.

U čem ne postoji poniznost.

Do Krista je ova krepost bila nepoznata, a još manje izvršivana. Pa i sad velika većina svijeta nepozna ovu krepost, jer i mnogi, koji o njoj govore imaju krive nazore. Mnogi misle, da je to neka pobožna varka, gdje moramo o sebi nešto neistinito misliti, da si kakve pogreške i slabosti izmišljamo, koje u istinu nemamo. Tako neki misle, da moramo zatajivati darove i milosti, koje nam je Bog podijelio. Ne, ovo nije poniznost! Ona je istina i pravda. Tako je Bl. Dj. Marija priznala pred čitavim svijetom: „*Velike mi stvari učini onaj, koji je moćan,*“ zato se i

veseli Bogu: „*Veliča duša moja Gospodina i uzradova se duh moj u Bogu spasu mojemu.*“

Nadalje, poniznost nije kukavština i klonulost, kao da ne bi za velike stvari bio sposoban onaj, koji je ponizan. Naprotiv, što se čovjek manje u se pouzdaje, to je i sposobniji za veća djela. „*Sve mogu u onom koji me jači*“ (Fil. 4. 13.).

Poniznost nije nedostojno odbacivanje sama sebe. Slobodno je, da nam se časti iskazuju, koje su dolične našem staležu, kako je činila i sama poniznost — Isus Krist. „*Ja častim svoga Oca, a vi mene sramotite*“ (Iv. 8. 49.).

Poniznost se ne smije zamjeniti sa kakvim niskim nazorima, kao da bi bila nedostojna velikome duhu. Ne! Jer upravo poniznost, koja sve malo cijeni, što nije Bog i što k Bogu ne vodi, ona samo ima pravo ponizna biti. Obilježje velikih duša nije oholost, strast, nego poniznost, koja je ures za svaku veličinu. Ako sva ovakova kriva shvaćanja o poniznosti odbacimo i pravo ju upoznamo, to ćemo ju morati od srca zavoliti.

Drugi članak.

U čem postoji poniznost.

Poniznost je krepost, kojom istinski upoznajemo sami sebe, svoju potpunu ovisnost o

Bogu i svoje nesavršenosti i grješnosti, pa se prama tomu i ponašamo.

Protivno poniznosti jest savršena oholost, kad se tko suproti Bogu i ne će da ga prizna za svoga gospodara; nesavršena je oholost, kad se netko gizdavo ponaša radi svojih istinskih ili umišljenih vrлина.

Prvo je kod poniznosti istina; da se naime upoznamo, da vidimo svoju ništenost, pa se još i veselimo, kad nas drugi upoznadu i prama tomu cijene. A kako smo malešni, a često ukora i prezira vrijedni, treba da pomislimo, gdje smo bili prije osamdeset godina. Bili smo ništa, a to smo i sad po sebi. Tijelom smo prah i pepeo; a dušom smo istina slika i prilika Božja, ali smo tu sliku svojim grijesima nagrdili; i sad smo spremni svaki čas grijeh počiniti, da nas ne drži ruka Božja.

Drugo je, da želimo biti radi Krista prezreni, pa da se nastojimo i veseliti, kad nas drugi preziru. Do ovog možemo doći, ako se vježbamo i molimo za krepost poniznosti.

Treći članak.

Kako se može poniznost postići.

Ova se krepost postizava vježbom u mislima, riječima i djelima.

§ 1.

Poniznost vježbaj mislima.

Promatraj na svoje poniženje i na svoju sramotu:

o svojim duševnim i tjelesnim slaboćama i bijedama — o svojim zlim nagnućima i grijesima — o svojim budalaštinama, koje si tijekom života već počinilo — o smrti, o trulosti svoga tijela — o odgovornosti na sudu Božjem — o paklu, kojega se uvijek moraš bojati, ako se podaješ duhu oholosti.

§ 2.

Poniznost vježbaj riječima.

Govori što manje i šutnju u velike štuju, kadgod se zato dadne prilika — o sebi ne govori bez potrebe — ne hvali se sam niti se uznosi — u zgodno vrijeme istakni razborito svoje pogreške i slaboće — govori jednostavno i naravski — izbjegavaj razuzdane pošalice i ujedljive riječi — popustiti, kad ti tko prigovara, samo ako ti dužnost ne nalaže, da se protiviš.

§ 3.

Poniznost vježbaj djelima.

1. Kad te tko hvali:

Izbjegavaj hvalu gdje ti je moguće — uvijek samo Bogu daj čast — sjećaj se

svojih slaboća bar u sebi — boj se, da ne bi ova hvala bila jedina nagrada za ono malo dobra, što si učinio.

2. Kad te tko kudi:

Ukor strpljivo i mirno primaj — ispričavaj se samo onda, kad ti je to dužnost — krivnju ne svaljuj na druge — iskreno i prijazno zahvaljuj na ukoru — možeš i moliti onoga, koji te je ukorio, da te ponovno upozoruje na tvoje pogreške — razlog i uzrok ukora odstranjuj i okajavaj.

3. Kad te tko prezire i vrijeđa:

Prezir i uvredu primaj mirno — sjećaj se, da si radi svojih grijeha još gore zaslužio — moli se Bogu za onoga, koji te prezire i vrijeđa — pobuguj veselje radi nanesenoga prezira i uvrede.

Ovo ćeš postići, ako si svakog jutra predstaviš množinu najgorih uvreda (psovke, šibe, udarce i t.d.), koje bi te mogle preko dana snaći, pa se pripraviš, kako ćeš ih mirno snašati i tvrdo odlučiš, da ćeš miran ostati, kao što je ostao Isus u mucij svojoj i da se Bogu moliš za milost, da uzmogneš sve ove odluke izvesti.

Radi uvreda i preziranja veselićemo se, ako pomislimo, da si ovako stičemo izvanrednih zasluga. „*Blago vama, kad na vas ljudi omrznu i kad vas rastave i*

osramote i izbace ime vaše kao zlo radi Sina čovječjega. Veselite se u onaj dan i radujte! jer gle, velika je plaća vaša na nebu“ (Lk. 6. 22. 23.).

U očima Božjim postajemo časniji i veće milosti dostojniji: „*Ako vas imena Kristova radi grde, blago vama, jer počiva na vama čast, sila i duh Božji*“ (I. Petr. 4. 14.).

4. Kad te stigne žalost i nesreća.

Priznaj, da si zaslužio i još više — da nisi nikakve utjehe vrijedan. „*Dobro je za mene, što si me ponizio, da se naučim zakonu tvojem*“ (Ps. 118. 71.).

5. Poniznost vježbaj u svim vanjskim prilikama:

U odijevanju; odijevaj se čisto, ali po mogućnosti što jednostavnije — izbjegavaj i oduravaj raskoš i sve nepotrebne izdatke u stanu i posoblju — neka ti u cijeloj vanjštini: pogledu, držanju, hodaњу odsjeva poniznost srca i plemenitost.

6. Poniznost vježbaj u svim poslovima: Obavljaj proste i neugledne poslove isto tako rado kao i ugodne; niske poslove rado vrši n. pr. kod bolesnika, djece, staraca. „*Sin čovječiji nije došao, da mu služe, nego da služi*“ (Mt. 20. 28.) — ne hvali se uspjesima, nego u svemu daj Bogu čast.

7. Ponizuj se u željama i zahtjevima: I opravdane želje smjerno razloži — ne tuži se rado radi zapostavljanja, rado „*sjedaj na posljednje mjesto*“ (Lk. 14. 10.).

8. Ponizuj se u općenju s odličnicima i jednostavnim ljudima:

Ne traži općenje s odličnicima — a kad već općiš, vladaj se čedno i smjerno — ne omalovažuj jednostavne ljude, nego postupaj s njima učtivo i prijazno i gledaj u njima djecu Božju — i u najvećim grijenicima gledaj stvorove Božje, koji su možda odabrani za nebo, pa će možda i veću čast uživati nego mi.

Vježbajući se ovako revno, možemo se dovinuti triju stepena poniznosti. Prvi stepen stoji u tom, da se drugim ljudima zapostavljamo, jer smo uvjereni o svojoj slaboći i neznatnosti — drugi stepen jest, da mirno primamo, kad nas preziru i mrze — treći napokon je stepen da se veselimo, kad nas preziru. Ovaj zadnji stupanj jest visok i težak, ali se možemo do njega pomoću Božjom uzdići.

Pobuda je zato:

Primjer Isusa Krista, koji se je ponizivao od jaslca do križa, a i sad se ponizuje u presv. olt. Sakramentu — primjer svetaca — mir koji je obećan onima, koji su ponizna srca.

„*Naučite se od mene, jer sam krotak i ponizan srcem i naći ćete pokoj dušama svojim*“ (Mt. 11. 29.). Nagrada, koja je obećana poniznima. „*Posljedni će biti prvi*“ (Mt. 20. 16.).

Četvrti članak.

Poniznost je potrebna,

1. jer bez poniznosti nema oprostjenja grijeha.
„*Srca skrušena i ponižena, Bože, nećeš odbaciti*“ (Ps. 50.). Stoga je i uzrokom upadnim i čudnovatim obraćenjima ponajčešće duboka poniznost.
2. jer bez poniznosti nema zaštite proti premoći opaćine, nema obrane proti napastima gjavolskim. Jer svaka nevinost i svetost, koju poniznost ne prati, lebdi u velikoj pogibljii, da propane. „*Srce se ljudsko uzdiže, prije nego u propast ode*“ (Posl. 18. 12.).
3. jer bez poniznosti nema prave savršene krepости. Ova podaje našim djelima donekle vrijednost pred Bogom, dok nas čuva od častohleplja i taštog sebeljublja, a s druge strane povećava njihovu ljepotu i savršenost, jer čuva naša djela od natruhe pogrešaka. Bez poniznosti nema čvrstoće vjere, jakosti nade, požrtvo-

- vnosti ljubavi; nema savršenog posluha, zadovoljstva u trpljenju i ustrajnosti u blagosti.
4. jer bez poniznosti nema prave utjehe i mira srca. Samo ponizni, koji ne traži časti i priznanja, a ne strepi od ukora, onaj samo može imati nepomućeni mir u svom srcu kako kaže apostol: „*Bog je, koji tješi ponižene*“ (2. Kor. 7. 6.).
 5. jer bez poniznosti ne ćemo dospjeti do pouzdanog općenja s Bogom. Bog hoće, da opći samo sa poniznim i njima dijeli svoje blago i nebesku mudrost. Ovo on izričito kaže: „*Hvalim Ti, Oče, Gospode neba i zemlje, što si ovo sakrio od mudrih i razumnih, a objavio malenim*“ (Mt. 11. 25.).
 6. jer bez poniznosti nema spasa ni proslave. Bog se protivi oholim i ponizuje ih, a ponizne štiti i proslavljuje, kako nas opominje sv. Petar: „*Ponizite se pod silnu ruku Božju, da vas povisi, kad dogje vrijeme*“ (1. Petr. 5. 6.). Ko bi bio tako lud, pa se zanemario vježbati u ovoj krepости, kad smo po njoj sve, a bez nje ništa, da protivnici našeg Spasitelja. Stog čuj i uvaži Spasiteljeve riječi: „*Učite se od mene, jer sam krotak i ponizan srcem*“ (Mt. 11. 29.).

Peti članak.

Vrijednost poniznosti.

Premda je ljubica neugledna i skrivena, to ipak megju cvijećem zauzima odlično mjesto i svatko ju poštuje. Tako je slično i sa poniznošću, pa je vrijedno i o tom koju reći.

Uzor Krist.

Plemenština poniznosti vidi se iz nenatkriljivog uzora Kristova, koji nam daje on sam. Jer je oholost prvoga Adama bila uzrokom naše propasti, to dogje Isus, taj drugi Adam, da nam pokaže, kako ćemo poniznošću do spasenja doći. Ovo nam pokaza:

1. svojim utjelovljenjem; jer on Bog, ipak uze našu slabu narav na se: „*On se ponizi, uzevši obličje sluge, postavši kao i drugi ljudi i na oči nagje se kao čovjek*“ (Fil. 2. 7.).
2. svojim skrovitim življenjem; poslušnošću prama svojim roditeljima i skrivajući svoja čudesa; svojim siromaštvom, jer od milostinje življaše; općeć s grješnicima, radi čega bi prekoraivan od farizeja, koji učenike pitahu: Zašto vaš učitelj jede sa carinicima i grješnicima?
3. svojim gorkim trpljenjem i smrću: „*Ponizio se i poslušan postao sve do smrti a do*

smrti na križu“ (Fil. 2. 8.). A dok se je od rođenja pa do smrti ponizivao, isto nas je i učio veleć: „*Učite se od mene, jer sam krotak i ponizan srcem*“ (Mt. 11. 29.).

Jezgra savršenstva.

Kad nas naš Spasitelj upozorava, da se učimo od njega to nam je htio kazati: Ako ste od srca ponizni, to ste mi slični, to ste i vi savršeni. Jer premda savršenstvo postoji bitno u ljubavi, to ipak nema čiste t.j. savršene ljubavi, bez duboke poniznosti. Prava poniznost uništjuje sebeljublje, taj korjen svakog grijeha i prevratnosti, pogagja i ubija u mozgu t.j. u oholosti. Što je srce više ispražnjeno od taštine i umišljenosti, to se više nalazi prostora za milost Božju. Milost u takovu dušu teče kao svježi zrak u ispražnjenu posudu. „*Poniznima milost daje*“ (Jak. 4. 6.). S ovom milosti i po njoj rastu i druge kreposti, a ponajprije ljubav kao cvijeće, kad se primaknu topli dani.

Srce prečiste Djevice

je bilo ponizno, zato ju angjeo pozdravlja i govori: „*Zdravo, milosti puna*“ (Lk. 1. 28.). Bog je nagragjivao i nagradio poniznost Majke Božje, da je došao k njoj i prebivao u njoj. A ovo je čini se i sama bl. Djevica Marija

držala, kad veli: „*Jer pogleda na poniznost službenice svoje*“ „*Zbaci silne sa prijestolja, a podiže ponizne*“ (Lk. 1. 52.).

Poniznost oplemenuje srce.

Boga, to vrelo ljubavi i dobrote, ništa više ne veseli, nego kad ljudima može svoje milosti dijeliti. Kao što vatra uvijek grije, a predmete nastoji razgariti i sebi ih sličnim učiniti; kao što sunce uvijek svijetli i kao što ništa nije sakriveno doklen ima pristupa; tako i Bog, ta „goruća vatra“, to „sunce pravde“, uvijek nastoji ljude sebi slične učiniti. Što On od nas traži jest samo to, da ne stavljamo zapreke njegove milosti primati. A ništa nas više ne pripravlja na primanje milosti, nego spoznaja, da smo slabi, da smo bez zasluga, da po sebi ništa ne možemo. Dok se oholost diže kao kakav zid izmegju Boga i čovjeka, dotlen poniznost pripravlja put za darove Božje u naša srca. Kraljica kreposti — ljubav — može sa svojom pratnjom nesmetano u dušu unići.

Prema tomu je poniznost preteča kreposti i njihov temelj, u koliko zapreke s puta krči.

I ako u čijem srcu poniznost postoji, samo onda imaju druge kreposti svoj opstanak. Ko bez poniznosti teži za kreposti, taj nosi prašinu na vjetru, kaže sv. Grgur Vel.

Poniznost je čudnovata posuda, koja se djelima poniznosti sve više širi, pa tako može sve više kreposti u sebi pohraniti. Bog i uistinu ponizni jesu svemožni, Bog djeleći svoje milosti, a ponizni primajući iste. Kao što se grane nekog drveta sve dublje privijaju, što više plodova na sebi nose; tako su i ponizni sve ponizniji, što ih Bog više milostima obasiplje. Poniznost je vodovod, koji daje živu vodu milosti i kreposti.

Velik je daklen blagosov poniznosti. Ona se može prispodobiti sa plodnom dolinom punom rodnog usjeva. Oholi naprotiv sličan je neplodnom, kamenitom, golom brdu, po kojem oštri vjetar puše. Poniznost sabira plod, dok se oholost zadovoljuje sa cvijećem. Poniznost teži za istinskim dobrim, dok oholost krade prividnu ljepotu. Oholost se proturuje naprijed, ali biva potiskivana i prezrena; poniznost zauzima posljednje mjesto, ali joj se nugja prvo. „*Jer svaki, koji se uzdiže, taj će se poniziti, a koji se ponizuje, taj će se povisiti*“ (Lk. 14. 11.).

C. Dnevno se vježbaj u kojoj od pomenutih kreposti pred Isusom u presv. olt. Sakramentu.*)

I. Duh jakosti.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist kralj vijekova besmrtni, kojem je na haljini i na bedru napisano: „Kralj nad kraljevima i gospodar nad gospodarima“ (I. Tim. 6. 15., Otkr. 19. 16.).
2. Komu dolazi? K svome podložniku, koji mu duguje 10 milijuna talenata, a nema ni novčića, da samo počne isplaćivati tako silan dug (Mt. 18. 24.).
3. Zašto dolazi? Ne zato, da siromašnoga slugu proda, da uzme sve njegovo, već da mu dade za isplatu duga neiskazano blago tijela i krvi svoje, koje je veće od samoga duga.

Uzdah:

„Raduj se, kćeri Sionska; veseli se kćeri Jeruzalemska, evo kralj tvoj dolazi k tebi, pravedan i Spasitelj“ (Zah. 9. 9.).

Zahvala:

1. Razmotri očima vjere Krista u sredini srca svojega kao svemogućega i predobrostitivoga kralja: a sebe kao dužnika, koji pada pred njim i moli: „Imaj ustrpljenje sa mnom i sve ću ti vratiti“ (Mt. 12. 26.).

*) Iz Svećeničke Zajednice.

2. Ljubi ga svim srcem svojim tako, da željom i čvrstom odlukom svojom ne želiš ništa protivno njemu, ništa ne cijeniš više od njega, niti kao njega; da ništa ne ljubiš, što te neposredno ili posredno ne dovodi k njemu.
3. Moli od njega *duh jakosti duševne*, da božansku njegovu čast braniš proti neprijatelja njegovih, kao vjerni podložnik njegov ma i krvlju.

Uzdah:

Ti si jedini kralj moj i Bog moj, koji šalješ spasenje Jakovu. S Tobom ćemo neprijatelje svoje uništiti i u imenu Tvojemu zgazit ćemo one, koji se dižu na nas (Ps. 43. 5. 6.).

II. Duh straha Božjega.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist Gospodin, koji meće na sluge svoje slatki jaram i lako breme svojih zapovijedi i savjeta; koji za kratkotrajne dokaze ljubavi obećaje vječnu slavu (Mt. 11. 20.).
2. Komu dolazi? K svomu prkosnom sluzi, koji je već davno prelomio jaram njegov, raskidao sveze njegove, te rekao: ne ću da ti služim (Jerem. 2. 20.).
3. Zašto dolazi? Da ga oslobodi od spona Adamovih i privuče ga k sebi vezo-

vima ljubavi; i da ga oslobogjena od jarma strasti privede u službu svoju, koja je ugodnija od svake vlasti (Osej. 11. 4.).

Uzdah:

Ma odakle ovo meni, da Gospodin moj i Sin Boga mogega dolazi k meni? (Lk. 1. 49.)

Zahvala:

1. Pogledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega kao Gospoda svojega, koji te je otkupio za veliku cijenu: a sebe kao slugu njegova, koji je pobjegao od njega, a sada želi novom revnošću, da se vrati k njemu.
2. Ljubi ga iz sve duše svoje tako, da budeš jedan od onih, koji su govorili: nitko od nas ne žive sebi; nitko ne umire sebi; *ili mi živjeli, Gospodinu živimo: ili mi umirali, Gospodinu umiremo* (Rim. 14, 7. 8.).
3. Prosi od njega *duh straha Božjega*, da bježiš svaki i najmanji grijeh, te se bojiš bojazni čistom samo i jedino njega.

Uzdah:

Metni, Gospodine, noge moje na puteve svoje, a vrat moj u jaram svoj (Crkv. 6. 25.).

III. Duh znanja.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist učitelj, koji nas uči što je korisno, koji je prije sam činio, što

nas je učio; koji nam daje milost, da izvršimo ono, što nas uči (Iz. 48. 17.).

2. Komu dolazi? K učeniku posljednjega reda, koji nikada ili kasno dolazi, da čuje nauku o krijepostima, da brzo odustane od onoga, što čuje poradi rastresenosti duha.
3. Zašto dolazi? Da oči tvoje gledaju učitelja tvojega, a uši tvoje, da slušaju riječ njegovu, kojom je sakriven, to će reći iza zastora prilika kruha, opominje: ovo je put obećanja s Kristom, hodajte po njemu.

Uzdah:

Hodite, da uzagjemo na brijeg Gospodinov i u kuću Boga Jakovljeva i On će nas učiti putovima svojim.

Zahvala:

1. Pogledaj očima vjere Krista u sredini srca svoga, kao svojega učitelja, koji te uči putu savršenstva: koji te puti, što da radiš i što da propustiš: a sebe kano drugu Magdalenu, gdje sjediš do njegovih nogu i slušaš riječi Njegove i gdje se učiš onome jednome, što je nužno (Lk. 10. 39. 42).
2. Ljubi ga od sve duše svoje tako, da si vazda svetim mislima s njime, te si stečeš za razumjevanje nauka nebeskoga mirnoću i čistoću srca.

3. Moli od njega *duh znanja*, da znadeš razlikovati laž od istine, te vazda prijanjaš uz nauku vjere.

Uzdah:

Pokaži mi, Gospodine, puteve svoje i pouči me stazama svojim (Ps. 24. 4.).

IV. Duh savjeta.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, vjerni prijatelj, kojemu nema ravnja; koji premda od nas ostavljen i napušten, nikada nas ne ostavlja, već nas krvlju svojom od neprijatelja čini najvećim prijateljima (Crkv. 6. 15.).
2. Komu dolazi? K izdajniku bezbožnome, koji je već nebrojeno puta prezreo prijateljstvo njegovo, više cijenio grijeh, nego milost njegovu, a njegovo prijateljstvo zamijenio s najtaštijim ljudskim razgovorima.
3. Zašto dolazi? Da mu kao vjerni prijatelj bude jakom obranom, da nagje veliko blago, kad nagje njega, te ga što tješnije po ljubavi pripoji sebi (Crkv. 6. 14.).

Uzdah:

O pokaži mi lice svoje, a glas tvoj neka ozvanja u ušima mojim, jer je glas tvoj . . . sladak, a lice tvoje krasno (Pjesm. 2. 14.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svoga kao najvjernijeg prijatelja, koji si za prijatelja uzima tebe roba svoga; a sebe sama promatraj kao prijatelja stola ili bolje kao prostog najamnika, koji njega ljubiš kad primaš utjehu, a ohladnjuješ u ljubavi, kad te kaznama popravlja.
2. Ljubi ga svim silama svojim tako, da snagu i moći duše svoje, sjetila i udove tijela svoga prinosiš Bogu u zajednici s dušom i sjetilima njegovima, te odluči upotrebljavati ih vazda prema volji njegovoj.
3. Prosi od njega *duh savjeta*, da znaš izabrati prikladna sredstva za spasenje duše svoje i onih za koje se brineš.

Uzdah:

Moj je dragi moj, a ja sam njegova. Ja sam dragoga mogega, a on se obraća k meni (Pjes. 2. 16.).

V. Duh razuma.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, brat, koji premda je pravi Bog i Gospodar ljudi, ne stidi se nazivati ih braćom, veleći: Navješćivat ću ime tvoje braći svojoj (Žid. 2. 11. — Ps. 21. 23.).
2. Komu dolazi? K bratu, svome bra-toubojici, koji je kao drugi Kain prave-

dnoga Abela na polju ovoga svijeta grijesima pogrdio i bezbožno ubio.

3. Zašto dolazi? Da bratoubojicu ovoga sačuva u duhovnome životu, što mu ga je već prije dao, a ne da ga ostavi beskućnikom i potucalom na zemlji (Post. 4. 12.).

Uzdah:

Tko će mi dati, da tebe brata svojega, koji je sisao prsi majke moje, nagjem na polju, da te poljubim, da me više nitko ne prezre (Pjesm. 8. 1.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega kao starijega svoga brata, kao prvorogjenca među mnogom braćom: a sebe promatraj kao bratanca njegova uistinu najmanjega ili bolje reći uopće nevrijedna tog imena, budući da si životom svojim veoma daleko od njega (Rim. 8. 29.).
2. Ljubi ga svom snagom svojom tako, da svom svojom pomnjom ispunjaš vjerno savjete i ideš za primjerom brata svoga prvorogjenoga.
3. Moli od njega *duh razuma*, da razumiješ otajstveni smisao Svetoga Pisma i da ga dobro upotrebiš.

Uzdah:

Samo ovo jedno mi je nužno, da nagjem milost pred tobom, Gospodine moj i brate moj! (Post. 33. 15.).

VI. Duh pobožnosti.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, Otac budućega vijeka, koji nas je dragovoljno rodio riječju istine, Otac milosrgja i Bog svake utjehe, koji nas ljubi najnježnije, te nas nazivlje dječicom svojom (Iz. 9. 6. — Jak. 1. 18. 2. Kor. 1. 3.).
2. Komu dolazi? K rasipnom sinu, koji je otputovao daleko u strani kraj zaboravnosti spram Boga i ondje rastepao dobra njegova, živući, ako i ne raskošno, a to ipak tašto i beskorisno (Lk. 15. 13.).
3. Zašto dolazi? Da ovoga sina, što se vraća k njemu, zagrlji i izljubi, da ga uresi nebeskim darovima i haljinom milosti, da ga okrijepi gozbom Tijela i Krvi svoje, te ga učini baštinikom života vječnoga u kući slave svoje (Lk. 20. 15.).

Uzdah:

Koliki najamnici Oca mojega obiluju hljebom! A ja ovdje skapavam od gladi. Ustat ću i poći ću k Ocu svojemu (Lk. 20. 17.).

Zahvala:

1. Pogledaj očima vjere Krista u sredini srca svoga kao najmilijega Oca, koji te je rodio na križu u preteškim bolovima: a sebe

- kao sina zabludjeloga, što se vraća s daleka puta i iz najbijednijega stanja k njemu, a on te prima s neiskazanom ljubežljivošću.
2. Ljubi ga svom jakošću svojom tako, da poradi njega prezreš život i tjelesno zdravlje, bogatstvo, naslade i čast, te se privikneš bez stvorova.
 3. Prosi od njega *duh pobožnosti*, da revno nastojiš oko toga, kako da tolikomu i takvome Ocu zasvjedočiš dužno štovanje i da mu ga što bolje iskazuješ.

Uzdah:

Oče, sagriješih nebu i Tebi: već nijesam vrijedan, da se zovem sinom Tvojim; neka sam jedan izmegju najamnika Tvojih (Lk. 15, 18. 19.).

VII. Duh mudrosti.**Priprava:**

1. Tko dolazi? Krist, zaručnik, koji je rekao: zaručiću te sebi do vijeka; zaručit ću te sebi u pravdi i u sudu i u milosti i u milosrgju; zaručit ću te sebi u vjeri (Osej 2, 19. 20.).
2. Komu dolazi? K nevjernoj zaručnici svojoj, koja je zabludno živjela s ljubavnicima mnogima na svakoj gori visokoj i pod svakim drvetom sjenatim ohološću i požudama prijanjajući za najniža stvorenja (Jerem. 3, 1. 18.).

3. Zašto dolazi? Ne da je otpusti, već da opet uzme k sebi, postavi znak na lice njezino i da ne pozna ni jednog ljubavnika do njega.

Uzdah:

Mudre djevice, ustanite i zapalite žiške svoje; eto zaručnika gdje ide, idite mu na susret (Mt. 25, 6. 7.).

Zahvala:

1. Pogledaj očima vjere Krista u sredini srca svoga kao najljubežljivijega zaručnika, koji je dušu tvoju, bačenu na zemlju, nagu i napunjenu sramotom dragovoljno ljubio: a dušu svoju kao zaručnicu njegovu, koja je svezana s njim tolikim vezovima i tolikim darovima poticana, da mu vrati ljubav (Ezek. 16, 5. 7. Ozej. 14. 5.).
2. Ljubi ga svom slobodom svojom tako, da nemaš vlasti nad tijelom i krvlju svojom (1. Kor. 7. 4.).
3. Prosi u njega *duh mudrosti*, da sve, što je u Boga, jasnije razumiješ, bit naime Božju, svojstva izlaženja i odluke, te se tako potakneš na što veću ljubav k njemu.

Uzdah:

Vrlo ću se veselit Gospodu i obradovat će se duh moj u Bogu momemu, jer me obuču u haljine spasenja i plaštem pravde

ogrnu me, kao zaručnicu ukrašenu nakitom svojim (Iz. 61. 10.).

VIII. Dar vjere.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, Sunce pravde i Sjaj slave; Svjetlost prava, što prosvjetljuje svakoga čovjeka, koji dolazi na ovaj svijet (Mal. 5. 2. — Žid. 1. 3. — Iv. 1. 9.).
2. Komu dolazi? K čovjeku slijepu, koji hoda u tami, te stanuje u kraju sjena smrtnoga, te žali, što ne vidi svjetlosti nebeske (Iz. 9. 2. — Tob. 5. 12.).
3. Zašto dolazi? Da utisne u nj svjetlost lica svojega: da mu svijetli naukom svojom i primjerom, kao vidjelo u mjesto tamno dok ne zasja dan vječnosti, te se ne rodi u srcu njegovu danica slave (Ps. 4. 7. — II. Petr. 1. 19.).

Uzdah:

Ustani, svijetli se, Jeruzaleme, jer dogje svjetlost tvoja: na tebe će saći Gospod i slava njegova vidjet će se u tebi (Iz. 60, 1. 2.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega, kao sjajnost svjetlosti vječne, koja prosvjetljuje skrovitosti tama, a sama sebe kao onoga slijepca, kojega zapovijedi Isus dovesti k sebi, gdje moli i govori: Gospo-

dine, daj mi, da vidim (Mudr. 7. 26. — I. Kor. 4. 4. — Luka 18, 40. 41.).

2. Ljubi ga većma nego oči svoje. da ne gledaju taštinu (Ps. 108. 37.).
3. Traži od Njega *odabrani dar vjere*, da vidiš ono, što ti je činiti, a što vidiš, da ti valja činiti, da izvršiš (Mudr. 3. 14.).

Uzdah:

Budući Ti prosvjetljuješ vidjelo moje, Gospode Bože moj, prosvjetli tamu moju (Ps. 17. 29.).

IX. Dar pouzdanja.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, poputbina putnika na blaženi Sion, lijek besmrtnosti i zalog vječne slave, koji nije ništa manji, nego li sama slava obećana.
2. Komu dolazi? K došljaku i strancu, koji nema ovdje stalna boravišta, nego drugo traži (Žid. 13. 14.).
3. Zašto dolazi? Da kao drugi Ilija, hoda okrijepljen ovom hranom izvršujući zapovijedi u danima sreće i u noći suprotivština, ča do gore Božje (3. Kralj 19. 8.).

Uzdah:

Gledaj suze moje; nemoj mučati; jer sam gost i došljak u Tebe, kao i svi stari moji (Ps. 38. 13.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svoga kao upravitelja putovanja svojega u obećanu zemlju, koji daždi tebi manu jelo: a sama sebe kao došljaka u pustinji, koji sakuplja ovu nebesku manu svaki dan, dok ne uzjedeš vječnu od blaženih plodova zemlje ove (Ps. 77. 24. — Jos. 5. 12.).
2. Ljubi ga nada sve mirise cvjetne tako, da za njim samim trčiš u miris od pomazanja t. j. primjera njegovih, dok te ne uvede Kralj u ložnicu svoju (Pjes. 1. 3.).
3. Traži od njega *dar pouzdanja najčvršćega* da rečeš pouzdano: u miru, u njem samom spavam i počinam; jer Ti mi, Gospode, sam daješ, da sam bez straha (Ps. 4. 9. 10.).

Uzdah:

Obradovah se, kad mi rekoše: Hajdemo u dom Gospodnji. Noge naše stoje u trijemovima tvojim, Jerusaleme (Ps. 121, 1. 2.).

X. Dar ljubavi.**Priprava:**

1. Tko dolazi? Krist gostoprimac i gozba: gozba od pretila mesa, gozba od čistoga vina, od pretila mesa s moždanima, od vina bez taloga (Iz. 25. 6.).

2. Komu dolazi? K čovjeku, neobučenu u haljinu svadbenu ili obučenu u haljinu okaljanu ljagama mnogim, tako uzvišene gozbe posvema nevrijednu (Mt. 22. 12.).
3. Zašto dolazi? Da nasićenu ove gozbe omrznu netečna i otrovna jela ovoga svijeta, pa da teži samo za gozbom svadbenom Jagnjetovom, čija je slika gozba Euharistična (Otk. 19. 9.).

Uzdah:

Tko će mi dati od tijela Njegova, da se nasitim? Tijelo je Njegovo zaista jelo, a Krv Njegova zaista pilo (Job 31. 31. — Iv. 6. 56.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega, prilikama sakramentalnim svezama, gdje ti pruža jelo, što ostaje za život vječni: a sama sebe, gdje ovo preizvršno jelo do sita jedeš, te još većma od ljubavi za njim čezneš (Lk. 12. 37. — Iv. 6. 27. — Crkv. 24. 28.).
2. Ljubi ga nad svaku sladost i ugodnost jela tako, da nadvlagjajući samoga sebe u suvišnim željama za jelom, začne kušati i gledati, kako je sladak Gospodin (Ps. 33. 9.).
3. Traži od njega *dar najžarče ljubavi*, da ti Bog sam omili, te da ti sve, što nije Bog, omrzne.

Uzdah:

Tko sam ja sluga Tvoj, što si pogledao na psa mrtvoga kao što sam ja, te me postavio megju gostove stola svojega (2. Kralj. 9. 8. — isto 19. 28.).

XI. Krepost razboritost.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, gost najugodniji, koji dan na dan dolazi u goste, te hrani i napaja nezahvalne, a uzvrća mu se gorčina: koji i sada stoji pred vratima srca tvojega i kuca (Crkv. 20. 32. — Otkr. 3. 20.).
2. Komu dolazi? K nezahvalnoj duši tvojoj, za koju se tužio: bio sam gost, a niste me primili, to će reći, da zemaljskim osjećajima podaješ mjesto (Mt. 25. 43.).
3. Zašto dolazi? Da čuvši ti glas njegov, te otvorivši mu vrata srca svojega, on k tebi unigje, da naizmjenice dade gozbu i bude pogošćen (Otkriv. 3. 20.).

Uzdah:

Žurno sigji (poniznošću), jer danas mi valja ostati u kući tvojoj. Unigji, Blagosloveni od Gospoda; čemu stojiš na polju? Pripravio sam kuću (Lk. 19. 5. — Postan. 24. 31.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega, kao gosta premiloga, gdje izmjenjuje s tobom razgovore slagje od meda; a sebe kao roba, počašćena nazočnošću tako uzvišena gosta.
2. Ljubi ga nad svaku popjevku, te nada sve što godi ušima; tako, da otvrdneš za glas onih, koji ti pričaju priče, ali ne kao zakon Božji (Ps. 118. 85.).
3. Traži od njega *krepost razboritosti*, da ne budeš više nejače, što koleba, te se daje nositi svakim vjetrom nauke u zlobi ljudskoj, u kovarstvu, putem prijevare (Ef. 4. 14.).

Uzdah:

Usaobraćaju s njim nema trpkosti, a niti je dosadan boravak kod njega, nego je veseo i ugodan (Mudr. 8. 16.).

XII. Krepost umjerenost.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist ljubimac, bijel i crven; bijel pod prilikama kruha, crven pod prilikama vina; izabran od tisuća, a sav poželjan (Pjesm. 5, 10. 16.).
2. Komu dolazi? K dragoj svojoj, koju iz prevelike ljubavi zove golubicom svojom, ljepoticom svojom, lijepom neokaljanom;

ne kao da je takova, već jer je takovu sam želio (Češće u Pjesm.).

3. Zašto dolazi? Da je poljubi poljupcem usta svojih Euharističnih, te je uvede u ložnicu rana svojih, te otkrije ondje srcu njenu ljubav svoju (Pjesm. 1, 1. 3. — Osej. 2. 14.).

Uzdah:

Zaklinjem vas, kćeri Jerusalimske, ako li nagjete ljubimca mogega, da mu najavite, jer bolujem od ljubavi (Pjesm. 5. 8.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega kao ljubimca svojega, koji traži zagrljaje i cjelove tvoje: a sama sebe kao neljubeznicu njegovu, koja je toliko puta hodala sa mnogim drugovima njegovim (Pjes. 1. 6.).
2. Ljubi ga nad sve živinske i lude naslade tjelesne tako, da tijelo svoje razapneš s manama i požudama njegovim (Galać. 5. 24.).
3. Traži od njega *krepost umjerenosti*, da sve pobude požude ravnaš i nadvladaš, te umiješ u svemu držati mjeru.

Uzdah:

Našao sam, koga ljubi duša moja: držim ga i neću ga pustiti (Pjesm. 3. 4.).

XIII. Krepost pravednosti.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, baštinik najbogatijeg oca, koji je radi nas postao siromah, premda je sam bogat, da se njegovim siromaštvom mi obogatimo (2. Kor. 8. 9.).
2. Komu dolazi? K prosjaku Lazaru, koji leži na vratima njegovim, pun rana, te je željan nahraniti se mrvicama, što padaju sa stola Bogataša ovoga (Lk. 16. 20. 21.).
3. Zašto dolazi? Da metne u krilo njegovo mjeru dobru, nagnjetenu, potre-senu i prepunu milosti svojih (Lk. 6. 38.).

Uzdah:

Evo, kao što su oči sluga u gospodara njihovih, kao što su oči služavke u gospodarice njezine, tako su oči naše u Gospodina Boga našega, dok se ne smituje na nas (Ps. 122. 2.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega, gdje obilje ljubavi svoje izlijeva u tebi; a sama sebe kao sirotana, koji otkriva njemu bijede i potrebe svoje.
2. Ljubi ga nad sve časti i bogatstva tako, da ono, što ti je prije bilo dobitak, to smatraš za gubitak, te držiš sve za blato, da njega pridobiješ (Filip. 3. 7. 8.).

3. Traži od njega *krepost pravednosti*, da ostavivši svako lakoumstvo, podaš cesaru, što je cesarevo, a Bogu Božje (Mt. 22. 21.).

Uzdah:

Dogjite i čujte pripovijedat ću svima, koji se bojite Boga, koliko je učinio duši mojoj. K njemu zavapih ustima svojim i proslavih ga jezikom svojim (Ps. 65, 16. 17).

XIV. Krepост jakosti.

Priprava:

1. Tko dolazi? Bog sakriveni, Bog Spasitelj Izraelov, koji odloživši veličanstvo, promijeni odijelo, da se k tebi svrati što većma prijateljski (Iz. 45. 15. — 3. Kralj. 22. 30.).
2. Komu dolazi? K čovjeku, za kojega takogjer želi, da bude sakriven, veleći mu: Ugji u ložnicu svoju, zatvori vrata svoja za sobom, sakrij se malo, za čas (Iz. 26. 20.).
3. Zašto dolazi? Da ga sakrije u skrovitosti svojoj od vreve ljudi, odvede ga u samoću, te govori k srcu njegovu, te mu otkrije sebe samoga (Ps. 30. 21. — Ozeja 2. 14. — Iv. 14. 21.).

Uzdah:

Ako sam našao milost pred tobom, pokaži mi lice svoje, e da te znam (Izl. 33. 10.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega, gdje ti pruža manu otajnu, koju ne zna nitko osim onoga, koji ju je primio: a sama sebe, gdje se sladošću sakrivaš u krilu njegovu (Otkr. 2. 17.).
2. Ljubi ga više od svih časti i dostojanstva tako, da slava tvoja u ovom životu nije drugo, nego od ljubavi spram njega biti zaboravljen i zapušten.
3. Traži od njega *krepost jakosti*, da ne promatrajući ono, što se vidi, već ono, što se ne vidi, prezireš sve zemaljsko kao malovrijedno, da sve teško i trpko svladaš i da vazda težiš za onim, što je veliko i uzvišeno (Kor. 4. 18.).

Uzdah:

Tko bi mi dao krila golubinja, da letim i počinem? Daleko bih odletio i nastanio se u pustinji (Ps. 45, 7. 8.).

XV. Čistoća srca.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, vino, što ragja djevice, koje je priprazio Gospodin onima, koji su srca žalosna, da piju, te zaborave na nevolju svoju, te se ne sjećaju više bolova svojih (Zah. 9. 18. — Priče 31. 7.).

2. Komu dolazi? K onome, kojega je postavio na zemlju uzvišenu, to jest u Crkvu svoju, da siše med iz kamena i ulje iz pećine tvrde, te pije najčišću krv od grožgja (Ponav. zak. 32, 13. 14.).
3. Zašto dolazi? Da nam poda čašu vina plemenita i sladak sok iz jabuka izabranih, da ga napoji ljubavlju svojom (Pjes. 8. 3.).

Uzdah:

Dogjite, jedite hljeb moj i pijte vino, što sam vam priprazio, ostavite se djetinjenja, te živite i hodajte putevima razboritosti. (Priče 9, 5. 6.)

Zahvala:

1. Razmotri očima vjere Krista u sredini srca svojega, gdje pere u vinu haljinu svoju, to će reći krvlju svojom dušu tvoju: a sama sebe, gdje si u pivnici, te primaš iz ruke njegove čašu vina ne gnjeva, nego ljubavi njegove (Post. 49. 11. — Pjesm. nad pjesm. 2. 4. — Jerem. 25. 15.).
2. Ljubi ga ljubavlju čistom, kako su ga ljubile čiste djevice, tako da nema na tebi ni ljage ni mrlje ni išta takovo, nego da si čist i neokaljan (Efes. 5. 27.).
3. Prosi od njega čistoću srca, da se čistim srcem podigneš na promatranje ljepote njegove.

Uzdah:

Priprazio si preda mnoom stô na oči onima, koji se žaloste; namazao si uljem glavu moju; i čaša moja prepuna, kako je krasna! (Ps. 22, 5.).

XVI. Siromaštvo duha.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, hljeb Božji, koji silazi s neba i daje život svijetu; hljeb pretili, koji daje sladosti kraljevima (Iv. 6, 33.—Posl. 49, 20.).
2. Komu dolazi? Kananejci, duši tvojoj, kojoj pravom može reći: nije dobro uzimati hljeb sinovima i bacati ga psima (Mt. 15, 26.).
3. Zašto dolazi? Da bude hljeb, što okrijepljuje srce tvoje; a tebe da hrani svrhunaravno, da u napredak ne sustaneš na putu Božjem (Ps. 103, 14.).

Uzdah:

Gospodine, pomози mi: jer i psi jedu od mrvica, što padaju sa stola gospodara njihovih (Mt. 15, 27.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega, gdje tebi ogladnjelome lomi hljeb svoj, a sama sebe kao pseto domaće, što sabire predragocijene i ovelike mrvice (Is. 58, 7.).

2. Ljubi ga ljubavlju postojanom, kako su ga ljubili sveti ispovjedaoci, tako da kao mudar čovjek u mudrosti svojoj ostaneš kao sunce, a ne da se kano luda poput mjeseca mijenjaš (Crkv. 27, 12.).
3. Prosi od njega pravo siromaštvo duha, da odrekavši se svega, spremniji ideš putem savršenosti, koji ravno vodi u kraljestvo nebesko.

Uzdah:

Kruhom angjeoskim hranio si narod svoj i pripremljeni s neba bez rada podao si njima hljeb, koji ima u sebi svaku slast (Mudr. 16, 20.).

XVII. Srce samilosno.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist svećenik, svet, bezazlen, čist, odvojen od grješnika, koji posta uzvišeniji od nebesa; koji u danima tijela svojega molitve i prošnje glasom velikim i sa suzama prinoseći uslišen je radi dostojanstva svojega (Žid. 7, 26.—Žid. 5, 7.).
2. Komu dolazi? K jednome od onih, kojima je rečeno: vi ste rod izabranih, kraljevsko svećenstvo, narod svet i narod od dobitka (1. Petr. 2, 9.).
3. Zašto dolazi? Da posveti za hranu Božanstva svojega grudi tvoje i za oltar

srce tvoje i da imaš žrtvu najdražu, koju ćeš prinijeti Ocu vječnom na miris preugodni.

Uzdah:

Evo dolazi u hram svoj sveti Gospodar, koga tražite, te angjeo zavjetni, koga vi želite (Malak. 3, 1.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega, kao svećenika velikoga, koji je uzašao na nebesa, a sada, da tebe priljubi sebi, opet silazi iz ljubavi; a sama sebe kao slugu njegova, podložna ljubavi Njegovoj (Žid. 4, 14.).
2. Ljubi ga ljubavlju brižljivom, kako su ga ljubili sveti svećenici, tako da u službi tolikoga svećenika svaku pa i najmanju nemarnost izbjegavaš.
3. Prosi od njega srce samilosno, da od njega stečeš vječno milosrgje, koji iskušan u svemu, zna se smilovati na slabosti naše (Žid. 4, 15.).

Uzdah:

Primili smo, Bože, milosrgje tvoje u sredini hrama Tvojega; po imenu Tvojem, Bože, tako neka je i hvala tvoja na krajevima zemaljskim (Ps. 47, 10, 11.)

XVIII. Tuga od spasenja.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, čovjek od bolova, koji zna slabost; koji bi ranjen za bezakonja naša i satrt radi opaćina naših (Is. 53, 3, 5.).
2. Komu dolazi? K razmaženoj duši tvojoj, neprijateljici križa Kristova, koja želi pod trnovom krunom, da je okrunjena ružama. (Fil. 3, 18.).
3. Zašto dolazi? Da bude daleko od tebe hvaliti se čim drugim osim križem Kristovim, po kojem je tebi svijet razapet, a ti svijetu; i rane Njegove nosiš na tijelu svojem (Gal. 6, 14, 17.).

Uzdah:

Dokle dan zahladi i sjenke otigju, ići ću ka gori smirnoj i ka humu tamjanovu (Pjes. nad pjesm. 4, 6.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega, kao zaručnika krvnoga, a sama sebe kao nezahvalnu zaručnicu Njegovu, koji premda dan na dan navještaš u žrtvi svete Mise smrt Gospodnju, nijesi još naučio mrijeti svijetu (Izl. 4, 25.—1. Kor. 11, 26.).
2. Ljubi ga ljubavlju jakom, kao što su ga ljubili sveti mučenici tako, te se usudiš

reći: tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove? nevolja li ili tuga? ili glad ili golotinja? ili pogibao ili gonjenje ili mač (Rim. 8, 35.)?

3. Išti od njega tugu od spasenja, te kao što se umnožavaju stradanja Kristova u tebi, tako da se umnožava i utjeha tvoja kroz Krista (2. Korić. 1, 5.).

Uzdah:

Kitica smirne dragi je moj meni; megju dojnama mojima to će reći u razumu i volji mojoj počiva (Pjes. nad pjes. 1.12.).

XIX. Blagost djetinja.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist koji se zove majkom kad veli: Može li žena zaboraviti porod svoj, a da se ne smiluje na čedo utrobe svoje? Pa da bi ga i zaboravila, ja neću zaboraviti tebe (Is. 49, 15.).
2. Komu dolazi? K Tebi siromahu duhom, koga doji dojnama kraljevskim, pa te opet i opet ragja, dok ne postaneš slika njegova (Is. 60, 16.—Galać. 4, 19.).
3. Zašto dolazi? Da kao tek rođeno dijete, bez prijekare žegjaš mlijeka mudrosti; pa tvoreći pravdu rasteš vazda u ljubavi spram njega, koji je glava Krist. (1. Petr. 11, 2.—Efes. 4, 15.).

Uzdah:

Hodite, kupujte bez srebra i bez ikakve, plate vino i mlijeko (Is. 55, 1.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega, kao preljubaznu majku, koja te nosi na grudima, pa te miluje i draga na krilu svojemu a sama sebe kao nejače malo što siše u njega mlijeko utjeha božanskih (Is. 66, 12.).
2. Ljubi ga ljubavlju nježnom, kako su ga ljubili sveti Apostoli tako, da ne dopustiš ni za časak otkinuti se od krila Njegova i očiju Njegovih.
3. Traži od njega blagost djetinjju, da učeći od Njega, koji je blag i ponizan srcem budeš kao dijete, pa da tako ugješ u kraljevstvo nebesko (Mt. 9, 29, — 18, 3.).

Uzdah:

Otac moj i mati moja ostaviše me; a Gospod privinuo me k sebi (Ps. 26, 10.).

XX. Glad za pravdom.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, očekivanje narodima, želja bregova vječnih, koji je željom velikom želio blagovati ovu pashu s tobom, da pokaže koliko te ljubi. (Posl. 49, 10, 26. — Lk. 22. 15.).

2. Komu dolazi? K lijenoj duši tvojoj, koju ubijaju prazne želje; koja bi i ne bi te je ostala kao nevjerna golubica nemajući srca (Priče 21, 25. — 13, 4. — Osej 7, 11.).
3. Zašto dolazi? Da pusti s nebesa oganj uspješnih želja u kosti tvoje, pa da te pouči. Početak naime mudrosti je iskrena želja za odricanjem (Tužb. 1, 13. — Mudr. 6, 18.).

Uzdah:

Duša moja vene, hoću za Tobom, a i duhom svojim u grudima svojim iza rana jutro bdijem pred tobom (Is. 24. 9.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega, gdje od čežnje za tobom kao da sjedi na ulazu srca tvog; a sama sebe kao još sanena, te se ne usugjuješ ustati i otvoriti ljubimcu svomu (Mudr. 5, 6.).
2. Ljubi ga ljubavlju punom čeznuća, kao što su ga ljubili sveti patrijarsi tako, da po selima i putovima tražiš, koga ljubi duša tvoja i pitaš stražare gradske, e da li ste vidjeli, koga ljubi duša moja (Pjesm. nad pjes. 3, 12, 3.).
3. Traži od njega glad i žegju za pravdom, da težeći vazda na savršenije zavrijediš, steći sitost vječnu. (Mt. 5, 6.).

Uzdah:

Srce moje govori, lice Te moje traži; gdje ću tražiti lice Tvoje Gospode? Ime Tvoje i spomen na Te žudi duša. (Ps. 26, 8. Is. 26, 8.).

XXI. Savršeni mir.**Priprava:**

1. Tko dolazi? Krist. oganj, koji spaljuje, koji čini anđele svoje duhovima, službenike svoje plamenom ognjenim; koji je došao, da baci oganj na zemlju, pa što želi, nego li da gori (Pon. zakon 4, 24. Žid. 1, 7. Lk. 12, 49.)?
2. Komu dolazi? K duši tvojoj, koja niti je hladna, niti vruća, već koja Ga svojom gadnom mlakošću sili na gagjenje i bacanje (Otkr. 3, 15.).
3. Zašto dolazi? Da je cijelu obuhvati i ražeže, da je učini podobnom, te primi nadahnuća Njegova, da je nakiti sjajem dobrih djela, te joj poda snagu, da i druge raspali.

Uzdah:

O da razvališ nebesa i sigješ! Da se rastope gore pred tobom; kao što se na ognju razgori granje i vode uzavru od ognja (Is. 64, 1, 2.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega kao peć od ljubavi, koja sijeva od ognja na sve strane; a sama sebe kao rgjavo željezo i bescjenje uronjeno u tom neizmjernom ognju.
2. Ljubi ga ljubavlju vrućom, kao što ga ljube Kerubi i Serafi tako, da od ljubavi njegove sav goriš i rastapaš se, pa da sve raspališ i užežeš.
3. Traži od njega savršeni mir, da u njemu kao u sferi svojoj počivaš i prebivaš među miroljubivima, koji se zovu sinovi Božji (Mt. 5, 9.).

Uzdah:

Zar može čovjek sakriti oganj u krilu svojemu, da se ne sažegu haljine njegove (Priča 6, 27.)?

XXII. Krepost poslušnosti.**Priprava:**

1. Tko dolazi? Krist, liječnik najvještiji, koji je uistinu nosio bolesti naše i žalosti naše uzeo na se i koji kao gubav i izbijen od Boga i ponižen, da se iscijelimo ranom Njegovom (Iz. 59, 4 5.).
2. Komu dolazi? K čovjeku onome, koji je po grijehu silazeći iz Jerusolima u Je-

riho pao među razbojnice, a oni ga svukoše i izraniše i ostaviše ga pola mrtva (Lk. 10, 80.).

3. Zašto dolazi? Da kao dobri Samaritanac poveže rane njegove i zalije ih uljem milosrgja i vinom krvi svoje, te se pobrine za nj, dok ne ozdravi (Lk. 10 33, 34.).

Uzdah:

Gospodine nijesam vrijedan, da ugješ pod krov moj, nego reci samo riječ i ozdravit će duša moja (Mt. 8, 8.).

Zahvala:

1. Promatraj očima vjere Krista u sredini srca svojega, kao liječnika najboljega; koji otvara vrela ruku i nogu svojih i lije presvetu krv za kupatilo duši tvojoj; a sama sebe kao onoga bolesnika u ovčjem ribnjaku, koji je mnogo godina bolovao u bolesti svojoj (Iv. 5, 5.).
2. Teži zato, da iz ljubavi k Njemu budeš junak, pa da se sustežeš od stvari ovoga svijeta i kao mudar bolesnik kloniš se onoga, što ti je prije bilo ugodno; i da se kao bolesnik, koji se tek pridigao, ne vraćaš na stvari nedopuštene, niti se dižeš visoko u oholosti, već ležiš snižen u poniznosti.

3. Prosi od Gospodina krepost poslušnosti, da ideš za Njim, koji je poradi tvojega spasenja sama sebe ponizio postavši poslušan ča do smrti a smrti na križu (Filip. 2, 7, 8.).

Uzdah:

Gospodine, evo, koga ljubiš, iznemogao je. Reci duši mojoj: i spas tvoj sam ja! (Iv. 11, 3. — Ps. 34, 3.)

XXIII. Dar molitve.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, biser skupocjeni, pa će zato čovjek za ništa smatrati sve blago svoje, ako ga dade za nj, jer je sve zlato, ako se isporedi s Njim, neznatni pijesak i srebro se smatra za blato (Pjes. nad pjes. 8, 7. Mudr. 7, 9.).
2. Komu dolazi? K ludome trgovcu, koji je poradi šaćice ječma i zalogaj hljeba ovaj neprocjenivi dragi kamen protepao. (Ezek. 13, 19.).
3. Zašto dolazi? Da našavši ovaj jedini biser dragocjeni, već jednoć mudro proda sve što ima, pa da ga kupi. (Mt. 13, 46.).

Uzdah:

Metni me (veli Gospod), kao znak na srce svoje (za ljubljenje), kao znak na ruku svoju (za djelovanje) (Pjesm. nad pjesm. 8, 6.).

Zahvala:

1. Promatraj očima vjere Krista u sredini srca svojega, kao sveto dano psima i kao biser bačen pred svinje, a sebe kao životinju gadnu koja niti je dostojna cijene njegove niti je pozna (Mt. 7, 6. — Job. 28, 13.).

2. Teži iz ljubavi k Njemu, da Ga potajno tražiš: On će ti dati, da ga nagješ, ako razmatraš Njegova savršenstva, koja te nuku, da ga ljubiš, ako moliš za svjetlost, da ga bolje upoznaš, ako o Njemu i o načinu, kako Ga imaš tražiti, pitaš oce duhovne i ako se ni u čemu ne zaustavljaš, što nije Bog.

Prosi od Gospodina krepost ili dar molitve, po kojoj tražiš vazda Njega, kako prosiš da ti se dade; kako tražiš da Ga nagješ, kako kucaš, da ti se otvori. (Ps. 104, 4. — Mt. 7, 7.).

Uzdah:

Radujte se sa mnom, jer nagjoh dram, koji sam izgubio. (Lk. 15, 9.).

XXIV. Krepost marljivosti.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, drvo života, koje ragja dvanaest rodova, dajući rod svoj

svakoga mjeseca i lišće od drveta bješe iscjelivanje narodima (Otkr. 22, 2.).

2. Komu dolazi? K vinogradu čovjeka ludoga, punu kopriva, svakojake mana i pokrivenu trnjem strasti zemaljskih, za koji je tako dugo čekao, da urodi grožđem, a on je urodio divljom lozom (Priče 24, 30. — Iz. 5, 2.).
3. Zašto dolazi? Da ucijepljen na ovo drvo života donese plodove Duha svetoga, a ti su rodovi: ljubav, veselje, mir, strpljivost, dobrohotnost, dugotrpnost, blagost, vjera, čednost, uzdržljivost, čistoća (Gal. 5, 22, 23.).

Uzdah:

Neka dogje ljubimac moj u vrt svoj, pa neka jede rod voćaka svojih: Sve voće novo i staro čuvao sam za tebe, ljubimče moj. (Pjes. nad pjes. 5, 1. — 7, 13.).

Zahvala:

1. Promatraj očima vjere Krista u sredini srca svojega, kao čokot prelijep i rodan, a sama sebe kao lozu, što siše u njega sok milosti; po kojem možeš donositi lišće svetih riječi, cvjetove dobrih želja i rodove pobožnih djela (Iv. 15, 5.).
2. Teži na to, da iz ljubavi k Njemu neprekidno radiš tako da ne propustiš nijedne.

prilike napredovanju, da ne bi Gospodin, nakon što je uzalud iščekivao od tebe rod i ove godine, konačno zapovjedio, da te odsjeku i u oganj bace (Lk. 13, 7.).

3. Traži od Gospodina krepост neumorne marljivosti, da imajući dušu svoju vazda u rukama svojim, ne prestaneš je čistiti od mana i resiti je krepostima (Ps. 118, 109.).

Uzdah:

U sjeni Onoga, za kojim sam težio, sjedim, a rod je Njegov sladak grlu mojemu. (Pjes. nad pjes. 2, 3.).

XXV. Krepост trpljenja.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, vogja narodima, i Gospod nad vojskama, koji nije došao donijeti mir već mač; koji je nadvladao hrabroga naoružana i oteo mu sve oružje, u koje se uzdao (Iz. 55, 4.—31, 35.—Mt. 10. 34,—Lk. 11, 22.).
2. Komu dolazi? K vojniku svome prebjegu, koji je po najsramotnijem vjerolomstvu prešao u tabor neprijateljski ili barem hrama na dvije strane prisižući Gospodinu i prisižući Molohu (3. Kralj. 18, 21.—Sofon. 1, 5.).

3. Zašto dolazi? Da opase bokove njegove istinom, obuće ga u oklop pravde pruži mu štit vjere, kojim će utrnuti sve ognjene strijele gjavlove, te mu poda kacigu spasenja i mač duha, što je riječ Božja (Efes. 6, 14, 16, 17.).

Uzdah:

Gospodin koji uništuje ratove, Gospodin je ime njegovo; On je postavio vojsku svoju u sredini naroda svojega da nas izbavi iz ruku neprijatelja naših (Judit. 16, 3, 4.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega, kao vogju najodvažnijega, koji pripravlja ruku tvoju na bitku, a prste tvoje na rat, a sama sebe kao prosta i lijena vojnika njegova, koji već sada odlučuje vojevati za njega samoga (Ps. 143, 1.).
2. Teži iz ljubavi k Njemu da podnosiš strpljivo sve, da kao dobar vojnik Kristov glad, žegju, zimu, vrućinu, a i ostale neugodnosti vojništva kršćanskoga podneseš ravno-dušno i radosno (2. Timot. 2, 3.).
3. Prosi od Gospodina krepост trpljenja i odricanja, da ne bi tako trčao kao u neizmerno, tako se borio kao bijući zrak, nego da moriš tijelo svoje i u ropstvo ga mećeš (Kor. 9, 26, 27.).

Uzdah:

Živio Gospodin i živio Gospodin moj kralj, jer na kojem god mjestu budeš, Gospodine kralju moj, bilo na smrti ili u životu, ondje će biti sluga tvoj (2. Kralj. 15, 21.).

XXVI. Krepost poniznosti.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, izvor života, izvor otvoren domu Jakovu i stanovnicima Jeruzolimskim za pranje grijehnika, pa tko žegja neka dogje i tko hoće neka zagradi vode života badava (Ps. 35, 10.—Zah. 13, 1.—Otkrv. 22, 17.).
2. Komu dolazi? K jednom od onih nerazumnih, koji su ostavili izvor žive vode, te si iskopali jame, koje ne mogu držati vode (Jerem. 2, 13.).
3. Zašto dolazi? Da pijući od vode ne žegja do vijeka, već da ova voda bude u njemu izvor vode, što teče u život vječni (Iv. 4, 13, 14.).

Uzdah:

Žegja duša moja za Bogom jakim, živim, kad ću doći, te se pokazati pred licem Božjim (Ps. 41, 2.)?

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega kao izvor žive vode, gdje potoke

duha svojega izlijeva u žednu i suhu dušu tvoju, a sama sebe kao drugu Samaritanku, što traži od Njega sa željom velikom: Gospodine, podaj mi od ove vode, da ne žegjam. (Iz. 44. 3.—Iv. 4. 15.).

2. Teži iz ljubavi k Njemu za tom vodom tako, da od težnje za krepošću i stvarima nebeskima kao da izgibaš od žegje, te se nijednom stvari zemaljskom ne naslagjuješ.
3. Prosi od Gospodina krepost poniznosti, jer Gospod šalje vode u doline; podno bregova proći će vode, to će reći poniznima daje milost, a suproti se oholima. (Ps. 103. 10.—1. Pr. 5. 5.).

Uzdah:

Grabimo s veseljem vodu iz izvora Spasiteljevih. (Iz. 12. 3.).

XXVII. Revnost za duše.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, lovac srdaca, čije se strijelice nikada ne vraćaju natrag; Strijelice mogućega, oštre, s ognjem razornim (2. Kralj. 1. 22. — Ps. 109. 4.).
2. Komu dolazi? K duši tvojoj, kao srni, što boravi u šumi, što bludi megju trnjem ovoga svijeta, te izbjegava spasonosne udarce (2. Kralj. 2. 18.).

3. Zašto dolazi? Da se ranjena strijelicom ljubavi njegove, konačno preda lovcu svojemu, pa ranjena da ranjava, uhvaćena hvata druge duše divlje.

Uzdah:

Učinit će noge moje kao noge jelenje; i po visinama mojima vodit će me pobjednik, kad budem pjevati psalme (Hab. 3. 19.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega, kao strijelca, koji je napeo luk svoj, te uzeo tebe za cilj strijelici svojoj, te u bubrege tvoje izbacio kćeri tulca svojega, a to su strijelice ljubavi njegove (Tužb. 3, 12. 13.).
2. Teži iz ljubavi Njemu na brzo trčanje, ali ne bježeći od Njega, nego idući koracima revnosti za lovcem svojim; ne bi li na koji način dostigao, kao što te dostiže Krist Gospod (Fil. 2. 12.).
3. Traži od Gospodina *najžarču revnost za duše*, da budeš i ti snažan lovac pred Gospodinom, pa da mu nešto doprineseš od lovine svoje, pa da te blagoslovi duša Njegova (Post. 10. 9. — 27. 12.).

Uzdah:

Strijelice svoje bacio si u mene i učvrstio nada mnom ruku svoju (Ps. 37. 3.).

XXVIII. Krepost bratske ljubavi.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, Spasitelj, koji nas je spasio od našeg taštog života ne iskvarljivim zlatom i srebrom, nego predragom krvlju svojom, kao krvlju jaganjca prečistoga i bezazlenoga (1. Petr. 18. 19.).
2. Komu dolazi? K zarobljenoj kćeri Sionskoj, što sjedi i plače na rijekama babilonskim, koja je za badava prodana, te bez srebra se iskupila,
3. Zašto dolazi? Da se smiluje svim nepravdama njezinim, te da ozdravi sve slaboće njezine; da izbavi iz propasti život njezin, te je ovjenča milošću i milosrgjem (Ps. 102, 3. 4.).

Uzdah:

Siona radi ne ću umaknuti i Jerusalema radi ne ću se smiriti, dokle ne izagje pravедnik njegov i spas se njegov razgori kao svijetla (Is. 62. 1.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega, kao Spasitelja, koji je svladao silom križa svojega jaram bremena tvogoga i šibu, kojom te biše po legjima i palicu nasilnika tvogoga; a sama sebe kao zaro-

bljenika Njegovom milošću ubrojena u slobodu slave sinova Božjih (Iz. 9. 4. — Rim. 8. 21.).

2. Teži iz ljubavi k Njemu, da goriš tako silno, te potaknut i nagnan od Boga, koji nije poštedio vlastitoga Sina svojega, već ga je predao za sve nas, da se usudiš zaradi Njega tražiti stvari velike, a dati se na teške (Rim. 8. 32.).
3. Traži od Gospodina *krepost bratske ljubavi*, da kao što je On dao dušu svoju za tebe, i ti da daš dušu svoju za braću svoju (1. Iv. 3. 16.).

Uzdah:

Evo Boga Spasitelja mojeg: s pouzdanjem ću raditi, te se ne ću bojati, jer jakost je moja i slava moja Gospodin, koji mi je postao Spasenje (Iz. 12. 2.).

XXIX. Nazočnost Božja.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, sve dobro, što nam ga je podao Bog, te na koje sve potiče: čujte slušajući Mene i jedite dobro, pa će se radovati u pretilini duša vaša (Izlaz. 33. 19. — Iz. 55. 2.).
2. Komu dolazi? K najblijednijem stvorenju svojem, koje su zaokupila zla, što

ih nije moguće izbrojiti; koje ludo zove zlo dobrim, a dobro zlim (Ps. 39. 13. — Iz. 5. 20.).

3. Zašto dolazi? Da mu pokaže, što je dobro, što Gospodin traži od njega, da napuni dobrima srce njegovo, te da ga postavi nad sva dobra svoja (Mih. 6. 8. — Ps. 112. 5. — Mt. 24. 47.).

Uzdah:

Što mi je na nebu i osim tebe što želim na zemlji? Smalaksalo je tijelo moje i srce moje. Bog srca mojega i dio moj Bog u vijeke (Ps. 72, 25. 26.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega kao blago neizrecive dobrote, a sama sebe kao bezdno nevolja, što dobiva od punine njegove svako najbolje dobro i svaki dar savršeni (Iv. 1. 16. — Jak. 1. 17.).
2. Želi, da ga neprestano iz ljubavi tražiš, da naime razumom i čuvstvom vazda Boga držiš, pa da te ništa ne može da rastavi od ljubavi Kristove (Rim. 8. 39.).
3. Prosi od Gospodina, da se *neprestano vježbaš u nazočnosti Božjoj*, da živeći po Njegovoj volji budeš savršen; da kao što je Njemu sladost biti sa sinovima ljudskim,

tako da je sladoŝt tebi biti ŝa Sinom Boŝjim (Pos. 17. 1. — Priĉe 8. 31.).

Uzdah:

Imajuĉi ŝve u Tebi, ŝvijetloŝt oĉima mojima, utjehu ŝivotu mojemu, ne ĉu dopuŝtiti, da ŝe odijelim od Tebe (Tob. 10, 4. 5.).

XXX. Krepoŝt vjere.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, paŝtir duŝa najbu-dniji, koji pozna ovce ŝvoje, duŝu ŝvoju daje ze ovce ŝvoje; ŝad pak dolazi, da ih potraŝi, pohodi, kao ŝto pohagja paŝtir ŝtado ŝvoje (1. Pet. 2. 25. — Iv. 10, 14. 15. -- Ezek. 34, 11. 12.).
2. Komu dolazi? K ovĉici ŝvojoi ludoj, ŝto bludi po puŝtini ŝvijeta, te je izloŝena napadajima divlje zvijeradi i hajduka.
3. Za ŝto dolazi? Da je nagje, a naŝavŝi je metne na ramena ŝvoja veŝeleĉi ŝe, te zazvavŝi angjele i ŝve te reĉe: radujte ŝe ŝa mnom, jer ŝam naŝao ovcu ŝvoju, koja ŝe izgubila (Lk. 15, 5. 6.).

Uzdah:

Zabludio ŝam kao ovca koja ŝe izgubila; traŝi ŝlugu ŝvojega, jer na zapovijedi Tvoje nijesam zaboravio (Ps. 118.).

Zahvala:

1. Gledaj oĉima vjere Krista u ŝredini ŝrca ŝvojega kao paŝтира preljubeznoĝa, koji tebe hrani tijelom ŝvojim i napaja krvlju ŝvojom: a ŝebe ŝama kao ovcu paŝe Nje-gove, koja po dobroti Njegovoi veĉ ĉuje glas Njegov i ide za njim (Ps. 99. 3. — Iv. 10. 16.).
2. Nastoj, te iz ljubavi k Njemu goriŝ kao miomirisna ŝrtva tako, da ŝi gotov ĉiniti ŝa ŝamim ŝobom na duhovni naĉin, ŝto ŝe ĉinilo ŝa ŝrtvom, koja ŝe odvaja od ŝtada, koja ŝe vezala. ubijala, odirala, prala, cijepala, te ŝe na oltaru ŝpaljivala.
3. Traŝi od Goŝpodina *krepoŝt vjere*, da Bogu, ĉiji ŝi ŝav, pokazujeŝ ĉaŝt, hvalu i poŝtenje, te ŝe prilaeŝ poŝve njemu.

Uzdah:

Goŝpodin me upravlja, niŝta mi ne ĉe ne-dosta ti. Na paŝu ĉe me poŝtavi ti, napojiti me vode od okrepe, duŝu moju obrati ti (Ps. 22, 1. 2. 3.).

XXXI. Predanje u volju Boŝju.

Priprava:

1. Tko dolazi? Krist, uzor ŝvake ŝvetosti i krepoŝti, koji ŝe pokazao nekoĉ na Kal-variji, a ŝada ŝe pokazuju u preŝv. olt.

Sakramentu svaki dan; njemu moraju da budu slični svi odabrani (Izl. 25. 40. — Rim. 8. 29.).

2. Komu dolazi? K slici i prilici svojoj, u kojoj je po vlastitoj krivnji potamnjelo zlato, promijenila se boja najljepša, jer čovjek, dok je bio u časti, nije razumio; postao je kao nerazumna stoka i sličan je postao njoj (Tužb. 4. 1. — Ps. 48. 13.).
3. Zašto dolazi? Da se promatrajući slavu Božju otkrivenim licem, preobrazimo u to isto obličje od slave u slavu kao od Duha Gospodnjega (2. Kor. 3. 18.).

Uzdah:

Neka ide Gospodin moj pred slugom svojim, a ja ću ići po malo za stopama Njegovim, dokle ne dogjem ka Gospodinu svojem (Post. 33. 14.).

Zahvala:

1. Gledaj očima vjere Krista u sredini srca svojega, gdje ti pokazuje uzor života svojega, da gledaš i činiš prama Njemu, a sama sebe kao nevješta slikara, koji tek prve poteze čini prama slici Njegovoj, ali još obličje zemljanika (Izl. 25. 40. — 1. Kor. 15. 49.).
2. Teži iz ljubavi k Njemu, da Mu se upriличиš tako, te se odjeneš savršenostima

Božjima, koliko je čovjeku moguće, a napose krepostima Njegovima, što ih pokazuje u ovom sakramentu, da nasljeduješ ljubav, poniznost i poslušnost.

3. Traži od Gospodina potpuno *predanje u Božju volju*, da može Bog reći za tebe: našao sam čovjeka po srcu svojem, koji će činiti svaku želju moju (Djela apost. 12. 22.).

Uzdah:

S Kristom pribijen sam na križ. Živim ja, ali ne ja, nego živi Krist u meni (Galać. 2, 19. 20.).

DRUGI DIO.

NAGRADA ZA SAVRŠENOST.

„Blago čovjeku, koji podnese kušnje, jer kad bude prokušan, primiće vijenac života, što ga Bog obreče onima, koji ga ljube.“ (Jak. 1. 12.).

„Salamon otide u Gabaon, da ondje prinese žrtvu; jer to bijaše velika visina; i Salamon prinese tisuću žrtava paljenica na onom oltaru u Gabaonu. I javi se Gospodin Salamonu noću u snu i reče: Išti što hoćeš, da ti dam. A Salamon reče: Ti si postavio slugu svojega carem na mjestu Davida oca mojega, a ja sam mlad, niti znam polaziti niti dolaziti. I tvoj je sluga među narodom tvojim, koji si izabrao, narodom velikim, koji se ne da izbrojiti ni proračunati od mnoštva. Daj daklen služiti svojem srce razumno, da može suditi narodu tvojem i raspoznavati dobro i zlo.

I bi Gospodinu milo, što Salamon to zaista.

I reče Gospodin Salamonu: Kad to išteš, a ne išteš duga života, niti išteš blaga,

niti išteš duša neprijatelja svojih, nego išteš razuma, da možeš suditi: evo učinih po tvojim riječima, evo ti dajem srce mudro i razumno, da takoga kakav si ti ni prije tebe nije bilo niti će poslije tebe nastati takvi kakav si ti. A svrha toga dajem ti i to što nijesi iskao, i blago i slavu, da takoga kakov ćeš ti biti, ne će biti među carevima svega vijeka tvojega. I ako uzideš mojim putevima držeć uredbe moje i zapovijesti moje, kao što je išao David otac tvoj, produžit ću dane tvoje“ (3. Kralj. 3. 4. — 14.).

A kad Gospodin Bog nagradi Salamona za takovu molbu, zar neće onda i nas nagraditi, kad ga prosimo i radimo još za veću milost i njemu zastalno još dražu, nego što je bila Salamonova. Zar se ne će obazreti, kad ga od srca zamolimo i čitav život radimo oko toga, da ga što bolje upoznamo, da ga što više ljubimo, da njemu vrhovnom i najuzvišenijem gospodaru sva svoja djela obavljamo, da postanemo što kreposniji, savršeniji, svetiji, njemu sličniji? O nije to moguće, jer je sam to svečano obećao u svom govoru na brdu pred sakupljenim narodom. Blago njima, reče bož. Mudrost, koji teže, da sve kreposniji, savršeniji i svetiji postanu! Ali pamti dobro, kršćanska dušo, ne reče On to samo jednom blago njima, nego opetova osam puta.

Prvo poglavlje.

Blago siromasima duhom, jer je njihovo kraljevstvo nebesko.

Spasitelj htjede reći: Blaženi, koji vide, da su pred Bogom siromašni, pa makar posjedovali kakova imanja zemaljska i čast i znanje i zdravlje. Blago njima, ako su uvjereni, da su to darovi od Boga posugjeni. Ovakovo će ih osvjedočenje usrećiti, već na zemlji i poslije smrti plaća im je vječno blaženstvo.

Siromašni duhom nisu budale, već ponizni. Bogati duhom to su oholice, ako si utvaraju i laskaju radi vremenitog imanja, bilo to posjeda ili duševne i tjelesne kakve prednosti.

Siromah duhom u ovom smislu Spasiteljevu može biti i bogataš, koji pravo upoznaje vrijednost svog imanja i svojih prednosti. On je sličan lijekarniku, koji nosi uzase otrov, ali se njim ne otruje (sv. Franjo Sal.). Siromasi duhom slični su bregovima, koji su izvana goli i pusti, a unutra su puni dragocjenih ruda; tako i siromasi duhom izgledaju na oko, da su lišeni svih radosti, ali su u istinu u duši sretni poput njihova bož. Učitelja. Gledajte ga, kako ostavlja nebeski sjaj i slavu i dolazi u betlemsku štalicu! Glete kako trpi

uboštvo na onoj slami u jaslicama! Pratite Isusa u njegovom životu. Glete kako obilazi i podučava i svjetuje i tare znoj sa čela, a od dobrih srdaca prima koru kruha. Slušaj kako ga dvojica pitaju: „Učitelju, gdje stanuješ?“ Odgovori im: „Dogjite i vidite!“ Sv. pismo kaže drugom zgodom: „*Lisice imaju jame, a ptice nebeske svoja gnijezda, a Sin čovječiji nema, gdje da nasloni glave*“ (Lk. 9, 58.). Nu nasloni svoju bož. glavu, a gdje? Na križ! Gledajte, sve si je dao, da skinu s njega do zadnje krpe; nema ni čaše vode, da ugasi žegju. Što je naučavao i sam je djelom svojim izvršio. Možeš li biti žalostan, kršćanine, ako te siromaštvo tare, kad se upravo tim siromaštvom izjednačuješ svom bož. Učitelju, koji je dobro znao, koliko je vrijedno siromaštvo, pa te i blaženim naziva, ako si duhom siromah? Ali samo iskreni slijedbenik Isusa Krista to zapravo shvaća i tu sreću u duši čuti. Čuj!

Na vratima crkve u Strasburgu zametnuo se razgovor izmegju jednog prosjaka i glasovitoga oca Ivana Taulera.

„Dobro jutro, prijatelju,“ reče Tauler jednom na oko velikom siromahu. A siromah: „Bog mi još nikad nije dao zlo jutro“ — Tauler: Bog ti dao sreću,“ a prosjak: „Uvijek sam ju imao.“ „Bog ti dao zdravlje.“ nastavi Tauler. „Ja imam sve što želim.“ „A kako

to kad ti siromaštvo sa lica govori, kako možeš tako sretan biti?“ „Posve lako,“ odgovori prosjak. „Jesam li gladan ili žedan, je li mi zima ili vrućina, pratila me zemaljska sreća ili nesreća, ne tražim nikad ništa drugo no što Bog hoće, živim u njem i moja volja jest njegova volja. Tako moja duša uživa mir. Začugjen redovnik: „Pa dobro, ali kad bi bila volja Božja, da te baci u pakao, što onda?“ Na to će prosjak: „Onda bih se dvjema rukama uhvatio za Boga. Jedna je poniznost, koja me spaja sa njegovim čovječanstvo; druga je ljubav, koja dopire, do njegova božanstva. Ovim bih ga dvijema rukama ogrlio, da bi i Bog samnom tamo pošao. Tako bi i tamo sretan bio, buduć bolje s Bogom u paklu, nego bez Boga u rajul“

Redovnik će mu: „Pa ko si ti onda?“ „Ja sam kralj,“ dobi odgovor. „A gdje je tvoje kraljestvo?“ — „U mojoj duši,“ uvjerljivim glasom zaključi prosjak.

Nije li daklen pravo siromaštvo majdan odaklen se može kopati silno blago? A svaki dan sproveden u svojevolumnom siromaštvu nije drugo nego zlatne karike. koje nižemo u lancu dana našeg života. Blago takovom siromahu, jer kad zadnju kariku postavi ona će ga spojiti s Bogom na vijeke, kako reče bož.

Spasitelj: „*Blago siromašnim duhom, jer je njihovo kraljestvo nebesko.*“

Istina je, ovo se ne postizava preko noći, tu treba ustrajnosti, tu treba jakosti duha, pa se onda može govoriti veselo sa sv. Augustinom: Da Gospodine! Ti mi pripravljaš u lijepom raju blago i bogatstvo neprolazno, naime samoga sebe, a ja da ovdje na zemlji tražim od tebe zlata i drugih dobara, što ih posjeduju grješnici i bezbožnici i klevetnici? Ah nekad sam od tebe molio takove stvari kao nešto veliko, no nisam onda mislio, da si mi ti u kraljestvu svome namjenio samoga sebe!“

Drugo poglavlje.

Blago krotkima, jer će oni imati zemlju.

Spasitelj hoće da kaže: Blaženi su, koji radi Boga nadvladavaju nutarnja nagnuća gnjeva i zlovolje i sačuvaju mir duševni, pa ništa ne poćine, i ne kažu, što bi se protivilo zdravom razumu i kršćanskom zakonu. Takovi će gospodovati na zemlji, a u vječnosti će im biti plaća nebo.

Krotak predobiva srce, sklonost i dobrohotnost svog blišnjega i olakoćuje mu, da sudi bez strasti. Kad se srdit namjeri na krotka,

to je tako, kao kad se ražareno željezo stavi u vodu. „*Odgovor blagog utišava gnjev*“ (Posl. 15, 1.). S dobre riječi i zli ljudi znaju postati dobri (sv. Mak.). Lijep primjer krotkosti dade nam bl. Klemens Hofbauer, kad je god. 1800. u nekoj varšavskoj gostioni skupljao milostinju za siromašnu djecu. Jedan mu kartaš pljune u lice, a on se mirno obriše, pa će blago: „Gospodine moj, to je bilo za mene, a sad nešto podijelite za djecu.“ To je ganulo onog gospodina, pa mu dade sav novac, a nekoliko iza toga obavi veliku ispovijed pred blaženim.

Osobito krasan izgled krotkosti dade nam bož. Spasitelj, pa je tim preporodio i predobio svijet. On nas zato opominje: „*Učite se od mene, jer sam krotak i ponizan srcem i naći ćete mir dušama svojim*“ (Mt. 11, 29.). Krotak čovjek naliči mirnoj površini morskoj, koju ne bije bura. Sv. Makarije iduć na goru Nitriju pošalje naprijed svog učenika. Na putu ga susretne poganski svećenik, koji s drvetom pohiti proti učeniku Makarijevu. A ovaj ga u jaroosti posla k vragu. Poganski ga svećenik stade zato tući i isprebijana ostavi na putu. Idući dalje susretne sv. Makarija, koji nazva prijazno Boga. A ovaj ga u čudu stade pitati: „Pa šta dobra vidiš na meni, da me pozdravljaš.“ „Jer vidim, da teško radiš,

a svijetlo vjere te još ne obasjava.“ reče svetac. Ganut prijaznim nagovorom otvori poganski svećenik srce pred sv. Makarijem i prizna svoj postupak sa njegovim učenikom. Pade mu pred noge i umoli za oprostjenje. Podoše obojica k isprebijanom učeniku i ponesu ga u bolnicu. Poganski svećenik ganut postupkom sv. Makarija primi kršćansku vjeru, a to pri-nuka i mnoge druge pogane, pa prištupiše na kršćansku vjeru.

Krotki doista osvajaju srca ljudska na zemlji, oni osvajaju zemlju.

Ali krotki osvajaju i „zemlju živih“ t. j. vječno blaženstvo na nebesima.

Neki pustinjač običavao moliti na večer Bogu sa svojim učenikom. Jednom umoran zaspe pustinjač, a učenik ga čekaše, dok se ne probudi. Ali učenik stade gubiti strpljivost, kad je vidio, da se daleko oteglo u noć. Htjede ljut ostaviti starca sama, pa poći na počinak. Ali se nadvlada jednom, pa drugi put, pa do sedam puta. Iza ponoći se probudi starac, otpusti učenika, a sam se stade dalje Bogu moliti. Za molitve opazi krasan prijestol, a nad njim sedam prekrasnih vijenaca i začuje glas, da je njegov učenik radi vježbe u krotkosti zaslužio tih sedam prekrasnih vijenaca. Obistinjuje se ona sv. pisma: „*Bogu se je dopao*

i ljudima jer je bio vrlo krotak". (Crk. 45, 1, 4.). Sv. Ivan Zlatousti govori: „Krotkost je krepost, koja ljude čini Bogu slične i sve više ih približuje božanstvu“, dok ne ugleda „dobra Gospodnja u zemlji živih“. (Ps. 36, 10.).

Treće poglavlje.

Blago onima, koji se žaloste jer će se oni utješiti.

Spasitelj hoće, da kaže: Blago onima koji se žaloste radi gubitka neprolaznih stvari, jer će im Bog pripravititi, veselje, da zaborave svoju muku, a poslije smrti darovaće im vječne radosti.

Ovdje se ne razumjeva svjetska žalost radi gubitka zemaljskih dobara. To je znak bolesti, jer se srce „priljepilo za zemaljštinu, pa kad se srce otrgne preko volje, onda kao da krvvari. Ovakova žalost ne vrijedi ništa, kao ni zavoj sa melenom, koji je privijen pokraj rane. Žalost svjetska škodi čovjeku, *kao moljac odijelu, a crv drvu*“.

Ipak ima žalosti, koja je Bogu mila a nama korisna, a ta je kad se žalostimo radi naših i tujih grijeha, kojima se vrijegja vječno dobro — Bog. Razbojnik se na križu žalosti, ali iza ove žalosti slijedi radost u ne-

bu. Magdalena se žalosti radi grijeha, zato joj Krist oprašta. Sv. Monika se žalostila kroz 18. godina radi grijeha sina Augustina, ali je dočekala i radost.

Kralj David moli u skrušenosti i boli srca svojega:

Smiluj mi se, o Bože, po velikom milosrgju svome i po množini smilovanju svojih uništi nepravdu moju! Operi me sve više i više; skrušena i ponizna srca nećeš prezreti! Stvori u meni, o Bože, novo srce i obnovi u meni pravi duh! (Ps. 50.).

Ovakova žalost, ako i jest žalost nije gorka, jer joj je korijen sv. ljubav, što se Bog najveće dobro, ne ljubi, nego se da pače vrijegja. Ljubav nije dovoljno ljubljena, vapila je neka sveta duša. Ova sveta žalost gleda, gdje toliki odustaju i bježe od najslagjieg Srca Isusova, od Srca, koje je toli ljubezno, koje nas sveudilj ljubi: da, jer ih je toliko, koji u srcu mrze na svoga dragog Spasitelja. Ovakova žalost jest izraz čiste nutarnje ljubavi, što se toli mило, toli sjajno zrcali na svecima. „Uza sve suze pokorničke i pored svega uzdisanja katkad sam tako veseo, te mislim, da živim megju korovima angjeoskim“, govori sv. Jeronim. A zaišta onima, koji se na zemlji žaloste ovom žalošću: „*Bog će otrti svaku suzu sa njihovih*

očiju: smrti više ne će biti niti žalosti, niti tužbe niti boli.“ (Otkr. 21, 4.). „*Koji u suzama siju u veselju će žeti.*“ (Ps. 125, 5.).

Četvrto poglavlje.

Blago onima, koji gladuju i žegjaju pravde, jer će se oni nasititi.

Spasitelj hoće da kaže: Blaženi su, koji ozbiljno teže za čudorednom savršenosti; jer će j u sigurno doseći i u nebu gledajući božanstvo biti savršeno zadovoljni.

Ovaj izraz „gladovati i žegjati“ valja uzeti u prenesenom smislu. A znači: Kako gladan žudi traži jelo, a žedan piće, tako i čovjek, koji i želi biti uistinu sretan, mora željeti zakon Božji vršiti i po njemu živjeti.

Kornelije, poganski satnik u Cesariji težio svom dušom za pravdom, da vrši naime volju Božju. U tu se svrhu molio, postio i milostinju dijelio. Zato mu Bog šalje angjela, a poslije i sv. Petra, da ga pouči u kršćanskoj vjeri. (Dj. ap. 10). Kneipp, župnik, morao je nevjerojatne poteškoće nadvladati, da postane svećenikom. Na sve strane molio potporu, da može nauke svršiti, ali bio odbijen. Kroz tri

godine radio kao radnik, da si uštedi novaca za nauke, ali mu i taj novac izgori prigodom požara u selu. Zatim se dade na tkalački posao kao 21. godišnji kalfa; napokon ga jedan svećenik dade u školu, ali s velikog napora u gimnaziji zadobi sušicu, a spasi se ustrajnim pranjem i kupanjem u hladnoj vodi. Poslje 14. godišnje borbe i žudnje postiže svoj cilj, zaredi se za svećenika godine 1852. Ali ne samo, da je sebi pomagao, nego je s pomoću Božjom uvelike koristio bolnom rodu ljudskom sa svojim načinom liječenja. Izdao je knjigu. „Moje liječenje vodom“, koje je za 10. god. doživjelo 50. izdanja. Tisuće su izliječene po njemu, a on je zastalno utišao svoj glad i žegju u blaženoj vječnosti, za tolika djela što ih je čovječanstvu iskazao.

Ovako će i prava kršćanska duša sve poduzimati, da utaži svoju duhovnu žegju i glad nastojeći, da postane što revnija, krepesnija, svetija, savršenija. Na ovo nas upozoruje i sv. Pavao, kad govori: „*Braćo, ja još ne mislim, da sam postigao; jedno pak velim: što je otrag zaboravljam za onim što je naprijed sežem. I trčim k biljezi k daru gornjega zvanja Božjega u Kristu Isusu. Koji smo god daklen savršeni ovako da mislimo; ako li što drugo mislimo, i ovo će vam Bog otkriti.*“ (Fil. 3, 13-15.).

Goreći od svete žegje vapi kraljevski pjesnik David: „Kao što jelen traži potoke, tako duša moja traži tebe, o Bože! Žedna je dušu moja Boga, Boga živoga, kad ću doći i pokazati se licu Božjemu? (Ps. 41.). Ovakove će duše biti nasićene i opojene na drugom svijetu: „Oni će biti opojeni od obilja njegove kuće i on će ih napojiti rijekom svojih naslada.“ (Ps. 35, 9.).

Peto poglavlje.

Blago milosrdnima, jer će oni milosrdnost postići.

Spasitelj hoće da kaže: Blaženi su oni, koji pomažu svojoj potrebnoj braći, jer će od Boga postići blagoslov Božji, oproštenje grijeha i u Bogu će imati blagoga suca.

„Ko je milosrdan siromahu, taj daje u zajam Gospodinu, i Gospodin će mu se odužiti kamatama.“ (Posl. 19, 17.).

Sofronije, biskup jerusalem., pripovijeda slijedeću zgodu o jednom mužu i njegovoj supruzi: Žena bila kršćanka, muž poganin, lihvar. Žena mu savjetovala, da bi on svoj novac dao na kamate kršćanskome Bogu, jer od njega se dobije najviše kamate. On prista-

ne i zatraži od žene, da ga povede kršćanskom Bogu. Ona ga odvede do jedne crkve i pokaže mu siromahe pred crkvom veleći: „To su poslanici kršćanskoga Boga. Dadeš li njima, to je tako kao da si dao samomu kršćanskom Bogu.“ Muž je sada razdijelio 50 srebrenika megju siromahe. Poslije tri mjeseca reče on ženi: „Kada će tvoj Bog platiti? On odgagja na dugo.“ Žena mu reče, da će isplata sigurno biti. Još istoga dana kupio na trgu muž ribu i o podne dade ju ženi, da ju priredi. A kad ona otvori ribu, nagje u njoj sjajni dragulj, kao što je sv. Petar jednom našao u ribi komad zlata. (Mt. 17, 26.). Neki draguljar kupi ga za 300 srebrenika. Ta je zgoda tako djelovala na lihvara, da se dao poučiti i krstiti u kršćanskoj vjeri a svoj sramotni, lihvarski posao posve napustio. Zaista dobio je ovaj velike kamate!

„Nebo je kao neka trgovina; čovjek daje prolazno, a Bog mu daje za to vječno.“ „Za malenkost u ovom životu, za komadić kruha, iznošeno odijelo i za samu čašu hladne vode možemo si steći nebo“ (sv. Ivan Zlatousti.).

U Rusiji živio neki ugledan časnik, koji je ujedno bio i dobar katolik. Neki pobožan svećenik bio mu prijatelj. Jednoga dana vozio se taj svećenik u poslu kroz selo, u kojem je stanovao naš pukovnik. Nutarnji neki glas mu

govori: Sagji i svrati se za čas prijatelju! Nu on odbi tu misao, ne htjede da gubi vremena. I drugi i treći put javi mu se tajnoviti glas: Ta pohodi za čas prijatelja! Najzad popusti, kola stadoše, i on unigje u kuću pukovnikovu. Ah, nikad vas u ljepši čas, povika pukovnik, kad opazi svećenika, jer mi baš evo gospogja, koja je, kako znate, protestantkinja, leži na umoru! Nadam se da joj vi nećete uskratiti svoje pripomoći. I bilo je doista tako. Bolesnica se ozva glasu milosti, što ju je najmilije pozivala. Odreče se svoje zablude, učini općenitu ispovijed, primi odrješenje i umrije kao u zadnji čas od žarke ljubavi Isusove nagjena ovčica.

A kako je ova blažena duša zavrijedila toliku milost, milost, što joj je donijela najljepšu vječnost?

Evo što se je iza njezine smrti doznalo! Ova plemenita gospoja, kako se to našlo u dnevniku, što ga je ona sama vodila, bila si je preduzela, da će gledati, te joj u životu ne bude nikad dana, u koji ne bi učinila kakvo djelo milosrgja; i da vidi je li bila vjerna svojoj riječi i da ne zaboravi, što je jedanput obrekla, uvijek bi zabilježila u dnevnik, kad je ispunila svoju odluku. Ona je bila milosrdna u životu i Gospodin je njoj bio milosrdan na umoru i dao joj, da unigje u vječnu

radost. Ovakovi će zaista čuti one blažene riječi: „*Hodite, blagosloveni Oca mojega! posjedujte kraljevstvo, koje vam je pripravljeno od postanka svijeta*“ (Mt. 25, 34.).

Šesto poglavlje.

Blago onima, koji su čista srca, jer će oni Boga gledati.

Krist hoće da kaže: Blago onima, koji su čisti od svakoga grijeha i neuredne svojevoljne sklonosti i na lake grijehe, pa se nalaže u posvećujućoj milosti; a još lakše onima, čije je srce urešeno dobrim samo sklonostima i krepostima; a najblaže, onima, koji se Bogu potpuno predaju nerazdjeljenom i potpunom ljubavlju.

Čiste su duše angjeli Božji na zemlji; kao što su angjeli sretni u nebu, tako su slično sretne i čiste duše na zemlji. „Što će pobožni u nebu biti, to ste vi ovdje započeli; vi posjedujete ovdje slavu uskrsnulih; vi hodite po svijetu, a da ne mislite na svijet, jer ste postojani u čistoći i djevice ste i sličite angjelima,“ govori sv. Ciprijan.

Ko je uistinu čista srca, taj će Boga gledati! Ne vidimo li kako ljubezno Bog opći

sa našim praroditeljima, dok su bili čisti i pravedni? Oh, kako ih je uzvisio svojim općenjem i kako ih je i onako sretne usrećivao. Radi svoje čistoće smjeli su Boga gledati, a kad se grijehom okaljaše, nisu smjeli više Boga gledati. Čistoća podjeljuje duševnom oku divnu, nebesku vedrinu. Zar nije sv. Ivan baš radi svoje nevinosti smio počivati na prsima bož. Spasitelja i tako odliku primiti pred svim apostolima? Zaista „*blago onima koji su čista srca, jer će oni Boga gledati,*“ osobito u vječnosti. Tamo će čiste djevičanske duše stajati uz prijestolje Janjeta i njega slijediti, kamogod pogje, da su uz Boga, da mu se vesele i da ga gledaju, kakov jest.

Jedna pobožna legenda pripovijeda o bl. Hermanu slijedeće:

Živio je angjeoskom nevinošću i bio željan nauke spasa; stoga je vrlo rado hitio svaki dan u školu. Ali svaki bi se put prije navratio u crkvu, da iskaže svoju djetinju ljubav pred slikom djeteta Isusa i njegove Majke prečiste Marije. Moleć pogledavao bi na majku Božju i mnogo štošta kazivao djetetu Isusu dajući mu cvijeće i pletući vijence. Majka bi ga Božja sa svojim Djetetom milo pogledala. Sve bi veselije hitio u crkvu. Jednom ponese veseo jabuku u ruci, kleče pred kipom malog Isusa i pruži mu ju. I gle! ljubežno se smješeći

posegne rukom dijete Isus za jabukom, pa ju i uze prijazno se zahvaljujući. I od sad uzeše Isus i Marija ovo dijete pod osobitu zaštitu; velike mu se milosti iskazivale, a njegova nevinost primi plaću već ovdje na zemlji, koja je obećana svima, koji su čista srca.

Sedmo poglavlje.

Blaženi miroljubivi, jer će se sinovi Božji zvati.

Spasitelj hoće da kaže: Blaženi oni, koji radi mira doprinose žrtvu, jer će već sada posebnu zaštitu Božju uživati, a poslije smrti biće u nebu za svoju samozataju nagragjeni.

Abraham je bio zadovoljan sa gorom zemljom, da sačuva mir sa slugama Lotovim. „*Nemoj, da se svagjamo ja i ti, ni moji pastiri i tvoji pastiri; jer smo braća. Nije li ti otvorena cijela zemlja? Odiđi se od mene. Ako ćeš ti na lijevo, ja ću na desno; ako li ćeš ti na desno, ja ću na lijevo.*“ (I. Moj. 13, 8. 9.). I Gospodinu bi mila miroljubivost Abrahamova, pa mu reče: „*Svu zemlju, što vidiš, tebi ću dati i sjemenu tvojemu do vijeka.*“ (I. Moj. 13. 15.).

Miroljubivi se veseli ako zavagjene može izmiriti. U gradu Asiziju vladala među građanima velika nesloga i svagja. Sv. Franjo posla im nekoliko svoje braće, koji su pred zavagjenim pjevali pjesmu, što ih sam sv. Franjo učio: „Budi hvaljen i slavljen, Gospodine, po svim onima, koji tebi za ljubav uvredu opraštaju i ustraju u strpljivosti. Blaženi, koji živu u miru, dobiti će od tebe krunu.“ I gle! Za kratko se stranke izmiriše.

Sv. Vinko Paulski govoraše: „Miroljubivost otvara srce, a strogost ga zatvara.“

Sv. Franjo Sales. je više duša spasio svojom krotkošću i miroljubivošću, nego svojom učenošću.

Ovako miroljubivim govori Gospodin: „*Ja ću vas primiti i vaš otac biti*“ (Jer. 31. 6.).

Primjer krasne miroljubivosti pruža nam patrijarha Jakov. Kad je otkupio prvenstvo od lakoumnog brata Esava, zamrzi ga ovaj jako. Ali, da ne naruši mira u kući, pobježe u daleku zemlju Mezopotamiju. Jakov se je svuda ponašao, kako je bila volja Božja, zato ga i Bog štiti kao sina svoga, pa mu šalje čete anđela. Poslije dospije u službu svom škrtom ujaku Labanu, gdje je dugo vremena morao tešku službu vršiti. Ali uza sva zlostavljanja Labanova Jakova je pratio blagosov Božji i sve mu bolje uspjevalo, nego Labanu.

Miru za ljubav napustio kuću svoju, a poslije i veliki dio zaslužbe kod Labana, ali ga je Bog čudnovato nagragivao, jer je bio miroljubiv.

Spasitelj govori miroljubivim, da će se sinovi Božji zvati. I doista jesu sinovi Božji, jer imaju s Bogom osobitu sličnost, jer je Bog, Bog mira, ništa više ne ljubi i ne voli nego mir. Zato su i pjevali anđeli kod njegova rođenja: „*Slava Bogu na visini, a mir ljudima na zemlji.*“ Miroljubivi zadobivaju ljubav Božju miroljubivošću, Bog im je otac, pa ih prima kao svoju djecu, a djeca su po riječima apostolovim baštinici. „*Blago miroljubivim, jer će se djeca Božja nazivati.*“

Osmo poglavlje.

Blago onima, koji progonstvo trpe radi pravde; jer je njihovo kraljestvo nebesko.

Spasitelj hoće, da kaže: Blaženi oni, koji radi svoje vjere ili radi kršćanske kreposti moraju trpjeti od ljudi, jer će ih već sada napuniti nutarnja radost, a poslije smrti postići će veliki stepen blaženstva.

Sv. se je Stjepan radovao kod svojeg kamenovanja; vidio je nebo otvoreno i Isusa

u njegovoj slavi (Dj. ap. 7. 55.). Sv. Pavao kliče: „Ja sam prepun radosti u svojoj nevolji“ (2. Kor. 7. 4.). A sv. Franjo Ksav. govoraše: Dosta je, o Gospodine, dosta je. Nikakvih utjeha više ne želim, moje srce ne može to uzdržati.

Blažena Hedviga iz Elzasa zavjetovala Bogu djevičanstvo. Ali njezini roditelji htjeli drukčije. Odvedoše ju k jednom mladiću, da se s njim zaruči. Po tamošnjem običaju trebala je zaručnica palac položiti na mač. Hedviga to uskrati. Sad joj htjedoše silom ruku otvoriti: ali nisu mogli ni smjesta ju maknuti. Sad ju stadoše njezini roditelji tući po licu i čupati za kose, stadoše joj i odijelo trgati i u trnju ju valjati, da je sva krvava bila. Ali djevica osta postojana u svom zavjetu. Jedan ju prosac odvede u kuću, gdje ju je stao na najokrutniji način mučiti, pluskama, šibama, štapovima, tako da joj je krv i na usta i nos tekla. Iza toga bjesni mučitelj dade objesiti na stup to nedužno i nevino janje, i bičevao ju, dok joj krv nije potekla iz nokata. Kad ni to nije pomoglo zatvori ju u svinjsku štalu, gdje je morala smrad podnositi dan i noć. U zatvoru oboli! Tad se ove ljudske nemani prepadoše, pa ju pustiše, da vrši, što je Bogu obećala. Kad je ova junakinja ozdravila, pogje u samostan, gdje je vrlo sretno živila i umrla na

glasu svetosti. „*Blago onima, koji progonstvo trpe radi pravde, jer je njihovo kraljestvo nebesko.*“ „*Blago vama, ako vas izruže i usprogone i reknu na vas sve zlo lažući zbog mene! Veselite se i radujte se, jer je plaća vaša velika na nebesima!*“ (Mt. 5. 12.) Daklen, što više progonstva zbog imena Isusova, to sigurniji znak vječnog odabranja!

Deveto poglavlje.

Blago onima, koji teže za savršenstvom, jer će već ovdje na zemlji kušati rajske sreće.

Prvi odsjek.

Kruh s neba dao si im, koji sve slasti u sebi ima.

Čvrsto vjerujem, da je u presv. olt. Sakramentu pravi i živi Bog Isus Krist s božanstvom i čovječanstvom! Vjerujem, da je ovo kruh nebeski, koji svaku slast u sebi ima, kako me sjeća sveta majka crkva u svojim molitvama kod blagoslova!

Zato je sretna duša moja, kad se nalazi u blizini Boga svoga, u presv. Sakramentu. Vjerna kršćanska duša može veselo govoriti: Isus me ljubi.

Svijet još nije bio; svod nebeski osut sav zvijezdama spavao još u noći vremenâ; angjeli nijesu još započeli u slavu Stvoritelju svojih hvalospjeva, a Isus me je ljubio.

Mnogo je vjekova prošlo, prije nego ja doznadoh za njegovo ime, a ipak on me je ljubio! Posred svih ljepota i savršenosti, što su imale jednog dana proizaći iz njegove moći stvoriteljske, posred sve vječnosti, on je upro na mene svoj pogled ljubavi... on se je naslagjivao u meni... on me je ljubio; On je čeznuo za onim sretnim časom, kad budem ja pao pred njegov oltar, da primim u svoju potištenu i žalobnu dušu pohod njegova božanskog veličanstva.

Niti zločini nezahvalnih naraštaja, niti moji vlastiti grijesi ne mogoše odvratiti njegovih pogleda punih ljubavi od moje nevolje. Da me predobije, prošao je kroz strašnu buru izdajâ, bičevanjâ, pogrđâ, kletavâ, svetogrgjâ. Da dogje k meni on je sve pregorio... on je sve prevladao!...

I sada, on je ovdje... u Hostiji... pokraj mene... u meni! On je ovdje, on me ljubi... A ja? Kako sam se odazvao njegovoj ljubavi?

Isus me ljubi! Ja, jedno bijedno stvorenje, ljubljeno od kralja angjelâ! Jedna neznalica, ljubljeno od Mudrosti božanske! Ja pun nesa-vršenosti, ljubljeno od svetoga nad svetima! Ja

od roda tako niska, ljubljeno od Sina Božjega! Ja slabić od Boga jakih! Ja, bez išta, što bi privlačilo, ljubljeno od vječne ljepote! Ja siromah čovjek, ljubljeno od gospodara svijeta! Ja... ljubljeno od Isusa?... I kao da mi nije dosta ova ljubav, ja toliko puta idem još prosjačiti u stvorenja kakav osjećaj, za koji znam, da ne može udovoljiti mojih želja.

Samo ljubav Isusova biće od sada uvijek moja jakost, moja slava, moj život, moje blaženstvo!

O moj Isuse, kako si velik u svojoj ljubavi! U beskrajnoj svojoj ljubavi učinio si, da se natječu sva divna djela naravi i milosti, a samo u tu svrhu, da mene privedu k tvojim nogama, pa da tu primam svete izlive tvoje vječne ljubavi. Ja se predajem, o moj Isuse! Evo me ovdje uza te! Razaspi plamenove svoje ljubavi na čitavo biće moje! Napuni moj razum mislima tvoje ljubavi, moju volju željama tvoje ljubavi! I neka ova ljubav bude uzdah mojih grudi, svijetlo mojih očiju, kucaj moga srca, pjesma moga glasa, osmeh mojih usana, život moje duše, i... na čas smrti moje neka bude jedina sila, koja će me otrgnuti od zemlje, da me ponese u sveta nebesa.

Zaista svaka duša, ako samo hoće, može oćutjeti na sebi riječi sv. Ivana: „*Ljubio je svoje, koji su bili na svijetu, ljubio ih je*

sve do kraja“ (Iv. 13. 1.). Sv. Toma veli: Ljubio je, ne do kraja života, nego do kraja svoje božanske ljubavi.

Ovo je razlog zašto su se kršćanske duše, koje su u istinu težile za savršenstvom, tako sretne ćutile u blizini svog Spasitelja, u presv. olt. Sakramentu.

Sv. Filip Nerij ljubio je svog Spasitelja u presv. Euharistiji, pa je svaki dan razmatrao o Isusu i njegovoj ljubavi. Kad je na smrtnoj postelji ležao, pa mu donijeli svetu popudbinu, podignu se, pogleda Presveto i glasno zavapi: „Glete moje ljubavi, moje ljubavi! Moj Isus, moj Bog dolazi k meni!“ Nebesko blaženstvo obasja mu lice, kad je ovo govorio. Ta on je ćutio, da prima najveći dar neba, samoga Boga.

Ljudevit de Ponte piše, da je on toliku sreću ćutio, kad je pohagjao Isusa u presv. Sakramentu, da mu se je ona nebeska dražest preko duše prelijevala i na samo tijelo. Često bi znao ganut velikom ljubavlju svog Spasitelja u suzama i poniznosti govoriti sa kraljicom od Sabe: „*Blago slugama tvojim, koji uvijek stoje pred tobom i slušaju mudrost tvoju*“ (III. Kr. 20. 8.). „Blago tebi, dušo moja, ako dugo vremena možeš stajati u nazočnosti svoga Boga.“

Drugi odsjek.

**Kako je mnogo, Gospode, u tebe
dobra, koje čuvaš za one, koji te se
boje** (Ps. 30. 20.).

Ako duša već uz Isusa u Svetoostajstvu kuša raj, koliko će više kušati pri sv. Misi!

Žrtva sv. Mise, to je ona žrtva, koju je naš milostivi Spasitelj prikazao na Kalvariji, kad je umro na križu. Jedina je razlika u tome, što se je na Kalvariji žrtvovao krvnim načinom. Sv. je Misa od iste neizmjerne vrijednosti, kao što i žrtva na križu. Jedna sv. Misa više daje slave Bogu nego sva djela skupa svih anđela i svetih. Dapače, ne samo, da sv. Misa daje toliku slavu Bogu, nego i svaki vjernik, koji pobožno prisustvuje sv. Misi, daje tim veću slavu Bogu, nego što mu ju daju svi anđeli i sveti skupa. Sv. Margareta od Kortone često bi uzdisala, sva uspaljena Božjom ljubavlju: „O da mi je imati toliko srdaca i toliko jezika, koliko je zvijezda na nebu, i lišća na stablima svega svijeta i kaplja u moru, da mogu s njima slaviti i hvaliti Boga. O da mi je novo nebo stvoriti i napuniti ga samim anđelima, da ga slave! O da imam toliku tjelesnu i duševnu snagu, o Bože, da te uzmognem više slaviti, častiti, hvaliti nego

svi angjeoski korovi i čete svetaca; kako bi sretna bila!

Kad je opet jednoga dana ćutila takovu želju, čula je glas: „Znaj, kćeri moja, da mi jedna jedina sv. misa ne prinosi samo toliku slavu, kakvu si mi ti željela prinijeti, nego neprispodobivo veću od one, kakvu mi ti poželjeti možeš. Slušaj daklen marljivo sv. Misu i žrtvuj mi onu slavu, koju odatlen crpim, onda me možeš po tvojoj želji slaviti i svoju želju posve ispuniti.“ Dušo kršćanska, jesi li razumjela, koju slavu daješ Bogu slušajući sv. Misu; a ti ju možeš slušati skoro svaki dan, a katkad i više puta na dan. Pomisli da daješ tim Bogu veću slavu, nego mu je daju svi angjeli i sveti! Pa zar da ti to ne daje kušati već ovdje na zemlji rajske slasti. Ja ne znam ići dalje, gubim se, ne znam, gdje se nalazim, kada pomislim, da idem prisustvovati sv. Misi; idem da dadem Bogu veću slavu, nego što mu je daju svi angjeli i sveti! Bože, ko je taj kršćanin, a da ga ova pomisao ne zanese van sebe! Brže bolje žurite u crkvu, ne bi li ste mogli slušati sv. Misu, i tako Boga slaviti na neizreciv način!

Može li biti kršćanska duša, a da rado ne sluša sv. Mise svaki dan, a po gotovo, da ne bi slušala nedjeljom i svetkovinom! O, rado bi slušala misu, ali je daleko crkva!

Daleko mi je crkva! Ne će biti daleko samo, ako si pomisliš, da se radi o tolikoj slavi Božjoj. Mons. Fava, biskup od Grenoble pripovijeda, kako na otoku Borbonu, gdje je bio misionar, crnci putuju sedamdeset kilometara, da slušaju sv. misu nedjeljom i svetkovinom i to idući kršom bez puteva. Pa kako da se dalečinom izgovaraš? Pomisli samo, što je sv. misa, pa će iščeznuti svaka zapreka i dalečina.

Rekoh, da je sv. Misa žrtva, koja je prikazana na križu. I doista, u sv. Misi prikazuje se sam Isus po rukama svećenika svome Oca nebeskom. „Kad vidite svećenika na oltaru, govori sv. Ivan Zlatousti, gdje diže k nebu žrtvu, nemojte misliti, da je ono svećenik, ono je sam Isus, koji nevidljivim načinom sama sebe prikazuje.“ I doista, kad svećenik govori sv. Misu, Isus je govori u njegovoj osobi. Svećenik samo izgovara riječi posvećenja: Ovo je tijelo moje; ali je u bitnosti sam Isus, koji ih izgovara; jer se nije kruh pretvorio u tijelo svećenikovo nego u tijelo Isukrstovo. „Nije čovjek, da pretvara kruh i vino u tijelo i krv Isusovu, nego je krepost i milost Božja, koja čini sve to“ (sv. Iv. Zlat.).

Ali osim svećenika, koji na mjesto Isusa prikazuje žrtvu sv. Mise, prikazuje ju skupa s njime i puk, svi vjernici, to su doneklen i

oni svećenici; zato svećenik govori pod sv. Misom okrećući se prama vjernicima: Molite braćo, neka bi se moja i vaša žrtva dopala Bogu Ocu Svemogućemu. Tolike dužnosti imamo prama Bogu, a sa sv. Misom potpuno ispunjamo sve te dužnosti. Mi smo se dužni klanjati Bogu svome vrhovnome gospodaru; a to čini za nas Isus u sv. Misi; njegovo je srce kao užareni kadionik, iz kojega se podiže tamjan klanjanja, kaki se nije nikad podigao sa zemlje k nebu; nikada ni jedno stvorenje nije se tako klanjalo Bogu kao što se mi klanjamo po Isusu u sv. Misi.

Mi smo dužni zahvaljivati Bogu za tolike nebrojene darove, što smo od njega dobili; mi ne znamo, kako da mu zahvalimo; a u sv. Misi dajemo Isusa neka mu se On zahvaljuje mjesto nas.

Mi smo grješni i zato smo dužni zadovoljiti pravdi Božjoj. Ali čim da platimo tako veliki dug, kad nemamo ništa svoga? Po sv. Misi mi dajemo Isusa neka On zadovolji pravdi njegovoj, koji potpuno zadovoljava i još više, nego smo dužni; jer premda smo uvrijedili Boga, neizmjereno dobro, opet mi ograničeni nijesmo mogli otplatiti neizmjerni dug; a Isus zadovoljava neizmjereno.

Glasoviti pomorac Albuquerque nagje se nekoć u strašnoj oluji. Vidje da mu nema

spasa, jer će more progutati njega i tolike putnike, što su se nalazili na brodu. U toj zdvojnosti kao izvan sebe, zgrabi jedno dijete iz materina naručja, pa ga na rukama digne k nebu moleći pravim kršćanskim pouzdanjem: Veliki Bože, ako si rasrgjen na nas griješnike, barem se smiluj na ovo dijete! Za njegovu nevinost dostoj se utažiti svoju srdžbu, i smiluj nam se! Taj čas presta oluja. Da, kad se je rasrgjeni Bog ublažio radi nevinosti, kako će se mnogo prije ublažiti radi nevinosti svoga jedinorogjenoga Sina Isusa Krista!

Mi smo daklen po sv. Misi svemoćni kod Boga. Sve što nam treba možemo po njoj od Boga isposlovati! Zar to nije sreća, kad nam predobri i premilostivi Gospodin dade ovakovo sredstvo, da nam bude lijek u svakoj nevolji i neiscrpivo blago svih milost!

Treći odsjek.

Kušajte i vidite kako je dobar Gospodin (Ps. 34. 9.).

„Ja sam kruh živi, koji s neba sigjoh. Ko blaguje moje tijelo i pije moju krv, ostaje u meni i ja u njemu“ (Iv. 6. 48.). Ovo je za nas. A za sebe govori: „Vruće sam želio, da blagujem ovaj vazam s vama“ (Lk. 22. 15.). Isus je ostavio ovaj sakramenat za hranu duše

naše. „Sva bića stvorena,“ veli sv. Vianney, „trebaju hrane da živu, zato Bog stvori trave, stabla, plodove. Narav je pripravljen stol, pri kojem učestvuju sve živine, da se nahrane. Ali je takogjer trebalo nahraniti i dušu, koja je duh, sami Bog htjede, da joj je hrana.“ „Sijeno je,“ piše sv. Ciril, „hrana životinji; kruh je hrana tijelu, a Krist je hrana duši.“

„Kada Bog htjede, da dađe hranu našoj duši, da je krijepi na putovanju ovoga svijeta, pogleda na sve stvorenje i ništa ne nagje, što bi bilo njega dostojno. Tada pomisli na se i odluči, dati joj sebe. Ah, dušo moja, koliko si velika, kad te jedini Bog može nasititi! Hrana je našoj duši tijelo i krv Božja! Divne li hrane! Velike li ljubavi Božje! Pa ko da se ne izgubi u jazu ove ljubavi! Naš Gospodin reče: „Sve što zaištete Oca mogega u ime moje daće vam.“ Ta ne bi nam nikad palo ni na kraj pameti, da prosimo u Boga njegovoga jedinorogjenog Sina. Ali što čovjek nije mogao ni pomisliti, to je Bog učinio. Što čovjek ne može ni izreći, ni poželiti, da, ni zamisliti, to Bog u svojoj ljubavi reče, začu i stavi u djelo. Bili čovjek mogao toliko smion biti i reći Bogu, da njegov Sin umre, da nam njegovo tijelo dađe, da ga blagujemo i njegovu krv, da pijemo? Bez svete pričesti bio bi ovdje život na zemlji nesnošljiv. Ali u sv.

pričesti primamo svoju radost, svoju sreću i okrepu. Oh, čovječe, kako si sretan! Hraniš se tijelom i krvlju Božjega Sina! Oh, kako je sladak život spojen sa našim Gospodinom! To je raj na zemlji! Nema više nevolje, nema više križeva!

Po sv. pričesti dobivamo ojačanje proti zlu i krepost, da napredujemo u dobru. „Pričest čuva od smrtnih grijeha, a čisti od svagdanjih pomanjkanja“ (Sab. trid.). „Dvije vrsti osoba,“ govori sv. Franjo Sales, „imaju se često pričesćivati: savršeni, jer su valjano pripravnici, i nesavršeni neka bi postali savršeni; jaki, da nikada ne oslabe, a slabi da postanu jaki.“ Srce koje nosi Isusa, plamti ljubavlju Božjom. Srce onih dvaju učenika u Emausu, samo što su čuli, da govori Isus, već im je usplamtjelo u grudima. Dosta je i jedna valjana pričest, da raspali u duši ljubav Božju i da joj čini, da zanemari ovaj svijet. Kada ugje duša kršćanska u raj, koja je primila Gospodina u sv. pričesti, ona će povećati radost nebesku. Doćiće joj u susret angjeli i Kraljica nebeska, jer u onoj duši pripoznavaju Sina Božjega. One će duše sjati na nebu poput dragog kamenja, jer će u njima odsijevati Bog.

Oh kako će biti lijepa duša u vječnosti, koja je često i dostojno primala našega Go-

spodina! Tijelo Isusovo zasjaće kroz naše tijelo, njegova presv. Krv kroz našu krv; naša duša biće spojena za sve vijeke sa dušom Isusovom... Tad će uživati čistu i šavršenu sreću!

Dok je naš milostivi Gospodin boravio na svijetu, dok bi ga se bolesnik samo dotaknuo, ozdravljao; samo što bi mrtvom progovorio, uskrsnuo bi; zašto ne bi isto učinio i u sv. pričesti, gdje ga se ne samo dotičemo, nego u nas ulazi i s njim jedno bivamo.

U sv. pričesti ne samo, da se povećava život milosti, nego se još daje sami njezin život; tako da nisam više ja, koji živim, nego je On, koji živi u meni i u meni djeluje. Ja molim, ali je to Isus, koji moli u meni; tada moja molitva postaje Isusovom molitvom. Ja činim djelo poniznosti, ustrpljenja, ljubavi, ali je to Isus onaj, koji se ponizuje, Isus je koji trpi, Isus je onaj, koji sve u meni čini. Jesam li poslušan, moj je posluš Isusov; težim li, da očistim svoje srce, moja je čistoća, čistoća Isusova; svlačim li srce od svega, što je svjetovno, moje je siromaštvo, siromaštvo Isusovo. Moja djela, to su djela Isusova. Sada razumijem, zašto reče jednom Gospodin: „*Viste Bogovi.*“ Jest po neki način sveta pričest nas pretvara u Bogove.

„Oltar, svetohranište, pokaznica, crkva, to su sve prolazna mjesta za njegovu ljubav. Gdje on namjerava počivati, to su naša srca. Što bi bilo od njega, kada bismo ga mi odbili ili ga nedostojno primili! Ne bi li to bilo najgorče razočaranje, najokrutnija prevara?“ Pa sva nastojanja, tolika čudesna, tolika požrtvornost, tolika žarka ljubav, sve badava! pa da naš nemar sve to uništi! Dušo moja, gle dragog Isusa, kako čeka, kako čezne, da ga primiš, kuca na vratima tvoga srca, da se u nj zakloni!

O, dragi Isuse, vidim te kao izmorena, da ne možeš više, gdje čekaš, da ti otvorim! moj duhovni nemar nosi mi na usta tolike izgovore, da te ne primim u sv. pričesti... da nijesam dostojan... da sam pun svagdanjih mana... bojim se, da te ne primam navadno. Strah me je, da nemam štovanja prema tebi, primajući te odveć često... pomišljam: Isus otkriva mana i na angelima, a kako ih ne će i na meni otkriti... pa što onda?! U toliko Isus kuca, moli, kumi, zaklinje, da mu otvorim, da ga primim, neka bi se odmorio u mom srcu, neka bi se zasitio ljubavlju moje duše, za kojom gine!

Dušo moja, ti znaš, da te Isus ljubi toliko, i da tako gine za tobom, a ti da bježiš od njega, da ostavljaš njega, svako dobro, pravo

dobro! A da tražiš tašto dobro, otrovno dobro, svoju sreću, nesreću! Kad ćeš se jednom osvjestiti, da sve ostaviš i da otvoriš dragom Isusu! Nećeš, da ga primiš obzirom na se, a ti ga primi od sažaljenja prama njemu! Da, otvori mu! primi ga u svoje srce, pa ćeš se tada uvjeriti, što je prava naslada, pravo uživanje, pravi raj! O, dragi Isuse, mili putniče ljubavi, dugo sam te čekao . . . prosti mi . . . prevaren od napasnika, odalečio sam se od tebe, tražio sam naslade u svijetu; ali mjesto naslada našao sam otrova . . . tražio sam raj, ali vidim, da ga nigdje nema, nego u tebi i s tobom. . . Hvala ti, dragi Isuse, gdje ti nije dosadilo, čekati me; gdje me nisi ostavio! Kud bih ja tužan bez tebe? Ah, koliko sam te pustio, da čekaš! Oprosti mi! Evo vrata su moga srca otvorena za te! Dogji! Oh, kako si se umorio iduć za mnom?! I još me ne ružiš, nego mi se blago nasmjehuješ, milo ti je sa mnom; pa da meni ne bude milo s tobom.

Ti si već znao, da ću ti pripremiti kukavno utočište, a ti ga nalaziš da je lijepo, i milo ti je! Evo ga, dogji! dogji slobodno! Neprijatelj doduše nećeš naći u mom srcu; nećeš naći sjaja, koji bi te sjećao na nebo, ali ćeš naći ljubezan doček, što će te sjećati na jaslance betlehemske!

Dogji! Ovdje u mome zakloništu neće nitko doći da te žalosti: neće psovke, nego mili osjećaji, neće Judin cjelov, nego Mandaljenin, neće biči, nego milovanja, neće križ, nego počivanje, neće kamen groba, nego nježnost srca, koje te ljubi! (Scintille).

O Bože, ko je sretniji od mene! Isus je u meni! Gle, dušo moja, kako počiva u mojim prsima, naslonio je glavu na moje srce, ali ne spava! Ali nešto traži; A što?! Moje srce hoće! „Sinko, daj mi srce svoje!“ Eno ga uzima! Oh, kako se žari srce moje uz njegovo! Oh, kako je divno s Isusom u svojoj duši! Dragi Isuse, ima li šta milijega u raju nebeskome od ovoga, što sada kuša moja duša, noseći Isusa u sebi?! Neka o tome angjeli raspravljaju! Ja kušam raj s Isusom u mojoj duši! Danas sam ga primio. . . . Primi ću ga i sutra, primiću ga što češće budem mogao! Oh, da mi ga je primiti svaki dan! Ah ufam se, da ću ga primiti na smrti, da u njegovu društvu putujem u vječnost! Iz raja na zemlji, u još ljepši raj u nebu!

Deseto poglavlje.

Blago onima, koji teže za savršenstvom, jer je nebo nagrada njihova.

Veseli se i raduj, dušo moja, jer ti Bog obećaje nebo, ako iskreno težiš za kreposnim, svetim, savršenim kršćanskim životom! Gledaj i promatraj ovu nagradu — gledaj i promatraj nebo! Ono je lijepo; ono je blizu; ono je tvoje!

Prvi odsjek.

Nebo je lijepo.

Sv. Pavao bi uznešen do trećega neba, kako sam kazuje u poslanici na Korinćane. Ali ni on nije bio u stanju, da nam izreče sve krasote i radosti nebeske, nego samo veli ovo: „Što oko ne vidje, i uho ne ču, i u srce čovjeku ne dogje, ono ugotovi Bog onima, koji ga ljube“ (I. Kor. 2. 9.). Ali kad nam sv. pismo govori o nebu i njegovoj ljepoti, onda ga prisposoblja sa lijepim gradom, osobito s Jerusalemom, koji je bio radost duša starog zavjeta.

„Divne su stvari kazane o tebi, sveti grade Božji!“ (Ps. 86. 3.). Koli lijepi, koli milovidni stanovi su tvoji, o Gospodine! Duša mi gori i gine od čeznje, da tamo stignem. (Ps. 83. 1.).

„O Izraele, koli je velika kuća Božja, koli je neizmjereno mjesto njezina posjeda; da velik je i veličajan taj rajski stan i krajeva nema!“ (Bar. 3. 24.).

Kad bi sv. Augustin zaronio u duboko, beskrajno more misli o ljepotama rajskog Jerusalema, njegovo bi srce, kako sam veli, bilo zaneseno, raspaljeno žarom i veličinom ljubavi napram lijepom raju. On u zanosu govori: „O divna kućo, o sjajna, rajskim svijetlom obasjana palačo! Koli me uspaljuje neisporediva ljepota tvoja i onaj blaženi stan slave Boga mojega, koji ga je sam sagradio, i gdje je ujedno kralj onaj, koji stanuje u njem! Ah, neka, neka grješnici posjeduju ovu zemlju, neka si oni zasljepuju oči prašinom, što je sami uzvitlavaju: ja ću se zavući u svoju tihu, skromnu sobicu i tu ću osamljen zapjevati pjesme miljenice, kad mi duša stane, da govori, stane da gine i čezne za tvojom rajskom ljepotom; tu ću ja neizrecivim uzdisajima oplakivati bijedu svojega putovanja; tu ću ja svoje srce dizati gore u zanosite visine, sve do onoga rajskog Jerusalema, koji je moja draga domovina, sve do onoga divnog Jerusalema, koji je moja premila majka, kamo se viju, kamo lete prve i najslagje želje srca mojega“ (Ispov.).

A dvije hiljade godina prije gleda starac Tobija proročkim duhom taj grad i govori:

„Sjajnim svijetlom sijevaćeš, o Jerusaleme, grade Božji! Svi krajevi svijeta tebi će se pokloniti, narodi izdaleka k tebi će doći! Tvoja vrata sagradiće se od safira i smaragda i sav opseg zidova tvojih od dragoga kamenja; svi putevi tvoji popodiće se bijelim i čistim kamenom, i po tvojim ulicama pjevaće se: Aleluja“ (Tob. 13. 13.).

No nigdje ne nalazimo divnijega i zanosnijega grada Božjega, kao što u tajnom Otkrivenju sv. Ivana. To se razumije, da ove slike i opise ne smijemo uzeti po našem zemaljskom shvaćanju. Dobra lijepoga raja i njegove ljepote kud i kamo su još uzvišenija od prolaznoga zemaljskoga blaga i dragog kamenja. Divote rajske nadilaze beskrajno sve, što si duh čovječiji i najživlji može da predstavi, što jezik čovječiji i najljepši može da opiše. Lijepi raj biće otkrivenje svemoći Božje, i ono, šte si čovjek sjajna i velika može da pomisli, samo je sitna zraka prema onome velikom sjaju grada Božjega, gdje stanuje Gospodin u nevigjenu, nepristupnu svijetlu. Stoga je pravi smisao onih zanosnih riječi, kojim nam sv. Ivan opisuje rajski Jerusaleml, tajinstven, duhovit. Tko želi, da ga shvati, da prodre u tajno otkrivenje, koliko nam je to ovdje moguće i slobodno, taj neka čita, što nam o tom govore sv. oci, ili neka

uzme razjašnjenje, što nam ga daje Bellarmin u svojoj knjizi: „O blaženstvu svetih.“ A za nas megjutim neka bude dosta, što nam o tom kaže ljubimac Isusov sv. Ivan Evanđelista. Potpuno ćemo sve shvatiti, kad se, ako Bog da, nagjemo u raju.

Čujmo daklen, što nam govori ljubimac Gospodinov u otkrivenju (Pogl. 21.): *„Jedan od sedam angjela reče mi: Dogji, da ti pokazem zaručnicu Janjetovu! I uznese me u duhu na brijeg velik i visok i pokaza mi sveti grad Jeruzalem, gdje silazi s neba od Boga. Bio je zaodjeven u sjajnost Božju, i svjetlo njegovo bilo je nalik dragom kamenu, kao kamenu jaspisu, prozirno kao kristal. Bio je opkoljen zidom velikim i visokim, a imao dvanaest vrata: na vratima dvanaest angjela i napisana imena, a imena su bila dvanaest plemena sinova Izraelovih. Od istoka troja vrata, i od sjevera troja vrata, i od juga troja vrata, i od zapada troja vrata. I zidovi grada imali su dvanaest temelja, a u njima upisano dvanaest imena, dvanaest apostola Janjetovih. Grad je sagragjen na četverokut, i tolika mu je duljina, kolika i širina. Zidovi su mu gragjeni od kamena jaspisa, a sam grad suho zlato, nalik na prozirno staklo. Temelji gradskih zidova iskićeni su svakojakim dragim kamenjem. Prvi temelj jaspis*

drugi safir, treći kalcedon, četvrti smaragd, peti sardoniks, šesti sardes, sedmi hrizolit, osmi beril, deveti topas, deseti hrizopras, jedanaesti hiacint, dvanaesti ametist. I dvanaest vrata, dvanaest bisera, svaka vrata iz jednoga bisera. I ulice grada suho zlato kao kristal prozirno. I hrama ne vidjeh u njem, jer je Gospodin, svemožni Bog, hram njegov i Janje. I grad ne treba sunca ni mjeseca, da u njem sjaju, jer ga sjajnost Božja obasjava i njegov svjetionik Janje. I hodaće narodi u svijetlu njegovu; i kraljevi zemlje donijeće mu čast i slavu. I vrata se njegova neće zatvarati po danu, jer noći tamo neće biti. U ovaj grad neće unići ništa okaljano ili nečisto, ni oni, koji lažu i odurne stvari čine; već samo oni, koji su upisani u knjigu života Janjeta. — Tamo neće biti više kletve, nego će biti prijesto Božji i Janjetov, i njegove sluge služiće mu i gledaće ga u lice, i njegovo ime biće napisano na njihovim čelima — i oni će vladati uvijek i navijek.“

O Bože krasna li opisa! Ali ipak sva ova krasota nije ni slaba sjena onoga grada Božjeg — neba, koga opisuje Duh sv. na usta Davida kralja. On govori, da će ovaj rajski grad Božji biti sagragjen od svega blaga i bogatstva Božjega milosrgja i da će njegov

najveći ures biti Božja pravednost i istina Božja, na što još nadomeće sv. Augustin, da je ljubav, koja živo kamenje ove rajske gragjevine najuže spaja.

Prvi članak.

„Koji su dobro činili, izaći će na uskrsnuće života“ (lv. 5. 28.).

Čovjek, o kojem veli sv. pismo, da je bio najljepšeg srca i od sviju najblaži, bio je dostojan, da Bog s njime opći kao prijatelj s prijateljem. I obuze njegovo lijepo srce živa želja, da vidi Boga svoga i da mu upozna ljepote. I jedan put kliknu on Gospodinu: „Ako sam milost našao pred tobom, pokaži mi lice svoje, da te poznam i nagjem milost pred očima tvojim!“ (Izl. 33. 13.). A Gospodin mu odgovori: „Ah Mojsiju, tvoje želje ne mogu nikako, da ispunim! Ja ću ti sve dobro pokazati, ali ne još sada. U kraljestvu ćeš me nebeskom vidjeti, ovdje me još ne možeš vidjeti. „Nećeš mi moći lica vidjeti, jer čovjek me neće vidjeti i živjeti“ (Izl. 33. 15.). Ovim htjede reći Gospodin Bog, da čovjeku smrtniku nije moguće živjeti i gledati *ljepotu neba t. j. samoga Boga*, već je potrebno, da se zato osposobi. To je sasvim razumljivo! Ta ono sinje more, kako da stane u malu posu-

dicu? Sve radosti nebeskih milina i blaženstva zar da stanu u maleno čovječije srce? Kao što bi čovjek u prekomjernoj žegi ili studeni morao umrijeti, tako ne bi mogao podnijeti ni prekomjernog blaženstva, što izvire iz gledanja Božje biti. Mi ne možemo širom, da otvorimo oko, neka slobodno gleda one sjajne zrake, što izviru iz zlatnoga vrela podnevnoga ljetnoga sunca, a da nam ne zabliješti, da ne obnevidimo od silne svjetlosti. Pa kako bi nam onda moglo oko i duh naš, da pogleda u ono more svijetla i sjaja, svjetlosti i blaženstva Božjega, u onaj vječni sunčani žar svjetlila, a da ne podlegnu, da ne umru? Pa zar ćemo onda ostati bez slatkog gledanja u Boga svoga? Ne, utješimo se! Bog je našao sredstvo, da nam pokaže sjaj svoje ljepote, da nas usposobi, te mogremo uživati i na sve vijeke posjedovati slavu i veličja njegova, rajsku sreću i blaženstva njegova. Bog će nas uskrisiti, i na ovakov način osposobiti, da ga gledamo i uživamo slavu njegovu.

„Jest mi znamo, da nam je Bog, kad se raspane naša zemska kuća, u kojoj sad stanujemo, priprazio drugu zgradu, kuću ne rukom čovječijom načinjenu, nego vječiti stan u raju; i stoga toli čeznemo, da se obučemo u slavu ovoga rajskoga stana; jer dok smo u ovome životu, uzdišemo pod njegovim teretom“ (2. Kor. 1. 5.).

Prva promjena daklen iza uskrsnuća biće, da će nam tijelo postati lako, okretno i duhovito. „Sije se tijelo životinjsko, a ustaće tijelo duhovito“ (Kor. 15. 44.). Naše će tijelo biti slično kao i tijelo našeg Gospodina iza uskrsnuća. Imaće lakoću duha i moći će, kako veli sv. Bernardin, da slijedi i brzinu naših misli. Koli divne promjene! Sv. Augustin veli: „Kamogod duh htjedne, tamo će odmah i tijelo biti, i upravo onom hitrinom, kojom nam se duša sad vije svojom žarkom mišlju od istoka do zapada, moći će nam se onda vinuti i proslavljeno tijelo. I kao što je duša u raju najsavršenijim načinom u svemu podložena Stvoritelju svome, tako će i tijelo u svem biti podložno duši svojoj“. I da ne mislimo, da je ovo ne moguće“, veli sv. Anselm, „eno nam slike u ovoj lakoći i brzini na sunčanoj zruci, koja kad probije oblake, rasvijetli sve od istoka do zapada; eno nam slike i na angelima, koji u tren oka silaze s neba na zemlju i u tren oka dižu se sa zemlje na nebo. A u blaženom životu biće i čovjek kao angeo i proslavljeno tijelo ne će imati ni otklen nikakove zapreke, da prati duh svoj angeoskom brzinom“.

Drugo svojstvo uskrsnuloga tijela biće pronicavost, tankoća. Kao što je tijelo uskrsnuloga Sina Božjega izišlo iz groba, a

ni pečata nije ozlijedio, unišlo na zatvorena vrata k apostolima u blagovalište i u tren oka iščeznulo ispred očiju učenika u Emausu, tako će slično biti i naše tijelo pronicavo, obdareno tankoćom.

Treće svojstvo uskrsnuloga tijela jest sjaj i jasnost. „*Blaženi sjace se kao sunce i kao ognjene iskre*“ (Mudr. 3. 7.); oni će prozirniji biti, nego li kristal, i svijetliji, nego li najčišće zlato.

Četvrto svojstvo proslavljenog tijela biće u tom, da ne će više moći ništa trpjeti, da će biti bez najmanje boli: „*Jer će Bog u raju otrti svaku suzu sa očiju svetaca svojih; tamo više ne će biti plača, ni vike, ni boli ikakve.*“ (Otkr. 21. 4.).

Ovako preobraženo tijelo obasjaće svijetlo slave. A ovo je djelak onoga nestvorenoga svijetla u kojem stanuje Bog. Na to smjeraju i riječi sv. pisma: „*Grad Božiji rajski Jerusalem, ne treba ni sunca ni mjeseca, da u njemu sjaju, jer ga sjajnost Božja obasjava*“ (Otkr. 21. 23.). „*Kod tebe je Gospodine, izvor života, i u svijetlu tvome vidjećemo svijetlo*“. (Ps. 35. 10.). Ovo divno, vrhunaravno svijetlo slave, kojim će Bog napuniti duše naše, podiže odabranike toliko nad naravne njihove sile, te mogu slobodno otvoriti oči duha svojega, da gledaju sve do

u središte svih ljepota i veličja Božijih pa i u isto sunce njegova vječitoga bića. U ovome svijetlu vide oni sve, što je god u Bogu. Ovim svijetlom bivaju oni ojačani, da mogu primati neizmjerne radosti gledanja Božjeg i na vijeke ih uživati. Ovo rajsko svijetlo, u kom ćemo Boga gledati, jest neizmjereno, bestjelesno, nepropadljivo, nedokučivo, neprolazno, neugasljivo, nestvoreno, nepristupno Božansko svijetlo, što angelima oči rasvijetljuje i svecima srca razveseljuje.

Drugi članak.

„Ja ću sam biti plača tvoja prevelika“
(Post. 15. 1.).

Pomisli si! Moćan i slavan kralj pogje u lov! U divljoj šumi i pustinji nagje jedno plemenito siroče—slijepo. Kralju se smili, pa uze dijete sasobom kući. Skine mu ono poderano odijelo, očisti, ga uredi i lijepo nahrani. On ga uze kao svoje i postavi u svoju palaču i sve što mu je mogao učiniti, da ga razveseli učinio on to svom posinku. Dao ga je i poučiti. Naravski, da je to sve veselilo ono plemenito dijete! Ali nije mogao, da vidi svoga dobročinitelja. I ovo mu je njegovu sreću mutilo.

Kad je bilo dječaku kakvih dvadeset godina, dozove plemeniti i dobri kralj najvješti-

je liječnike u svom kraljevstvu, da pokušaju sreću, ne bi li spretnom operacijom odstranili bolest sa očiju, da njegov posinak progleda. I gle sreće! Liječnicima pogje za rukom! Oni ozdraviše dječaka, pa je mogao sve vidjeti. Oh kolike li radosti! Neopisiva li veselja! Kako je bilo presretno srce onog dječaka, kad je ugledao svoga dobročinitelja, o kom je toliko lijepoga čuo! A da je bio sretan u duši i da se je veselio svom lijepom položaju, ne treba ni govoriti! Veselilo ga je ono lijepo odijelo onaj kraljevski nakit, ona ugodna okolina. Od slijepog i nesretnog zapuštenog prosjaka, postade sretni i zdravi kraljević, komu se je najljepša budućnost smijala!

Dušo moja, ne budi mu toliko zavidna, jer ćeš i ti moći u nebu još više uživati, ti ćeš moći Boga gledati.

§ 1.

Boga gledati.

I ovo će biti prvi stupanj tvoje sreće u nebu, jer ćeš moći Boga svoga gledati!

Bog je onaj moćni i slavni plemeniti kralj, koji u pustinji ovoga svijeta nagje tebe „*nesretna, nevoljna, siromaha slijepa i gola*“ (Otkr. 3. 17.). Milosrgjem ganut dovede te gola u svoju svetu crkvu i opra te krvlju svojom, odjenu te odijelom nevinosti, uresi te premno-

gim milostima i uze te kao svoje dijete. Zatim zapovijedi svojim slugama, da te uzgoje za nebo. Njegovom milošću i tvojim sudjelovanjem razvijala se tvoja duša sve više i više, do sve veće savršenosti i sličnosti Isusa Krista, koji je po svojoj čovječjoj naravi slika svake stvorene savršenosti. Ali si još slijep, dok te Otac nebeski ne uzme k sebi. Onda ćeš ovaj svijet ostaviti, a tvoje će se oči otvoriti u slavi nebeskoj, a ti ćeš ga gledati kakov jest uistinu.

„Mi istina, ne možemo, da o njemu (Bogu) govorimo, no ne smijemo ni da šutimo o Njemu“ veli sv. Augustin.

Dušo moja, saberi se i pazi! Ti ćeš gledati u nebu Boga svoga ne iz daleka, kao kad je ono Mojsije vidio sa gore Horeba obećanu zemlju ili kao kad s ravna kućnoga krova promatramo divote vedroga noćnoga neba, izvezena zlatom sjajnih zvijezdica; ne više kroz oblake, magle i tmine vjere; ne više po slici i predstavi kao što ga sad upoznajemo iz knjige i žive prirode; ne više u zagonetki, kako veli Apostol, pod koprenom otajstva kao sada u oltarskom Sakramentu; ne više samo dijelom, ovo ili ono — ne prijatelji — veselite se, kršćani, radujte se, vjerne i premile duše! mi ćemo spoznati Boga svoga, kakov jest: sve njegovo veličanstvo, svu njegovu slavu, slavu vječnoga Oca, jedinorogje-

noga Sina, Duha Svetoga, ljubav presvetoga Trojstva; poznaćemo sva divna svojstva Božja jasnije i ljepše, nego li ono sjajno svijetlo sunca, sve blago njegove savršenosti njegovu ljepotu, kako je od vijeka star i na vijeke mlad i njegovu svetost bez sličnosti, njegovu mudrost bez granica, njegovu svemoć, njegovo smilovanje bez mjere, njegovu dobrotu bez kraja i konca, njegovu istinitost, njegovu veličinu, njegovu beskrajnost, njegovu vječnost, njegovu ljubav, njegovu beskrajnu nedohitnu ljubav, koja sve prima i obuzima—mi ćemo spoznati sva otajstva vjere, kojima smo na zemlji podvrgli svoj razum; mi ćemo spoznati čudesa stvorenja, otkupljenja, upravljanja svijeta i njegovu božansku providnost; mi ćemo spoznati, kako je Bog svakog pojedinog čovjeka tražio, štitio, svojom ga milosti krijepio, u vječni ga život vodio; povijest svega svijeta i svakog pojedinog čovjeka biće nam jasna posvema;—mi ćemo spoznati pakao, kojemu smo srećom utekli i strahovite sudove pravde Božje i svakog napose osugjenika; mi ćemo u Bogu spoznati sav lijepi raj i njegovu slavu *Mariju*, sve svece i sve anđele i rajske duhove: u jednu riječ, mi ćemo spoznati sve; koliko već prema mjeri svoje svetosti uzmo-gnemo crpsti iz beskrajnoga mora božanske spoznaje; mi ćemo sve spoznati gledajući

Boga svoga; jer „šta ne vidi još onaj,“ kliče sv. Augustin, „koji sve gleda u onom, koji sve vidi! Kad vidimo Boga, vidimo i rajsku radost, radosnu vječnost, vječno blaženstvo, blaženo Trojstvo, Jedinstvo, jedno Božanstvo.“

I blaženo gledanje ovoga Božanstva je radost vječna našem srcu.

I sve ovo spoznaćemo od jedanput, odmah čim Boga ugledamo, i onda ćemo na sve vijekove spoznavati sve više i više i uvijek novo, kao i onaj putnik, koji je po noći unišao u jednu staru crkvu i u mraku nije mogao, da razabere; pa jer je vjerovao kazivanju, da je lijepa i krasna, ostao je u njoj i zaspao. Kad je osvanulo i prvi mu sunčani tra-ci oči otvorili zapanjen ugleda sjaj i bogatstvo i veličje veličajne kuće Božje i divne, dragocjene, umjetne slike na vitkim joj prozorima i ono dražesno milovanje sjajna sunca sa glatkim mramorom i divnim mozaikom od zlata, ebena, koralja i bisera, i zatravljen, osupnut ostao, i svladan, iznenagjen uvijek drugo i opet isto pohlepno motrio i uvijek na svem novih ljepota i novih dojmova nalazio.

A kako je to moguće Boga gledati i u Bogu sve viditi, čuj što veli sv. Terezija: Predstavljam si nebo kao jednu veliku, lijepu dvoranu, u kojoj je obješeno veliko ogledalo. Osim ovog velikog ogledala ima velika množina

manjih ogledala, kojima je dvorana urešena. Ko pogleda u ono veliko ogledalo, taj vidi ne samo ogledalo i sama sebe u njem, već zajedno vidi sva druga ogledala što su u dvorani, i sve, što se prikazuje u svakom pojedinom ogledalu, koliko mu već oko razlikuje.

„Ovo je život vječni, da spoznaju tebe samoga Boga i koga si poslao Isusa Krista“ (lv. 17. 3.).

Veseli se i raduj dušo, jer ćeš u nebu postati

§ 2.

Bogu slična.

Ako ovdje na zemlji siromah koji, nadničar vidi kralja ili kakva moćna vladara u svijetu, on jadnik ostaje, što je i dosada bio, — siromah. Ako ružan čovjek opazi lijepu sliku, što mu se veoma mili, on ostaje što je i bio, — ružan. Takove sreće neće biti blaženik u raju. U onaj čas *„kad nam se Bog pokaže, bićemo slični Bogu, jer ćemo ga vidjeti, kakov jest“* (1. lv. 3. 2.). Da, još više, *„kad otkrivenim licem, uzgledamo slavu Gospodinovu kao u zrcalu, onda ćemo biti preobraženi iz slave u slavu t. j. u isto obličje“* (2. Kor. 3. 18.).

„Mi znamo, da ćemo, kad nam se Gospodin ukaže, i kad ga vidimo, kakav jest, postati njemu nalik i u njegovu se priliku pretvoriti i preobraziti“. Njegov sjaj, njegova ljepota, njegova narav biće i naša. Čim ga ugledamo, zraka Božanstva proći će našu dušu, kao što sunčano svijetlo prolazi najčišći kristal, i mi ćemo se u njega pretvoriti; mi ćemo se s Bogom svojim sjединiti i spojiti tako, kao što se kapljica vode, što kane u veliku posudu punu vina, spoji s vinom, kao što se usijano željezo u ražarenoj peći spoji s vatrom. I ovo preobraženje ne će biti prolazno, već trajno i vjekovito. *„Istina, čovječija narav ostaće na meni, ali će dobiti drugo lice i obličje, drugu silu, drugu slavu i sjajnost, kad se pokažemo pred licem Božjim“* (sv. Bernard). I ova sličnost s Bogom, ovo preobraženje u Boga jest ujedno i ulaz u radost Gospodina moga. Ja ću živjeti, no ne više ja, već Bog moj u meni: Bog će biti u duši mojoj, u razumu mome, u pameti mojoj, u volji mojoj, a poslije uskrsnuća i u proslavljenom tijelu mome. Ja ću prema mjeri svoje sposobnosti biti lijep i slobodan i spokojan i besmrtn i blažen i srećan, kao Bog moj. Ja ću s njime živjeti i vladati na vijeke.

Dušo, veseli se i raduj, jer tvoja sreća u lijepome nebu ne će samo postojati u tom da

gledaš dobroga Boga svoga, i da njemu budeš slična, nego ćeš još i savršeno

§ 3.

Boga ljubiti.

On je „*Bog srca moga, i baština moja na vijeke*“ (Ps. 72. 26.).

Tek u lijepom raju zaorićemo one divne riječi u njihovom potpunom značenju: „*Gospodin moj i Bog moj.*“ „*Bog moj i sve moje!*“ Čim ugledamo Boga svoga, nećemo trebati podlagati se vjeri, nada je prošla, samo ljubav ostaje. „O ljubavi, o ljubavi, ti si najslagije čuvstvo srcu čovječijem, i svako dobro bez tebe je jad i nevolja! Pa ipak ti na ovoj zemlji nisi ništa drugo do samo čežnja, kojoj se nikad ne udovolji! O slatka muko mi se tebi veselimo, mi tebe rado podnosimo! Kad će, o kad će doći, da nam se utiša ova čežnja, da postane već istina, blaženo rajsko uživanje! Samo onda kad tebe ugledamo, ljubićemo te iz svega srca, tako ćemo te ljubiti, te čitavo sad naše srce nema mjesta za tu ljubav, i tako ćemo se razveseliti od svega srca, te čitavo sad naše srce nema mjesta za to veselje“, govori sv. Augustin. Isti svetac dalje govori: „Ljubav jedino biće zrak, u kojem će dihati srećna duša blaženikova, koji gleda Boga svoga;

ljubav biće duh, koji ju oživljuje; o ljubavi ona će misliti, o ljubavi govoriti i samo ljubav živjeti. Ili još bolje, ona ne će ni misliti ni govoriti, ni živjeti kao mi, nego ona će jedino i samo ljubiti i uzajamno od Boga ljubljena biti“. A Gospodin će joj govoriti: *Dogji zaručnice moja i ugji u radost Gospodina svojega!* Sve što je moje, neka je i tvoje, vladaj i upravljaj zajedno sa mnom; uživaj, koliko možeš, od svih rajskih radosti, u kojem stoji i moje vlastito blaženstvo; uživaj, kćeri moja, — „*ja sam prevelika plata tvaja*“ (Izl. 15. 1.).

§ 4.

„Gospodin moj i Bog moj.“

Ovako je uskliknuo sv. Toma, kad je prepoznao svog bož. Spasitelja. Isto ćemo i mi uskliknuti; kad stupimo u krasno nebo i ugledamo svoga Spasitelja. Mi ćemo puni uzbugjenja i radosti vapiti: „*Gospodin moj i Bog moj.*“

Da, gledaćemo onog ljubeznog Spasitelja, koji reče samo jednu riječ Petru i Andriji i oni ostaviše sve svoje i kuću i kućište i pogjoše da ga slijede. Gledaćemo onoga, čiji je pogled bio dovoljan, da izmami potoke suza pokajnica sv. Petru. Gledaćemo onoga, čiji je jedan jedini pogled bio dosta, da raspali sve-

tom ljubavlju srce griješnice Mandalene. Promatraćemo onu ljubav, koja reče jednom zgodom apostolima: „*Hoćete li i vi da otidete?*“ Našto mu odgovori Petar: „*Gospodine, kome ćemo ići? Ti imaš riječi života vječnoga. I mi vjerovasmo i spoznasmo, da si Ti Krist Sin Božji*“ (Iv. 6. 68. 9. 70.). A drugi put viknu Toma braći svojoj: „*Za njim, pa makar pomrli s njim*“. O gledaćemo onoga, za kim je sav svijet hrlio, kako se izrazuje sv. Pismo. Na hiljade idu za njim na brda, u pustinje, na ~~T~~obale morske. Ostavljaju svoje brodove, svoje kuće, svoj rad, zaboravljaju na jelo i pilo očarani i razblaženi, čitave dane ne mogu nikako da se otkinu od njegova oka. Hrle za njim, jer oko njega sijevaju traci nebeske svjetlosti, a na čelu veličanstvo samoga Božanstva, kako nas uvjerava naš sv. Jeronim. I tko može iza dvadeset stotina godina još pogledati na sliku Propetoga, a da mu oko ne prosuzi od miline, a da mu se srce ne upali živim ognjem od ljubavi od želje, da jedanput ugleda licem u lice Onoga, koji nas je ljubio sve do smrti, do smrti na križu (Fil. 2. 8.).

No kolika će tek biti sreća pogledati na proslavljenog Isusa! Kakvom će nam krasotom Isus tek onda zasjevernuti! Na brdu Taboru otkri On samo za čas svoje Božanstvo pred

svoja tri ljubimca apostola. Haljine njegove postaše bijele kao snijeg; lice njegovo zasjalo kao sunce; Mojsije i Ilija ukazaše mu se i s njim su govorili. A u to se ču i glas s neba: Otac nebeski progovara riječi ljubavi svoje. I tada već apostoli nisu mogli da svojim okom podnose njegovu slavu: padoše ničice; šjajan ih oblak zakloni, a pri tom osjetiše se srećni, te sav izvan sebe uskliknu Petar; „*Gospodine, dobro nam je ovdje biti; ako hoćeš načinimo ovdje tri sjenice: Tebi jednu, Mojsiji jednu i Iliji jednu*“ (Mt. 17. 4.). A koliko će biti veća radost i zanos, kad ugleđamo našeg Spasitelja u nebeskoj slavi preobražena! Zar onda duša naša ne će još većim pravom uskliknuti: Gospodine, dobro mi je ovdje s Tobom u blaženoj vječnosti!

Sveti nam Ivan opisuje u svom otajnom otkrivenju svetkovinu, što ju je Bog pripremio u raju da proslavi poljubljenog Sina svoga, Isusa našega, pod prilikom svadbe Janjeta sa Crkvom, to jest, sa zborom svojih odabranika: „*Veselim se i radujmo i dajmo slavu Bogu, jer dogje svadba Janjeta*“ (Otkr. 19. 7.). A kad onda apostol Ivan ide da opiše ovu rajsku svadbu i veliku gozbu, onda on svim žarom i marom traži ponajljepše riječi, da što milije i ljepše opiše radost i veselje one rajske svetkovine, što ju je vječni

Otac pripravió svome božanskom Sinu i čovječijem rodu kao djeci otkupljenja. Slava Isusova u raju ima da bude ponajprije plata i uzdarje, od kojega se ništa više ne može da zaželi, koje kud i kamo nadilazi svaku i najveću našu težnju. Na dan otkrivenja njegove slave, na veliki dan vječnosti biće najviši vrhunac njegovoj proslavi svršetak svim tajnama. Isus će biti predmet klanjanja i sveopće ljubavi. Angjeli će gledati njegovo lice velikom čežnjom i u tom gledanju biće blaženi. Pjesme će se nebeske oriti lijepim rajem i raznositi radost i veselje i uzdavati Ocu hvalu, što je, kako je pravo, najuzvišenije i najljepše proslavio Sina svojega, nevino Janje, koje je usmrćeno bilo i opet oživjelo. I angjeo će se onda angjeoskim svojim glasom oglasiti: „*Blaženi, koji su pozvani na večeru svadbe Janjetove*“ (Otkr. 19. 9.). Ova sjajna svadba med Isusom i njegovim odabranicima biće posve Božanska i neiskaziva. Nitko, pa ni sam zanosni Ivan, ne može da opiše sjajnost i slavu ove nebeske svadbe. Blaženi, koji s Kristom vladaju, a rese ih sjajni rajski vijenci, popadaće pred onim, koji divan sjedi na rajskoj me prijestolju, poskidaće sa svojih glava vijence i metnuti ih pred noge Kralju slave; i u klicanju raja zaoriti će rajski zborovi nebeskim pjevom: Alleluja, zavrijedilo je

Janje, koje bi zaklano, da primi silu i Božanstvo i mudrost i jačinu, i čast i slavu i blagoslov! Po tebi je sve novo postalo; ti si jedini vrijedan, o Gospodine, da otvoriš knjigu života, da otkriješ veliku tajnu, koja je svršetak svim tajnama. U tvome imenu našli smo spasenje; po tebi smo stigli u život vječni. Zato blagoslov i čast i slava i poklon i hvala Janjetu, što se je žrtvovalo za slavu Oca i za spas braće; jer po tvojoj krvi, o Isuse, po tvojoj smrti i pomirenju uspeli smo se na ovaj vršak sreće i ti si sam baš radi toga ovjenčan od Oca gospodstvom i vlasti nad svim stvorovima“. Ovako riše sv. Ivan u svom Otkrivenju ovu svetkovinu nebeske svadbe i svjedoči, da sva sjajnost i milota i radost lijepome raju pripada Isusu, koji je slavu svojega Oca cijenom svoje vlastite slave uspostavio, i da će odabranici svih naroda jednoglasno posvjedočiti da su oni jedino po njegovoj krvi i njegovoj muci postigli spasenje i vječno blaženstvo.

Treći članak.

„Radost srca našega.“

„*I znamenje veliko pokaza se u nebu; žena suncem ogrnuta, mjesec joj pod nogama, a na glavi joj vijenac od dvanaest zvijezda*“ (Otkr. 12. 1.).

Kad budeš, dušo moja, u raj, gledaćeš čudo divno, Kraljicu neba i zemlje suncem zaogrnutu. „Bog sam, to svijetlo, svijeta obasjaće Mariju, jer je ona,“ kako veli sv. Bernard, „najdublje zaronila u bezdno božanske mudrosti.“ Duh je sveti izlio toliku puninu nebeskoga svijetla na Mariju, da se u tom s njom ne može prispodobiti ni jedan angjeo, ni jedan Kerub, ni jedan Seraf. Ona je potpuno zaronila u Boga i njegove savršenosti, ona je prožeta i obasjana božanskim svjetlom—suncem t. j. samim sjajem Božjim, samim Bogom.

Suncem je ogrnuta, jer je obdarena svim ljepotama na tijelu i duši, kakove si mi ovdje ni pomisliti ne možemo.

Marija je suncem zaogrnutu, jer je među svim stvorovima najslličnija svome božanskom Sinu. Njegov neprispodobivi kreposni život najbolje se je odrazivao na Mariji. Suncem zaogrnutu je Marija t. j. Kristom je zaodjenuta, budući je Krista obukla, kako misli Albert Vel. „Marija je suncem zaogrnutu t. j. zaodjenuta mudrošću i ljubavlju Kristovom“ (sv. Ber. Sien.).

Marija „suncem zaogrnutu“ sjeća nas, da je Marija divnom ljepotom i slavom neba obdarena, kao kraljica nebeska.

„Mjesec pod nogama njezinim“ t. j. Marija je iznad svake promjene. Ona gazi nestalno, prolazno, zemaljsko, čija je slika promjenljivi mjesec.

A kako mora, da je krasan vijenac, kojim je vječni Otac okrunio premilu kćerku svoju, kojim je Sin Božji svoju premilu majku, kojim je Duh sv. svoju premilu zaručnicu uredio i proslavio! Sto i sto put je ljepši i divniji nego li vijenac i od samog dragog kamenja i od zvijezda na nebu, pa bile najljepše i najkrasnije! Što je svijetlo dana napram suncu Pravde, u čije se je zrake ovila Marija? Mjesto mjeseca angjeli su i svi nebeski duhovi pod njezinim nogama; jer njezin prijesto ljepši je, sjajniji i uzvišeniji, nego li i najdivniji svi prijestolji Kerubina i Serafina. Isus sjedi na desnu Ocu svome. Marija sjedi na desnu Sinu svome. Kao što je ona na zemlji bila milosti puna i blagoslovena od svih zborova rajskih duhova, koji ore i pjevaju vječni Aleluja, vječnu pjesmu slavljenicu, što imaju takovu majku i takovu kraljicu.

Kao što se u nju salije sve kreposti svih svetaca, koji su u nebu, tako je bila i okrunjena nagradama njih svih, a to znači dvanaest zvijezda. U njoj je sjala u najvećem stupnju vjera i ufanje patrijarka, svijetlo i razmatranje proroka, ljubav i revnost apostola, jakost i velikodušnost mučenika, ustrpljivost i pokora ispovjednika, mudrost i razboritost učitelja, svetost i čistoća svećenika, samoća i molitva pustinjaka, siromaštvo i poslušnost i

snošljivost udovica i napokon vjernost i sloga svetih supruža.

Dok se trudimo, da što bolje dokučimo veličanstvo, sjaj i sreću naše majke Marije u nebeskoj slavi, eto nam u pomoć zemaljske majke, pa nas potpomaže u tom mećući na usta krasne nazive za nebesku majku. Majko Kristova, Majko Božje milosti, majko divna, majko ljubezna, djevice premudra, djevice milostiva, ogledalo pravde, ružice tajinstvena, kućo zlatna, škrinjo zavjetna, vrata nebeska, zvijezdo jutarnja. . . . Zar te ove slike ne upozoravaju na neiskazanu slavu i blaženstvo Marijino u raju!

A kad pomisliš, dušo moja, da si ovu štovala i zazivala, na zemlji kao priprostu djevicu, kao majku zapuštenu, prezrenu žalosnu i siromašnu, kako će ti se srce napuniti radosti, kad ju vidiš u tolikoj nebeskoj slavi?!

Jest štiće! Ako iskreno težimo za savršenstvom, ako iskreno štujemo Mariju, majku našu nebesku, onda ćemo se još više radovati svojoj nebeskoj majci, jer ćemo sve bistro i jasno razumjeti, kako je Bog odlikovao Mariju. Mi ćemo se jednom naći u četi blaženika i s njima u zajednici pjevati! „*Veliča duša moja Gospodina.*“ Blago tebi, o Marijo, klicaće djevice, mi smo sada sretne, što smo sačuvala djevičanstvo, a ti si bila prva, koja si

nam u tom primjer dala, da se Bogu posvetimo. A sada smo presretne slijedeći tebe. Blago tebi, o Marijo, klicat će priznavaoci, ti si naša kraljica; tvoj primjer naučio nas sve kreposti; u njima se vježbajući dogjosmo evo u krasan raj! Blago tebi, o Marijo, klicaće mučenici, ti si naša kraljica; tvoje junaštvo u mukama dalo nam je snage, te slatko umrijesmo za krst časn i vjeru nam svetu, te kupismo evo nebe — ne nimalo skupo — krvlju svojom. Blago tebi, o Marijo, klicaće apostoli, proroci, patrijarke, svi sveci i zborovi angjeoski. Ti si naša kraljica, majka našeg kralja, blagoslovena među ženama, milosti puna, svetica nad svetima, miljenica Božja, neoskrvnjena, najljepša od svih stvorova. Ti si radost našoj vječnoj domovini, čast svima nama, sjaj i slava ljepome raju. Ti si gospoja naša, majka naša i radost srca našega na vijeke!

Četvrti članak.

„Radovati će se sveti u slavi“

„*I vidjeh mrtvace male i velike, gdje stoje pred Bogom, i knjige se otvoriše; i druga se knjiga otvori, koja je knjiga života, i sud primiše mrtvaci, kao što je napisano u knjigama po djelima njihovim. I ču glas*

veliki s neba, gdje govori: Evo kuće Božje među ljudima i živjeće s njima i oni će biti narod njegov i sam Bog biće s njima Bog njihov. I Bog će otrti svaku suzu od očiju njihovih i smrt više ne će biti, ni plaća, ni vike, ni bolesti ne će biti više, jer prvo progje. I reče onaj, što sjedi na prijestolju: Evo sve novo tvorim“ (Otkr. 20. 21. 2—4.).

Ovdje nam govori sv. pismo o drugom boljem kraljevstvu — o kraljevstvu sreće na drugom svijetu — gdje će biti pravo potpuno uživanje, gdje će biti pravi mir, koga samo Bog može dati, gdje ne će biti trpljenja nego pravo nebesko uživanje. Da, kršćanine, i tijelo i duša uživaće nebeske radosti! Kao što griješno tijelo i griješna duša trpe u paklu, tako i blaženo tijelo i duša uživaju nebeske radosti, ako su vjerno Bogu služili i za Boga trpili i Boga na zemlji slavili.

§ 1.

Tijelo će se radovati u nebu.

„Kao glas velikih voda čuo sam ja,“ piše sveti Ivan, „glasove nebrojenih anđela oko prijestolja Božjega; njihov broj bio je hiljadu puta hiljadu, i glasovi, što sam ih čuo bili su kao slatki zvuci od harfe i nebeski pjevi. I oni su pjevali novu pjesmu. I

rajski im zborovi odgovarali: Alleluja! I od ishoda do zapada odzvanjao se svod nebeski velikim i vječnim Alleluja, što su ga pjevale velike čete svetaca“ (Otkr.). O moj Bože, kakvi li će to biti pjevi, kakvi glasovi, kakvi napjevi, što će se na vijeke oriti pred prijestoljem Božjim! Kako će se razveseliti srce naše, kad nam uho začuje one pjesme radosnice, što će hvaliti i slaviti Boga i veličinu i moć i milosrgje njegovo! Kakvo blaženstvo, kad i mi sami u rajskim zborovima zapjevamo: Amen. Blagoslov i čast i slava i mudrost i hvala budi našem Bogu od vijeka do vijeka! Amen.

Ali ne samo, da će se radovati uho naše slušajući rajske hvalospjeve, nego i oko naše uživaće sjaj i krasotu lijepoga raja!

O, zjenico oka moga, hoćeš li se moći snaći u što ćeš prije zadivljena poniknuti? O srce moje, u koju ćeš mi najprije milinu potonuti, kako ćeš mi onda zakucati? Ugledaću grad Božji u čarobnu sjaju njegova dragog kamenja, njegova biserja, njegova zlata prozirnog. Vidjeću u lijepome raju neizbrojnu množinu svetaca, anđela, nebeskih duhova, od kojih se svaki sjaji kao sunčano zlato u rajskoj ljepoti.

O Juditi udovici veli sv. pismo, da je vojnike Holofernove svojom ljepotom i prili-

kom tako zadivila, te im se oči od ushita kao skamenile; a i samom Holofernu lijepa Judita odmah prvim pogledom nadhrva srce. Ako eto čovječije lice, što kano proljetni cvjetić jutrom cvate, a na večer uvene; ako eto zemaljska ljepota, što za čas mine i istruhne, za čas se pretvori u mrtvački kostur, ima toliku moć nad čovječijim srcem: kolika će me milina obuzeti, kad mi oko ugleda u raju toliko milijuna najplemenitijih, najljepših duhova, što se u zlaćenu svijetlu Božanstva vječnim plamom kao sunce rasvjetlili; kad vidimo slavno preobražena, mlada i lijepa tjelesa krasnih nebesnika! Kolika slast, koli neizreciv užitak, kad mi oko ugleda sjajne haljine čiste nevinosti, što ih nikad ne okalja nikoja grijehna ljaga; kad vidim bijele haljine sv. čistoće, što ih se nikad ne dodirnu dah ovoga svijeta; slavodobitne palme hrabrih mučenika, što ih nikako nije mogao, da skući bijes progonitelja! Kolika radost, kad ugledam oca, majku, braću, sestre, prijatelje, znance, kako poput sunca sjaju u nebeskoj slavi! Kolika radost, kad mi oči ugledaju sve plemenite ljude, što su ikad na svijetu živjeli, sve kreposne kršćane, iz svih naroda i plemena, sve svece što smo ih ovdje ljubili i štovali, sve nebeske anjele i blažene duhove.

Koliko blaženstvo, kad ugledamo najljepšu od svih stvorova, kraljicu anjela, vladaricu

svijeta, djevičansku Majku Božju; kad tebe o Marijo, prvi put vidim, pa te stanem uvijek i navijek gledati i dušom i srcem i svim životom ljubiti, pa kad me i ti, o divna i krasna Majko moja, vidiš i upoznaš i zavoliš!

Koliko blaženstvo, kad mi oči prvi put odu na Isusa Krista, Gospodina moga i učitelja, brata moga i otkupitelja, kralja moga i Boga; kad Isusa svoga ugledam i izljubim uvijek i navijek u najsvetijem njegovom Čovječanstvu i Božanstvu; kad vidim i ugledam njegovo lice, sjaj njegovih ustiju, njegovo žarko, plemenito Srce! O, jest, kad ne bi u raju bilo nikakve druge osjetne radosti, taj već sam užitak očiju bio bi nam najljepši raj!

Na sličan način, pa makar nam sv. Pismo o tome malo šta i govorilo, napit će se iz rijeke nebeskih slasti i druga naša osjetila, i opiti će ih obilje kuće Božje.

„Tvoji sveci, o Gospode,“ pjeva crkva, „biće pred tobom kao miomiris balzama.“ I Krist reče svojim učenicima: „*Ja vam spremam kraljevstvo, kao što je i meni spremio moj Otac, da uzmognete jesti i piti za mojim stolom.*“ Premda naše proslavljeno tijelo neće više uživati nikakva zemaljskog jestiva; premda mi iza svoga uskrsnuća ne ćemo više ići ni težiti ni za kakvim sjetilnim stvarima, nego ćemo biti duhoviti kao i angjeli Božji u nebu:

to je ipak sigurno, da će sva naša osjetila biti nasićena čistim i svetim radostima, slatkim i rajskim užicima, a to si možemo barem u nekoliko predstaviti, ako pogledamo na vlastitosti uskrsnuloga tijela. I po tom, kako smo već ovdje na zemlji jedno ili drugo osjetilo više zatajivali, više Bogu posvećivali, bit će i njegov užitak i njegova slava u raju veća i sjajnija; dok će se naprotiv, kako i samo sv. Pismo izjavljuje, griješan čovjek u vječnim mukama više i gore mučiti na onim osjetilima, što ih je on ovdje na svijetu više i gore zlorabio i oskrvnjivao.

§ 2.

Duša će se radovati u nebu.

„Dogodilo mi se jedanput, pa sam Te okušao, moj dobri Isuse! I kad bi Bog htio, ja bih odmah pristao na tu cijenu, da hiljadu puta umrem, samo, da se još jedanput okusim toga blaženstva. Ako je duševna radost tolika već ovdje na zemlji, gdje nam u dušu kane samo sitna kapljica nebeske sladosti, što će onda biti u lijepome raju, kad nas sreća, radost i milina Božja kao rijeka kakova poplavi,“ govori sv. Bernard.

Ako mi obični smrtnici i ne budemo sreće sv. Bernarda, te već na zemlji okusimo u duši takovu radost nebesku, to si ipak možemo

bar donekle predstaviti, što nas gore u raju čeka. „Radost na nebu je nalik na veliki ocean. I kako je u njem riba posve od vode opkoljena,“ veli sv. Anzelm, „tako će i duša pravednikova sva u radost Božju zaroniti: radost iznutra, radost izvana, radost u dubini, radost u visini, posvuda sama radost.“

Razum će se naš radovati.

Pogled u jasno zrcalo Božanstva napuniće dušu pravednikovu svom mudrosti nebeskom. Sve one tajne stvorenja, otkupljenja, providnosti, posvećenja, upravljanja ovim svijetom stajace pred nama širom otvorene kao knjiga, što je sva napisana jasnim slovima kao sunce. Što će biti sva ta ljudska znanost, kad se isporedi sa spoznajom Božjeg veličanstva i njegovih vječnih svojstva? „Svaki će pravednik imati u raju takovo znanje, te mu ništa od svega ne će biti nepoznato: sve će znati, što htjedne znati, sve iz prošlosti i sve iz budućnosti“ govori sv. Anzelm.

Volja će se naša radovati.

„U Bogu, u jednom dobru, naći ćeš sve,“ veli sv. Bonaventura, „tražiš li ljepote: *pravednici će se sjati kao sunce u kraljevstvu Oca svojega* (Mt. 13. 43.); slobode i jakosti: *oni će biti kao angjeli Božji u nebu* (Mt. 22. 30.); — lijepa zdravlja i života: tamo ti je vječno

zdravlje i život vječni; — da se do volje nasitiš i napiješ: *oni će se nasititi slavom Božjom i opiti obiljem kuće Božje* (Ps. 35. 9.); — miloglasja: tamo će angjeli pjevati, i nebeski zborovi vječni Aleluja oriti; — društva i prijateljstva: tamo je općinstvo svetih; slave i bogatstva: *slava i bogatstvo u kući njegovoj* (Ps. 111. 3.); — stalne vječnosti i sigurnosti; *kraljevstvu njegovu neće biti kraja*“ (Lk. 1. 33.).

Posjed duše pravednikove u raju.

„Duša pravednikova će posjedovati,“ veli sv. Bonaventura, „zdravlje bez bolesti, mladost bez starosti, sitost bez tromosti, slobodu bez ropstva, ljepotu bez ljage, besmrtnost bez nevolje, obilje bez oskudice, mir bez smetnje, sigurnost bez straha, znanje bez granice, slavu bez prijekora, radost bez žalosti. Tamo će biti pravednici blaženi radi miline mjesta, što ga posjeduju, radi vesela društva, u kojem vladaju, radi preobraženja svojega tijela, što ih proslavljuje, radi svijeta, što su ga prezreli, radi pakla, kojemu su izmakli.“ A sv. Bernard nadodaje: „Jest, duša, koja Boga posjeduje, ne može ništa više da traži; u jednome dobru sva je dobra našla. Gdje je najveće, beskrajno dobro, tu je najveća sreća i blaženost, najveća radost, prava sloboda, savršena ljubav, vječna sigurnost, sigurna vječ-

nost; tu je pravo veselje, potpuno znanje, svaka ljepota, svako blaženstvo; tu je mir, dobrota, krotkost, jakost, čast, radost, sreća, vjekoviti život, slava, svijetlost, ljubav, pokoj i slatka vječnost.“

Plamen ljubavi nebeske.

Veliko nebesko općinstvo, t. j. svi sveci blaženi duhovi zaoriće u žive glasove vječnih hvalospjeva. Nepregledne krasne čete vapiće: „Slava Ocu i Sinu i Duhu svetomu, kako bijaše u početku i sada i vazda i u vijeke vjekova. Amen.“ I hiljade drugih nebeskih zborova pjevaće zanosno: „*Gospod je dobar i na vijeke milosrgje njegovo* (Ps. 117. 1.); da, u sve vijeke pjevaćemo milosrgja Gospodnja (Ps. 144. 9.). I tamo odozgor sa visina poletjeće usklici od milijun angjeoskih glasova: „*Svet svet, svet Gospodin Bog vojska, puna su nebesa i zemlja slave tvoje!*“ (Iz. 6. 3.). A iz dubina odazvaće se opet jeka divnim hvalospjevom: „*Sveti Bože; sveti, jaki Bože; sveti, neumrlj Bože!*“ I hiljade drugih zborova odzivaće se: Aleluja! Sav eto lijepi raj odjekivaće nebeskom pjesmom hvale i ljubavi. Čitav daklen život blaženih na nebu biće kao žarki plam ljubavi pram predobrome Bogu.

Drugi odsjek.

Nebo je blizu.

Kad promatraš, dušo, neopisivu ljepotu neba i njegovih dražesti, zar ti ne provaljuju iz srca uzdasi slični onima sv. pisma? O da, ti govoriš: „*Kao što jelen čezne za izvor-vodama, tako čezne duša moja za tobom, o Bože!*“ (Ps. 41. 2.). „*Tko bi mi dao krila poput golubice, da poletim i odpočinem u Bogu svome?*“ (Ps. 54. 7.). „*O kad ću doći i pokazati se pred licem tvojim.*“ (Ps. 41. 3.). „*Suze su mi dan i noć hrana moja*“ (Ps. 41. 4.). „*Jao meni, jer se obitavanje moje toliko oteglo.*“ (Ps. 119. 5.). „*Jedan dan u predvorju raja draži mi je, nego li hiljadu godina u stanovima grijешnika.*“ (Ps. 83. 11.). „*jer ti si, o Bože, Bog srca mogega i baština moja na vijeke.*“ (Ps. 72. 26.). O jest! Tako čezne i vapi svaka duša za lijepim nebom, ako samo uznastoji da ga upozna, da se što bolje zadubi u ovu istinu, ako si ne da oči zamazati zemaljštinom t. j. ako iskreno teži za savršenstvom za svetošću! Sretnih li onih, o Bože, kojima je duh proniknut ovom istinom, ovom čežnjom za vječnim dobrima! One vape poput sv. Ignacija: „*O kako mi je mrsko na ovoj zemlji. kad pogledam na to nebo!*“ „*Što mi koristi ovo za lijepi*

raj?“ to će biti njihovo načelo u životu, kao što je bilo za sveca Alojzija. Njihova ljubav neće se više nikada, pa ni onda, kad je dopušteno, dati zavesti od kakve prolazne ljepote. Oni si uvijek odaberu radije vječnu ljepotu, izvor svega, što je lijepo. Lijepi raj, lijepo nebo biće slatki predmet njihovoj čežnji, žugjeni cilj njihovim željama i svim njihovim nadama. Neki redovnik sv. Franje, bio bi sav ushićen, kad bi god čuo riječ: *lijepi raj*. Sv. Terezija, kad joj donesoše zadnju popudbinu, stade pjevati i uskliknu: „Je li mi to već jedared došao čas, o blaženi čas, za kojim sam tako dugo uzdisala?“ Poslušni o tom još i sv. Augustina! „O rajska domovino,“ veli on „domovino sigurnosti! Evo, mi te pozdravljamo, mi srca svoja k tebi podižemo! Iz ove jadne doline za tobom uzdišemo, i suzom evo išćemo, da k tebi dogjemo. O lijepi, krasni dane! O dane radosti naše, sjajni dane, koji večeri ni kraja nemaš! O dane, u koji ćemo čuti slatke riječi: Unigji u radost, u kuću Gospodina svojega. Jeruzaleme, majko izabranih, sveti grade Božji, mila zaručnice Isusova! O kako te ljubi, i kako te voli srce moje! O kako čezne duša moja za gledanjem ljepote tvoje!“

Ali kad ćemo smjeti već jednom doći u lijepi raj?! O budi pripravna, kršćanska dušo, svaki čas! Na jednom ti se iznenada mogu

otvoriti vrata raja! I ako u ovaj čas budeš spremna, eto te na vijeke u lijepom raju! A da to može biti svaki čas, sjeti se, što je ljudski život! To je munja, koja bljesne pred očima i odmah je nestane; to je dim, koga vjetar časom rastjera; to je kratki san, koji se svaki čas može prekinuti; to je cvijet, koji danas cvate, a sutra je već uvenuo. Stoga, dušo moja, ustraj još samo malo, jer svaki čas se može oglasiti nebeski Zaručnik i progovoriti: „*Gle, evo dolazim, i plaća je moja sa mnom, da svakom platim po djeli-ma njegovim*“ (Otkr. 20. 12.).

Treći odsjek.

Nebo je tvoje.

A tko mi obećaje, ovako veliku i lijepu nagradu pitaćeš u radosnom zanosu! Obećaje ti onaj, koji je naučavao javno: „*Nebo i zemlja će proći, a riječi moje ne će proći*“ (Mt. 24. 35.).

Pa zar da se ne potrudiš, dušo kršćanska, da tu prekrasnu nagradu dobiješ?

Gospodin Bog obeća sinovima Izraelovim novu postojbinu, sv. zemlju, u kojoj ih želi nastaniti.

I gle sinova Izraelovih! Oko dva milijuna diže ih se iz robstva misirskog, gdje su bo-

ravili preko četiri stotine godina. Svi radosno krenuše u novu postojbinu pod vodstvom Mojsijevim. A je li putovanje bilo ugodno? O ne! Punih četrdeset godina lutaju oni kroz tugje, neprijateljske, nepoznate zemlje uz najveće patnje. Odmah pri izlazu iz Misira dignu se na njih silni Faraon misirski sa velikom vojskom, da ih povрати kao robove u svoju državu. Stiže ih u najgorem položaju upravo kod Crvenoga mora! Izraelce spopade strah i stadoše vapiti Gospodinu. A Mojsija reče narodu: „*Nemojte se bojati, stanite i gledajte divna djela Gospodnja, što će ih učiniti danas; jer Egipćana, koje sada vidite, ne ćete više vidjeti do vijeka. Gospod će se boriti za vas, a vi ćete šutjeti.. Kaži sinovima Izraelovim, neka idu. A ti digni štap svoj i pruži ruku svoju na more i rascijepi ga, da idu sinovi Izraelovi posred mora suhim. . . . I kad Mojsije pruži ruku na more, uzgiba ga Gospod vjetrom silnim i suhim i osuši ga i rascijepi se voda. Izraelci pogjorše suhim putem kroz more, a i Egipćani htjedoše za njima. I gle Gospod pogleda na vojsku Egipatsku iz stupa od ognja i oblaka i satre vojsku njihovu. I po zapovijedi Gospodnjoj pruži Mojsije ruku na more. I vrati se voda i pokri kola i konjike sve vojske Faraonove; i ni jedan ne osta od njih.*“ (2. Moj. 14. 13.).

Ali i poslije toga slijedile su poteškoće za poteškoćama. Iduć dalje kroz pustinju morila ih glad i žegja, palilo sunce, klale zmije, navaljivali neprijatelji.

Ali se Izraelci uzdaju u Gospodina, koji im obeća sv. zemlju za novu postojbinu.

Isti taj moćni i nepogrješivi Bog obećaje i tebi novu postojbinu, novu domovinu — nebo — za nagradu, ako iskreno težiš za njim, ako iskreno težiš za savršenstvom. U petoj knjizi Mojsijevoj pogl. 30. govori: „*Svjedočim vam danas nebom i zemljom, da sam stavio pred vas život i smrt, blagoslov i prokletstvo; zato izaberi život, da budeš živ ljubeći Gospodina Boga svojega, slušajući glas njegov i držeći se njega; jer je on život tvoj i duljina dana tvojih*“. A u novom zavjetu govori Spasitelj: „*Vi, koji ste mene slijedili, stostruku ćete plaću primiti i život vječni posjedovati*“. Veselite se i radujte svete, kreposne duše, jer je plaća vaša velika na nebu.

Pobjedonosni mučenici,

veselite se i radujte, jer će vas sam Bog ovjenčati vijencem slave radi muka, što ste ih radi njega podnijeli.

Da, gledaj, dušo moja, koji su ovo sretnici u nebeskim zborovima sa palmama i

vijencima urešeni! Gledaj ih u svijetlu nikad nevigjenom! Traci, što istjeću iz rana Isusa, kralja mučenika, i iz srca Marijina, što je probodeno sa sedam mačeva, ovi sjajni, u grimiznom svijetlu najdragocjenije krvi zablistali traci rese ovu veliku nebesku četu. Gledaj od ljubavi ražareni zbor mučenika. Ako svaka krepost i svaka svetost proistječe iz ljubavi pram Bogu i bližnjem, to na nikom ne će ova božanska krepost — ljubav — tako odsjevati kao na mučenicima, „*jer nitko nema veće ljubavi od ove, nego da život svoj položi za prijatelje svoje*“ (Iv. 15. 13.). Da, ako je Krist obećao onima, koji progonstvo trpe radi pravde — rajski vijenac, vječno blaženstvo — koliko će veći biti rajski vijenac, slava onih, koji ne samo, da progonstvo pretrpeše radi Krista Boga, nego najdraže na svijetu — sam život, svoju krv položiše! Duh sv. govori o mučenicima: „*Duše pravednika su u ruci Božjoj, i strušilo smrti ne će ih dotaći. Očima se lugjaka pričinilo, da umiru, oni su držali njihovu smrt bjednom i odlazak njihov od nas kao potpuno uništenje — ali su oni u miru. I prem su po sudu ljudskom muke patili, nada je njihova puna besmrtnosti. Kroz malo ožalošćeni, mnogo će biti nagrađeni, jer ih je Bog kušao i pronašao, da su dostojni. Kao zlato u vatri kušao ih i kao žrtvu paljenicu primio ih*“ (Mudr. 3. 1. — 6.).

„Kćeri Jeruzalemske, dogjite i vidite mučenike sa vijencima, kojima ih okruni Gospodin u dan slavlja i radosti“ (Časlov).

Zaista kao što lijepo miomirisno cvijeće resi krasne perivoje tako i mučenici zadivljuju nebo svojim sjajem i ljepotom.

Pravovjerni naučitelji,

veselite se i radujte, jer vas obilna nagrada čeka u nebu za pouku u sv. istinama i pravoj vjeri!

Veselite se i radujte svi, pa bili vjerovjesnici, koji poput apostola obilazite i propovijedate Krista propetoga; pa bili crkveni naučitelji kao sv. Augustin, Jeronim, Ambrozije, sv. Ivan Zlatousti, sv. Bazilije; pa bili propovjednici, muževi ili žene ma kojeg staleža ili dobe, samo revnujete za zakon Božji, u njemu poučavate pišući, propovijedajući, potičući na dobro, dajući dobar primjer.

„Jer oni“, govori prorok, „koji su se dali poučiti sjati će kao nebo, a oni, koji su mnoge na pravednost privodili, svijetlice kao zvijezde u vječne vijekove“ (Dan. 12. 2.).

Veseli se dakle i ti sv. Ljudevite, kralju francuski, sv. Elizabeto, kraljice portugalska, sv. Moniko, brižna majko, sv. Genovevo pas-

tirice, sv. Cito, priprosta sluškinjo, jer ste mnoge svojim riječima i svojim lijepim primjerom spasili!

„Ako Bog ljudske duše više cijeni, nego li sva djela svoja,“ veli sv. Ivan Zlatousti, „na koji onda stepen slave i blaženstva da ne stavi one, koji su za njega pridobivali ljudske duše?“ „Ko zakon Božji vrši i naučava, taj će se velik nazvati u kraljevstvu nebeskom“ (Mt. 5. 19.).

Strpljivi redovnici,

veselite se i radujte, jer je nebo nagrada vaša za sve ono, što ste tijekom života radi Boga pregarali i snosili i odricali se zavjetom siromaštva, čistoće i poslušnosti. Za sve te velike žrtve pripada vam „vijenac pravde“ kao nagrada.

Velikodušnost ste svoju pokazali, kad ste svećano obećali Bogu za ljubav, da nećete gramziti za blagom zemaljskim; a još više, da ga nećete ni posjedovati niti njim raspolagati, da uzmognete što bolje Bogu služiti.

Velikodušnost ste svoju pokazali, kad ste se radi Boga odrekli i dopuštenih tjelesnih naslada, da se što više Bogu približite.

Velikodušnost ste svoju pokazali i u tom, kad ste obećali, da ćete svoje poglavare slušati kao Božje namjesnike u svem što budu

zapovijedali po pravilima, da tako lakše dospijete u luku vječnog spasa.

Istina je, da ćete živući po zavjetima, imati mnogo patiti, ali čujte, što vam božanska Istina govori: „*Ko ostavi kuću ili braću ili sestre ili oca ili mater ili ženu ili sinove ili polja radi imena mogega primiće stoput onoliko i dobiti će život vječni*“ (Mt. 19. 29.) Kad djevice dobivaju na nebu posebnu nagradu za svoje djevičanstvo, zašto da vi ne dobijete još veću nagradu, kad k toj žrtvi dodajete još dvije ne manje. Ta iskustvo nas uči da su ove tri redovničke žrtve siromaštva, čistoće i poslušnosti teže nego samo djevičanstvo.

Ali ne mislite, da sve ove duše uživaju jednaku slavu u nebu! S kakvom je tko ljubavljju zavjete Bogu položio i dalje vršio, takovu će i slavu u nebu uživati. Što je bila veća i čišća ljubav pram Bogu, to će i nagrada za djevičanstvo biti i veća i ljepša!

Čiste djevice,

veselite se i radujte, jer će Vas dobri Bog posebnom nagradom nagraditi za vaše djevičanstvo, što ste ga Bogu za ljubav ušćuvali. „*Ja ću onim, koji su savez sa mnom ušćuvali u kući svojoj i u zidovima svojim mjesto namjestiti i dati im ime, što je bolje nego ime*

sina i kćeri; ime vječno ja ću im dati, koje nikad ne prolazi“ (Jz. 56. 5.). I sv. Ivan apostol spominje u svojem Otkrivenju posebnu nagradu za djevičanstvo, kad govori: „*U dane one vidjeh, i gle, Janje stajaše na gori Sionu, i s njim sto četrdeset i četiri hiljade, koji su imali ime njegovo i ime Oca njegova napisano na svojim čelima. I pjevali su kao pjesmu novu pred prijestoljem njegovim. I nitko nije mogao, da pjeva tu pjesmu osim onih sto četrdeset i četiri hiljade, koji su otkupljeni sa zemlje. Ovo su, koji se ne opoganiše sa ženama, jer su djevci. Ovi idu za Janjetom, kamo god ono pogje. Ovi kupljeni od ljudi prvenci Bogu i Janjetu*“ (Otkr. 14. 1. 3. 4.).

Kad ovo promatramo, onda nam je lakše razumijeti sv. Efrema, koji u zanosu kliče: „O čistoćo, ti rasveseljuješ srce onomu, koji te ima: ti daješ krila duši, da se u raj vije! O čistoćo, koja u tijelu i u duši cvateš kao ruža i čitavu kuću napunjaš milinom mirisa svoga!“ — „Šta je slagje od djevičanstva? šta je ljepše, šta je uzvišenije? Ono blista sjajnije nego li sunce i daje nam, da možemo bistra i otvorena oka gledati u sunce pravednosti,“ govori sv. Izidor. „Blažen, koji te ima, blažen koji te ušćuval! Ti si radost proroka, slava apostola, život angjela, vijenac svetaca.“ (Sv. Atanaz.).

Skrušeni pokornici,

veselite se i radujte, jer je nebo nagrada vaša za one suze, što ih proliste, jer ste grijesima Boga vrijegjali!

Ali se možda plašite i zdvajate, da ćete dobiti lijepu nagradu — nebo — jer ste toliko puta Boga ražalostili? A vi onda pogledajte na kraljicu pokornika, na Mariju Magdalenu! I ona je bila jednoć velika grijesnica. U njezinom srcu bilo je sedam gjavola. Služila je vragu i duše ljudske hvatala. Ali zraka iz milosrdnog Srca Isusova pogodi ju. Ovom zrakom rasvjetljena vidje, da je okaljana, da je zaslužila mržnju Božju.

Njegova milost napuni njezinu dušu teškom, dubokom bolju nad mnogim njezinim grijesima. Baca se do nogu Spasiteljevih i pere ih suzama iskrenog kajanja. Isus tjera od nje gjavola, čisti njezinu dušu i čini ju angjelu sličnom. Oprosti joj mnoge grijehe, jer je mnogo ljubila bož. Spasitelja. Iza Isusova uzašašća skloni se u jednu spilju, gdje je strogu pokoru činila. Kad joj se približi zadnji čas, dogje angjeo s neba i ponese njezinu dušu do božanskog Srca Isusova. Njezina iskrena ljubav i suze pokornice prirediše joj vijenac pravde, urese ju i proslave više nego mnoge druge, koji nisu tako duboko pali.

A zar sv. Petar niže stoji, nego tisuće drugih, koji su krsnu nevinost ušćuvali, niže nego mala krštena djeca? Misliš li, da je sv. Pavao, taj nekoć žestoki progonitelj kršćana ponižen, pred svim drugim? Hoće li sv. Augustin, Marija egipatska, sv. Pelagija i druge čete znamenitih pokornika niže stajati, nego li novokrštenici? Sigurno ne! Njihova iskrena ljubav, njihove suze izbrisaše njihove grijehe, pa ih uzdigoše daleko više, nego mnoge, koji tako teško ne sagriješiše, ali i ne učiniše u životu takovih junačkih kreposti.

Pamti, da prava goruća ljubav pram Bogu i bližnjemu može najvećeg grješnika očistiti i uzdići do visokog stupnja slave. Pa već i na zemlji takovi budu često već slavljani. Za Mariju Magdalenu reče sam Isus: „*Zaista vam kažem, gdje se god uspropovijeda ovo evanđelje po svem svijetu, kazaće se i to na spomen njezin, što učini ona*“ (Mt. 13. 9.). Sveti Marko piše: „*A Isus uskrsnuvši rano u prvi dan subotnji javi se najprije Mariji Magdaleni, iz koje je istjerao sedam gjavola*“ (Mr. 16. 9.). U litanijama svih svetih stavlja se ona pred djevice. Zaista odlikovanje! O kako je to utješivo za one, koji su nesrećom pali! Oni se mogu spasiti i veliki stupanj nebeske slave postići!

O veselite se i radujte svi i pokornici i djevice i redovnici, naučitelji i mučenici, jer ćete rajsku sreću za svoj napor u kreposnom životu uživati

na vijeke.

Vječnost će kruniti našu sreću u nebu. I radi toga nam je osobito draga naša nagrada — nebo — Radi nje podnosimo sve patnje ovoga svijeta.

Da si tu vječnu nagradu što bolje predstavimo, pomislimo, da bi nam Gospodin Bog govorio na dan suda vječnog: „Djeco moja, vi ste sada sretni, i bićete još dugo sretni, ali ne na vijeke. Kad sam vam slavu nebesku obećao nisam mislio vječnost bez kraja. Sam ja mogu živjeti na vijeke. Stvorio sam jednu ptčicu, kojoj je zadaća, da svake tisuće godine uzme sa zemlje jedan sitni pijesak, jednu kaplju vode, pa nosi na odregjeno mjesto. I kad se na takav način sva zemlja, sva mora, sve rijeke i jezera iscrpe, onda ćete još jednom umrijeti i na vijeke prestati živjeti. Pomisli koliko bi vremena trebalo, dok bi se to sve dogodilo! Ta nemoguće si je i zamisliti taj bezbrojni niz godina. I najvećem bi se duhu smutilo misleći na taj neizmjerni broj. Čini nam se, da ptica nikad neće doći do zadnjeg zrnca pijeska i do zadnje kapi vode

u ogromnom moru i rijekama, a mi djeca vremena mislimo, kao da će trajati taj posao čitavu vječnost. Pa ipak bi se nebeski stanovnici rastužili, oni bi gorko zaplakali, jer crv, koji potkapa sreću zemaljsku, evo se uvukao mislili bi, i u samo nebo. Vječnost je daklen potrebita za potpuno blaženstvo u nebu.

Osobito su tri stvari, što nam mute zemaljsku sreću.

1. Promjenljivi smo

po naravi i ova nas promjenljivost prati, dok smo na zemlji. Što nas je kao djecu veselilo, ne može nam takova što danas veselje pribaviti, jer kad postasmo zreliji drukčije mislimo i sudimo. Gdje bi jednog pametnog čovjeka veselila igračka iz djetinjske dobe? Koja bi pametna gospoja s tolikim veseljem lutke pravila, što ju je kao dijete veselilo? Mi smo se promijenili i drugo nas što zanima. Pa i u zrelijim se godinama mijenjamo. Tako se dogagja, da nas danas nešto veseli, što nam za par dana postaje dosadno, pa nam i neugodnosti i boli pripravlja. Promijena vremena, strasti, zdravlje, odnošaji, neuspjeh pri poduzeću, neljubezna riječ, neprijatan pogled, ovakove i tisuću drugih okolnosti uplivišu na nas, mijenjaju naše raspoloženje, tako da nas ništa na svijetu ne može usrećiti. Što nas je jučer sretnim činilo danas nam se gadi.

Naša naravska promjenljivost je tako velika, da možemo i samog Boga, najveće dobro, svakim časom izgubiti pa i na vijeke. A zar ne znamo kako često put obrekujemo Bogu javno i svečano, da ćemo mu vjerni ostati, vjerno služiti, a za kratko vrijeme padamo, zatajujemo ga kao Petar, izdajemo kao Juda. Ova promjenljivost, koja je u ovom životu prirasla uza nas i lišava nas mnogog veselog časa, potpuno će iščeznuti, kad se u vječnosti s Bogom ujedinito: „*Mi ćemo mu slični, poštati jer ćemo ga gledati kakov jest*“ Jedno od bitnih svojstava Božjih je nepromjenljivost — vječnost. On je uvijek isti i vječni. On je kaže sv. Ivan: „*Otac svijetla*“, kod koga nema promjeneniti sjenke promjenljivosti. Kad se s njim sjedinimo, postaćemo: „*dionici božanske naravi*“, a potom i božanske nepromjenljivosti. Naša će naravska nestalnost s nama zajedno umrijeti, pa neće nikad više ustati, a čitavo naše biće zaodjeće se nepromjenljivošću na vijeke.

Onda se neće više s nama igrati naše strasti. Nećemo više biti jedan dan sretni i zadovoljni, a drugi dan potišteni i nesretni; ne ćemo se danas zdravi, veseliti a možda već sutra od boli previjati; ne ćemo se danas od pobožnosti rastapati, a sutra si dosagjivati.

I kad milijuni godina proteku, to ćemo se na vijeke jednako veseliti kao onaj prvi čas, kad je prvo svijetlo nebesko obasjalo našu dušu.

2. Sve zemaljsko,

na čem mi svoju sreću osnivamo je promjenljivo. I to nam muti uvelike zemaljsku sreću. Ljepota zemaljskih stvari iščezava, gubi čar novosti, a potom i ono, što čovjeka razveseljuje. Ovo je i samom Salomonu sreću zemaljsku kvarilo i ogorčavalo ga. Njegov mu kraljevski položaj nugjao sve, što ljudsko srce može veseliti: bio moćan, bio bogat, bio mudar, gradio hramove i gradove, kraljevi i kraljice dolazili, da mu se klanjaju, čude i dive mudrosti i sjaju njegovu. Ali uza sve to: ne bi on sretan! Čuj, što on sam govori: „*Nakupovah si srebra i zlata i zakladu od careva i zemalja; nabavih sebi pjevača i pjevačica i milina ljudskih ... I postah veći i silniji od svih, koji bijahu prije mene u Jeruzalemu i mudrost moja osta sa mnom. I štogod željahu oči moje ne branjah im niti uskraćivah srcu svojemu kakvoga veselja, nego se srce moje veseljaše sa svakog truda mojega. I kad pogledah na sva djela svoja, što uradiše ruke moje, i na trud, ko-*

jim se trudih, da uradim, gle sve bješe taština i muka duhu, i ništa ne ostaje pod suncem“ (Prop. 2. 8. ss.).

Ovo je iskustvo najmunđrijeg od svih ljudi, koji je imao prigodu da kuša sreću ovoga svijeta. Činilo mu se je sve nesavršeno; da sve uznemiruje, jer ništa nije trajno pod suncem.

Ali ne samo to, da su sve zemaljske stvari prolazne i venu, pa nas ne mogu više, da razvesele, nego se dapače dogagja, da se iskreno proti nama, i prije dok su bile kao naše nebo, na jednom nam postaje kao pakao, te nas žaloste i boli prouzrokuju. Ovo se dogagja osobito, ako je predmet naše sreće bilo ljudsko biće. Pomisli kako se samo svagje znaju dogagjati i među prijateljima i znancima, koji su se malo prije iskreno pazili i ljubili! Pomisli na bezbrojne ženidbene rastave, koje se danomice množe. To nam jasno kaže, da sreća, koja od stvora potječe, nije trajna, jer je promjenljiva. Ovo nam posvjedočava i nesretni slučaj sa pobožnom i kreposnom Katarinom, kraljicom aragonskom. Kad ju je Henrik uzeo, bila je zastalno sretna ali se sreća brzo preokrenu. Njegova ljubav ohladi, stade kraljicu prezirati, uze joj kraljevski naslov, progna ju iz svoje blizine i oženi se s drugom ženom. Kakva strašna promjena! On, koji je njezina radost, promjeni se i posta ljuti neprijatelj njezin!

Ali posve drukčije će biti u nebeskoj domovini! Tamo predmet naše ljubavi neće biti promjenljiv, kao ovdje na ovom svijetu. Ko onaj, koji sačinjava uistinu izvor našega blaženstva, jest vječni nepromjenljivi Bog, kad nas On jednom sa sobom ujedini i nas učini dionicima božanske naravi, nikad se neće pram nama promijeniti, nikad nas prezreti ni odbaciti, kako to stvorovi čine. Ne, nikad i nipošto! Već sama pomisao na takovu nesreću navukla bi i na veselo lice blaženika sjenu žalosti. Jednom s njim združeni u blaženom gledanju, ljubice nas na vijeke; nikad neće dan osvnuti, gdje bi osjetili, da je pram nama ohladio ili da nas odbija. Na vijeke ne će dana biti, kad bi njegova ljepota počela iščezavati ni moć padati, kako to biva sa stvorovima, koji nas okružuju; stoga nikad neće dana biti, gdje bi se naše blaženstvo moglo promijeniti ili prestati. Još više! Ne samo Bog, da je nepromjenljiv, i uvijek isti pram nama, nego i naše društvo u nebu biće nepromjenljivo u svojoj ljubavi pram nama. Nikad nećemo opaziti, da se naš bližnji na nas ljuti, ili da nas prezire kao što vidimo na ovom svijetu. Sve pogriješke, koje nas kaljaju i omrazuju, iščeznuće, kad se s Bogom potpuno sjedinimo. Na nama se neće više ništa opaziti, što nije dobro i ljubavi vrijedno. Daklen i sreća što

će ju blaženici uživati u raju megjusobno jest trajna — jest vječna.

3. Naša sreća,

koju bi na zemlji imali, kad bismo mi bili i nepromjenljivi i kad bi ove zemaljske stvari bile nepromjenljive, to ipak ne bi mogla biti trajna, jer bi neumoljiva, smrt otela konačno sve: svu zemaljsku sreću, slavu i veličinu.

Neoborive su riječi sv. pisma: „*Sugjeno je čovjeku jednom umrijeti*“ (Žid. 9.). „*Ne boj se, kad se ko bogati, i raste slava kuće njegove. Jer kad umre ne će ništa, ponijeti niti će za njim poći slava njegova*“ (Ps. 48.).

Gdje je sad slava i sreća onih moćnih kraljeva i kraljica, koji su bili okruženi sjajem zemaljskim? Nijemi grob muklo odgovara: „*Ovdje!*“ Možemo kazati o njima kao kralj i prorok: „*Vidjeh bezbožnika kako se diže i širi kao cedri libanonski. I progjoh, i ne bi ga više: tražih ga i ne nagjoh više njegova mjesta*“ (Ps. 36. 35.). Hladna ruka smrti dotakla ih se i njihovu zemaljsku sreću dokrajčila. Ali u nebu ne vlada više ovo strašilo, kako nam svjedoči apostol: „*I Bog će otrti svaku suzu njihovu i smrt neće više biti, niti plača, niti žalosti, niti boli, jer prijašnje progje*“ (Otkr. 21.). Zaista: „*Pravednici će živjeti na vijeke, nagrada je njihova kod*

Gospodina i briga za njih kod Svevišnjega. Stoga će primiti kraljevstvo slave i krunu ljepote iz ruke Gospodnje“ (Mudr. 5.).

Sv. Klement donosi slijedeću zgodu iz vlastitoga života: Majka mi bila u strahu, kako da učvrsti četiri godišnjega sina, da ne otpane od vjere za okrutnog progonstva cara Dioklecijana. U velikoj brizi za dijete svoje ništa joj se nije zgodnijim činilo, da ga utvrdi u vjeri i ogradi proti otpadu u mukama, kao ove utješljive riječi: „**Nebo je nagrada za koju se borimo.**“ I ovo se duboko usadi u srce dječaka, pa to ne zaboravi niti kao dijete, niti kao muž. Često bi u životu znao opetovati riječi svoje majke: „**Nebo je nagrada, za koju se borimo!**“ I ova ga pomisao uzdrži u svim bolima, koje su ga snašle; učini ga jakim, da se bori za svog Spasitelja, da krv lije za njeg, i da umre za njega.

Da, kršćanska dušo, ovo lijepo i blizo, nebo jest nagrada tvoja. Zato Bogu svome: „**budi vjerna do smrti i daću ti vijenac života,**“ govori Gospod po svetom Ivanu u Otkrivenju (poglavlje 2. 10.).

Abecedno kazalo.

Broj označuje stranicu.

Blago siromašnim 204.
krotkim 207. žalosnim
210. gladnim 212. milo-
srdnim 214. čistim 217.
miroljubivim 219. pro-
gonjenim 221. koji teže
za savršenstvom 223.
i 238.
Blagodati nade 21.
Blagoslov siromaštva 106.
Blagost djetinja 181.
Bog prednjači milosrgjem
69. govori 69. čini 71.
Boga ljubimo nada sve
28. gledati 248. ljubiti
254. Bogu slična 252.
Bogoslovne kreposti 14.
vjera 15. nada 19. lju-
bav 24.
Bolesne pohoditi 56.
Budi dobar 87.
Čednost 140.
Čistoća srca 175.

Čuvaj se nepravедnosti
92. putenosti 110.
Dar vjere 166. pouzdanja
167. ljubavi 168. moli-
tve 187.
Diži pamet k Bogu 111.
Djelima milosrgja dobiva-
mo oprost grijeha 67.
blagoslov Božji 68. vje-
čnu plaću 69.
Dnevno se vježbaj u
kreposti 156.
Do savršene ćemo ljubavi
doći 30.
Dobra djela grješnika 4.
nakana 5. jest korisna
6. pobugjuje se 6.
Duh vjere 17. jakosti 156.
straha Božjega 157. zna-
nja 158. savjeta 160. razu-
ma 161. pobožnosti 163.
mudrosti 164. duhovna
djela milosrgja 59.

Duša će se radovati 268.
Dužnost ljubiti sebe 31.
bližnjeg 42.
Dvoumnoga svjetovati 62.
Gladna nahraniti 50. Glad
za pravdom 182.
Glavna dužnost težiti za
savršenstvom 32.
Gola odjenuti 52.
Gospodin moj i Bog moj
255.
Gosta primiti 53.
Grješnika pokarati 59.
Grijesi protiv bližnjega
72. u mislima 72. želja-
ma 73. čustvima 73.
riječima 74. djelima i
vladanju 76. proti po-
sluha 113. strpljivosti
137.
Istinitost je krepost 78.
Istrebljaj sklonosti 95.
Izjednačenje s voljom Bo-
žjom 30.
Ja ću biti plaća 247.
Jakost 96. je potrebna 100.
Jer bez razbora 86. Bog
kaže 90. kaže razum 90.

Kako se postizava pra-
vednost 91. umjerenost
95. jakost 101. posluš-
nost 116. krotkost 139.
strpljivost 136. poniz-
nost 145. se čuva čisto-
ća 109. je mnogo, do-
bra, u Gospoda 227.
Ko ima dobru nakanu 5.
gazi svoje dostojanstvo
33.
Koji su dobro činili, 243.
Korist čednosti 142.
Krepost siromaštva 104.
čistoće 107. poslušnosti
112. razboritosti 170.
umjerenosti 171. pra-
vednosti 173. jakosti
174. marljivosti 188. trp-
ljenja 190. poniznosti
192. bratske ljubavi 195.
vjere 198. kreposno ži-
vljenje 3. 7.
Krivicu podnositi 64.
Krotkost 137.
Kršćanski ponos 32. lju-
bav bližnjega 34. strplji-
vost 129.
Kruh s neba 223.

Kušajte kako je dobar
Gospodin 231.

Ljepota kreposti posluha
115.

Ljubav pram Bogu 24. je
bogoslovna krepost 25.
kraljica svih kreposti 26.
pram sebi 31. je strpljiva
34. dobrotiva 35. ne za-
vidi 35. ne čini krivo 36.
ne nadimlje se 36. nije
slavohlepna 37. ne srđi
se 38. ne misli zlo 38.
ne veseli se nepravdi 39.
raduje se istini 39. sve
snosi 40. sve vjeruje 40.
svemu se nada 41. sve
trpi 42. prama bližnjem
iskazujemo 50.

Ljubi Boga 103.

Megjusobnu ljubav pot-
pomažu 78.

Množi milost 88.

Moli za razboritost 88.
jakost duševnu 102.

Mrtva pokopati 57.

Mrtvenje 118. je potre-
bno 120.

Nada obuhvaća 19. ćemo

pobuditi 22. učvrstiti 24.
mora biti 21.

Nagrada za savršenost
202.

Narav kreposnog djela 3.
vjere 15. nade 19. lju-
bavi pram Bogu 24.
bližnjemu 34. siroma-
štva 104. čistoće 107.
posluha 112. mrtvenja
118. strpljivosti 129.
krotкости 137. čednosti
140.

Nazočnost Božja 146.

Nebo je lijepo 238. je
blizu 272 je tvoje 274.

Ne govori proti VI. zap.
109.

Neki napuci 13. neke
srodne kreposti 104
neka mrtvenja 123.

Neprestano se nadvladaj
95.

Neprijatelje ljubiti 46. ne-
prijatelji nade 23. čisto-
će 109.

Neuka poučiti 62.

Opća sredstva 10.

Osobita korist šutnje 128.

Poniznost 143. vježbaj
mislima riječima 146.
je potrebna 150.

Posebnu ljubav 44.

Posljedice prijateljavanja
s Bogom 28.

Postojano se vježbaj 111

Pravednost 89. je nužna
89.

Predanje u volju Božju
199.

Predmet nade 19. ljubavi
27.

Priznanje dostojanstva 33.

Radost srca našega 259.

Radovati će se 263.

Razboritost 83. je potreb-
na 85. vodi druge kre-
posti 85. je obrana 87.

Razni stupnjevi vjere 17.

Revnost za duše 193.

Savršeni mir 184.

Siromaštvo duha 177.

Skrb za vjeru 16.

Snošljivost 49.

Srce samilosno 178.

Sredstva za kreposno ži-
vljenje 9. razbor 87.
šutnju 128.

Stožerne kreposti 82.

Stupnjevi kršćanske ja-
kosti 98.

Sužnja otkupiti 54.

Svojstva razboritosti 84.
mrtvenja 121 Strpljivosti
135.

Svrhunaravno djelo 4.

Što spada na kreposno
djelo 3.

Šutnja 125. se obdržava
126.

Teži za jakošću 101.

Tijelo će se radovati 264.

Tjelesna djela milosrgja
50.

To nas uči sv. vjera 42.

Trgaj srce od zemaljštine
91.

Trpljenje dolazi od Boga
131.

Tuga od spasenja 180.

Tužna utješiti 63.

U čem postoji razbori-
tost 83. pravednost 89.

umjerenost 92. jakost 96. poniznost 144. ne postoji poniznost 143. Učinci ljubavi Božje 28. Umjerenost 92. je potrebna 93. Upotrebljavaj naravna sredstva 110. Ustrajnost u kreposnom životu 9. Uvjeti za krep. život 7. Uvreditelju oprostiti 65. Uzajamno predavanje 29. Uzdahe mjenjaj 6. **Važnost djela milosrgja** 67.

Viši stupanj vjere 18. Vjera je potrebna 15. Vjera mora biti 15. Vjernost je krepost 82. Vrijednost kreposti poslušna 113. poniznosti 152. Vježbaj se u jakosti 103. siromaštvu 105.

Za obnovu 12. žive i mrtve moliti 66. Zašto se trebamo vježbati u šutnji 127. Znakovi dobre nakane 5. kreposna života 8. **Žedna** napojiti 51. **Život** savršenstva 3.

„Budite savršeni“

preporučuju:

I. knjiga

1. List:

Služeno glasilo biskupije dubrovačke, kotarske, hvarske.

Imamo na našem jeziku već Bogu hvala, lijep, broj asketičnih knjiga, ali ovako sistematski kratko i pregledno obragjene pouke o askezi još nijesmo imali. A ova k o v a nam je knjiga baš trebovala, e da pobožne duše budu imale dobar rukovogj za napredak u duševnom životu. Mnogo stoji do toga, da se shvati prava i zdrava pobožnost, jer se inače lako izrodi. Ova je knjiga savjesno izragjena; pisac se je poslužio svim uvaženijim djelima, te dosta osvijetlio najglavniju dužnost svakog pravog kršćanina, a napose Bogu posvećenih osoba; težnju za savršenosti. Djelo je napisano za obični, praktični život, zato su pojedina poglavlja kratka, a pisac to lijepo u uvodu opravdava, jer kao što češće ljetna kišica blago i povoljno djeluje na usjeve, a jaka, prevelika i preduga škodi i uništava, tako i češće, a kraće duhovno čitanje dobro djeluje na dušu, dok rijetko, dugo, teško škodi.

Knjiga se dijeli na šest dijela, a za podlogu ove diobe služi molitva Gospodnja: I. O savršenstvu uopće. II. O putu savršenosti. III. O sredstvima naravnim i vrhunaravnim. IV. O zaprekama u savršenstvu. V. Odvraćanje od savršenstva. VI. Spriječavanje savršenstva.

Pisac ima na umu, da izdade i drugu knjigu: o životu i o nagradama savršenosti. Osim redovitog kazala prema razdiobi knjige nadodano je i stvarno kazalo po uzoru njemačkih edicija, samo ono nije sretno obragjeno, kako se nama čini. Knjiga je ukusno opremljena, u zgodnom formatu molitvenika, na finom papiru — sada rijetkost — i ukrašena naslovnom slikom, pak cijena u današnjim prilikama nije previsoka. Ovo djelo najtoplije preporučamo, uvjereni, da će dobro doći i mnogo ploda donijeti.“

2. Glasnik sv. Josipa (god. 1920. br. 12.).

„Autor upotrebljava stare majstore asceze Rodrigeza i Scaramelija, među modernima i glasovitoga Tissota, koji vogjen duhom sv. Franje Saleskog zalazi zaista u dubljinu stvari. Savremeno je kod pisca, da je kratak, vrijedno pohvale, da je jednostavan i jasan.“

3. Život (god. 1920. br. 2.).

„Ovaj mali priručnik duhovnoga života, namijenjen početnicima i onima, koji nemaju kad da čitaju dugačke rasprave, a opet žele, da se potaknu na življe njegovanje duhovnoga života. Tko ne mari za formu, a ozbiljno hoće, da obnovi i obnavlja svoj nutarnji život, taj će s korišću posezati za ovom knjigom.“

4. Glasnik Srca Isusova (9. br. 1920.).

„Na kojih 300 str. lijepa oblika i ukusnim tiskom izložen je kratko i jezgrovito priličan dio gragje o kršćanskom savršenstvu.

Pisac se hvalevrijedno služi obilnim navodima učitelja duhovnoga života o kreposnom vježbanju, pa mu djelo postaje tim boljim provodičem i pomagalom na trnovitom putu duhovnoga života. Naći ćeš tu razjašnjenja mnogih pitanja, štono mu će često i duše dobre volje. Djelo preporučujemo svakome svome čitatelju: učenom i pučaninu.“

5. Glasnik sv. Ante (god. 1921. br. 1-2.).

„Budite savršeni.“ U ovo razvratno doba, gdje se sve dalo na tjelesno uživanje, kao okrjepljujuća kišica iza teške ljetne žege, kao vrelo bistrave vode usred pješčane pustare dolazi nam knjižica pod gornjim naslovom. Ne samo redovničkim osobama. Ne. Svima, svima, koji žude za svetijim savršenijim životom, nego što je ovaj zemaljski, dobro će doći gornja zlatna knjižica.

6. Vrhbosna (god. 1921. br. 3 i 4.).

„Knjižica „Budite savršeni“ ispunja jednu prazninu u našoj nabožnoj književnosti, te ju možemo samo preporučiti, bilo to svjetovnjacima, bilo redovnicima i redovnicama i svećenstvu.“

7 i 8. Katolički list i Glasnik biskupije banjalučke.

„Ova će knjiga dobro doći u ovo razvratno doba ne samo redovničkim osobama, kojima je namijenjena, već i svećenstvu, koje će u njoj naći lijepe pobude na svetiji i savršeniji život i dosta materije za propovijedi; i vjernicima, da se pridignu od ove

zemaljštine i potaknu na uzvišenija neprolazna dobra,
ter uznastoje, da pred Gospodinom sveto i bespri-
korno hode. To je, što nam Bog već u starom zavjetu
na srce stavlja, kad veli: „Hodi preda mnom
i budi savršen,“ a Krist govori: „Budite
savršeni, kao što je savršen Otac vaš
nebeski!“

